

РЕГИОНАЛНИ ПРОФИЛИ

ПОКАЗАТЕЛИ ЗА РАЗВИТИЕ
2024

ИПИ
ИНСТИТУТ ЗА ПАЗАРНА ИКОНОМИКА

РЕГИОНАЛНИ
ПРОФИЛИ
ПОКАЗАТЕЛИ ЗА РАЗВИТИЕ
2024

ИШИ
ИНСТИТУТ ЗА ПАЗАРНА ИКОНОМИКА

София • 2024

Подкрепата за Институт за пазарна икономика (ИПИ) за изданието „Регионални профили: показатели за развитие – 2024“ е осигурена от Фондация „Америка за България“. Изявленията и мненията, изразени тук, принадлежат единствено на ИПИ и не отразяват непременно вижданията на Фондация „Америка за България“ или нейните партньори.

- © Зорница Славова, Адриан Николов, Теодор Недев, *автори*, 2024
- © Весела Добринова, Константин Жеков, *корица*, 2024
- © Константин Жеков, *художествено оформление*, 2024
- © Институт за пазарна икономика, 2024

ISSN 2738-7615

Редактори: Петя Георгиева, Мила Вълкова

Институт за пазарна икономика

1142 София, бул. „Патриарх Евтимий“ 10, ет. 2, тел.: (02) 952 62 66

www.ime.bg

www.regionalprofiles.bg

Съдържание

Предговор	5	Област Пазарджик	67
Регионални профили 2024: Резюме	7	Област Перник	71
ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ: ОБЛАСТИТЕ СЕ ОТТЛАСКВАТ ОТ КРИЗАТА, НО С РАЗЛИЧНИ ТЕМПОВЕ	7	Област Плевен	75
СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ: ПОЛЕТО НА ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА	13	Област Пловдив	79
Област Благоевград	19	Област Разград	83
Област Бургас	23	Област Русе	87
Област Варна	27	Област Силистра	91
Област Велико Търново	31	Област Сливен	95
Област Видин	35	Област Смолян	99
Област Враца	39	Област София	103
Област Габрово	43	Област София (столица)	107
Област Добрич	47	Област Стара Загора	111
Област Кърджали	51	Област Търговище	115
Област Кюстендил	55	Област Хасково	119
Област Ловеч	59	Област Шумен	123
Област Монтана	63	Област Ямбол	127
		Групи индикатори	131
		Приложение	143

Използвани съкращения

АЗ	Агенция по заетостта
АПИ	Агенция „Пътна инфраструктура“
АС	Административен съд
АУЕР	Агенция за устойчиво енергийно развитие
БВП	брутен вътрешен продукт
БДС	брутна добавена стойност
БЕЛ	български език и литература
ВЕИ	възобновяеми енергийни източници
ВСС	Висш съдебен съвет
ДЗИ	държавен зрелостен изпит
ДМА	дълготрайни материални активи
ЗДОИ	Закон за достъп до обществена информация
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България
МБАЛ	многопрофилна болница за активно лечение
МВР	Министерство на вътрешните работи
МОН	Министерство на образованието и науката
МФ	Министерство на финансите
НВО	национално външно оценяване
НОИ	Национален осигурителен институт
НСИ	Национален статистически институт
НЦОЗА	Националният център по обществено здраве и анализи
ОС	Окръжен съд
ПДИ	Фондация „Програма Достъп до информация“
ПОО	професионално образование и обучение
пр.п.	процентен пункт
ПЧИ	преки чуждестранни инвестиции
ЦКОКО	Център за контрол и оценка на качеството на училищното образование

Предговор

Вече повече от десетилетие Институтът за пазарна икономика представя „Регионални профили: показатели за развитие“ – единствения по рода си алманах на регионалното развитие в България. „Регионалните профили“, както е по-известно изданието, се превърна в безспорна запазена марка на ИПИ.

Изследването се основава на 75 индикатора, които оценяват икономическата и социалната среда в 28-те области в страната. Всички данни са представени в изданието, както и на специализираната страница на ИПИ – www.regionalprofiles.bg. Систематизирането им по определени показатели позволява те да бъдат проследени в динамика, както и да се правят сравнения между отделните области в страната. Така на практика се осигурява лесен достъп до най-пълния и актуален статистически масив от данни на областно ниво.

Благодарение на работата на институциите, събиращи и предоставящи статистически данни, с всяка следваща година успяваме да включим все по-актуална и обхватна информация за икономиката и социалната среда в областите. В тазгодишното издание по-голямата част от данните се отнасят за 2023 година. Изключенията не са много и се изчерпват с няколко показателя, които се публикуват с повече от година закъснение – областните данни за БВП на човек от населението и за заплатите, както и отделни индикатори в сферата на инвестициите, околната среда и инфраструктурата. Там, където това е било възможно – например в сферата на администрацията, образованието и местните данъци, анализът се опира и на данни за 2024 година.

Изданието може да се използва от централните и местните власти, бизнеса и медиите, както и от преподаватели, експерти и представители на гражданския сектор, които се занимават с проблемите на регионалното развитие. Вярваме, че и за всеки гражданин би било интересно да прочете как се представя неговата област в сравнение с останалите в различните сфери на икономическия и социалния живот.

Екипът на ИПИ изказва благодарност на Фондация „Америка за България“ за партньорството и дългогодишната подкрепа при подготвянето и публикуването на „Регионалните профили“.

Надяваме се и тази година изданието да Ви бъде интересно и полезно – желаем Ви приятно четене!

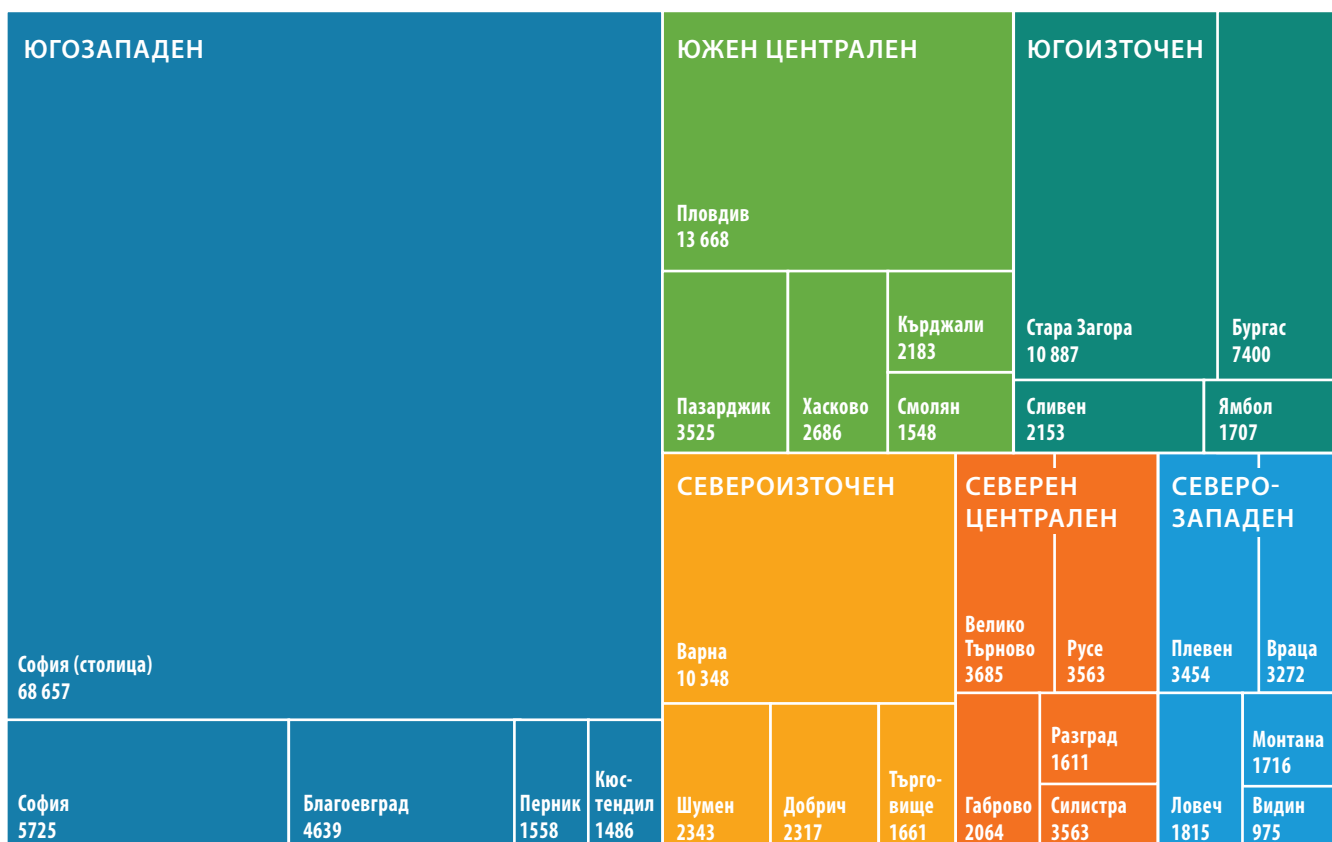
Екипът на ИПИ

Регионални профили 2024: Резюме

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ: ОБЛАСТЕТЕ СЕ ОТТЛАСКВАТ ОТ КРИЗАТА, НО С РАЗЛИЧНИ ТЕМПОВЕ

През 2022 г. силният икономически ръст в няколко от малките области води до лек спад на дела на столицата в брутният вътрешен продукт на страната. София допринася за 41% от БВП в националната икономика през 2022 г., или 68,7 млрд. лв., на фона на 43% година по-рано. На второ място се нарежда Пловдив с 6,5%, или 13,7 млрд. лева. На трето място обаче излиза Стара Загора с 6,2% от общия размер на българската икономика най-вече под влиянието на доброто представяне на енергийния сектор през годината. Водещите пет области се допълват от традиционно силните икономики на Варна и Бургас, чиято динамика е подкрепена от постепенното възстановяване на туризма. Все по-близо до тях се приближава и София (област), движена от бързото развитие на индустрията и логистиката в широката периферия на столицата. На опашката остава Видин – единствената област с под 1 млрд. лв. БВП. Повод за притеснение са темповете на растеж на регионалните икономики, като начело по ръст на БВП спрямо 2021 г. са най-развитите икономики – Стара Загора, Пловдив, София (област), Варна, а с най-забавено развитие са областите в дъното на

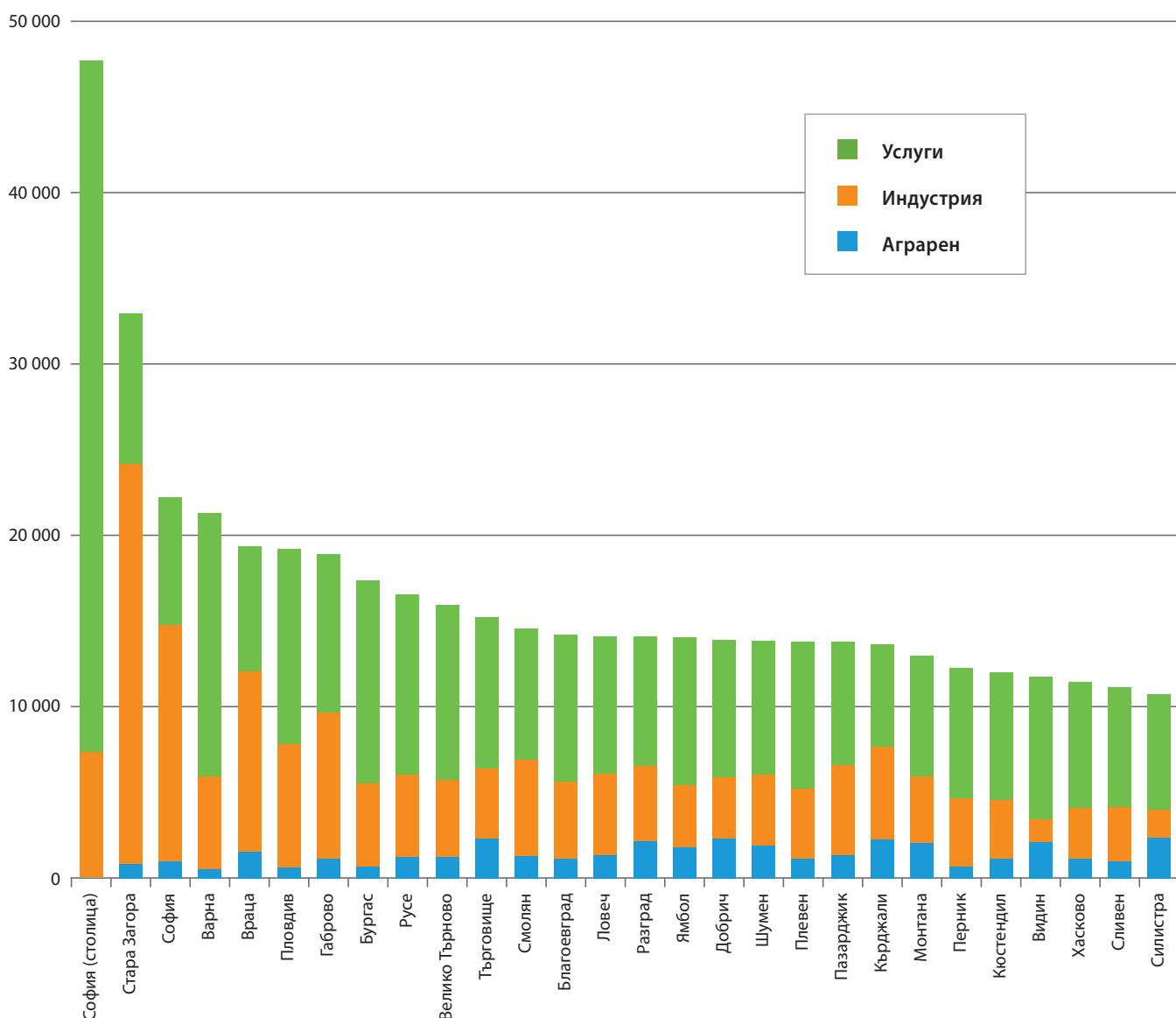
Фиг. 1. Брутен вътрешен продукт по области в България, 2022 г. (млн. лв.)

Източник: НСИ.

подреждането – Видин, Ловеч, Силистра, Добрич, Кюстендил, регистриращи анемичен растеж през 2022 г., което създава предпоставки за допълнително увеличаване на разликите в стандарта на живот в регионите. Само две области – Стара Загора и София (столица), надхвърлят средната за страната стойност на brutния вътрешен продукт на човек от населението за 2022 г., като столицата вече създава над 50 хил. лв. средно на човек. С БВП над 20 хил. лв. на човек от населението вече са седем области, като към София се присъединяват и Стара Загора, София (област), Варна, Враца, Пловдив и Габрово. И тази година има разместване в дъното на класацията, като с най-нисък БВП на човек от населението е Силистра (12,1 хил. лв.), следвана от Сливен (12,6 хил. лв.) и Хасково (12,9 хил. лв.). Почти половината – общо 13 – от областите генерират БВП между 15 и 18 хил. лв. на човек от населението, което свидетелства за сравнително равномерна степен на икономическо развитие извън лидерите и най-изостаналите райони на страната. Тези малки отстояния позволяват и бързи размествания в подреждането на областите в резултат на различни темпове на растеж, каквито виждаме през последните години сред най-слабо развитите региони.

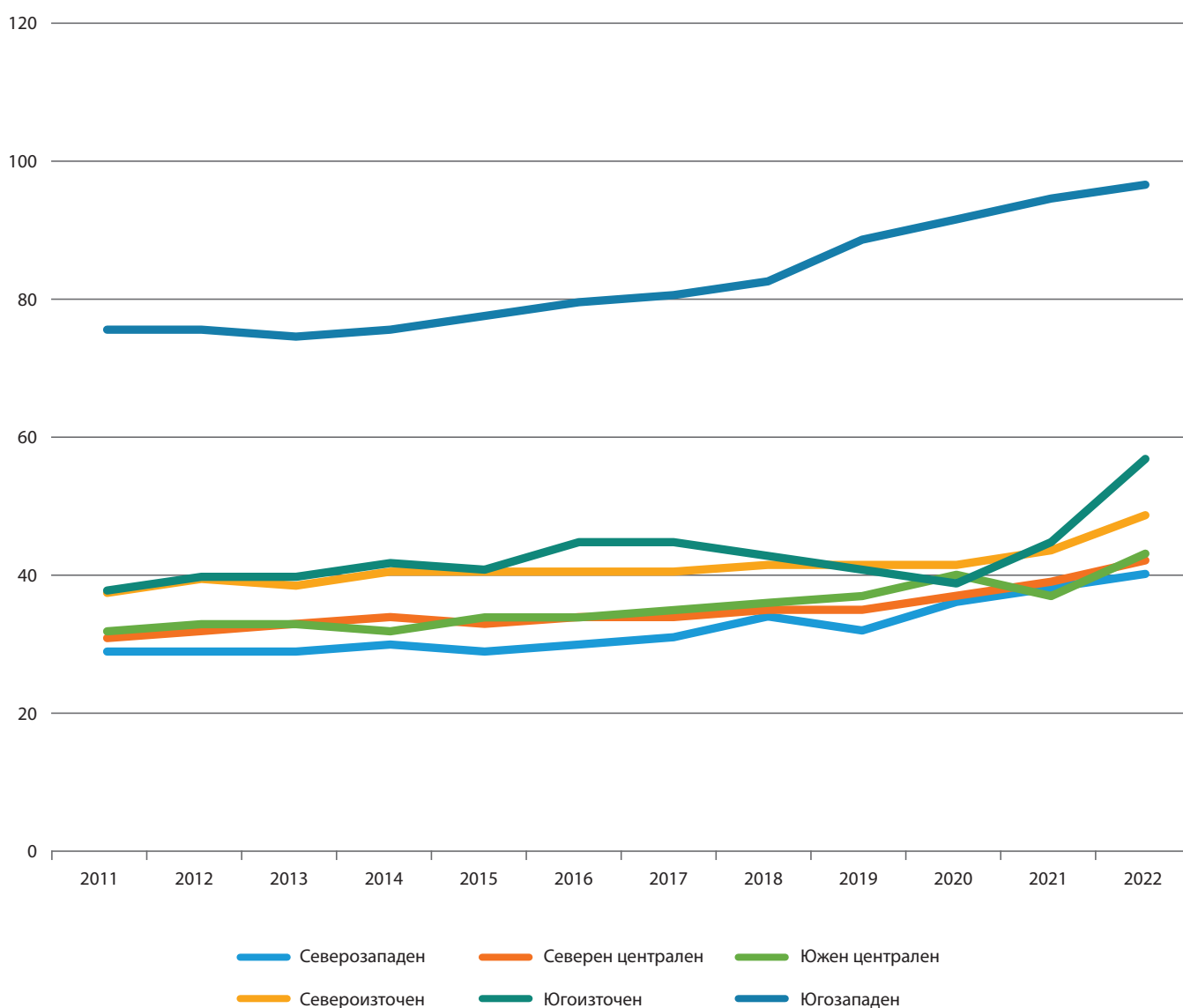
Фиг. 2. Брутна добавена стойност на човек от населението по основни икономически сектори, 2022 г. (хил. лв.)

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ.

Разпределението на добавената стойност на човек от населението ясно извежда на преден план основните модели на развитие на областните икономики. Двигател на столицата са услугите, които създават 84% от добавената стойност, но през последната година се наблюдава леко повишаване на ролята на индустрията в софийската икономика (15%). С висок дял на услугите са и двете морски области Варна (72%) и Бургас (68%), както и повечето големи икономически центрове на Северна България – Плевен (62%), Русе (63%), Велико Търново (64%). Изключение в този регион е Габрово, където се наблюдава относителен баланс между индустрия (45%) и услуги (49%). Към повишаване на ролята на услугите се движи и южният индустриален център Пловдив, където те вече достигат 60% от добавената стойност. Индустрията играе основна роля в структурата на икономиките на няколко от водещите области, най-видимо в Стара Загора (71%), София (област) (62%) и Враца (54%). От своя страна повечето региони, в които селското стопанство има значителен дял, се позиционират в дъното на класацията, като над 1/5 от добавената стойност то вече създава само в най-слабо развитата област Силистра.

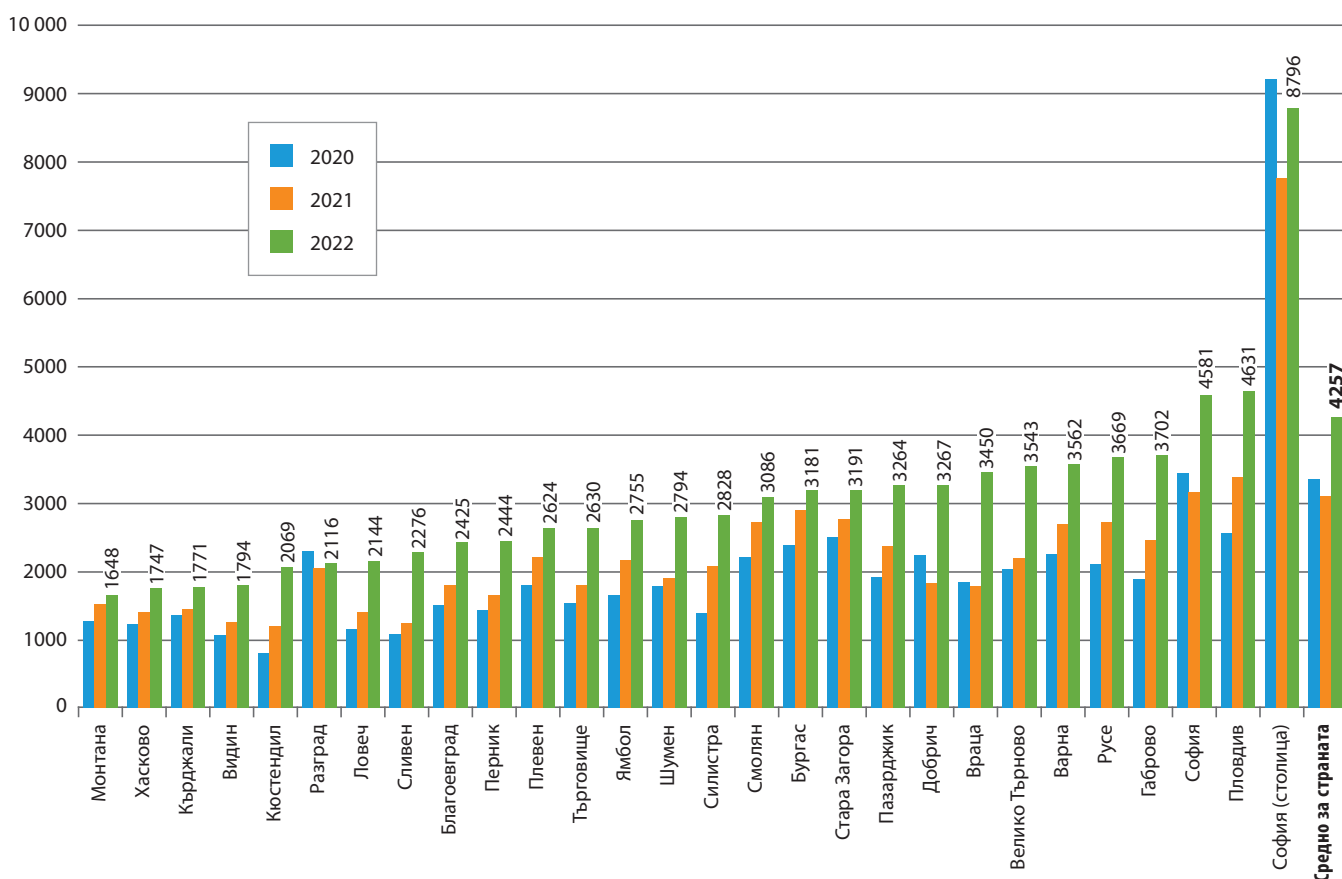
Фиг. 3. БВП, измерен в СПС, на човек от населението на районите за планиране като дял от средното за ЕС-27, 2011–2022 г. (%)

Източник: Евростат.

Важен поглед към икономическия растеж на регионите дава степента на сближаване до средноевропейските равнища. Измерен в стандарт на популателна способност (СПС), БВП на човек от населението на Югозападния регион, в чийто състав влиза столицата, вече достига 97% от средноевропейската стойност, докато най-слабо развитата част на България – Северозападът – се задържа на едва 40%. Прави впечатление и много равномерният темп на догонване – четири от регионите за планиране в страната са стопили разликата със средния за ЕС-27 БВП на човек от населението в СПС с по 11 пункта спрямо 2011 г. По-бързо конвергират Югоизточният район – с 19 пункта, като голяма част от този растеж е през 2022 г. и отразява много силния ръст на енергетиката в област Стара Загора, и Югозападният район – с 21 пункта. Това за пореден път подкрепя тезата, че разслоението в икономическото развитие все повече утвърждава явлението „София и всички останали“.

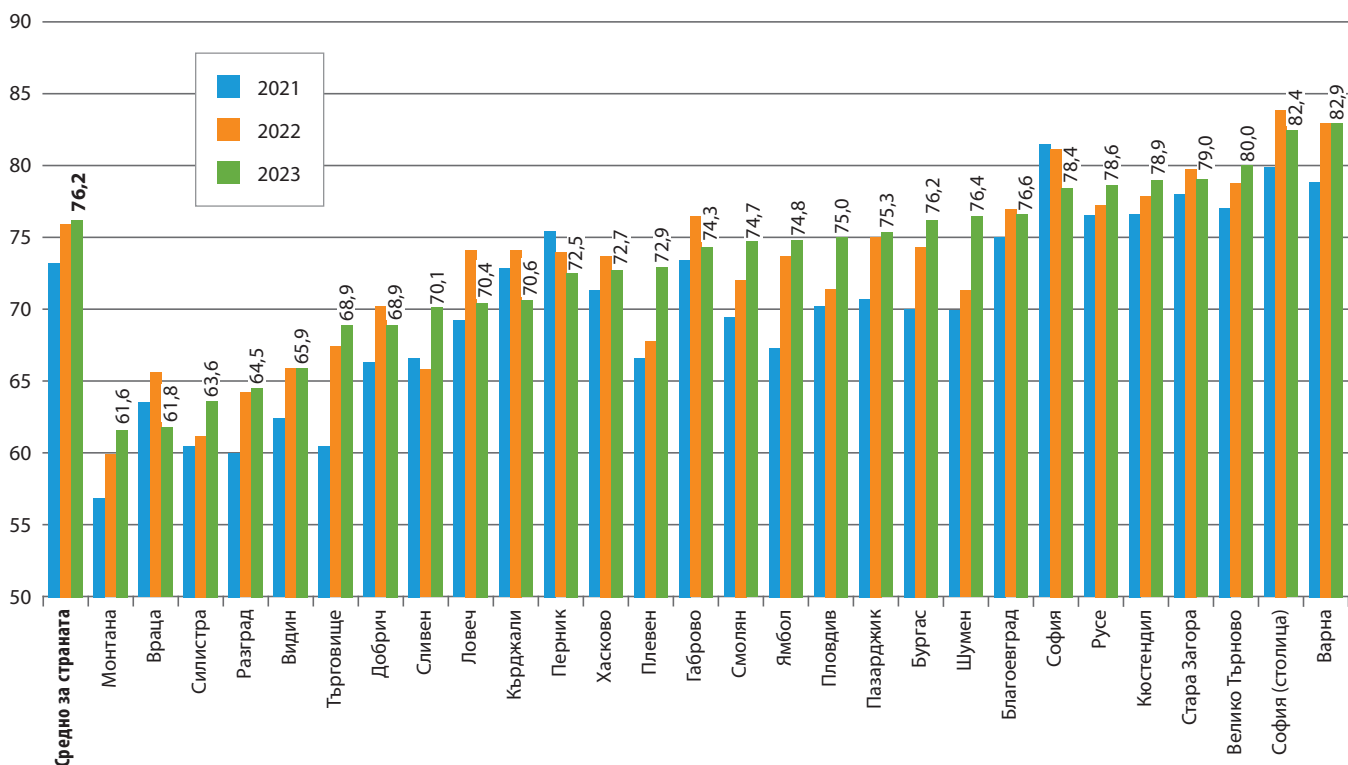
Фиг. 4. Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението, 2020–2022 г. (лв.)

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ.

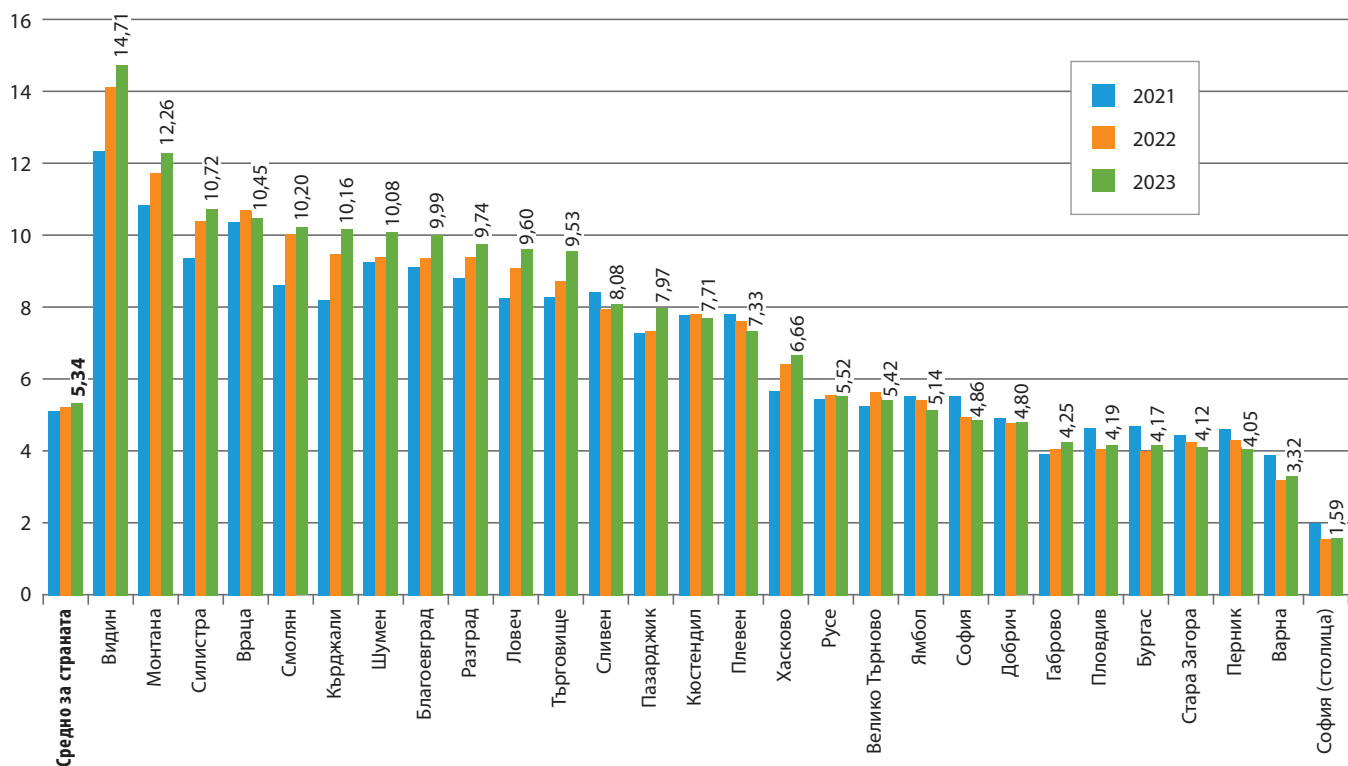
От гледна точка на инвестициите в регионите 2022 г. носи бързо отърсване от влиянието на кризата и нова експанзия не само в сравнение с годините на пандемията, но и спрямо високите равнища на периода преди кризата. Разликите в инвестиционната активност са значителни, като при разходите за дълготрайни материални активи столицата се доближава до 8,8 хил. лв. на човек от населението, следвана от София (област) и Пловдив, където показателят достига до 4,6 хил. лв. на човек. На дъното на класацията с под 2 хил. лв. на човек са областите, които са на последните места и по икономическо развитие – Монтана, Хасково, Кърджали, Видин са с под 2 хил. лв. разходи за ДМА на човек от населението, а останалите области се разполагат в диапазона 2–4 хил. лв. на човек. Това разслоение обуславя и запазване и дори увеличаване на неравенството в стопанското развитие на регионите в бъдеще. Не толкова еднозначна е динамиката при чуждестранните инвестиции – въпреки че на национално ниво се наблюдава значителен ръст от 4,1 до 4,5 хил. евро на човек от населението с натрупване към края

Фиг. 5. Коефициенти на заетост за населението на 20–64-годишна възраст, 2021–2023 г. (%)

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ.

Фиг. 6. Коефициенти на безработица за населението на 15–64-годишна възраст, 2021–2023 г. (%)

Източник: АЗ.

на 2022 г., редица области, в това число Стара Загора, Силистра, Плевен, Видин, Враца, Бургас, отчитат спад на чуждите капитали. На този фон в няколко области – Велико Търново, Габрово, Пазарджик – ПЧИ нарастват значително, с по над хиляда евро на човек в рамките на годината. Разликите в равнищата на ПЧИ остават внушителни, като в столицата те приближават 12 хил. евро на човек, а в 9 области все още не са достигнали хиляда евро на човек.

Въпреки че през 2023 г. експанзията на пазара на труда продължава на национално ниво, макар и с по-умерен темп, в повече от половината области има спад или задържане на заетостта на населението на 20–64-годишна възраст. Най-видими спадове, с над 3 процентни пункта на годишна база, има в по-слабо развити области Враца, Ловеч и Кърджали. От другата страна, с над 4 процентни пункта увеличение, са Плевен, Шумен и Сливен. Заетостта на активното население се разполага в широк диапазон между 62 и 83%, като най-добре се представят Варна, София (столица) и Велико Търново, а най-нисък остава делът на работещото население в Монтана, Враца и Силистра. Много от областите, най-отчетливо Благоевград, София (област) и Велико Търново, остават с по-ниска заетост в сравнение с рекордите на пазара на труда от 2019 г.

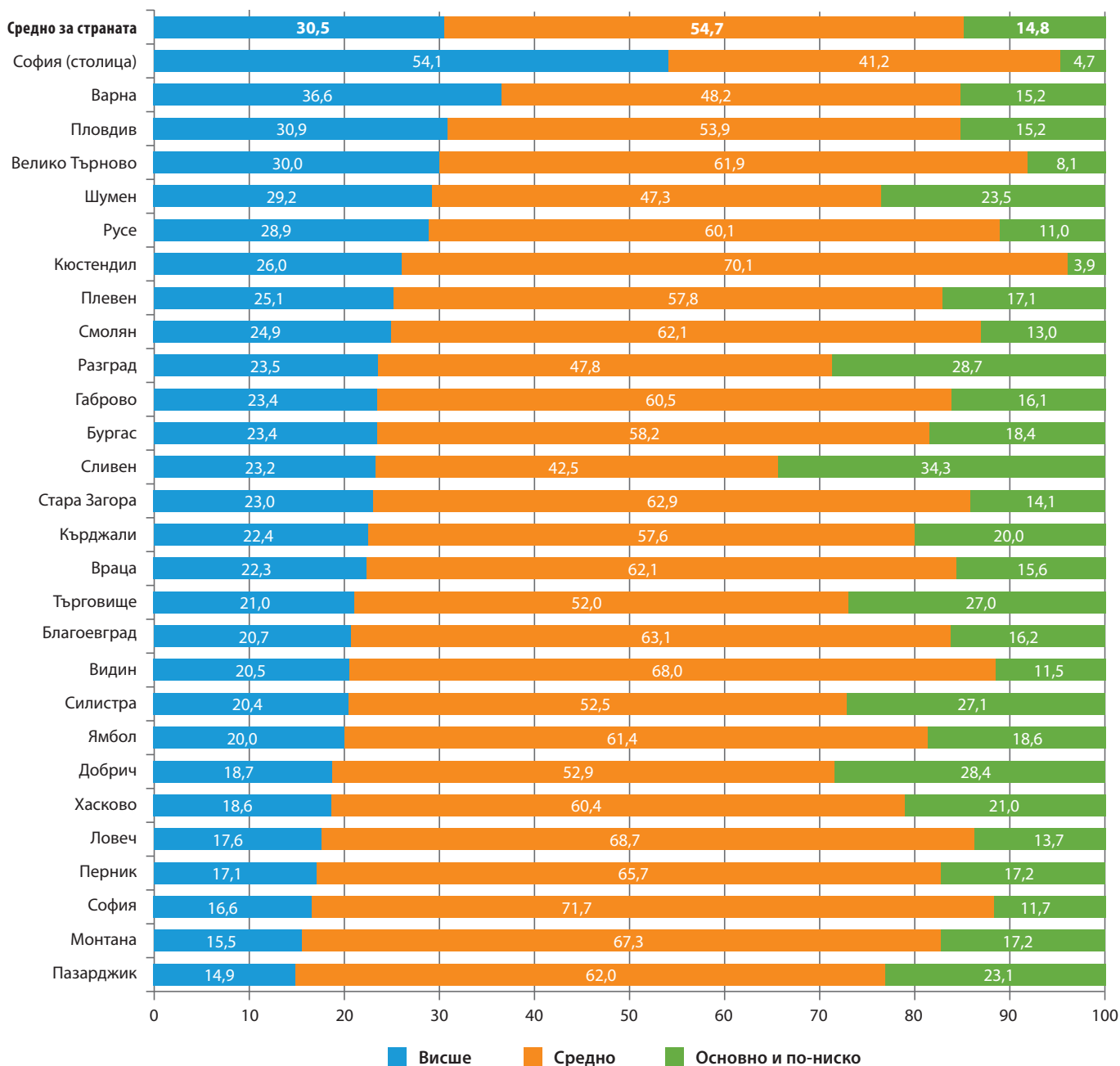
По-умерена е динамиката на безработицата, като според отчетените от Агенцията по заетостта равнища няма нито една област, в която тя да се е изменила с повече от един процентен пункт. Делът на търсещите работа на повечето места остава близък до отчетения през периода преди пандемията, което навежда на извода, че вероятно вече е достигнат постижимият минимум. Запазват се обаче големите отстояния между различните регионални пазари на труд – докато в столицата през 2023 г. безработицата е 1,6% за населението на 15–64-годишна възраст, а във Варна – 3,3%, то във Видин тя доближава 15%, в Монтана надхвърля 12% и се задържа над 10% в Шумен, Смолян, Кърджали и Враца. Повод за притеснение е и противоположната динамика, като лек ръст на безработицата се наблюдава именно в регионите, където тя е най-висока; обратно – по-видим спад има в регионите с добре функциониращи пазари на труда.

Повече от двойна вече е разликата в средните заплати между първата и последната област, като в столицата към второто тримесечие на 2024 г. средното брутно възнаграждение достига 3129 лв., докато в Благоевград то е 1519 лева. Дистанцията между лидера и втората област се запазва в порядъка на хиляда лева месечно, като с над 2 хил. лв. средна заплата вече са още три области – Варна (2147 лв.), Враца (2123 лв.) и София (област) (2048 лв.). Темповете на нарастване на заплатите варират между 13% в областите с по-бавен ръст и 26% при лидерите, като най-големи повишения се регистрират в региони като Добрич, Хасково и Видин, което вероятно отразява и значителния ръст на минималната заплата. Въпреки това изпреварващият ръст на заплатите в по-бедните области създава предпоставки за сближаване на стандарта на живот на работещите. По-равномерен е ръстът при пенсиите, като през 2023 г. повишенията във всички области се разполагат в диапазона 13–18%. Средната пенсия в столицата достига 957 лв. месечно, а най-ниската е в Кърджали – 633 лв., където е и най-бавният ръст в страната.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ: ПОЛЕТО НА ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Както икономическата динамика, така и развитието на пазара на труда са предопределени от знанията и уменията на човешкия капитал в регионите. Ако погледнем към дела на хората с висше образование – ключов показател за развитието както на високотехнологичния сектор, така и на повечето услуги и на много сегменти на индустрията, през 2022 г. абсолютен лидер в страната е столицата, където завършилите университет формират 54% от населението на 25–64-годишна възраст. На второ място, на цели 17 пункта отстояние, се нарежда Варна с 37% висшисти, а с над 30% сред останалите области са единствено Пловдив и Велико Търново. Същевременно в регионите на опашката – Пазарджик, Монтана, Перник, Ловеч, хората в работоспособна възраст с висше образование са едва 15–17%, което практически спира възможностите за определени видове инвестиции.

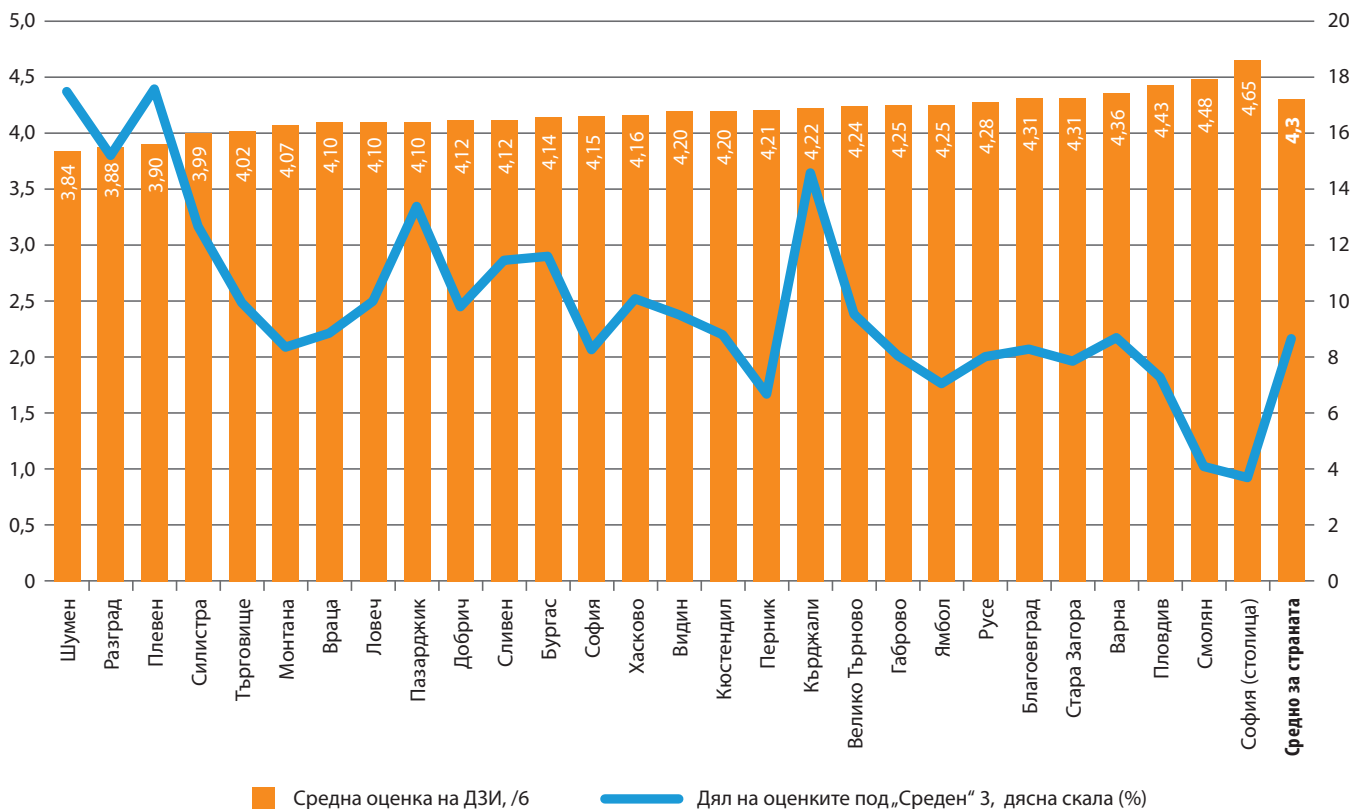
Фиг. 7. Население на 25–64-годишна възраст според най-високото завършено образование, %, 2023 г.

Източник: НСИ.

Дори от по-голямо значение за потенциала за развитие обаче е делът на хората с основно и по-ниско образование, тъй като все по-рядко се създават работни места за нискоквалифицирани работници. И през 2023 г. той остава висок на много места, като в Сливен надхвърля 34%, в Разград и Добрич – по 28%. Очаквано това са и регионите, в които са съсредоточени училищата с едни от най-слабите резултати в страната, като преодоляването на дефицита в човешкия капитал ще е сред ключовите предизвикателства пред по-нататъшното развитие на тези области.

Фиг. 8. Средни оценки и дял на слабите оценки на ДЗИ по БЕЛ, пролетната сесия 2024 г.

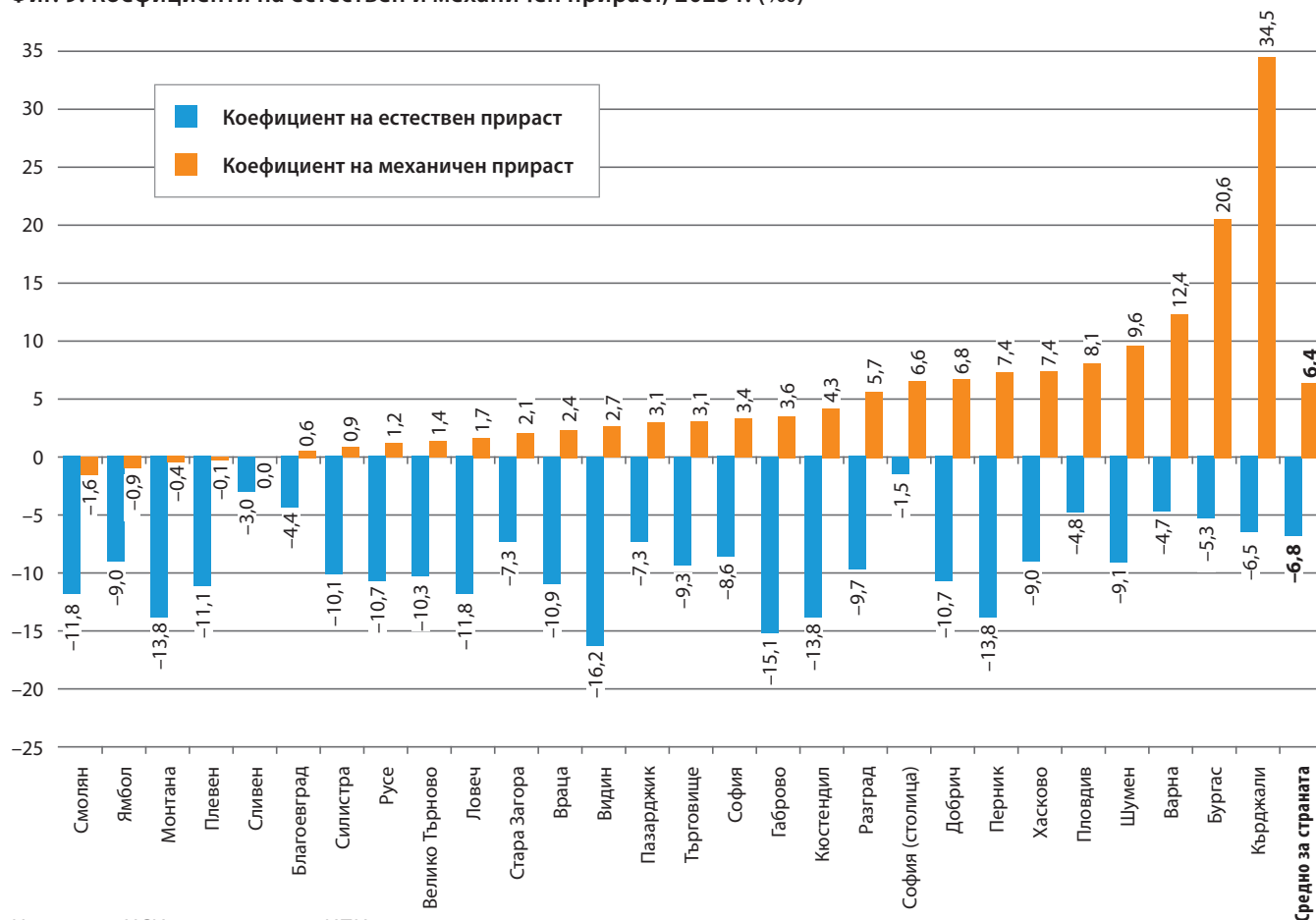
Източник: МОН.

Прегледът на резултатите на зрелостните изпити през 2024 г. разкрива повсеместно подобрене на резултатите по български език и литература на областно равнище, съчетано със значително – на места над двойно – свиване на дела на учениците със слаби оценки. Големите разлики между областите обаче остават, като с най-високи оценки за поредна година са столицата (4,65) и утвърденият образователен лидер сред останалите области Смолян (4,48), както и Пловдив (4,43) и Варна (4,36). Най-слабо се представят учениците в Шумен (3,84), Разград (3,88) и Плевен (3,90), като Североизтокът се очертава като региона със струпване на най-много слабо представящи се училища през последните години. Въпреки подобренията делът на слабите оценки надхвърля 17% от явилите се в Шумен и Плевен, а в цели 14 области всеки десети ученик не издържа изпита по български език. Това показва ниско равнище на обща грамотност в тези области, което ще има и реални последствия за продуктивността на бъдещата работна сила на регионалния пазар. Важно е да отбележим също, че сравненията между отделните издания както на зрелостния изпит, така и на външните оценявания след VII клас трябва да се разглеждат под условие, тъй като не се цели непременно сравнимост и еднаква трудност от година на година.

След големите подобрения през 2022 г. се наблюдава спад в покритието на системата на училищно образование в повечето области, като на национално ниво нетният коефициент на записване на населението между V и VII клас се е свил с 0,8 процентни пункта, а най-голямо влошаване се наблюдава именно

в региони, където обхватът поначало е слаб – в Силистра делът на записаните ученици намалява с 3,4 пункта до едва 78,7%, а в Кърджали – с 2,6 пункта до 84%. Спадове с по около един пункт има и при образователните лидери – столицата, Пловдив, Варна, Смолян. Това е съпроводено с нарастване на дела на повтарящите ученици почти навсякъде, което също е индикация за влошаване на качеството на местните училищни системи и на способността им да покриват образователните минимума.

Фиг. 9. Коефициенти на естествен и механичен прираст, 2023 г. (‰)

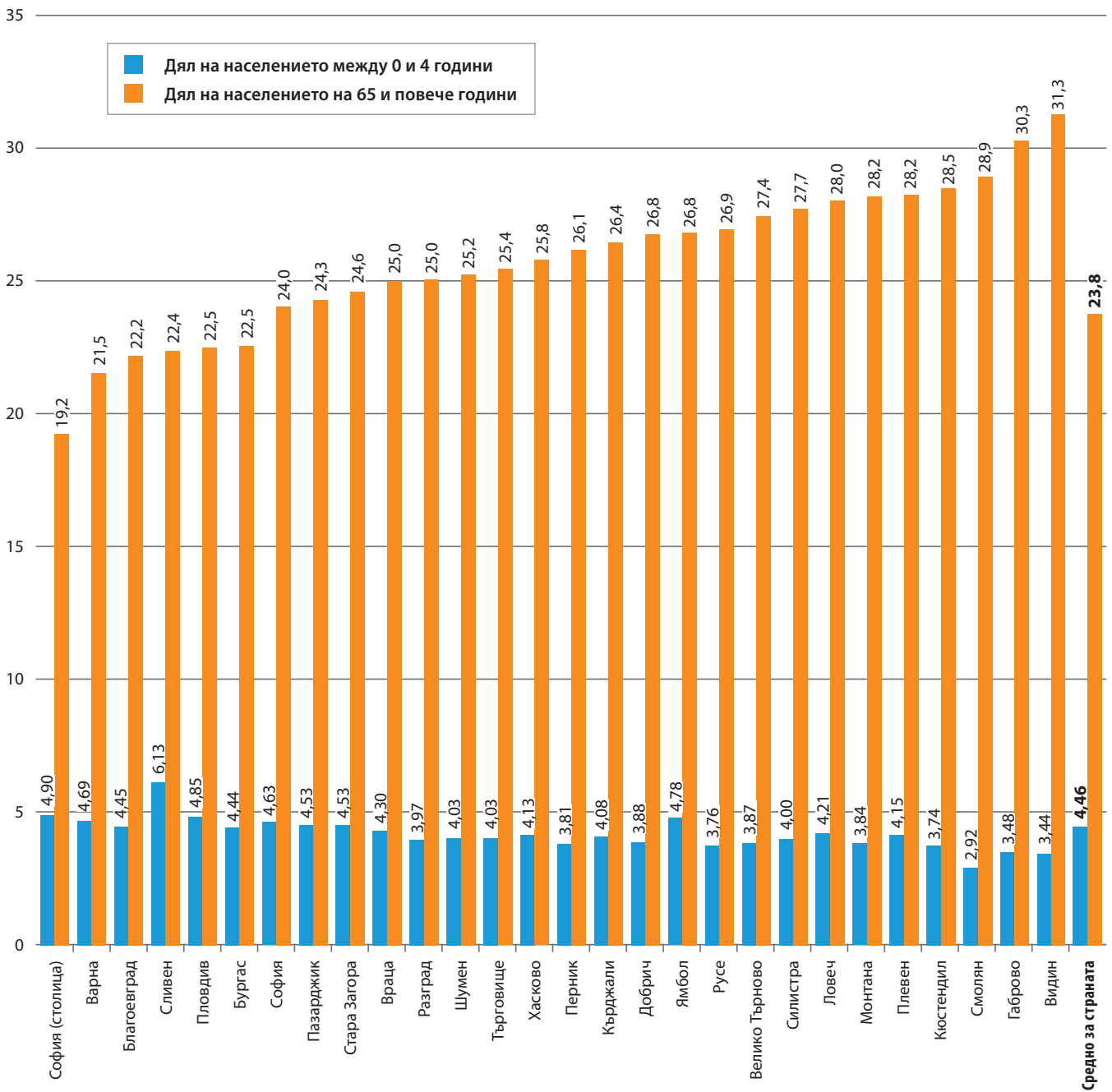

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ.

Въпреки подчертано негативния дългосрочен тренд и през 2023 г. продължават положителните промени в основните демографски показатели. Основните подобрения идват най-вече по линия на миграционните процеси, а механичният прираст е отрицателен в едва пет области – Сливен, Плевен, Монтана, Ямбол и Смолян, като и в тях тенденцията е към забавяне на отлива на население. И през 2023 г. на първото място по положителна нетна миграция остава Кърджали с 3,5% механичен прираст най-вече в резултат на притока на хора през границата с Турция. Благоприятен миграционен баланс имат и Бургас (2,1%) и Варна (1,2%) под влияние на нормализацията на туризма и възстановяването на работните места в хотели и ресторанти. Съдейки по промените от началото на десетилетието насам, миграцията обратно към страната ще влияе положително на броя на населението и възрастовата му структура в почти всички области.

През 2023 г. естественият прираст до голяма степен се нормализира от прекомерната смъртност по време на пандемията от ковид-19, като на национално ниво разликата спрямо 2019 г. е 0,1 промилен пункт. Големите разлики в баланса на смъртността и раждаемостта между областите обаче остават – докато в столицата разликата вече е само -1,5‰, което означава, че след няколко години населението на София вероятно ще расте и в резултат на естествените процеси, то половината области губят над 1% от населението си годишно в резултат на негативен естествен прираст.

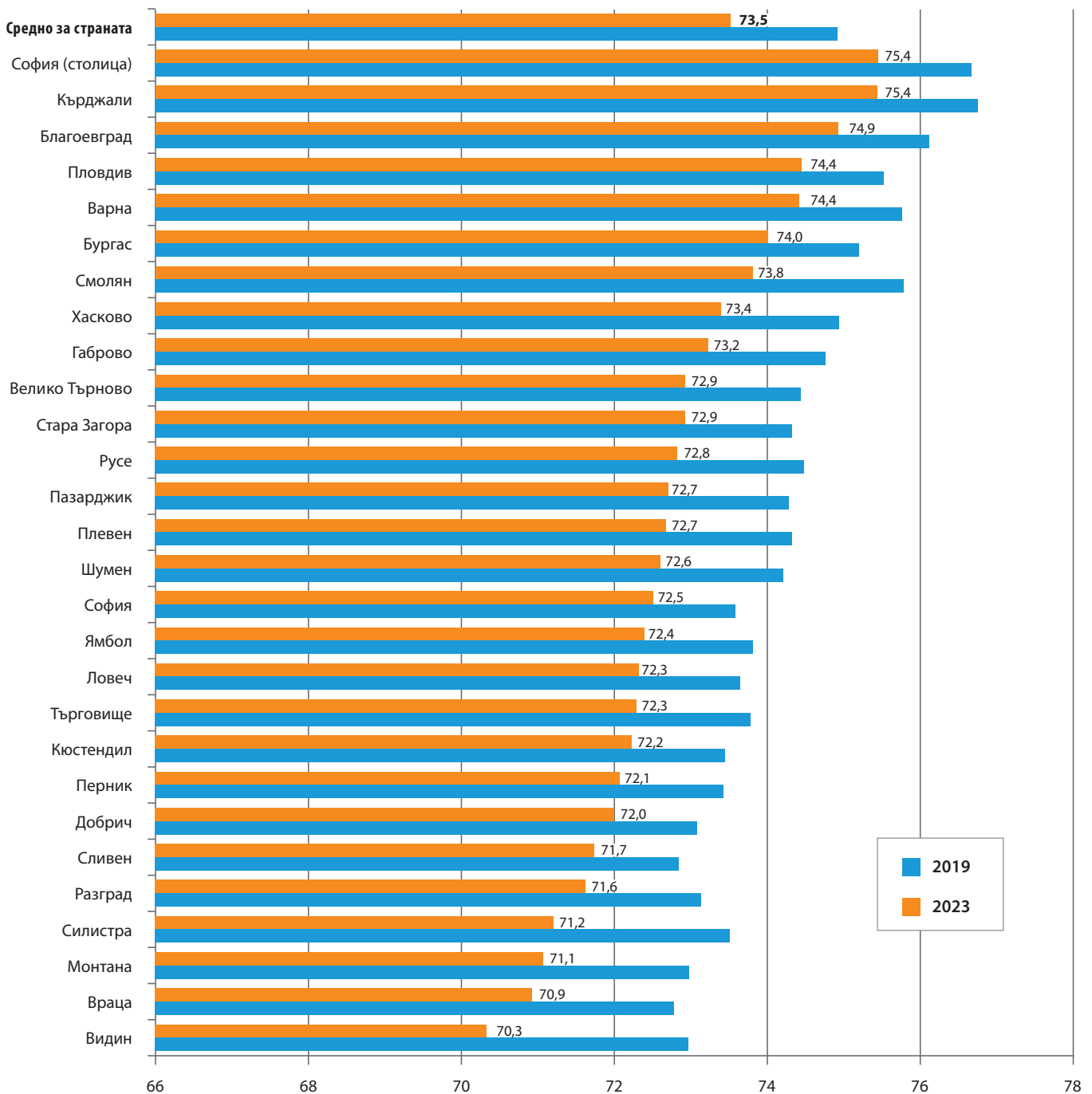
Фиг. 10. Дялове на населението на 0–4 и 65 и повече години, 2023 г. (%)

Източник: НСИ.

Динамиката на демографските процеси обуславя и разликите в структурата на населението на областите, която има пряко отражение върху потенциала за икономически растеж и експанзия на предлагането на работна сила. През 2023 г. с най-висок дял на населението в пенсионна възраст (на 65 и повече години) е Видин – 31%, а Габрово също надхвърля 30%. Прави впечатление, че сред по-застаряващите области се нареждат и някои в Южна България – Кюстендил и Смолян (по 29%), Ямбол (27%). С под 20% жители на възраст над 65 години пък остава само столицата. При малките деца (от 0 до 4 години) отликите в относителния им дял не са толкова значителни, като повечето области се разполагат в диапазона 3,5–4,5% от цялото население; най-много деца има в Сливен (6,1%), а най-малко – в Смолян (2,9%).

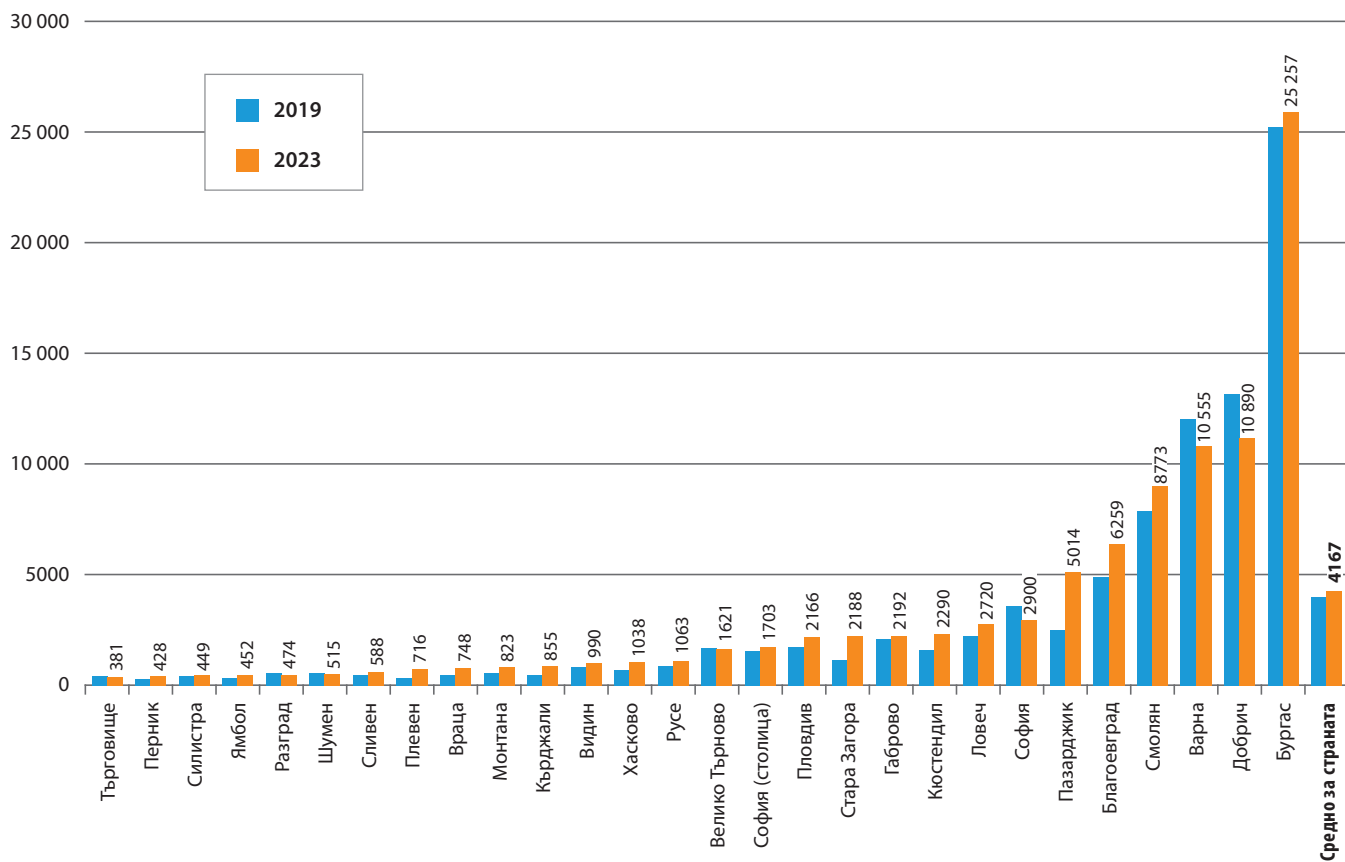
Фиг. 11. Средна очаквана продължителност на живота в години, 2019 и 2023 г.

Източник: НСИ.

Главен критерий за качеството на живот по-общо и за работата на здравната система в частност в различните региони е очакваната продължителност на живота. Нито една от областите не е достигнала най-добрите стойности на този показател, регистрирани през 2019 г., но елиминирането на извънредната смъртност от ковид-19 би трябвало да им позволи да се приблизят до тях към средата на десетилетието. Големите регионални различия обаче се запазват – докато в столицата и Кърджали очакваната продължителност на живота при раждане е 75,4 години, то във Видин тя е 70,3 години, а във Враца – 70,9 години.

Фиг. 12. Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души от населението, 2019 и 2023 г.

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ.

Сред ключовите индикатори за възстановяването от въздействието от пандемията са и резултатите на туристическия сектор. Докато на национално ниво реализираните нощувки в местата за настаняване, претеглени спрямо населението, през 2023 г. вече са надхвърлили тези от 2019 г., сред черноморските области това е вярно само за Бургас; на Варна и Добрич най-вероятно ще им трябва още поне година, за да достигнат предкризисните равнища. По-малките туристически области – Смолян, Благоевград, Пазарджик – също бележат позитивна динамика.

Област Благоевград

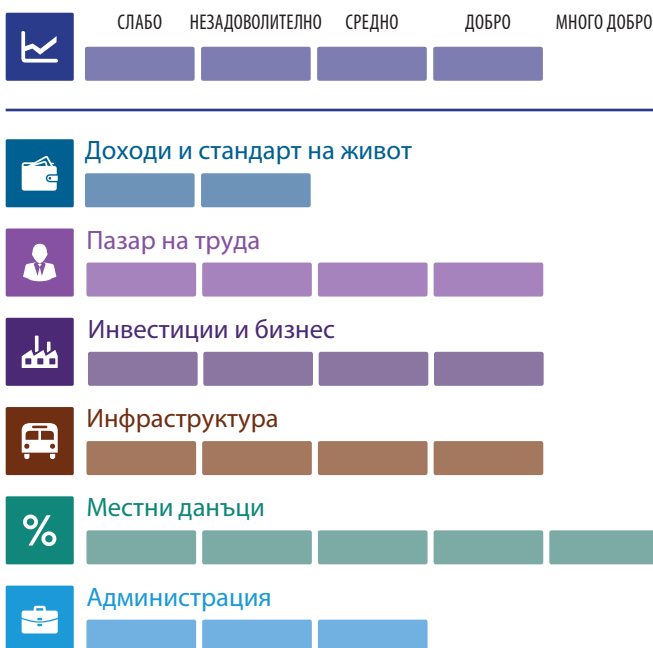
▶ Население (2023)	287 077
▶ Територия (кв.км)	6449
▶ Брой на населените места	274
▶ Дял на населението в градовете (%)	59,9

Въпреки че ръстът му е малко по-нисък от средния за страната, брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Благоевград продължава да се увеличава. Заетостта остава над средната, но безработицата е значително по-неблагоприятна. Относителният обем на инвестициите и на произведената продукция е под средния за страната. Благоевград е сред областите с най-добро качество на пътищата. Областта се отличава и със сравнително ниско ниво на местните данъци. Самооценките за развитието на електронното правителство, както и тези за предлагането на услуги на „едно гише“ са около средното за страната ниво.

Благоевград е сред областите със сравнително добри резултати в сферата на демографските показатели. Делът на децата в детските градини е висок. Успехът на учениците от областта е около средните стойности за страната през 2024 година. Здравеопазването страда от недостиг на лекари и на болнични легла. Престъпленията в областта са малко, а разкриваемостта им – сравнително висока, но правораздаването остава бавно. Делът на горската територия е голям. Културният живот в област Благоевград традиционно не е сред най-интензивните в страната, но туризмът е добре развит.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Въпреки че ръстът му е малко по-нисък от средния за страната, брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Благоевград продължава да се увеличава и през 2022 г. достига 16,0 хил. лева. Същевременно ръстът на заплатите и този на пенсиите са почти идентични със средните за страната, но и те остават относително ниски. Брутната годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение в областта е 13,8 хил. лв. (при 21,2 хил. лв. в страната) и през 2022 г. е най-ниската в страната. Средната пенсия за 2023 г. е 711 лв. (при 784 лв. в страната).

Относителният дял на населението, живеещо под националната линия на бедност, намалява леко, достигайки 21,6%, и изпреварва средния за страната през 2023 година. Коефициентът на Джини, измерващ степента на доходното неравенство в областта, продължава да намалява и през 2023 г. е 27,6% (при 37,2% в страната).

Пазар на труда

Делът на трудоспособното население в област Благоевград продължава да спада, достигайки 59,5% през 2023 г., въпреки че остава сравнително висок (при 58,5% в страната). Заетостта също намалява леко, но и тя се запазва над средната – 76,6% в областта при 76,2% в страната. Коефициентът на безработица обаче остава почти двойно по-висок от средния – 10,0% в областта при 5,3% в страната.

Образователната структура на работната сила продължава да е сравнително неблагоприятна, но се подобрява. През 2023 г. делът на населението на възраст 25–64 години с висше образование нараства до 21% (при 31% в страната), а на това с основно и по-ниско образование намалява до 16% (при 15% в страната).

Инвестиции и бизнес

Броят на нефинансовите предприятия спрямо население в областта през 2022 г. се запазва висок – 78 компании на хиляда души от населението при 70 на хиляда души в страната. Относителният обем на инвестициите и на произведената продукция остава под средния за страната. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи нарастват до 2,4 хил. лв. на човек, а преките чуждестранни инвестиции – до 1,7 хил. евро. Произведената продукция достига 86,0 хил. лв. на нает. Разходите за научноизследователска и развойна дейност леко се повишават, но остават сравнително ниски.

Усвояването на европейски средства продължава да нараства и вече е значително над средната стойност за страната спрямо населението. Към 30 юни 2024 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативни програми в област Благоевград достига 4,4 хил. лв. на човек от населението и остава третата най-висока в страната (след тази в столицата и област Габрово). В рамките на областта най-висок е размерът на изплатените средства в община Банско.

Инфраструктура

Разположението на областта в периферията на страната и сравнително обширните планински територии обясняват ниската гъстота на пътната и на железопътната мрежа, както и сравнително малкия дял на автомагистралите и първокласните пътища в общата пътна мрежа. Въпреки това Благоевград е сред областите с най-добро качество на пътищата – 66% при 40% в страната през 2023 година. Единствено област Сливен изпреварва Благоевград по дял на пътната настилка в добро състояние.

Делът на домакинствата с достъп до интернет нараства значително през 2023 г. и за първи път изпреварва средния.

Делът на населението с достъп до обществена канализация намалява, но остава над средния за страната (78% при 75% в страната), но Благоевград е областта с най-ниска свързаност с пречиствателни станции за отпадъчни води (35% при 67% в страната).

Местни данъци

Обратно на общите тенденции, област Благоевград се отличава със сравнително добре развита икономика, а нивото на местните данъци е ниско и през 2024 година. Усредненото ниво на данъчната тежест при всички разглеждани данъци е сравнително малко. Именно Благоевград е областта с най-ниски средни данъци за прехвърляне на собственост. Значително по-лека от средната е и данъчната тежест при данъка на недвижимите нежилищни имоти на юридически лица, както и при този на превозните средства. Най-близо до средното, но отново под него, е усредненото ниво на данъчната ставка за търговия на дребно в общините от област Благоевград.

В рамките на областта най-високи са средните данъци в община Благоевград, а най-ниски – в община Сатовча.

Администрация

Делът на собствените приходи от общите приходи на общините в област Благоевград продължава да намалява и през 2023 г. и остава изключително нисък – 17,9% средно за областта (при 26,9% в страната). По същия начин и покритието на общинските разходи с местни приходи се запазва ниско – 50,2% (при 74,1% в страната).

През 2024 г. както самооценките на администрациите за развитието на електронното правителство, така и тези за предлагането на административни услуги на „едно гише“ в общините в Благоевград са около средното за страната ниво.

Оценката за прозрачност в работата на органите на местното самоуправление в общините от областта също се повишава, но остава под средната за страната – 63,4% в областта при 69,3% в страната.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■■■■

Благоевград е сред областите със сравнително добри резултати в сферата на демографските показатели, въпреки че отново са в сила общите тенденции към бързо застаряване на населението.

През 2023 г. коефициентът на естествен прираст намалява до -4,4‰ (при -6,8‰ в страната). Областта продължава да привлича население и коефициентът на механичен прираст е положителен, макар и само 0,6‰.

Темповете на застаряване на населението се запазват на по-ниски от средните за страната нива и през 2023 година. Делът на децата до 4-годишна възраст е 4,5% – колкото и в страната, но този на хората над 65 години остава сравнително нисък – 22,2% при 23,8% в страната.

Гъстотата на населението в урбанизираните територии е относително висока (2022 души на кв. км при 1221 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■■

Делът на децата в детските градини в областта продължава да е сред най-високите в страната (на второ място след този в област Смолян) и през 2023 г. той е 94% (при 88% средно за страната).

Благоевград е и сред областите с най-висок коефициент на записване на населението в V–VII клас – 94% (при 90% в страната) през 2023 година. Делът на второградниците остава значително по-нисък от средния за страната. Съответствието между професионалното образование и профила на икономиката е сравнително слабо.

Успехът на учениците от област Благоевград е близък до средните стойности за страната и през 2024 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас в областта е 41,1 т. (при 42,9 т. в страната). Средният успех на матурите по български език и литература е „Добър“ 4,31 (при „Добър“ 4,30 в страната). Делът на слабите оценки е 8,3% (при 8,7% в страната).

Относителният брой на студентите в областта намалява, следвайки свиването му и в страната като цяло, и достига 27,7 на хиляда души от населението (при 29,6 на хиляда души в страната).

Здравеопазване ■■■■■

През 2023 г. делът на здравноосигурените лица в областта е 94% (при 95% в страната). Здравеопазването в областта продължава да страда от недостиг на лекари (както общо-практикуващи, така и специалисти) и на болнични легла. Броят на леглата в многопрофилните болници в областта е 4,0 на хиляда души от населението при 6,1 на хиляда души в страната. Въпреки това използваемостта на болничните легла остава сравнително ниска – 52% (при 56% в страната). Достъпът до аптеки е по-висок от средния.

Коефициентът на детска смъртност остава нисък – 4,0‰ (при 4,9‰ в страната), а средната продължителност на жи-

вота се повишава и продължава да е висока – 74,9 години (при 73,5 години в страната).

Ред и сигурност ■■■

Делът на делата, приключили в 3-месечен срок в областта, е сравнително нисък и през 2023 г.: 88% от наказателните дела (при 91% в страната), 67% от административните дела (при 72% в страната) и 64% от гражданските дела (при 64% в страната). Средната действителна натовареност на Окръжния съд е близка до тази в страната – 13,6 дела месечно на съдия (при 14,4 в страната), но Административният съд е най-натовареният в сравнение с останалите области – един съдия разглежда средно по 19,1 дела месечно (при 14,8 в страната).

Въпреки че полицаяте в областта са сравнително малко, броят на престъпленията продължава да е нисък, а разкриваемостта им – сравнително висока и през 2023 година. Броят на полицейските служители е 3,2 на хиляда души (при 4,2 на хиляда души в страната). Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са 8,8 на хиляда души (при 11,3 на хиляда души в страната). Разкритите престъпления са 60% (при 53% в страната).

Околна среда ■■■■■

Образованите битови отпадъци в областта продължават да са сравнително малко – 398 кг на човек годишно (при 488 кг на човек в страната) през 2022 година. Делът на отпадъците, предадени за третиране и рециклиране, остава нисък и дори намалява до 33% (при 76% в страната).

Към 30 юни 2024 г. относителният обем на инсталираните ВЕИ мощности в област Благоевград е съизмерим със средния за страната. Делът на горската територия е висок (52% при 33% в страната), а на нарушената – нисък (0,1% при 0,4% в страната) през 2023 година.

Култура и туризъм ■■■■■

Културният живот в област Благоевград традиционно не е сред най-интензивните в страната и това се вижда и в данните за 2023 година. Броят на посещенията в кината се повишава до 479 на хиляда души от населението (при 684 посещения на хиляда души в страната), в театрите – до 143 на хиляда души (при 349 на хиляда души в страната), в музеите – до 651 на хиляда души (при 770 на хиляда души в страната), а в библиотеките – до 659 на хиляда души (при 679 на хиляда души в страната).

Същевременно областта се представя сравнително добре по показателите, свързани с туризма. Броят на леглата в местата за настаняване е 71 на хиляда души от населението (при 56 на хиляда души в страната). Реализираните нощувки нарастват до 6259 на хиляда души (при 4167 на хиляда души в страната), а тези през онлайн платформи на споделяната икономика – до 801 на хиляда души (при 500 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област Благоевград

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	12 629	16 041	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	12 226	13 833	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	19,1	22,9	21,6	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	61,0	59,8	59,5	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	75,0	76,9	76,6	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	9,1	9,4	10,0	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	18,8	18,4	16,2	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	21,0	20,4	20,7	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	67 797	85 975	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1795	2425	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1693	1739	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	83,7	78,0	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	65,6	63,9	65,6	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	61,3	59,9	50,2	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	61,3	61,2	63,4	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-7,5	-4,4	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	0,3	0,6	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,91	3,84	4,31	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	35,0	33,3	41,1	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	92,9	94,5	94,0	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	74,3	74,0	74,9	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	90,2	93,0	94,0	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1775	1742	1743	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	7,3	8,9	8,8	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	82	87	88	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	119	122	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	360	398	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	41	33	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	258	333	479	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	3047	4799	6259	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Бургас

▶ Население (2023)	384 446
▶ Територия (кв.км)	7748
▶ Брой на населените места	249
▶ Дял на населението в градовете (%)	76,4

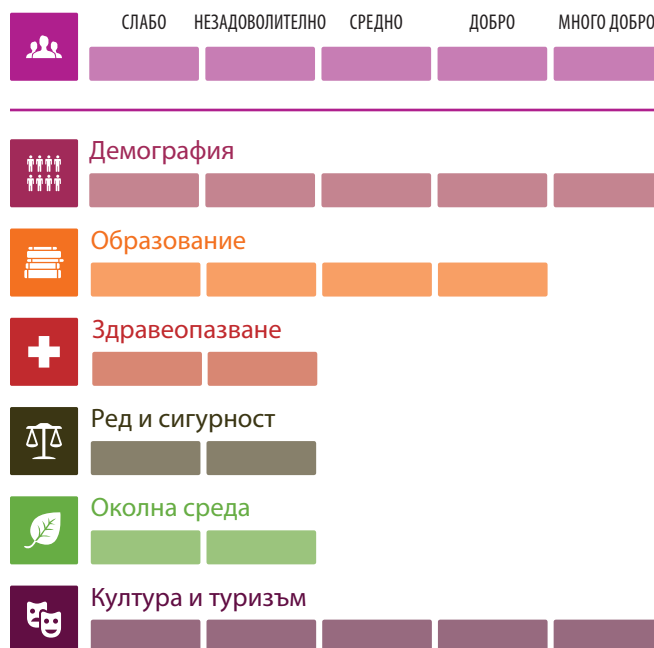
Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Бургас продължава да се увеличава, въпреки че ръстът му е сравнително ограничен. Заетостта и безработицата нарастват едновременно. Инвестиционната и бизнес активност в областта се запазват относително високи. Делът на автомагистралите и първокласните пътища е голям, но качеството на пътната настилка остава ниско. Бургас е сред областите с най-високо ниво на местното данъчно облагане. Самооценките на местните администрации за развитието на електронното управление и предоставянето на услуги на „едно гише“ се повишават.

Демографските показатели поставят областта в челната четворка. Средният успех на учениците на националното външно оценяване по математика след VII клас през 2024 г. е сравнително висок. Успехът на матурата по български език и литература обаче се запазва относително нисък. Здравеопазването в областта продължава да страда от недостиг на общопрактикуващи лекари. Броят на престъпленията се повишава и остава над средния за страната. Делът на горските територии е висок. Бургас е областта с най-високата оценка в сферата на културата и туризма.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

И през 2022 г. брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Бургас продължава да се увеличава, въпреки че ръстът му е сравнително ограничен. Със стойност от 19,5 хил. лв. той нарежда областта на осмо място в страната. Заплатите също нарастват, но и тяхното увеличение е по-ниско от средното за страната. През 2022 г. средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение в област Бургас достига 16,3 хил. лева. През 2023 г. средната месечна пенсия пък се увеличава до 872 лв. и остава значително по-висока от средната в страната (784 лева). Подоходното неравенство в областта е по-ниско от средното за страната, а делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, намалява, макар че е над средния за страната – 21,0% в област Бургас при 20,6% в страната.

Пазар на труда

Делът на населението в трудоспособна възраст в областта намалява леко до 58,7%, но се задържа над средното за страната ниво (58,5%). Заетостта и безработицата нарастват едновременно. Коефициентът на заетост достига средната стойност за страната – 76,2%, а този на безработицата остава сравнително нисък въпреки слабото увеличение до 4,2% (при 5,3% в страната) през 2023 година.

Образователният статус на работната сила в областта постепенно бавно се подобрява. Делът на населението на възраст 25–64 години с висше образование е 23% (при 31% в страната), а делът на това с основно и по-ниско образование – 18% (при 15% в страната).

Инвестиции и бизнес

Инвестиционната и бизнес активност в област Бургас се запазват относително високи и през 2022 година. Броят на нефинансовите предприятия спрямо населението е 84 на хиляда души и е вторият най-висок в страната (след този в столицата). Бургас продължава да е и сред областите с най-висок относителен обем на преките чуждестранни инвестиции, нареждайки се отново на трето място (след столицата и София) с 5,5 хил. евро на човек от населението. Увеличение се наблюдава при разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението, както и при произведената продукция. Делът на приходите от износ в нетните приходи от продажби намалява леко до 26% и за първи път е под средния за страната (29%). Изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в областта също нарастват и вече са много близо до

средната стойност за страната към 30 юни 2024 година. В рамките на областта най-много средства са усвоили общините Приморско, Созопол и Малко Търново.

Инфраструктура

Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа в област Бургас е сравнително ниска и през 2023 година. Делът на автомагистралите и първокласните пътища е висок (26% при 19% в страната), но качеството на пътната настилка остава ниско (30% в добро състояние при 40% в страната).

Делът на домакинствата с достъп до интернет продължава да е висок – 91% (при 89% в страната). Сравнително добър е и достъпът до канализация в областта (79% при 75% в страната), като почти цялата е свързана и с пречиствателни станции за отпадъчни води (72% при 67% в страната).

Местни данъци

Бургас остава сред областите с най-високо ниво на местното данъчно облагане и през 2024 година. Особено голяма е разликата при облагането на превозните средства и търговията на дребно. Именно Бургас отново е областта с най-високо облагане на превозните средства – средно 1,81 лв./kW (при средно 1,56 лв./kW в страната).

Созопол е общината с най-високи местни данъци както в областта, така и в страната. Сравнително високи са и тези в туристическите общини Поморие, Приморско, Бургас. В рамките на областта най-ниски са данъците в община Малко Търново.

Администрация

Делът на собствените приходи от общите приходи на общините в областта е третият най-висок в страната (след този в столицата и област София) – 35% при 27% средно за страната през 2023 година. Областта е и сред първенците по покритие на общинските разходи с местни приходи вероятно поради доброто развитие на туризма и на имотния пазар.

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното управление и предоставянето на услуги на „едно гише“ през 2024 г. се повишават и също са сред най-високите в страната.

Прозрачността в работата на местните администрации намалява, но остава над средната оценка за страната, макар и с малко.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■■■■

Демографските показатели в Бургас поставят областта в челната четворка (след столицата, Сливен и Варна). Коефициентът на естествен прираст продължава да е отрицателен, но стойността му е сред най-високите в страната с $-5,3\%$ (при $-6,8\%$ в страната) през 2023 година. Област Бургас привлича и много нови жители – коефициентът на механичен прираст е вторият най-висок в страната (след този в област Кърджали) – $20,6\%$. Делът на децата до 4-годишна възраст в областта е сходен със средния за страната – $4,4\%$ в областта при $4,5\%$ в страната, но делът на населението над 65 години остава сравнително по-нисък – $22,5\%$ (при $23,8\%$ в страната).

Близка до средната за страната е и гъстотата на население – в урбанизираните територии в областта Бургас – 1246 души на кв. км при 1221 души на кв. км в страната.

Образование ■■■■■

Делът на децата в местните детски градини леко се свива, но остава около и малко над средния за страната през 2023 година.

Коефициентът на записване на населението в V–VII клас в областта пък продължава да е под средния за страната и през 2023 година. Индексът на съответствието между професионалното образование и профила на икономиката нараства и вече е над този за страната.

Средният успех на учениците от областта на националното външно оценяване по математика след VII клас през 2024 г. е сравнително висок – $45,3$ т. (при $42,9$ т. в страната). Успехът на матурата по български език и литература обаче остава – през 2024 г. той е „Добър“ $4,14$ (при „Добър“ $4,30$ в страната), а делът на слабите оценки е $11,7\%$ (при $8,7\%$ средно в страната).

Броят на студентите в университетите спрямо населението в областта намалява през 2023 г. до $14,5$ на хиляда души от населението.

Здравеопазване ■■■

Делът на здравноосигурените в областта остава сравнително нисък и през 2023 година – 90% (при 95% в страната). Здравеопазването в областта продължава да страда от недостиг на общопрактикуващи лекари – на един местен лекар се падат по 2085 души от населението (при 1701 души на лекар в страната). Броят на леглата в многопрофилните болници се повишава значително, достигайки $5,8$ на хиляда души от населението (при $6,1$ на хиляда души в страната). Увеличава се и използваемостта им – 59% (при 56% в страната) през 2023 година. Достъпът до аптеки е най-високият в страната.

Коефициентът на детска смъртност намалява и през 2023 г. е сходен със средния за страната. Средната продължителност на живота пък се повишава до $74,0$ години (при $73,5$ години в страната).

Ред и сигурност ■■■

Бързината и натовареността на местната съдебна система през 2023 г. са сходни със средните за страната. Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок в област Бургас, е 88% (при 91% в страната), на гражданските дела – 72% (при 65% в страната), а на административните дела – 73% (при 72% в страната). Съдиите в Окръжния съд разглеждат средно по $11,9$ дела месечно (при $14,4$ в страната), а в Административния – $13,8$ дела (при $14,8$ в страната).

Броят на престъпленията в област Бургас се повишава и остава над средния за страната. През 2023 г. в областта са регистрирани $13,6$ престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души от населението (при $11,3$ на хиляда души в страната). Разкриваемостта на престъпленията се увеличава, достигайки 52% (при 53% в страната). Броят на полиците също е сходен със средния – $4,5$ на хиляда души в областта при $4,2$ на хиляда души в страната.

Околна среда ■■■

През 2022 г. Бургас отново е сред областите с висок обем на образуванияте битови отпадъци – 543 кг на човек (при 488 кг на човек в страната). Същевременно обаче делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци също е голям – 93% (при 76% за страната).

Инсталираните ВЕИ мощности остават сравнително ниски, но се повишават и към 30 юни 2024 г. са $0,6$ kW на човек (при $1,0$ kW на човек в страната). Делът на горските територии е висок (41% при 33% в страната), а на нарушените – нисък ($0,2\%$ при $0,4\%$ в страната) през 2023 година.

Култура и туризъм ■■■■■

Културата и туризмът в област Бургас са силно застъпени и областта води класацията в тази категория. През 2023 г. относителният брой на посещенията в кината и библиотеките е над средния за страната, а в театрите и музеите – под, но близо до средния. Посещенията в кината достигат 769 на хиляда души (при 684 на хиляда души в страната), в музеите – 767 на хиляда души (при 770 на хиляда души в страната), в библиотеките – 844 на хиляда души (при 679 на хиляда души в страната), а в театрите – 303 на хиляда души (при 349 на хиляда души в страната).

Бургас е областта с най-висок относителен брой на леглата в местата за настаняване (382 на хиляда души при 56 на хиляда души в страната), както и на реализираните нощувки ($25\,257$ на хиляда души при $41\,67$ на хиляда души в страната) и на тези, направени през онлайн платформи на споделената икономика (2674 на хиляда души при 500 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област Бургас

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	15 815	19 534	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	14 852	16 307	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	24,6	22,1	21,0	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	60,2	58,9	58,7	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	70,0	74,3	76,2	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	4,7	4,0	4,2	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	19,5	19,1	18,4	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	24,4	22,3	23,4	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	83 603	103 064	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2893	3181	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	5643	5470	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	78,5	78,5	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	31,0	29,4	30,0	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	101,3	101,8	83,0	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	72,4	72,7	69,4	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-8,2	-5,3	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	7,1	20,6	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,85	3,68	4,14	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	36,9	37,2	45,3	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	84,8	90,2	89,0	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	73,8	73,1	74,0	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	83,9	90,3	90,2	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	2129	2037	2085	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	11,3	12,5	13,6	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	88	89	88	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	109	111	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	481	543	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	94	93	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	402	674	769	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	15 447	23 733	25 257	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Варна

- ▶ Население (2023)
- ▶ Територия (кв.км)
- ▶ Брой на населените места
- ▶ Дял на населението в градовете (%)

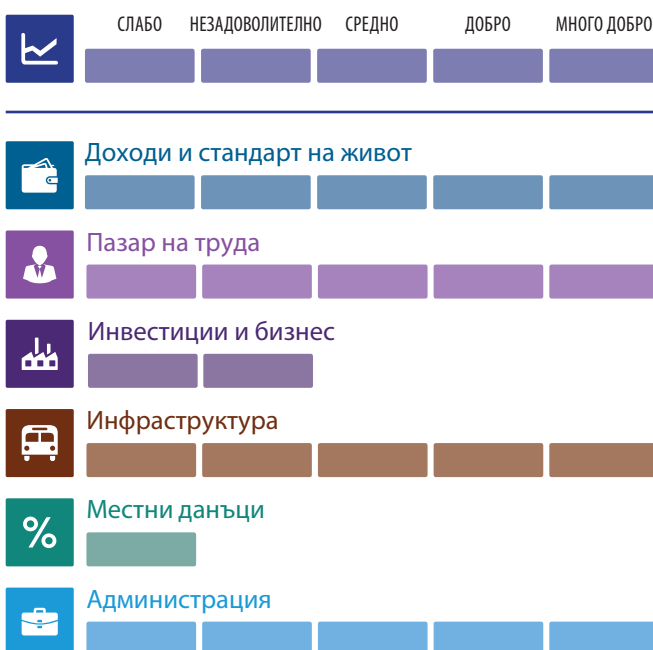
434 191
3819
159
84,3

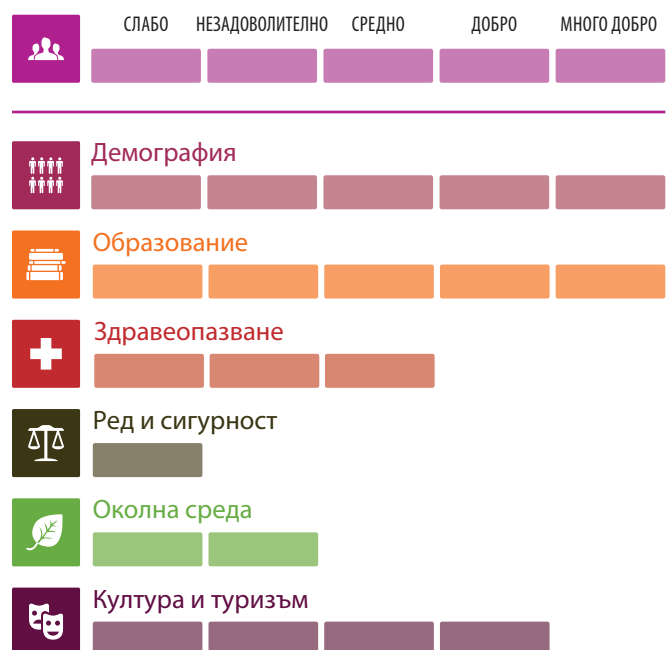
Област Варна остава сред първенците по брутен вътрешен продукт на човек от населението. Заплатите и доходите продължават да нарастват. Подоходното неравенство и бедността се задържат на сравнително ниски нива. Варна е областта с най-висока заетост. Безработицата пък е втората най-ниска в страната. Инвестиционната и бизнес активност са сравнително високи. Усвояването на европейски средства изостава. Инфраструктурата на областта е добре развита. Местните данъци в общините в област Варна остават високи. Работата на администрацията се оценява добре.

Варна е сред областите със сравнително благоприятно демографско развитие. В сферата на образованието тенденциите са положителни. Представянето на учениците е много добро. Спрямо средните стойности в страната лекарите в област Варна са повече, но при леглата в болниците има недостиг. Престъпленията са относително много, а разкриваемостта им – сравнително ниска. Варна е сред областите с висок обем на образуванието битови отпадъци, но и делът на предадените за третиране и рециклиране обеми остава голям. Културният живот е интензивен, а туризмът – добре развит.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Брутният вътрешен продукт в областта нараства сравнително бързо и през 2022 г. и отново я нарежда веднага след челната тройка (столицата и областите Стара Загора и София). Заплатите и пенсиите се увеличават с близък до средния за страната темп и са сравнително високи. Средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 19,4 хил. лв. през 2022 г., а размерът на средната месечна пенсия е 830 лв. (при 784 лв. в страната) през 2023 година.

Неравенството и бедността в областта се задържат на сравнително ниски нива и през 2023 година. Коефициентът на Джини за подоходното неравенство е 33,1 (при 37,2 в страната). Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е 14,6% (при 20,6% в страната) и отново е вторият най-нисък в страната (след този в столицата).

Пазар на труда

Представянето на област Варна в тази категория отново е сред най-добрите в страната. Делът на населението в трудоспособна възраст остава висок (60,4% при 58,5% в страната). През 2023 г. Варна е областта с най-висока заетост с коефициент от 82,9% (при 76,2% в страната). Безработицата пък е втората най-ниска в страната (след тази в столицата) – 3,3% (при 5,3% в страната).

Образователната структура на работната сила също е сравнително благоприятна. Делът на висшистите сред населението на 25–64 години нараства до 37% (при 31% в страната), а на тези с основно и по-ниско образование намалява до 15%, колкото е и средната му стойност в страната.

Инвестиции и бизнес

Инвестиционната и бизнес активност в област Варна остават сравнително добри. Броят на нефинансовите предприятия в областта продължава да е висок – 78 на хиляда души от населението (при 70 на хиляда души в страната). Вътрешните и външните инвестиции нарастват. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи достигат 3,6 хил. лв. на човек от населението, а преките чуждестранни инвестиции – 4,0 хил. евро на човек. Произведената продукция също се увеличава до 108,5 хил. лв. на нает през 2022 година. Делът на приходите от износ в нетните приходи от продажби в областта е под средния за страната.

Сравнително слабо обаче остава усвояването на европейски средства. Към 30 юни 2024 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 2165 лв. на човек (при 3175 лв. на човек в страната).

Най-много средства са изплатени в община Бяла, а най-малко – в Дългопол.

Разходите за научноизследователска и развойна дейност са относително високи.

Инфраструктура

Инфраструктурата на Варна е сравнително добре развита. Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа е висока. Значителен е и делът на автомагистралите и първокласните пътища – 28% (при 19% в страната). Качеството на пътната настилка се задържа високо и през 2023 година. В добро състояние са 56% от пътищата в областта (при 40% в страната).

Достъпът на домакинствата до интернет е близък до средния за страната – 87% в областта при 89% в страната.

Делът на населението с достъп до обществена канализация е сред най-високите в страната – 87% (при 75% в страната), като почти цялата мрежа е свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води – 86% (при 67% в страната).

Местни данъци

Усредненото ниво на разглежданите местни данъци в общините в област Варна остава високо и през 2024 година. Особено големи са разликите със средните за страната нива на облагането при прехвърлянето на собственост, търговията на дребно и превозните средства. Облагането на недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица също е сравнително тежко. В рамките на областта най-високи са местните данъци в община Варна, а най-ниски – в община Долни чифлик.

Администрация

Област Варна продължава да е сред първенците в тази категория. И през 2024 г. самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и предоставянето на услуги на „едно гише“ нарастват и са сред най-високите в страната. Оценката за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление в областта се свива, но също остава сред най-високите.

Сравнително големият дял на собствените от общите приходи на общините от областта поставя Варна на четвърто място в страната със средно 32% (при 27% в страната) за 2023 година. Варна заема третото място по покритие на общинските разходи с местни приходи с 85% (при 74% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■■■■

Варна е сред областите с много добро демографско развитие и през 2023 г., което я поставя на трето място (след столицата и област Сливен) в тази категория. Коефициентът на естествен прираст е $-4,7\%$ и е сред най-високите и далеч над средните стойности за страната ($-6,8\%$). Област Варна продължава да привлича жители – коефициентът на механичен прираст остава положителен и е третият най-висок в страната (след тези в областите Кърджали и Бургас) – $12,4\%$.

Делът на децата до 4-годишна възраст в областта се запазва по-висок от средния за страната ($4,7\%$ при $4,5\%$ в страната), а този на населението над 65 години – по-нисък ($21,5\%$ при $23,8\%$ в страната).

Варна е сред областите със сравнително висока гъстота на населението в урбанизираните територии – 1623 души на кв. км при 1221 души на кв. км в страната.

Образование ■■■■■

Варна е сред областите с най-добро представяне в сферата на образованието (отново след столицата). През 2023 г. делът на децата в детските градини е 91% (при 88% в страната), а коефициентът на записване на населението в V–VII клас е 92% (при 90% в страната). Делът на второгодниците остава сравнително нисък – $0,8\%$ (при $1,2\%$ в страната). Съответствието между специалностите в професионалното образование и профила на икономиката в областта е сравнително високо.

На националното външно оценяване по математика след VII клас през 2024 г. учениците от областта са с втория най-висок резултат (след този в столицата) – 51,3 т. при 42,9 т. в страната. На матурата по български език и литература средният успех е близък, но също над този в страната – „Добър“ 4,36 в областта (при „Добър“ 4,30 в страната). Делът на слабите оценки е $8,7\%$, колкото е и този в страната.

Броят на студентите в областта се запазва относително висок.

Здравеопазване ■■■■

Варна продължава да е сред областите със сравнително нисък дял на здравноосигурените лица и през 2023 г. – 91% (при 95% в страната). Спрямо средните стойности в страната лекарите в област Варна са повече (както общо-практикуващите, така и специалистите), но при леглата в многопрофилните болниците има недостиг – броят им е 4,7 на хиляда души от населението (при 6,1 на хиляда души в страната). Използваемостта им също е по-ниска – 52% (при 56% в страната). Броят на аптеките спрямо населението е сходен със средния за страната.

Коефициентът на детска смъртност остава сравнително нисък. Средната продължителност на живота на жителите на

областта е сред най-високите в страната – 74,4 години (при 73,5 години в страната).

Ред и сигурност ■■

Въпреки че натовареността на съдиите в област Варна продължава да е сравнително ниска, това не се отразява на бързината на правораздаването. През 2023 г. един съдия в Окръжния съд разглежда средно по 13,8 дела на месец (при 14,4 дела месечно на съдия в страната), а в Административния – 12,8 (при 14,8 в страната). Същевременно делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, е 90% (при 91% в страната), на гражданските – 63% (при 65% в страната), а на административните – 71% (при 72% в страната).

През 2023 г. престъпленията в областта се увеличават и са сред най-многобройните в страната (на второ място след област Видин спрямо населението), но и разкриваемостта им се повишава, въпреки че остава ниска. Броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в област Варна е 14,9 на хиляда души от населението (при 11,3 на хиляда души в страната). Разкриваемостта на престъпленията е 42% (при 53% в страната) и е втората най-ниска след тази в столицата. Относителният брой на полицаите в областта също е сравнително нисък – 3,9 на хиляда души на населението (при 4,2 на хиляда души в страната).

Околна среда ■■

Варна е сред областите с висок обем на образуваните битови отпадъци и през 2022 г. – 524 кг на човек при 488 кг на човек в страната. Същевременно делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци остава сравнително висок – 92% при 76% в страната.

Делът на горската територия в областта е по-нисък от средния за страната, а на нарушената – по-висок. Инсталираните ВЕИ мощности спрямо населението са значително по-ниски от средните за останалите области.

Култура и туризъм ■■■■■

Варна е сред областите със силно застъпени култура и туризъм и през 2023 година. Мащабът на легловата база в местата за настаняване е сред най-високите в страната с 149 легла на хиляда души (при 56 на хиляда души в страната). Реализираните нощувки пък достигат 10 555 на хиляда души (при 4167 на хиляда души в страната), а тези през онлайн платформи на споделената икономика – 1148 на хиляда души (при 500 на хиляда души в страната).

Посещенията в кината се увеличават до 1114 на хиляда души (при 684 на хиляда души в страната). Посещенията в местните театри, музеи и библиотеки също нарастват, но остават под средните за страната спрямо броя на населението.

Ключови показатели за област Варна

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	17 872	24 007	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	17 201	19 448	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	17,3	14,2	14,6	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	62,0	60,3	60,4	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	78,8	82,9	82,9	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	3,9	3,2	3,3	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	15,8	16,2	15,2	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	30,2	34,4	36,6	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	86 046	108 496	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2692	3562	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	3299	3979	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	85,8	86,6	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	56,5	56,8	56,1	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	100,0	101,2	85,4	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	76,5	76,8	71,1	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-6,9	-4,7	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	6,1	12,4	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,11	3,94	4,36	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	43,3	42,6	51,3	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	83,0	92,8	91,9	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	74,2	73,6	74,4	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	83,8	91,2	91,3	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1710	1567	1602	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	11,8	14,5	14,9	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	92	91	90	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	99	105	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	512	524	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	85	92	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	568	963	1114	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	7106	9451	10 555	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Велико Търново

▶ Население (2023)	202 232
▶ Територия (кв.км)	4662
▶ Брой на населените места	336
▶ Дял на населението в градовете (%)	69,8

Брутният вътрешен продукт в област Велико Търново нараства по-бързо от средния за страната спрямо населението. Работната сила е сред най-високообразованите, но застаряването на населението е предизвикателство пред пазара на труда. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи и чуждестранните инвестиции се увеличават значително. Делът на автомагистралите и първокласните пътища в общата пътна мрежа е нисък. Усредненият размер на разглежданите местни данъци в общините от областта остава висок. Оценката за степента на прозрачност на местните администрации се повишава.

Общата тенденция на застаряване на населението в страната е особено силно изразена във Велико Търново. По образователни показатели областта е на сравнително добра позиция. Броят на студентите в областта спрямо населението е най-високият в страната. Броят на леглата в многопрофилните болници се запазва изключително нисък. Регистрираните в областта престъпления се повишават, като делът на разкритите престъпления остава висок. Обемът на образуваните битови отпадъци е под средния за страната. Културният живот в област Велико Търново е интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Брутният вътрешен продукт в област Велико Търново нараства по-бързо от средния за страната спрямо населението и през 2022 г. и достига 18 хил. лв., подреждайки областта на десето място. Заплатите и пенсиите се увеличават с близък, макар и по-нисък, до средния за страната темп. Средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 16,1 хил. лв. (при 21,2 хил. лв. в страната) през 2022 г., а средната месечна пенсия – 738 лв. (при 784 лв. в страната) през 2023 година. Коефициентът на Джини за подоходното неравенство леко се повишава, но все още е под средния за страната. След двугодишно намаление през 2023 г. делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, се увеличава значително до 28,9% (при 20,6% в страната).

Пазар на труда

Предизвикателство пред пазара на труда в област Велико Търново остава общото застаряване на населението. Делът на трудоспособното население в областта се понижава леко и продължава да е сравнително нисък – 56,3% (при 58,5% в страната) през 2023 година. Същевременно заетостта се повишава, а безработицата намалява. Коефициентът на заетост достига 80,0% (при 76,2% в страната), а този на безработицата – 5,4% (при 5,3% в страната).

Работната сила в областта е сред най-високообразованите. Делът на населението на възраст 25–64 години с основно и по-ниско образование е 8% (при 15% в страната), а с висше образование – 30% (при 31% в страната).

Инвестиции и бизнес

Броят на нефинансовите предприятия и през 2022 г. остава сравнително нисък – 55 на хиляда души от населението (при 70 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи и чуждестранните инвестиции нарастват значително, но докато вътрешните инвестиции спрямо населението са по-високи от тези в повечето области, чуждите инвестиции продължават да са под средните (1380 евро на човек при 4544 евро на човек в страната). Сравнително нисък остава и обемът на произведената продукция спрямо наетите (93,0 хил. лв. при 122,4 хил. лв. в страната), както и делът на приходите от износ в нетните приходи от продажби (20% при 29% в страната).

Относителният размер на разходите за научноизследователска и развойна дейност е нисък – 28 лв. на човек (при 195 лв. на човек в страната) през 2022 година.

Инфраструктура

Като своеобразен център на Северна България област Велико Търново се отличава с висока гъстота на пътната и железопътната мрежа. Пътната мрежа е 20,1 км на 100 кв. км територия (при 18,0 км на 100 кв. км в страната), а железопътната – 5,0 км на 100 кв. км територия (при 3,6 км на 100 кв. км в страната). В същото време обаче делът на автомагистралите и първокласните пътища в общата пътна мрежа е нисък – 16% при 19% в страната през 2023 година. Качеството на пътищата продължава да се повишава и делът на пътната настилка в добро състояние вече е значително над средния – 47% в областта при 40% в страната. През 2023 г. делът на домакинствата с достъп до интернет е 87% (при 89% в страната).

Делът на населението с достъп до обществена канализация остава сравнително нисък (68% при 75% в страната), както и този на свързаната с пречиствателни станции за отпадъчни води канализация (61% при 67% в страната).

Местни данъци

Усредненият размер на разглежданите местни данъци в общините от област Велико Търново остава сравнително висок и през 2024 година. Значително по-висок е размерът на данъка върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица (2,68% при 2,15% в страната) и при прехвърлянето на собственост (2,97% при 2,82% в страната). Сравнително висок остава и данъкът върху превозните средства.

В рамките на областта най-високи са усреднените данъци в община Горна Оряховица, а най-ниски – в община Сухиндол.

Администрация

През 2024 г. самооценките на общините в областта за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ остават под средните за страната. Оценката за степента на прозрачност в работата на местните администрации се повишава и отново надхвърля средната за страната – 71,1% (при 69,3% в страната).

Финансовата самостоятелност на общините в областта продължава да е по-ниска от средната за страната. Делът на собствените от общите приходи на общините в областта е средно 21% (при 27% в страната). По-ниско и намаляващо остава и покритието на общинските разходи с местни приходи – 67% (при 74% в страната) през 2023 година.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■■

Общата тенденция на застаряване на населението в страната е особено силно изразена в област Велико Търново и през 2023 година. Механичният прираст е положителен (1,4‰), но не успява да компенсира силно отрицателния коефициент на естествен прираст в областта (-10,3‰ при -6,8‰ в страната). Делът на децата до 4-годишна възраст е 3,9% (при 4,5% в страната), а на населението над 65 години – 27,4% (при 23,8% в страната).

Гъстотата на населението в урбанизираните територии е ниска (861 души на кв. км при 1221 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■■

По образователни показатели Велико Търново е на много добра позиция сред останалите области в страната. Делът на децата в детските градини е сравнително висок (92% при 88% в страната), а нетният коефициент на записване на населението в V–VII клас продължава да се повишава и през 2023 г. и остава над средния – 93% в областта при 90% в страната. Влошаване се наблюдава при дела на второгодниците, но той се запазва по-нисък от средния за страната.

Представянето на учениците в областта е под средното за страната и през 2024 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е 39,3 т. (при 42,9 т. в страната), а на матурата по български език и литература – „Добър“ 4,24 (при „Добър“ 4,30 в страната). Делът на слабите оценки е 9,6% (при 8,7% в страната).

Броят на студентите във Велико Търново намалява, но областта продължава да е на първо място в страната с 69,5 студенти на хиляда души от населението (при 29,6 студенти на хиляда души в страната).

Здравеопазване ■■■■

Делът на здравноосигурените лица в областта нараства, но остава под средния за страната (93% при 95% в страната) през 2023 година. Броят на общопрактикуващите лекари спрямо населението е над средния за страната, но този на лекарите специалисти е значително по-малък.

Броят на леглата в многопрофилните болници остава изключително нисък (3,6 на хиляда души от населението при 6,1 на хиляда души в страната). Използваемостта им също е сравнително малка (49% при 56% в страната). Това означава, че е много вероятно жителите на областта да търсят болнично лечение в съседни области, например в Плевен. Във Велико Търново се наблюдава и недостиг на аптеки.

Коефициентът на детската смъртност силно намалява и е под средния за страната. Същевременно средната продължителност на живота се повишава, но остава по-ниска от средната – 72,9 години в областта при 73,5 години в страната.

Ред и сигурност ■■■■■

Натовареността на съдиите в област Велико Търново остава сравнително ниска и през 2023 г., което се отразява и на бързината на правораздаването. Средната действителна натовареност на съдиите в Окръжния съд е 10,6 дела месечно (при 14,4 в страната), а в Административния съд – 12,6 дела (при 14,8 в страната). В 3-месечен срок приключват 92% от наказателните дела (при 91% в страната). При делата в Административния съд този дял е 82% (при 72% в страната), а при гражданските дела в Окръжния – 75% (при 65% в страната).

Относителният брой на престъпленията се повишава леко през 2023 г., но остава по-нисък от средния за страната. Регистрираните в областта престъпления срещу личността и собствеността достигат 10,9 на хиляда души от населението (при 11,3 на хиляда души в страната). Разкриваемостта на престъпленията пък се повишава до 63% (при 53% в страната). Броят на полицаите обаче остава сравнително нисък – 3,8 на хиляда души (при 4,2 на хиляда души в страната).

Околна среда ■■■

През 2022 г. обемът на образуваните битови отпадъци е близък, но под средния за страната – 483 кг на човек годишно в областта при 488 кг на човек в страната. Същевременно на практика целият обем се предава за третиране и рециклиране (при 76% в страната).

Сравнително нисък е делът на горската територия – 23% (при 33% в страната), но и нарушената територия е относително ограничена – 0,2% (при 0,4% в страната). Инсталираните ВЕИ мощности в областта са сравнително малко. Сравнително високите температури през 2023 г. водят и до по-висока от средната необходимост от охлаждане.

Култура и туризъм ■■■■■

И през 2023 г. броят на посещенията на местните кина, театри и музеи в областта продължава да се повишава. Посещенията в кината достигат 608 на хиляда души (при 684 на хиляда души в страната), а на театрите – 260 на хиляда души (при 349 на хиляда души в страната). Спрямо населението област Велико Търново се нарежда на второ място по посещения на музеи (след област Габрово) с 2297 на хиляда души (при 770 на хиляда души в страната). Сред разглежданите индикатори в сферата на културата единствено посещенията в библиотеките намаляват, но се запазват над средните за страната – 784 на хиляда души при 679 на хиляда души в страната.

Броят на леглата в местата за настаняване спрямо населението нараства, но остава сравнително нисък – 26 на хиляда души при 56 на хиляда души в страната. Това е и причината за относително ниския брой на реализираните нощувки в областта (1621 на хиляда души при 4167 на хиляда души в страната), както и на тези, направени през онлайн платформи на споделената икономика (361 на хиляда души при 500 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област Велико Търново

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	13 669	17 959	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	14 545	16 105	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	22,5	20,7	28,9	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	59,4	56,4	56,3	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	77,0	78,7	80,0	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	5,3	5,7	5,4	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	6,7	7,1	8,1	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	28,6	28,1	30,0	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	68 032	92 979	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2195	3543	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	325	1380	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	68,3	68,2	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	44,1	45,9	46,8	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	76,5	73,0	67,2	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	68,3	68,2	71,1	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-13,6	-10,3	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	2,0	1,4	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,83	3,72	4,24	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	32,7	31,2	39,3	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	83,9	92,8	93,3	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	72,8	72,1	72,9	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	85,3	92,7	93,2	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1710	1591	1612	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	10,0	10,8	10,9	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	92	91	92	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	98	102	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	426	483	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	100	100	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	182	529	608	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	1228	1545	1621	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Видин

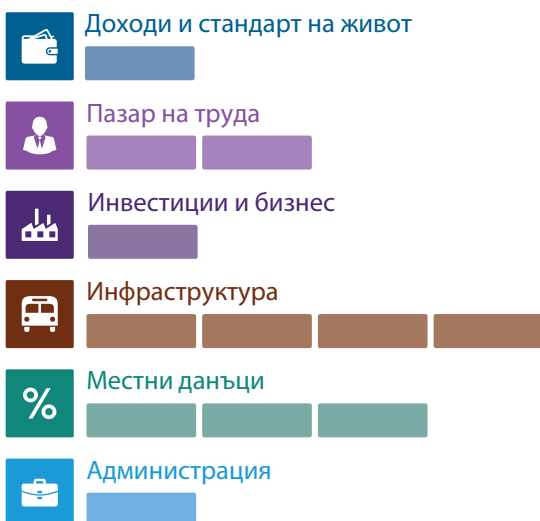
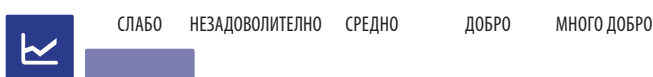
▶ Население (2023)	71 773
▶ Територия (кв.км)	3033
▶ Брой на населените места	140
▶ Дял на населението в градовете (%)	63,0

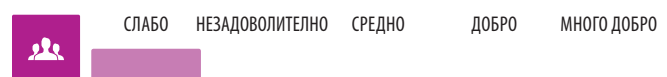
Видин е сред областите с най-слаби показатели в сферата на доходите и стандарта на живот. Образователната структура на работната сила се подобрява, но безработицата продължава да е изключително висока. Инвестиционната и бизнес активност в област Видин са сравнително слаби, а инфраструктурата е недобре развита. Видин е сред областите с най-нисък усреднен размер на разглежданите местни данъци. Показателите, оценяващи работата на местната администрация, подреждат областта сред най-слабо представящите се.

Видин остава областта с най-неблагоприятна демографска картина в страната. Резултатите на учениците са сравнително ниски. Здравеопазването в областта страда от недостиг на лекари специалисти и на легла. Натовареността на местните наказателни съдии е слаба, което се отразява и на бързината на правораздаването. Обемът на образуванието битови отпадъци остава сравнително нисък. Относителният брой на посещенията в местните кина, музеи и библиотеки в областта се повишава, но остава по-нисък от средния за страната.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Видин е сред областите с най-слаби показатели в сферата на доходите и стандарта на живот. През 2022 г. брутният вътрешен продукт на човек от населението продължава да нараства, но увеличението му е сравнително ограничено (16% при 28% в страната) и размерът му остава нисък – 13,3 хил. лв. – малко над половината от средното за страната. Заплатите и пенсиите се повишават с подобен на средния за страната темп, но и те се запазват сравнително ниски. Средната годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 14,6 хил. лв. през 2022 г. (при 21,2 хил. лв. в страната), а месечната пенсия е 695 лв. (при 784 лв. в страната).

Подоходното неравенство в областта е близко до средното за страната, но нивото на бедност остава високо, въпреки че намалява през последните няколко години. През 2023 г. 33,7% от жителите на областта (при 20,6% в страната) живеят под националната линия на бедност, което е втората най-висока стойност след тази в област Търговище.

Пазар на труда

И през 2023 г. Видин е областта с най-нисък дял на населението в трудоспособна възраст – 53,5% (при 58,5% в страната). Безработицата в областта пък е най-високата – 14,7% (при 5,3% в страната). Заетостта също продължава да е сред най-ниските в страната – 65,9% (при 76,2% в страната). През 2023 г. отново се наблюдава подобрене на образователната структура на работната сила. Делът на населението с основно и по-ниско образование намалява до 12% (при 15% в страната). Същевременно делът на населението на възраст 25–64 години с висше образование също леко намалява до 21% (при 31% в страната).

Инвестиции и бизнес

Инвестиционната и бизнес активност в област Видин са сравнително слаби и през 2022 година. Броят на предприятията спрямо населението остава сред най-ниските в страната – 44 на хиляда души от населението при 70 на хиляда души в страната.

Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението продължават да нарастват, но също остават сред най-ниските – 1,8 хил. лв. при 4,3 хил. лв. в страната. За трета поредна година в областта има отлив на преките чуждестранни инвестиции и размерът им достига 490 евро на човек.

Относителният обем на произведената продукция се увеличава, но продължава да е най-ниският в страната – 53,2 хил. лв. на нает (при 122,4 хил. лв. на нает в страната). Делът на приходите от износ в нетните приходи от продажби остава нисък, макар да нараства до 17% (при 29% в страната).

Усвояването на европейски средства остава интензивно. Към 30 юни 2024 г. стойността на изплатените суми на бе-

нефициенти по оперативните програми достига 3666 лв. на човек (при 3175 лв. на човек в страната).

Инфраструктура

Гъстотата на железопътната мрежа в областта е близка до средната за страната. Гъстотата на пътната мрежа е сравнително висока (20 км на 100 кв. км територия при 18 км на 100 кв. км в страната), но типично за Северна България, делът на автомагистралите и първокласните пътища остава нисък (12% при 19% в страната). Качеството на пътната настилка се подобрява, но и то остава на сравнително ниско ниво – 37% от пътищата в областта са в добро състояние при 40% в страната през 2023 година.

Делът на домакинствата с достъп до интернет нараства и вече трайно е над средния за страната.

Делът на населението с достъп до обществена канализация намалява леко и продължава да е сравнително нисък – 54% (при 75% в страната). Ограничена остава и свързаността с пречиствателни станции за отпадъчни води – 49% (при 67% в страната).

Местни данъци

Видин е сред областите със сравнително нисък усреднен размер на разглежданите местни данъци и през 2024 година. Особено голяма е разликата при облагането на търговията на дребно, където Видин е първенец сред областите с 4,60 лв. на кв. м търговска площ средно за областта (при 13,09 лв. на кв. м в страната). Ниско е и нивото на данъците върху превозните средства (1,46 лв./kW при 1,56 лв./kW в страната). От разглежданите данъци усреднените нива на данъците върху недвижимите нежилищни имоти на юридически лица и на данъците върху прехвърляне на собственост са малко по-високи от средните.

В рамките на областта общината с най-ниски средни данъци е Чупрене, а с най-високи – Брегово.

Администрация

Представянето на Видин в тази категория отново е сравнително слабо. През 2024 г. самооценката на местните администрации за развитието на електронното управление и на предоставянето на административни услуги на „едно гише“ остават сред най-ниските в страната. Сравнително слаба продължава да е и прозрачността в работата на органите на местното самоуправление с рейтинг от 56,2% (при 69,3% в страната).

Общините в област Видин са сред най-силно зависимите от трансфери от държавния бюджет. Делът на собствените от общите приходи през 2023 г. намалява и остава нисък – 16% (при 27% в страната). Относително ограничено е и покритието на общинските разходи с местни приходи – 58% (при 74% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■

Демография ■

Видин остава областта с най-неблагоприятна демографска картина в страната и през 2023 година. Коефициентът на механичен прираст нараства и се запазва положителен (2,7‰), но не може да компенсира изключително ниската стойност на коефициента на естествен прираст от -16,2‰, което е над двойно под средното ниво за страната (-6,8‰).

Застаряването на населението е силно изразено. Делът на децата до 4-годишна възраст е вторият най-нисък в страната (след този в област Смолян) – 3,4% (при 4,5% в страната), а този на хората над 65 години е най-високият – 31,3% (при 23,8% в страната).

Гъстотата на населението в урбанизираните територии в областта е най-ниската в страната – 543 души на кв. км (при 1221 души на кв. км в страната) през 2023 година.

Образование ■■■■

През 2023 г. делът на децата в детските градини в областта е близък до средния за страната. Коефициентът на записване на населението в V–VII клас нараства, но остава нисък – 88% (при 90% в страната). Делът на второгодниците пък намалява, но се задържа на по-високо ниво от средното за страната.

Индексът на съответствието между професионалното образование и профила на икономиката в областта остава нисък и през 2024 година.

Представянето на учениците на националното външно оценяване по математика след VII клас е изключително слабо и през 2024 година. С 31,3 т. (при 42,9 т. в страната) областта е на последно място в страната. Резултатите на зрелостниците са по-добри, но също са под средните за страната. Средният успех на матурата по български език и литература в областта е „Добър“ 4,20 (при „Добър“ 4,30 в страната). Делът на слабите оценки е сравнително висок – 9,6% (при 8,7% в страната).

Броят на студентите спрямо населението в областта е нисък.

Здравеопазване ■

Видин е сред трите области с най-слабо представяне в тази категория (заедно с Ямбол и Перник). Въпреки известен ръст Видин остава областта с най-ниска средна продължителност на живота – 70,3 години при 73,5 години в страната.

Делът на здравноосигурените в област Видин е 98% през 2023 г. и се запазва над средното ниво за страната (95%). Броят на общопрактикуващите лекари спрямо населението продължава да е сравнително висок, но здравеопазването в областта страда от недостиг на лекари специалисти и на легла. Броят на леглата в местните многопрофилни болници намалява до 4,3 на хиляда души (при 6,1 на хиляда души в страната). Същевременно използваемостта на леглата е сред най-ниските в страната – 41% (при 56% в страната). Коефициентът на детска смъртност в област Видин е над

средния за страната. Броят на аптеките спрямо населението е близък до средния.

Ред и сигурност ■■■■■■

През 2023 г. натовареността на съдиите в областта остава под средната за страната, което се отразява и на бързината на правораздаването. Един съдия в Окръжния съд разглежда средно по 11,4 дела месечно (при 14,4 дела месечно на съдия в страната), а в Административния съд – 11,5 (при 14,8 в страната).

В 3-месечен срок са приключили 96% от наказателните дела (при 91% в страната), 85% от административните (при 72% в страната) и 89% от гражданските (при 65% в страната).

Относителният брой на полицейските служители в областта е вторият най-висок в страната (след този в област Враца) – 5,6 на хиляда души от населението (при 4,2 на хиляда души в страната). Той кореспондира и с относително високата престъпност – броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността спрямо броя на населението в областта се повишава през 2023 г. и става най-високият в страната – 15,3 на хиляда души при 11,3 на хиляда души в страната. Същевременно разкриваемостта на престъпленията се повишава и се запазва над средната – 58% в област Видин при 53% в страната.

Околна среда ■■■

Обемът на образуваните битови отпадъци в областта остава сравнително нисък и през 2022 г. – 419 кг на човек годишно (при 488 кг на човек в страната). В същото време обаче делът на отпадъците, предадени за третиране и рециклиране, продължава да е много малък – 21% (при 76% в страната).

Делът на горските територии е нисък (26% при 33% в страната), но и на нарушените – също (0,2% при 0,4% в страната). Инсталираните ВЕИ мощности спрямо населението са по-ниски от средните.

Култура и туризъм ■■■

Относителният брой на посещенията в местните кина, музеи и библиотеки в област Видин се повишава, но остава по-нисък от средния за страната през 2023 година. Посещенията на театрите нарастват значително и относителният им брой е над средния – 438 на хиляда души в областта при 349 на хиляда души в страната.

Въпреки слабия ръст през 2023 г. броят на леглата в местата за настаняване остава силно ограничен (15 на хиляда души при 56 на хиляда души в страната), но и относителният брой на реализираните нощувки също остава нисък (990 на хиляда души при 4167 на хиляда души в страната). Броят на нощувките през онлайн платформите на споделяната икономика пък е 47 на хиляда души (при 500 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област Видин

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	11 438	13 273	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	12 855	14 566	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	43,3	39,2	33,7	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	54,6	53,6	53,5	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	62,4	65,9	65,9	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	12,3	14,1	14,7	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	17,6	13,4	11,5	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	19,8	22,4	20,5	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	42 883	53 200	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1260	1794	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	597	490	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	54,8	54,3	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	28,3	36,1	37,1	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	61,4	73,9	58,0	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	57,4	57,5	56,2	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-21,3	-16,2	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	0,9	2,7	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,83	3,63	4,20	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	21,6	25,4	31,3	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	78,8	87,3	87,6	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	70,5	69,4	70,3	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	92,4	97,5	98,2	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1433	1361	1338	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	10,0	14,1	15,3	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	94	96	96	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	91	94	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	355	419	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	18	21	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	232	320	365	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	626	911	990	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Враца

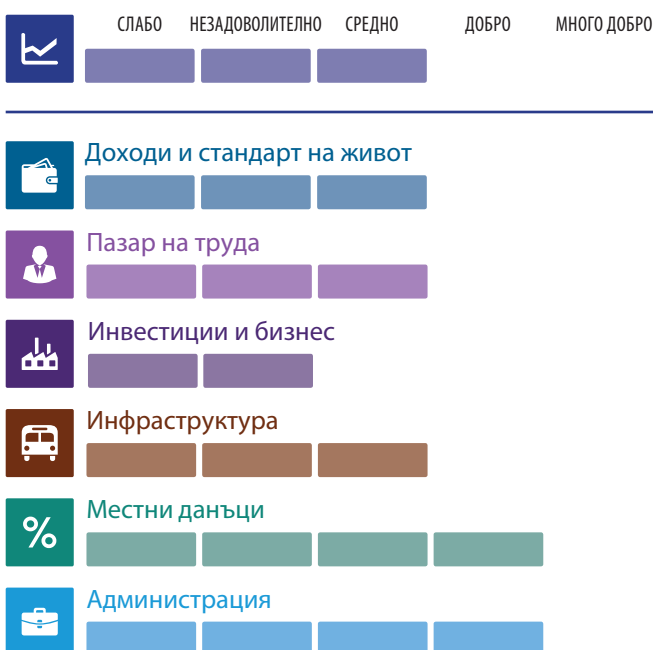
▶ Население (2023)	147 619
▶ Територия (кв.км)	3620
▶ Брой на населените места	123
▶ Дял на населението в градовете (%)	59,1

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Враца продължава да нараства. Средната годишна брутна работна заплата на наетите е третата най-висока в страната. Нивата на заетостта и на безработицата намаляват едновременно. Враца е сред областите с подчертан индустриален профил и дялът на работната сила със средно образование е сравнително висок. Икономическата и инвестиционната активност в областта остават сравнително ограничени. Качеството на пътищата не се подобрява. Местните данъци са ниски. Прозрачността в работата на общинските администрации остава слаба.

Коефициентът на естествен прираст се запазва значително по-нисък от средния. Показателите в сферата на основното и средното образование остават сравнително добри, но резултатите – относително ниски. Здравеопазването страда от недостиг на лекари специалисти и на болнични легла. Враца е областта с най-голям относителен брой на полицаите. Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността спрямо населението в областта са сред най-високите в страната. Дялът на горската територия е нисък. Културата и туризмът не са силно застъпени.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■■

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Враца продължава да нараства. Въпреки че ръстът му е по-нисък от средния, Враца регистрира петия най-висок БВП в страната с 21,8 хил. лв. през 2022 година. Заплатите и пенсиите в областта се увеличават с темп, подобен на средния, и остават сред сравнително високите. Средната годишна брутна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 19,4 хил. лв. и е третата най-висока в страната (след тези в столицата и област Варна) основно заради наетите в АЕЦ-Козлодуй. Средната месечна пенсия е 786 лв. и също е по-висока от тази в повечето области. Нивото на подоходно неравенство обаче продължава да е високо – коефициентът на Джини е 39,0 (при 37,2 в страната). Нивото на бедност намалява значително и за първи път е под средното за страната. През 2023 г. 19,2% от населението на област Враца живее под националната линия на бедност (при 20,6% в страната).

Пазар на труда ■■■■

Делът на трудоспособното население в областта намалява и е по-нисък от средния за страната и през 2023 г. – 57,2% (при 58,5% в страната). Същевременно заетостта и безработицата намаляват едновременно, като и двата показателя остават значително по-неблагоприятни от средните. Коефициентът на заетост достига 61,8% (при 76,2% в страната), а този на безработицата – 10,4% (при 5,3% в страната).

Враца е сред областите с подчертан индустриален профил и делът на работната сила със средно образование е сравнително висок. Средните са 62% (при 55% в страната). Делът на населението на възраст между 25 и 64 години с висше образование се повишава до 22% (при 31% в страната), а този на населението с основно и по-ниско образование се свива до 16% (при 15% в страната).

Инвестиции и бизнес ■■■

Икономическата и инвестиционната активност в област Враца са сравнително ограничени и през 2022 година. Броят на нефинансовите предприятия е най-ниският в страната с 43 на хиляда души от населението (при 70 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи нарастват двойно, но преките чуждестранни инвестиции се свиват значително до 745 евро на хиляда души (при 4544 евро на хиляда души в страната). Произведената продукция на човек от населението в областта за втора поредна година отбелязва рекордно увеличение. Размерът ѝ спрямо населението вече е вторият най-висок в страната (след област София). Същевременно делът на приходите от износ в нетните приходи от продажби намалява и е най-ниският в страната – 4% (при 29% в страната). Разходите за научноизследователска и развойна дейност също са сравнително ниски.

Враца остава и сред областите с най-добро усвояване на европейски средства. Към 30 юни 2024 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми достига 3796 лв. на човек от населението (при 3175 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много средства усвоява община Враца (над 5,5 хил. лева).

Инфраструктура ■■■■

Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа в област Враца е близка до средните стойности за страната, но качеството на пътищата остава ниско. Делът на автомагистралите и първокласните пътища в общата пътна мрежа на областта е 10% (при 19% в страната). Делът на пътната настилка в добро състояние пък е 34% (при 40% в страната) през 2023 година.

Достъпът на домакинствата до интернет също изостава спрямо средните за страната стойности.

Сравнително малкият дял на населението в градовете и ниската му гъстота могат да обяснят ограничения дял на населението в селища с обществена канализация – 57% (при 75% в страната), както и слабия му достъп до такава, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води – 53% (при 67% в страната).

Местни данъци ■■■■■

Усредненото ниво на местните данъци в общините в област Враца е сравнително ниско и през 2024 година. Размерът на ставката на данъка върху търговията на дребно средно за областта е почти двойно по-нисък от средния за страната – 6,84 лв. на кв. м при 13,09 лв. на кв. м в страната. По-ниски са и данъците върху превозните средства и върху прехвърлянето на собственост.

От разглежданите местни данъци единствено усреднената ставка на данъка върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица в областта и през 2024 г. е по-висока от средната за страната.

В рамките на областта най-високи са данъците в община Козлодуй, а най-ниски – в община Мизия.

Администрация ■■■■■

Усредненият дял на собствените от общите приходи в общините от областта е сравнително нисък – 21% (при 27% в страната). По-ниско от средното ниво в страната е и покритието на общинските разходи с местни приходи – 63% (при 74% в страната).

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ нарастват през 2024 г. и изпреварват средните за страната стойности. Прозрачността в работата на местните администрации също се повишава, но остава сравнително ниска.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

Коефициентът на естествен прираст остава значително по-нисък от средния със стойност от $-10,9\%$ (при $-6,8\%$ в страната) през 2023 година. Същевременно коефициентът на механичен прираст нараства до $2,4\%$. Делът на децата до 4-годишна възраст е $4,3\%$ (при $4,5\%$ в страната), а на хората над 65 години – $25,0\%$ (при $23,8\%$ в страната).

Гъстотата на населението в урбанизираните територии в областта е близо двойно по-ниска от средната – 657 души на кв. км при 1221 души на кв. км в страната.

Образование ■■■■

Показателите на област Враца в сферата на основното и средното образование остават сравнително добри, но резултатите – относително ниски. Делът на децата в детските градини е висок – 92% (при 88% в страната). Враца е и сред областите с висок нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас и през 2023 г. – 91% (при 90% в страната). Делът на второгодниците леко намалява и се изравнява със средния за страната – $1,2\%$. Съответствието между професионалното образование и профила на икономиката в областта е близо, но под средното ниво за страната.

Резултатите на учениците от област Враца са сравнително слаби и през 2024 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е 31,4 т. (при 42,9 т. в страната), отреждайки на областта предпоследното място по този индикатор (само преди област Видин). Средният успех на матурите по български език и литература пък е „Добър“ 4,10 (при „Добър“ 4,30 в страната). Слабите оценки са $8,9\%$ (при $8,7\%$ в страната).

Броят на студентите в областта е 8,6 на хиляда души от населението при 29,6 на хиляда души в страната през 2023 година.

Здравеопазване ■■■■

Средната продължителност на живота в област Враца се повишава до 70,9 години (при 73,5 години в страната) и е втората най-ниска в страната (след тази в област Видин). Делът на здравноосигурените традиционно е по-висок от средния – 96% (при 95% в страната). Здравеопазването в областта страда от недостиг на лекари специалисти и на болнични легла. През 2023 г. броят на леглата в многопрофилните болници е 4,8 на хиляда души от населението (при 6,1 на хиляда души в страната), а използваемостта им остава сравнително висока – 58% (при 56% в страната).

Коефициентът на детска смъртност намалява и е под средния за страната. Броят на аптеките спрямо населението е сходен със средния.

Ред и сигурност ■■■■

Натовареността на съдиите в област Враца е сходна със средната за страната и през 2023 г., но правораздаването е сравнително бързо. Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, е 96% (при 91% в страната), на административните – 79% (при 72% в страната), а на гражданските – 68% (при 65% в страната).

Враца е областта с най-висок относителен брой на полицаите – 6,5 на хиляда души от населението (при 4,2 на хиляда души в страната). Броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността намалява, но остава сред трите най-високи в страната (след областите Видин и Варна) – 13,8 на хиляда души (при 11,3 на хиляда души в страната). Делът на разкритите престъпления се повишава и остава над средния – 60% в областта при 53% в страната.

Околна среда ■■■■

Обемът на образуваните в областта битови отпадъци се запазва относително нисък и през 2022 г. – 344 кг на човек годишно (при 488 кг в страната). По-нисък обаче продължава да е и делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци – 57% (при 76% в страната).

Инсталираните ВЕИ мощности спрямо населението в областта са над средните за страната. Делът на горската територия е нисък – 16% (при 33% в страната), а нарушената е $0,2\%$ от общата територия на областта (при $0,4\%$ в страната) през 2023 година.

Култура и туризъм ■■■■

Културата и туризмът не са силно застъпени и областта изостава от средните показатели за страната и през 2023 година. Посещенията на кината се увеличават, но остават сравнително малко на брой – 321 на хиляда души от населението (при 684 на хиляда души в страната). Посещенията на местните музеи пък дори се свиват леко – до 138 на хиляда души (при 770 на хиляда души в страната). Посещенията на театрите са 107 на хиляда души (при 349 на хиляда души в страната), а на библиотеките – 610 на хиляда души (при 679 на хиляда души в страната).

Броят на леглата в местата за настаняване спрямо населението в областта е изключително нисък – 9 на хиляда души (при 56 на хиляда души в страната) през 2023 година. Реализираните ношувки също са сравнително малко, въпреки че нарастват до 748 на хиляда души (при 4167 на хиляда души в страната), а ношувките през онлайн платформи на споделената икономика са 25 на хиляда души (при 500 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област Враца

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	17 781	21 818	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	17 324	19 441	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	33,5	31,5	19,2	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	57,6	57,3	57,2	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	63,5	65,6	61,8	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	10,3	10,7	10,4	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	24,1	22,5	15,6	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	18,8	15,6	22,3	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	121 054	216 011	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1788	3450	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1240	745	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	55,7	57,0	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	27,2	34,3	34,3	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	72,5	80,7	62,6	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	64,7	64,6	65,9	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-14,5	-10,9	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	0,0	2,4	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,75	3,58	4,10	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	26,4	26,7	31,4	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	92,3	91,7	91,0	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	71,4	70,5	70,9	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	93,8	95,2	95,9	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1727	1724	1724	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	13,0	16,4	13,8	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	97	97	96	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	101	93	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	332	344	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	54	57	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	228	303	321	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	473	731	748	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Габрово

- ▶ Население (2023)
- ▶ Територия (кв.км)
- ▶ Брой на населените места
- ▶ Дял на населението в градовете (%)

94862
2023
349
79,5

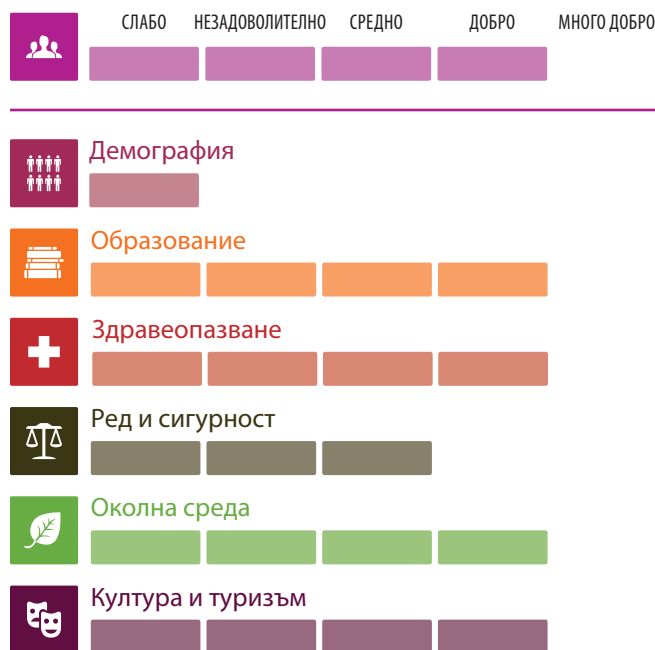
Брутният вътрешен продукт, заплатите и пенсиите в област Габрово продължават да нарастват, а нивото на бедност остава сравнително ниско. Делът на населението в трудоспособна възраст за поредна година намалява. Бизнес и инвестиционната активност в областта са високи. Габрово се задържа сред първенците с най-много усвоени европейски средства на човек от населението. Въпреки високата гъстота на пътната мрежа делът на автомагистралите и първокласните пътища е относително малък. Нивото на местните данъци е около средното за страната. Самооценките на администрациите за раз-

витие на електронното управление са високи. Габрово е една от областите с най-неблагоприятна демографска картина. Резултатите в сферата на образованието са добри. Показателите, оценяващи здравеопазването, поставят областта на челните места в страната. Габрово е сред областите с най-голям дял на здравноосигурените лица. Разкриваемостта на престъпленията намалява, но остава сред най-високите. Инсталираните ВЕИ мощности в областта нарастват съществено и изпреварват средните за страната на човек от населението. Културният и туристическият живот в област Габрово остават сред най-интензивните в страната.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

През 2022 г. брутният вътрешен продукт продължава да нараства, като достига 21,4 хил. лв. на човек от населението и губи едно място, класирайки се на седма позиция в страната. Заплатите и пенсиите също се повишават, но с по-нисък от средния темп. Брутната годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 17,1 хил. лв., а средната месечна пенсия – 748 лв. през 2023 година.

Коефициентът на Джини за доходното неравенство намалява и през 2023 г. е най-ниският в страната със стойност от 24,3 (при 37,2 в страната). Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, също се свиwa и продължава да е сравнително ограничен – 15,7% (при 20,6% в страната).

Пазар на труда

Делът на населението в трудоспособна възраст остава третият най-нисък в страната (след тези в областите Видин и Ямбол). През 2023 г. заетостта намалява, а безработицата се повишава. Коефициентът на заетост достига 74,3% (при 76,2% в страната), а този на безработицата – 4,2% (при 5,3% в страната).

Габрово е сред областите със сравнително висок дял на средните в работната сила (61% при 55% в страната), което отговаря на индустриалния ѝ профил. Същевременно делът на висшите е относително нисък, докато този на хората с основно и по-ниско образование е съизмерим със средния за страната.

Инвестиции и бизнес

Бизнес и инвестиционната активност в областта са високи и през 2022 година. Броят на нефинансовите предприятия е 64 на хиляда души от населението (при 70 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи се повишават значително до 3,7 хил. лв. на човек от населението. Преките чуждестранни инвестиции също нарастват, достигайки 4,4 хил. евро на човек, и поставят областта в челната четворка по този показател. Стойността на произведената продукция също се повишава до 103,6 хил. лв. на нает. Сравнително висок остава делът на приходите от износ в нетните приходи от продажби – 40% (при 29% в страната).

Столицата отново изпреварва Габрово и областта вече е на второ място по най-много усвоени европейски средства на човек от населението. Към 30 юни 2024 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми достига 4698 лв. на човек (при 3175 лв. на човек в

страната). В рамките на областта най-много средства усвоява община Габрово.

Инфраструктура

Габрово е областта с най-висока гъстота на пътната мрежа в страната (25,6 км на 100 кв. км територия при 18,0 км в страната), въпреки че делът на автомагистралите и първокласните пътища е по-нисък от средния (17% при 19% в страната) през 2023 година. Делът на пътната настилка в добро състояние също е по-малък. Достъпът на домакинствата до интернет се повишава и е над средния за страната.

Габрово е и сред областите с най-голям достъп на населението до обществена канализация (83% при 75% в страната), както и до такава, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води (73% при 67% в страната).

Местни данъци

Въпреки че Габрово е сред сравнително силно развитите икономически области, нивото на местните данъци е около средното за страната и през 2024 година. Особено голяма е разликата в ставката за прехвърляне на собственост. Усредненото ѝ ниво в общините от област Габрово е 2,64% (при 2,82% в страната). Нивото на ставките за търговията на дребно също е значително по-ниско в сравнение с това в страната – 9,70 лв. на кв. м (при 13,09 лв. на кв. м в страната). В рамките на областта най-високо е данъчното облагане в община Габрово, а най-ниско – в община Трявна.

Администрация

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ нарастват и през 2024 г., но докато самооценката за електронното управление остава сравнително висока, тази за услугите на „едно гише“ все още изостава от средните оценки в страната.

Оценката за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление в област Габрово леко намалява, но се запазва сравнително висока – 71,4% при 69,3% в страната за 2024 година.

Делът на собствените от общите приходи на общините от областта е сравнително нисък – 21% (при 27% в страната). Покритието на общинските разходи с местни приходи също е малко, но през 2023 г. нараства до 63% (при 74% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■

Габрово е една от областите с най-неблагоприятна демографска картина и през 2023 г. и се подрежда веднага след последната област в тази категория – Видин. Коефициентът на естествен прираст е вторият най-нисък в страната (след този в област Видин) със стойност от $-15,1\%$ (при $-6,8\%$ в страната). Коефициентът на механичен прираст е положителен ($3,6\%$), но не може да компенсира естествения.

Задълбочаването на тенденцията към застаряване се вижда ясно и във възрастовата структура на населението. Делът на децата до 4-годишна възраст е $3,5\%$ (при $4,5\%$ в страната), а на хората над 65 години – $30,3\%$ (при $23,8\%$ в страната). Гъстотата на населението в урбанизираните територии остава сравнително ниска – 914 души на кв. км при 1221 души на кв. км в страната през 2023 година.

Образование ■■■■■

Представянето на областта в сферата на образованието е сред добрите. Габрово отново е сред областите с висок коефициент на записване на населението в V–VII клас и през 2023 година. Делът на второходниците се повишава, но остава сравнително нисък. Съответствието между професионалното образование и профила на икономиката е слабо – $39,2\%$ (при $53,1\%$ в страната) през 2023 година.

Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас през 2024 г. е 38,6 т. (при 42,9 т. в страната). Средната оценка на матурите по български език и литература в областта е по-ниска от средната за страната („Добър“ 4,25 при „Добър“ 4,30 в страната), но делът на слабите оценки продължава да е по-нисък от средния ($8,1\%$ при $8,7\%$ в страната).

Студентите в областта намаляват, но Габрово се нарежда веднага след челната петица области по брой на студентите спрямо населението.

Здравеопазване ■■■■■

Габрово е сред трите области с най-добро представяне в тази категория (след Плевен и столицата).

Средната продължителност на живота на жителите на областта нараства и е много близо до средната за страната. Габрово е сред областите с най-висок дял на здравноосигурените лица и през 2023 година. Броят на общопрактикуващите лекари спрямо населението е по-висок от средния за страната, но специалистите са по-малко. Броят на леглата в местните многопрофилни болници нараства, но все още не достига средните стойности. Използваемостта на легловата база също остава малко по-ниска.

Коефициентът на детска смъртност в областта остава значително по-нисък от средния в страната. Достъпът до фармацевтични продукти, измерен чрез броя на аптеките спрямо населението, е висок.

Ред и сигурност ■■■■■

Натовареността на съдиите в област Габрово остава сравнително ниска и през 2023 г., което се отразява и на бързината на правораздаването. Средната действителна натовареност на съдиите в Окръжния съд е 9,9 дела месечно (при 14,4 в страната), а в Административния съд – 11,8 дела (при 14,8 в страната). Около 91% от наказателните дела приключват в 3-месечен срок – колкото е и средната стойност в страната. При делата в Административния съд този дял е 84% (при 72% в страната), а при гражданските дела в Окръжния съд – 79% (при 65% в страната).

Относителният брой на престъпленията се повишава през 2023 г. и за първи път е по-висок от средния за страната. Регистрираните в областта престъпления срещу личността и собствеността достигат 11,7 на хиляда души от населението (при 11,3 на хиляда души в страната). Разкриваемостта на престъпленията пък намалява, но остава сред най-високите – 69% (при 53% в страната). Броят на полицаяте е близък, макар и под средния за страната – 4,1 на хиляда души (при 4,2 на хиляда души в страната).

Околна среда ■■■■■

През 2022 г. относителният обем на образуванието битови отпадъци в областта намалява леко и остава под средния за страната – 421 кг на човек годишно (при 488 кг на човек в страната). Същевременно делът на отпадъците, предадени за третиране и рециклиране, е висок – 87% (при 76% в страната).

Делът на горската територия е над средния (40% при 33% в страната), а на нарушената – значително по-нисък ($0,1\%$ при $0,4\%$ в страната). Инсталираните ВЕИ мощности в областта нарастват съществено и изпреварват средните за страната на човек от населението.

Култура и туризъм ■■■■■

Културният и туристическият живот в Габрово са сред най-интензивните в страната, отреждайки на областта мястото в челната петица в тази категория през 2023 година. Основна причина за това е изключително големият брой на посещенията на музеите – 3544 на хиляда души в страната (при 770 на хиляда души в страната). Посещаемостта на театрите също е относително висока. Посещенията на библиотеки и кината се увеличават, но не достигат средните за страната стойности на човек от населението.

Броят на леглата в местата за настаняване в областта е 38 на хиляда души (при 56 на хиляда души в страната). Реализираните нощувки достигат 2192 на хиляда души (при 4167 на хиляда души в страната), а на тези през онлайн платформи на споделената икономика – 165 на хиляда души (при 500 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област Габрово

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	16 549	21 351	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	15 771	17 118	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	12,3	21,9	15,7	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	55,4	54,3	54,4	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	73,4	76,4	74,3	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	3,9	4,1	4,2	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	11,7	13,5	16,1	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	24,6	23,5	23,4	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	83 086	103 610	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2460	3702	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	3382	4404	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	83,3	83,1	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	26,5	33,7	23,3	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	57,4	61,0	63,3	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	72,9	72,9	71,4	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-18,0	-15,1	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	2,8	3,6	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,87	3,80	4,25	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	30,9	31,3	38,6	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	90,5	92,9	92,9	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	73,2	72,1	73,2	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	96,9	100,0	100,0	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1567	1535	1539	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	10,1	9,6	11,7	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	86	88	91	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	100	104	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	427	421	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	87	87	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	209	336	387	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	1406	2152	2192	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Добрич

▶ Население (2023)	146 635
▶ Територия (кв.км)	4720
▶ Брой на населените места	216
▶ Дял на населението в градовете (%)	69,9

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Добрич продължава да нараства, но стойността му се запазва сравнително ниска. Висока пък продължава да е относителната бедност в областта. Предизвикателство пред пазара на труда остава ниското образование на работната сила. Бизнес и инвестиционната активност в областта отбелязват сериозен ръст. Пътната настилка е с изключително качество. Нивото на местните данъци в общините от областта е сравнително ниско. Оценката за прозрачността в работата на местните администрации остава висока.

Добрич е сред областите с най-ниска гъстота на населението. Съответствието между професионалното образование и икономиката е високо. Резултатите на учениците са сравнително ниски. Здравеопазването страда от недостиг на лекари специалисти и на болнични легла. Броят на регистрираните в областта престъпления е нисък, а разкриваемостта им – сравнително висока. Делът на горската територия е сравнително нисък, но и нарушената територия е относително ограничена. Добрич е една от областите с най-голям брой легла в местата за настаняване, което показва добри възможности за развитие на туризма.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в областта продължава да нараства, но ръстът му е по-нисък от средния и областта се подрежда в долната половина на класацията по този показател през 2022 година. Заплатите и пенсиите също се увеличават сравнително бавно. Средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 15,8 хил. лв. (при 21,2 хил. лв. в страната), а средната месечна пенсия е относително ниска – 699 лв. (при 784 лв. в страната).

Тези показатели водят и до сравнително високо ниво на бедност. През 2023 г. делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, нараства до 32,1% (при 20,6% в страната). Подоходното неравенство също е голямо, като коефициентът на Джини в областта е най-високият в страната – 41,2 при 37,2 в страната през 2023 година.

Пазар на труда ■■■■

Делът на населението в трудоспособна възраст в областта е сравнително нисък и през 2023 г. спада до 56,4% (при 58,5% в страната). Заетостта също намалява и остава сравнително ограничена, но и безработицата е ниска. Коефициентът на заетост през 2023 г. е 68,9% (при 76,2% в страната), а този на безработицата – 4,8% (при 5,3% в страната).

Предизвикателство пред пазара на труда остава сравнително ниското образование на работната сила и през 2023 година. Делът на хората на възраст 25–64 години с висше образование нараства до 19% (при 31% в страната), но този на населението с основно и по-ниско образование също се увеличава, достигайки 28% (при 15% в страната).

Инвестиции и бизнес ■■■

През 2022 г. бизнес и инвестиционната активност в областта отбелязват сериозен ръст. Броят на нефинансовите предприятия спрямо населението почти достига средния за страната. Вътрешните и външните инвестиции пък подкрепят областта в първата половина на класацията. Разходите на придобиване на дълготрайни материални активи са 3,3 хил. лв. на човек, а чуждите инвестиции – 2,3 хил. евро на човек. Стойността на произведената продукция също се увеличава значително, достигайки 112,2 хил. лв. на нает. Нисък остава делът на приходите от износ в нетните приходи от продажби – 13% (при 29% в страната).

Усвояването на европейски средства в областта продължава да нараства, но и увеличението, и обемът остават по-ниски от средните за страната спрямо населението. Към 30 юни 2024 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 2452 лв. на човек от

населението (при 3175 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много средства усвоява община Добрич, а най-малко – Тервел.

Инфраструктура ■■■■

Гъстотата на инфраструктурата в областта, особено на железопътната, остава ниска. Близо двойно по-нисък от средния е делът на автомагистралите и първокласните пътища в областта и през 2023 г. – 10% при 19% в страната. Пътната настилка е с лошо качество.

Достъпът на домакинствата до интернет нараства, но остава под средния – 86% (при 89% в страната) през 2023 година.

Делът на населението в селища с обществена канализация все още е по-нисък от средния за страната (71% в областта при 75% в страната), но тя изцяло е свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води през 2022 година.

Местни данъци ■■■■

Нивото на местните данъци в общините от областта е под средното и през 2024 година. Особено голяма е разликата със средните за страната стойности по отношение на усреднените размери на данъците върху недвижимите жилищни имоти на юридическите лица – 1,60‰ в областта, което е най-ниското ниво в страната (при средно 2,15‰). По-висок от средния пък остава налогът за прехвърляне на собственост и е сред най-високите в страната.

В рамките на областта най-ниски са местните данъци в община Тервел, а най-високи – в община Шабла.

Администрация ■■■■■

По показателите, измерващи работата на администрацията, представянето на общините в област Добрич е добро. Основна причина за това е високата оценка за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление – 81,3%, което през 2024 г. е вторият най-висок в страната резултат след този на Сливен (при 69,3% средно).

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ са близки до средните за 2024 година.

Делът на собствените от общите приходи в общините от областта намалява до 24% (при 27% в страната) през 2023 г., а покритието на общинските разходи с местни приходи е 63% (при 74% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

Коефициентът на естествен прираст в област Добрич е сравнително нисък и през 2023 г. е $-10,7\%$ (при $-6,8\%$ средно за страната). Механичният прираст се повишава и е положителен ($6,8\%$), но не може да компенсира тенденцията към намаляване на броя на жителите на областта. Застаряването на населението се вижда и във възрастовата му структура. Делът на децата до 4-годишна възраст е $3,9\%$ (при $4,5\%$ в страната), а този на хората над 65 години – $26,8\%$ (при $23,8\%$ в страната).

Добрич е сред областите с най-ниска гъстота на население в урбанизираните територии (само преди област Видин) – 565 души на кв. км (при 1221 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■

Коефициентът на записване на населението в V–VII клас в областта се свива и остава сравнително нисък – 83% (при 90% в страната) през 2023 година. Делът на второгодниците пък се повишава и е вторият най-висок в страната (след този в област Сливен) през 2022 година. Съответствието между професионалното образование и профила на икономиката е високо и през 2024 г., особено в сферата на селското стопанство – с висок брой на приема на ученици в селскостопански специалности и сравнително голям брой на заетите с професионална квалификация в сектора, което се наблюдава и в други области в Добруджа (по-специално в Силистра и Разград).

Резултатите на учениците през 2024 г. остават сравнително ниски. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е $33,8$ т. (при $42,9$ т. в страната). Средният успех на матурата по български език и литература е „Добър“ $4,12$ (при „Добър“ $4,30$ в страната), а делът на слабите оценки е $9,9\%$ (при $8,7\%$ в страната).

Висшето образование в област Добрич е слабо представено от филиалите на Шуменския университет и на Техническия университет – Варна. Броят на студентите в областта е $3,4$ на хиляда души от населението (при $29,6$ на хиляда души за страната).

Здравеопазване ■■■■

Делът на здравноосигурените лица в област Добрич се повишава и през 2023 г. и се задържа на по-високо от средното за страната ниво. Областта страда от остър недостиг на лекари специалисти, въпреки че броят на общопрактикуващите лекари спрямо населението е сравнително висок. Добрич е и сред областите с най-нисък брой легла в местните многопрофилни болници – $3,1$ на хиляда души от населението (при $6,1$ на хиляда души в страната). Използваемостта на леглата пък е под средната за страната. Сравнително недостатъчно са и аптеките в областта.

Коефициентът на детска смъртност в областта намалява и е сравнително нисък през 2023 година. Очакваната продъл-

жителност на живота на населението в областта расте до 72 години, но все още е под средната за страната.

Ред и сигурност ■■■■

Натовареността на съдиите в област Добрич продължава да е сравнително ниска. През 2023 г. един съдия в Окръжния съд разглежда средно по $10,2$ дела на месец (при $14,4$ дела месечно на съдия в страната), а в Административния – $14,4$ (при $14,8$ в страната). Същевременно делът на наказателните и гражданските дела, приключили в 3-месечен срок, е по-висок от средния, но бързината на разглеждане на административните дела изостава.

Броят на регистрираните в областта престъпления срещу личността и собствеността нараства, но остава по-нисък от средния за страната ($10,1$ на хиляда души при $11,3$ на хиляда души в страната). Разкриваемостта им обаче също се повишава, достигайки 61% (при 53% в страната). Относителният брой на полицаите е идентичен с този в страната спрямо населението.

Околна среда ■■■■

Обемът на образуваните битови отпадъци в областта нараства и значително изпреварва средния за страната – 540 кг на човек (при 488 кг на човек в страната), но делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци – 97% (при 76% в страната), остава на едно от най-високите нива в страната.

Делът на горската територия е сравнително нисък – 12% (при 33% в страната), но и нарушената територия е относително ограничена – $0,1\%$ (при $0,4\%$ в страната). Добрич е сред първенците по инсталирани ВЕИ мощности на човек от населението.

Култура и туризъм ■■■■

Посещенията в местните музеи и библиотеки се повишават през 2023 г. и изпреварват средните стойности за страната спрямо населението. Посещенията на музеите достигат 1070 на хиляда души (при 770 на хиляда души в страната), а на библиотеките – 827 на хиляда души (при 679 на хиляда души в страната). Същевременно посещенията в кината и театрите изостават, въпреки че и те отбелязват ръст през 2023 година.

Добрич е една от областите с най-висок брой на леглата в местата за настаняване спрямо населението (след област Бургас) – 193 на хиляда души от населението (при 56 на хиляда души в страната). Висок е и броят на реализираните нощувки – $10\,890$ на хиляда души (при 4167 на хиляда души в страната), както и на тези през онлайн платформи на споделената икономика. Причината за развитието на туризма е най-вече територията на Северното Черноморие, част от областта.

Ключови показатели за област Добрич

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	12 385	15 642	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	14 099	15 837	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	26,0	31,0	32,1	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	59,3	56,5	56,4	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	66,3	70,2	68,9	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	4,9	4,8	4,8	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	25,6	26,7	28,4	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	20,3	17,6	18,7	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	84 452	112 152	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1822	3267	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1816	2270	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	70,6	71,5	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	40,3	5,9	25,3	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	83,0	75,2	63,4	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	81,2	81,3	81,3	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-14,0	-10,7	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	1,7	6,8	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,68	3,72	4,12	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	29,2	29,0	33,8	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	70,6	84,5	83,4	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	71,6	70,8	72,0	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	86,0	96,3	96,9	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1507	1411	1455	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	8,1	9,9	10,1	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	94	91	93	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	83	90	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	450	540	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	95	97	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	70	118	141	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	7205	9449	10 890	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Кърджали

- ▶ Население (2023)
- ▶ Територия (кв.км)
- ▶ Брой на населените места
- ▶ Дял на населението в градовете (%)

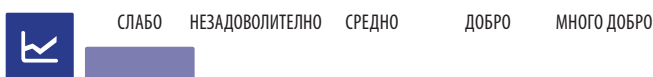
146 562
3209
468
41,2

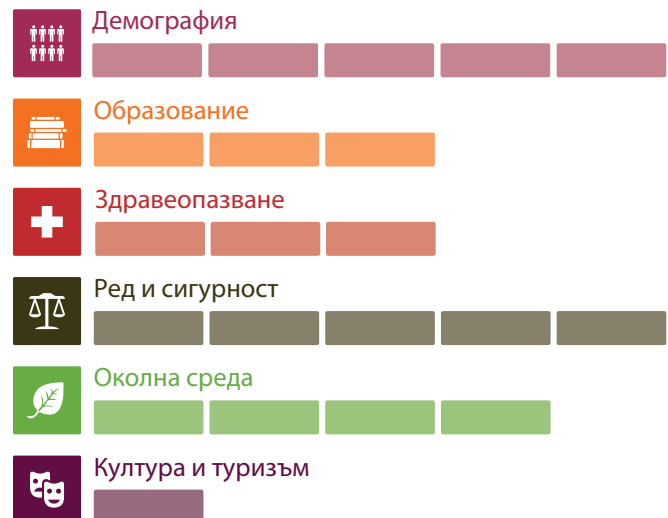
Кърджали е сред областите с най-слабо представяне в измерването на доходите и стандарта на живот на населението. Заетостта намалява, а безработицата се повишава. Инвестиционната и бизнес активност в областта се подобряват, въпреки че остават сравнително ниски. Гъстотата на пътната мрежа е по-висока от средната, но делът на автомагистралите и първокласните пътища е сравнително малък. Данъците върху търговията на дребно и върху недвижимите имоти на юридическите лица в общините от областта са значително по-ниски от средните. Електронното управление не е добре развито.

Коефициентът на естествен прираст е сравнително висок. Представянето на учениците от областта остава ниско. Здравеопазването страда от хроничен недостиг на лекари и на болнични легла. Продължителността на живота е висока. Броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността е малък, а разкриваемостта на престъпленията – висока. Обемът на образуванието битови отпадъци е нисък, но и малка част от него се предава за третиране и рециклиране. Културният и туристическият живот в област Кърджали са сред най-слабо активните.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■

Доходи и стандарт на живот ■■

Кърджали е сред областите с най-слабо представяне в измерването на доходите и стандарта на живот на населението. През 2022 г. брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Кърджали нараства значително, въпреки че остава относително нисък – 15,4 хил. лв. при 26,0 хил. лв. в страната. Пенсиите растат бавно и остават най-ниските в страната – 633 лв. средна месечна пенсия (при 784 лв. в страната). Заплатите в областта също отбелязват най-малкото увеличение в страната през 2022 г. – 8% (при 13% в страната), достигайки 15,7 хил. лв. (при 21,2 хил. лв. в страната). Коефициентът на Джини, измерващ подоходното неравенство, е сравнително нисък в областта, но нивото на бедност нараства и е високо. Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е 27,3% в областта при 20,6% в страната през 2023 година.

Пазар на труда ■■■■

Населението в трудоспособна възраст намалява и остава на по-ниско ниво от средното – 56,8% в областта при 58,5% в страната през 2023 година. Същевременно заетостта намалява, а безработицата се повишава. Коефициентът на заетост достига 70,6% (при 76,2% в страната), а този на безработицата се увеличава до 10,2% (при 5,3% в страната).

Предизвикателство пред пазара на труда остава образователната структура на работната сила, която дори се влошава през 2023 година. Делът на населението на възраст 25–64 години с основно и по-ниско образование е 20% (при 15% в страната), а на висшестите – 22% (при 31% в страната).

Инвестиции и бизнес ■■

Инвестиционната и бизнес активност в областта се подобряват през 2022 г., въпреки че остават сравнително ниски. Относителният брой на нефинансовите предприятия нараства и вече не е най-ниският в страната с 48 предприятия на хиляда души (при 70 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи се повишават до 1,8 хил. лв. на човек, а преките чуждестранни инвестиции отбелязват ръст до 3,0 хил. евро на човек. Произведената продукция в областта също се увеличава, въпреки че остава значително под средната за страната спрямо броя на наетите – 69,8 хил. лв. (при 122,4 хил. лв. в страната). Значително по-висок от средния обаче е делът на приходите от износ в нетните приходи от продажби (38% при 29% в страната), което има връзка и с разположението на областта на държавната граница.

Разходите за научноизследователска и развойна дейност на човек от населението в областта остават ниски и през 2022 година.

Усвояването на европейски средства в областта нараства, но продължава да изостава от средните нива. Към 30 юни

2024 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в област Кърджали достига 2529 лв. на човек от населението (при 3175 лв. в страната). В рамките на областта най-много средства усвояват общините Кърджали и Момчилград, но и в двете те са под средното ниво за страната.

Инфраструктура ■■■■

Гъстотата на железопътната мрежа в област Кърджали е сред най-ниските в страната и през 2023 година. Гъстотата на пътната мрежа е по-висока от средната, но делът на автомагистралите и първокласните пътища е сравнително малък (11% при 19% в страната). Делът на пътната настилка в добро състояние е близък, но под средния (35% при 40% в страната).

Делът на домакинствата с достъп до интернет намалява и остава под средния и през 2023 година.

Делът на населението в селища с обществена канализация е сред най-ниските в страната – 43% (при 75% в страната). Сред най-малките е и делът на канализацията, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води – 38% (при 67% в страната).

Местни данъци ■■■■

Нивото на местните данъци в общините в област Кърджали остава сравнително ниско и през 2024 г., като особено голяма е разликата при размера на данъците върху търговията на дребно и върху недвижимите имоти на юридическите лица. Данъците върху прехвърлянето на собственост и върху превозните средства и леките автомобили са малко по-високи от средните за страната. В рамките на областта най-ниски като цяло са местните данъци в община Черноочене, а най-високи – в община Ардино.

Администрация ■■■■

Представянето на общините от област Кърджали в тази категория поставя областта на предпоследното място (само преди област Видин).

Самооценките на местната администрация за развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ през 2024 г. остават изключително ниски. Ниска и е оценката за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление – 67,8% (при 69,3% в страната).

Подобно на случващото се в останалите области делът на собствените от общите приходи в общините от областта през 2023 г. намалява и достига 18% (при 27% в страната), а покритието на общинските разходи с местни приходи се свива до 56% (при 74% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■■■■

Естественят прираст остава по-благоприятен от средния, въпреки че и той е отрицателен с коефициент от $-6,5\%$ (при $-6,8\%$ в страната). Областта продължава да привлича голям брой хора и коефициентът на механичен прираст отново е най-високият в страната.

Делът на децата до 4-годишна възраст в област Кърджали е по-нисък от средния ($4,1\%$ при $4,5\%$ в страната), а на хората над 65 години – по-висок ($26,4\%$ при $23,8\%$ в страната).

Въпреки че малка част от населението живее в градовете, гъстотата му е сравнително висока – 1702 души на кв. км (при 1221 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■■

Кърджали е сред трите области в дъното на класацията в тази категория заедно с Ловеч и Сливен.

Записването на населението в V–VII клас в областта бележи спад и е сред най-ниските в страната. Същевременно обаче делът на второгодниците остава сравнително малък. Съответствието между професионалното образование и профила на икономиката в областта е под средното за страната и през 2024 година.

Представянето на учениците от областта остава слабо и през 2024 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е 36,8 т. (при 42,9 т. в страната). Средният успех на матурата по български език и литература е „Добър“ 4,22 (при „Добър“ 4,30 в страната). Делът на слабите оценки пък е $14,7\%$ (при $8,7\%$ в страната). Висшето образование е слабо представено в областта с 3,6 студенти на хиляда души от населението (при 29,6 на хиляда души в страната).

Здравеопазване ■■■■■

Здравното осигуряване на практика покрива цялото население на област Кърджали и през 2023 година. Продължителността на живота е сред най-високите в страната (заедно с тази на жителите на столицата). Същевременно здравеопазването в областта страда от хроничен недостиг на лекари и на болнични легла. Кърджали е областта с най-малък брой и на общопрактикуващи лекари, и на специалисти спрямо населението. На един общопрактикуващ лекар се падат средно по 2950 души (при 1701 души на лекар в страната).

Броят на леглата в местните многопрофилни болници спрямо населението остава изключително нисък – 3,8 легла на хиляда души (при 6,1 на хиляда души в страната). Сравнително ограничен е и относителният брой на аптеките в областта.

Ред и сигурност ■■■■■

Представянето на Кърджали в тази категория поставя областта в челната тройка. През 2023 г. натовареността на съдиите в Окръжния съд е сред най-ниските в страната, но в Административния е сравнително висока. Правораздаването в областта е бързо. Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, е 97% (при 91% в страната), на административните – 78% (при 72% в страната), а на гражданските – 85% (при 65% в страната).

През 2023 г. броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в област Кърджали леко се повишава, но остава сред най-ниските в страната – 5,7 на хиляда души (при 11,3 на хиляда души в страната). Разкриваемостта им пък продължава да е изключително висока – 69% (при 53% в страната), въпреки че броят на полицаите спрямо населението е по-нисък от средния за страната.

Околна среда ■■■■■

Обемът на образуваните битови отпадъци в областта остава най-ниският в страната – 246 кг на човек (при 488 кг на човек в страната) през 2022 година. Същевременно обаче сравнително малка част от него се предава за третиране и рециклиране – 10% (при 76% в страната).

Кърджали е сред най-залесените области в страната. Делът на горската територия е 54% (при 33% в страната). Нарушената територия пък е сравнително ограничена – $0,1\%$ (при $0,4\%$ в страната) през 2023 година. Инсталираните ВЕИ мощности в областта спрямо населението са повече от средните за страната. Използваната питейна вода от домокинствата спрямо населението е сравнително малко.

Култура и туризъм ■■■■■

Културният живот в област Кърджали е сред най-слабо активните и през 2023 година (само преди този в област Монтана). Кърджали е областта с най-малко посещения на местните музеи (85 на хиляда души при 770 на хиляда души в страната). Посещенията на кината спрямо населението, въпреки че растат, са над пет пъти по-ниски от средните. Посещенията в местните театри и библиотеки също са относително малко на брой.

Туризмът е слабо оценен и през 2023 година. Броят на леглата в местата за настаняване се повишава, но остава нисък с 19 легла на хиляда души при 56 на хиляда души в страната. Реализираните нощувки също са относително малко – 855 на хиляда души при 4167 на хиляда души в страната. Нощувките през онлайн платформи на споделената икономика пък са над десет пъти по-малко от средните спрямо населението.

Ключови показатели за област Кърджали

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	11 760	15 411	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	14 508	15 693	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	25,5	25,9	27,3	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	59,6	57,0	56,8	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	72,8	74,1	70,6	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	8,2	9,5	10,2	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	26,6	21,7	20,0	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	24,2	23,5	22,4	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	65 054	69 814	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1449	1771	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	2567	2952	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	42,7	43,5	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	40,9	40,0	34,5	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	71,5	57,2	56,0	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	66,0	66,0	67,8	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-9,4	-6,5	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	21,6	34,5	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,73	3,75	4,22	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	30,5	29,4	36,8	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	76,0	86,6	84,0	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	75,5	74,6	75,4	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	100,0	100,0	100,0	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	3097	2777	2950	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	4,7	5,1	5,7	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	86	93	97	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	74	79	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	239	246	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	12	10	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	27	40	128	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	837	869	855	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Кюстендил

- ▶ Население (2023)
- ▶ Територия (кв.км)
- ▶ Брой на населените места
- ▶ Дял на населението в градовете (%)

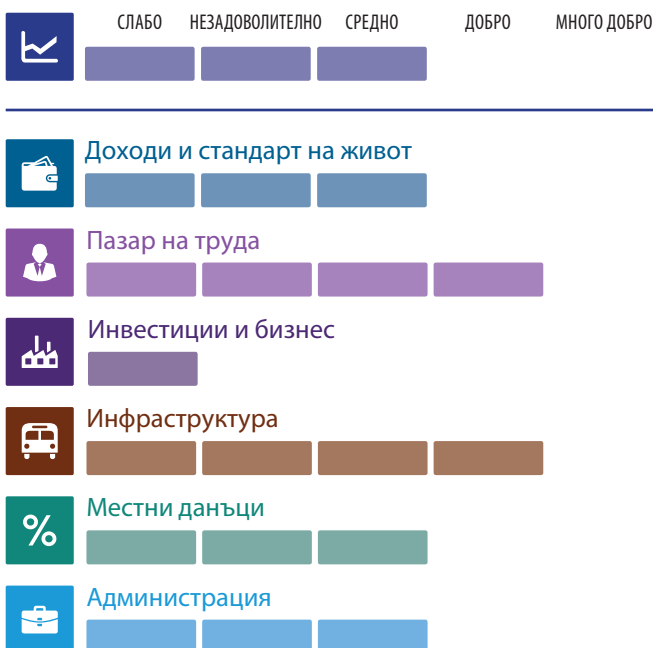
107 673
3052
182
68,4

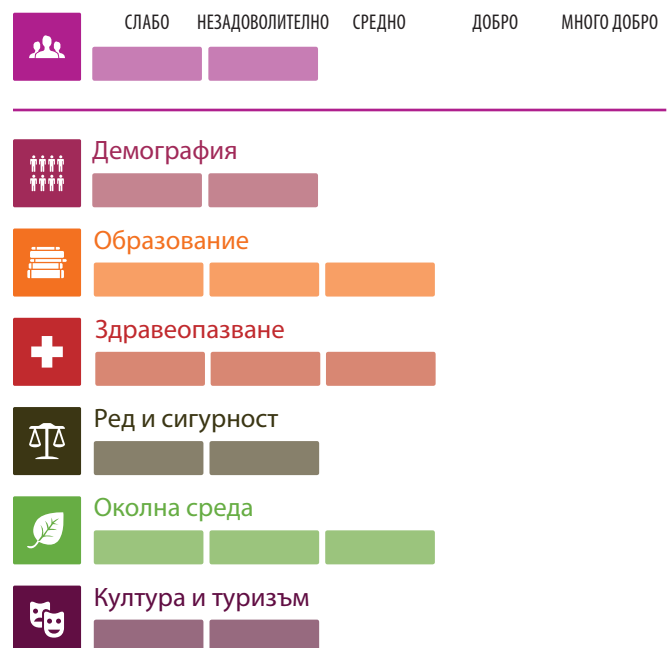
Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Кюстендил нараства, но значително по-бавно от средния. Пазарът на труда се развива добре. Заетостта се увеличава, а безработицата намалява. Инвестиционната активност в областта е сред най-слабите в страната. Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа остава висока. Усредненият размер на местните данъци в общините от област Кюстендил е близък до средния в страната. Оценката за прозрачността в работата на местните администрации се повишава, но остава ниска.

Кюстендил е сред областите с най-застаряващо население. Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика остава ниско, а резултатите на учениците са незадоволителни. Здравната система в областта е сред тези с най-висок брой на общопрактикуващите лекари. Престъпленията са малко, а разкриваемостта им – висока. Обемът на образуваните битови отпадъци в областта е нисък, но предадените за третиране и рециклиране са малко. Културният живот и туризмът в област Кюстендил остават слабо интензивни.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Кюстендил нараства значително по-бавно от средния, достигайки 13,6 хил. лв. (при 26,0 хил. лв. в страната) през 2022 година.

Заплатите и пенсиите също се увеличават сравнително бавно. През 2022 г. средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 14,0 хил. лв. (при 21,2 хил. лв. в страната) и отново е втората най-ниска в страната (след тази в област Благоевград). Средната месечна пенсия за 2023 г. пък достига 821 лв. (при 784 лв. в страната).

Коефициентът на Джини, измерващ подоходното неравенство, намалява и остава по-нисък от средния за страната. Намаляващо и ниско продължава да е и нивото на бедност в областта. През 2023 г. делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е 16,1% (при 20,6% в страната).

Пазар на труда

През 2023 г. пазарът на труда в областта се развива сравнително добре. Заетостта нараства значително, а безработицата намалява. Коефициентът на заетост достига 78,9% и за трета поредна година се задържа на по-високо от средното ниво (76,2% в страната). Коефициентът на безработица пък се свива до 7,7%, макар че остава над средния (5,3% в страната).

Образователната структура на работната сила също се подобрява. Кюстендил е сред областите с най-висок дял на работната сила със средно образование (70% при 55% в страната), което отговаря на индустриалния профил на областта. Населението на възраст 25–64 години с висше образование нараства до 26% (при 31% в страната), а делът на тези с основно и по-ниско образование е един от най-ниските в страната.

Предизвикателство пред пазара на труда остава застаряването на населението. Делът на населението в трудоспособна възраст се свива до 55,6% (при 58,5% в страната).

Инвестиции и бизнес

Инвестиционната активност в област Кюстендил е сред най-слабите в страната и през 2022 година. Броят на нефинансовите предприятия е 64 на хиляда души (при 70 на хиляда души в страната). Наблюдава се повишение на инвестициите, както и на обема на произведената продукция, но относителният им обем остава нисък. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението достигат 2,1 хил. лв. (при 4,3 хил. лв. в страната), а преките чуждестранни инвестиции – до 423 евро (при 4,5 хил. евро в страната). Стойността на произведената продукция в областта нараства до 77,3 хил. лв. на нает (при 122,4 хил. лв. в страната). Същевременно делът на приходите от износ в нетните приходи от продажби е сравнително висок – 35% (при 29% в страната).

Усвояването на европейски средства също изостава. Към 30 юни 2024 г. изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в областта са 2127 лв. на човек от населението (при 3175 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много са изплатените средства в община Рила.

Инфраструктура

Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа в областта остава по-висока от средната в страната и през 2023 година. По-висок е и делът на автомагистралите и първокласните пътища – 21% (при 19% в страната), както и този на пътната настилка в добро състояние – 56% (при 40% в страната).

Делът на домакинствата с достъп до интернет в областта през 2023 г. намалява до 83% и е по-нисък от средния за страната (89%).

Дяловете на населението с достъп до обществена канализация и до такава, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води, са близки, макар и по-ниски, от средните за страната – съответно 70% (при 75% в страната) и 62% (при 67% в страната) през 2022 година.

Местни данъци

Усредненият размер на местните данъци в общините от област Кюстендил е близък до средния за страната през 2024 година. Размерът на ставките обаче е разнопосочен. Докато местните данъци върху прехвърлянето на собственост и търговията са сравнително ниски, тези върху превозните средства и недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица са по-високи от средните.

Размерът на местните данъци върху търговията на дребно в общините от областта е средно 10,14 лв. на кв. м (при 13,08 лв. на кв. м в страната).

В рамките на областта най-ниски като цяло са данъците в община Трекляно, а най-високи – в община Кочериново.

Администрация

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и предоставянето на услуги на „едно гише“ се задържат над средните за страната през 2024 година. Оценката за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление нараства и вече не е на последно място в страната, макар да остава сравнително ниска – 58,7% (при 69,3% в страната).

Делът на собствените от общите приходи в общините от областта е 20% (при 27% в страната), а покритието на общинските разходи с местни приходи – 67% (при 74% в страната) през 2023 година. Това е показател за високата зависимост на местните финанси от трансфери от държавния бюджет.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Коефициентът на естествен прираст продължава да е значително под средния за страната със стойност от $-13,8\%$ в областта при $-6,8\%$ в страната през 2023 година. Коефициентът на механичен прираст обаче е положителен ($4,3\%$), макар че не може да компенсира бързото намаляване на населението. Делът на децата до 4-годишна възраст е $3,7\%$ (при $4,5\%$ в страната), а на хората над 65 години – $28,5\%$ (при $23,8\%$ в страната).

Гъстотата на населението е сравнително ниска – 1048 души на кв. км в урбанизираните територии (при 1221 души на кв. км в страната) през 2023 година.

Образование

Делът на децата в детските градини в областта се повишава и се изравнява със средния за страната – 88% през 2023 година.

Нетният коефициент на записване на населението в V–VII клас в областта се увеличава през 2023 г. до 91% и е малко над средния за страната (90%). Делът на второгодниците обаче също се повишава и се изравнява със средния ($1,2\%$). Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е изключително ниско най-вече заради раздутия прием в специалности, осигуряващи кадри за ИКТ сектора, и сравнително свития прием за сектора на транспорта.

Резултатите на учениците остават сравнително ниски и през 2024 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика е $35,8$ т. (при $42,9$ т. в страната). Успехът на матурата по български език и литература пък е „Добър“ $4,20$ (при „Добър“ $4,30$ в страната), а делът на слабите оценки – $8,9\%$ (при $8,7\%$ в страната).

Кюстендил е сред малкото области, в които няма университет или филиал на такъв.

Здравеопазване

Делът на здравноосигурените традиционно е висок и през 2023 г. на практика обхваща цялото население на областта (при 95% в страната). Броят на леглата в местните многопрофилни болници е около, но под средния за страната. Използваемостта им обаче остава ниска – 44% (при 56% в страната). Относителният брой на аптеките е по-малък от средния за страната.

Кюстендил е сред областите с най-висок брой на общо-практикуващите лекари (един лекар на 1443 души население при 1701 души в страната), но при специалистите има относителен недостиг.

Коефициентът на детска смъртност остава нисък, но продължителността на живота е под средната за страната.

Ред и сигурност

През 2023 г. натовареността на наказателните съдии в областта остава под средната, което обаче не се отразява в голяма степен на бързината на правораздаването. Един съдия в Окръжния съд разглежда средно по $12,4$ дела месечно (при $14,4$ дела месечно на съдия в страната), а в Административния съд – $12,5$ дела (при $14,8$ дела в страната). В 3-месечен срок са приключили 92% от наказателните дела (при 91% в страната) и 75% от административните (при 72% в страната). Кюстендил е областта с най-нисък дял на гражданските дела, приключили в 3-месечен срок – 45% (при 65% в страната).

Относителният брой на регистрираните престъпления в областта леко се повишава, но остава под средния за страната през 2023 година. Същевременно разкриваемостта им се увеличава до 57% (при 53% в страната). Броят на полицаите спрямо населението в областта е по-висок от средния.

Околна среда

Обемът на образуванияте битови отпадъци в областта остава сред сравнително ниските, но се повишава бързо през последните години. През 2022 г. той е 372 кг на човек годишно (при 488 кг на човек в страната). Същевременно обаче предадените за третиране и рециклиране отпадъци са малко над половината – 51% (при 76% в страната).

Делът на горската територия е сравнително висок (42% при 33% в страната), но и делът на нарушената територия е над средния за страната ($0,6\%$ при $0,4\%$ в страната) през 2023 година. Инсталираните ВЕИ мощности са над средните за страната спрямо населението. Кюстендил е сред областите с най-малка нужда от охлаждане през топлиите дни, но и сред тези с най-високо потребление на питейна вода.

Култура и туризъм

Културният живот в област Кюстендил не е особено интензивен и през 2023 година. Единствено посещенията на местните музеи спрямо населението са повече от средния им брой в страната – 1062 на хиляда души в областта при 770 на хиляда души в страната. Относителният брой на посещенията на кината, театрите и библиотеките остава значително под средните за страната стойности.

Броят на леглата в местата за настаняване леко се свива до 38 на хиляда души (при 56 на хиляда души в страната), но реализираните нощувки нарастват до 2290 на хиляда души (при 4167 на хиляда души в страната). Голям скок има и при броя на нощувките през онлайн платформите на споделяната икономика, въпреки че и неговата относителна стойност е сравнително ниска.

Ключови показатели за област Кюстендил

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	11 535	13 575	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	12 719	13 988	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	17,9	19,9	16,1	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	56,0	55,7	55,6	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	76,6	77,8	78,9	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	7,8	7,8	7,7	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	6,4	4,0	3,9	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	23,9	23,0	26,0	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	60 421	77 306	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1194	2069	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	351	423	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	70,3	70,2	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	55,3	56,0	55,5	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	63,7	76,8	67,0	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	50,0	50,0	58,7	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-17,1	-13,8	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	2,4	4,3	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,76	3,58	4,20	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	28,2	28,3	35,8	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	92,9	90,2	90,8	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	72,0	71,1	72,2	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	96,8	99,3	100,0	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1493	1460	1443	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	9,3	10,2	10,5	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	94	83	92	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	111	117	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	312	372	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	47	51	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	48	288	432	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	1265	1753	2290	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Ловеч

- ▶ Население (2023)
- ▶ Територия (кв.км)
- ▶ Брой на населените места
- ▶ Дял на населението в градовете (%)

112 225
4129
110
61,6

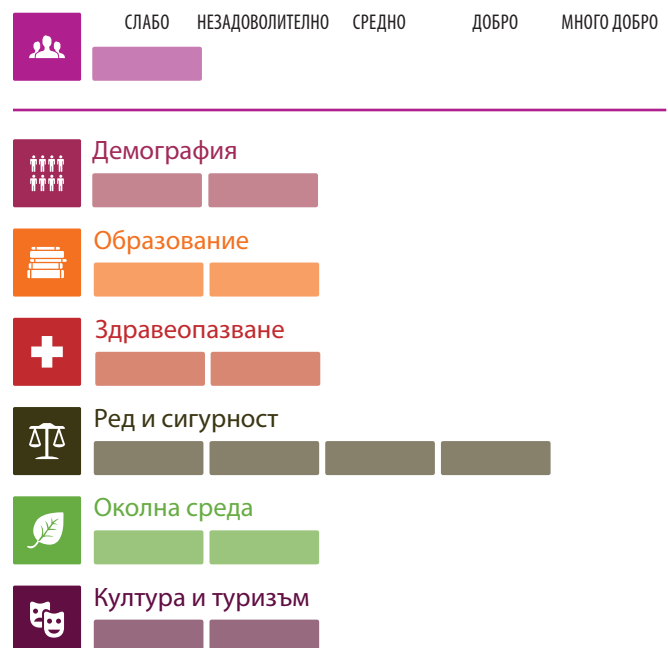
Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Ловеч забавя ръста си. Бедността намалява, но продължава да е сравнително висока. Пазарът на труда в областта още повече се влошава от нарастващата безработица и намаляването на заетостта. Бизнес и инвестиционната активност нарастват, но остават сравнително слаби. Усвояването на европейски средства е близо до средното за страната. Качеството на пътната настилка се запазва високо. Местните данъци в областта са едни от най-ниските в страната. Прозрачността в работата на органите на местното самоуправление се оценява добре.

Заради силно отрицателния естествен прираст Ловеч е сред областите с високо ниво на застаряване. Резултатите на учениците са сравнително ниски, а професионалното образование не отговаря на търсенето в икономиката. Броят на общопрактикуващите лекари остава по-висок от средния за страната. Леглата в многопрофилните болници продължават да са малко. Разкриваемостта на престъпленията е сравнително висока. Обемът на образуванието битови отпадъци не е значителен, но делът на предадените за третиране и рециклиране остава изключително малък. Културният живот не е особено интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

След голям скок през 2021 г. нарастването на brutния вътрешен продукт на човек от населението в област Ловеч през 2022 г. се забавя значително и оставя областта в средата на класацията по този показател. Заплатите и пенсиите също се увеличават сравнително бавно. Средната годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 15,7 хил. лв. (при 21,2 хил. лв. в страната). Средната месечна пенсия през 2023 г. пък е 709 лв. (при 784 лв. в страната).

Бедността в областта намалява, но остава сравнително висока. През 2023 г. делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е 26,9% (при 20,6% в страната). Подходното неравенство обаче е относително ниско и коефициентът на Джини се свива до 30,9 (при 37,2 в страната).

Пазар на труда

Делът на населението в трудоспособна възраст продължава да намалява, достигайки 54,7% (при 58,5% в страната) през 2023 година. Същевременно пазарът на труда в областта още повече се влошава от нарастващата безработица и намаляването на заетостта. Коефициентът на заетост се свива до 70,4% (при 76,2% в страната), а този на безработицата се повишава до 9,6% (при 5,3% в страната).

Сравнително висок дял от населението на възраст 25–64 години в областта е със средно образование (69% при 55% в страната), като и висшестите, и тези с основно и по-ниско образование са с по-малки от средните за страната дялове – съответно 18% (при 31% в страната) и 14% (при 15% в страната).

Инвестиции и бизнес

Бизнес и инвестиционната активност в областта нарастват през 2022 г., но остават сравнително слаби. Броят на предприятията достига 53 на хиляда души от населението (при 70 на хиляда души в страната). Вътрешните и външните инвестиции се повишават значително. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението достигат 2,1 хил. лв. (при 4,3 хил. лв. в страната), а преките чуждестранни инвестиции – до 1,2 хил. евро на човек (при 4,5 хил. евро на човек в страната). Стойността на произведената продукция в областта се увеличава до 82,1 хил. лв. на нает (при 122,4 хил. лв. в страната). Делът на приходите от износ в нетните приходи от продажби обаче намалява и също остава под средния – 22% (при 29% в страната).

Усвояването на европейски средства е близо до средното за страната спрямо населението. Към 30 юни 2024 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми достига 3151 лв. на човек от населението (при 3175 лв. в страната). В рамките на областта най-мно-

го са изплатените средства в общините Априлци, Троян и Ябланица – над 3,5 хил. лв. на човек.

Разходите за научноизследователска и развойна дейност се увеличават и са над тези в повечето области – 74 лв. на човек от населението.

Инфраструктура

Гъстотата на железопътната мрежа в областта остава под средната и през 2023 година. Гъстотата на пътната мрежа е по-висока, макар и с малко, но делът на автомагистралите и първокласните пътища е сравнително ограничен (16% при 19% в страната). Качеството на пътната настилка в областта продължава да се увеличава и трайно е над средното в страната (49% при 40% в страната).

Достъпът на домакинствата до интернет намалява и е под средния за страната. По-нисък от средния е и достъпът на населението до обществената канализация, както и до такава, свързана с пречиствателна станция за отпадъчни води.

Местни данъци

Усредненото ниво на местните данъци в общините от област Ловеч продължава да е ниско и областта се подрежда на второ място в тази категория (само след област Монтана). Изключение прави размерът на данъчната ставка върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица. В област Ловеч тя е средно 2,20‰ при 2,15‰ в страната. Значително по-ниски от средните данъци пък са ставките върху превозните средства – 1,28 лв./kW (при 1,56 лв./kW в страната) и върху прехвърлянето на собственост – 2,35% (при 2,82% в страната).

В рамките на областта най-ниски са усреднените данъци в община Летница, а най-високи – в община Априлци.

Администрация

Самооценките на местните администрации в областта през 2024 г. за развитието на електронното управление са съизмерими със средните за страната, а за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ се задържат над средните, въпреки че леко намаляват.

Оценката за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление остава по-висока от средната за страната – 73,6% в областта при 69,3% в страната.

Делът на собствените от общите приходи на общините от областта намалява и остава относително нисък – 18% (при 27% в страната). Покритието на общинските разходи с местни приходи също се свива до 61% (при 74% в страната), което показва сравнително силна зависимост от трансфери от държавния бюджет.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■

Демография ■■■

Коефициентът на естествен прираст в област Ловеч през 2023 г. е $-11,8\%$ и остава значително под средната стойност за страната ($-6,8\%$). Коефициентът на механичен прираст пък се повишава и вече е положителен, макар и сравнително нисък ($1,7\%$).

Тези процеси предопределят задълбочаването на тенденцията на застаряване на населението, което се вижда ясно от възрастовата структура на жителите на областта. Делът на децата до 4-годишна възраст е $4,2\%$ (при $4,5\%$ в страната), а на хората над 65 години – $28,0\%$ (при $23,8\%$ в страната). Гъстотата на населението е сравнително ниска – 757 души на кв. км в урбанизираните територии при 1221 души на кв. км в страната през 2023 година.

Образование ■■■

Представянето на Ловеч в сферата на образованието е незадоволително и областта за поредна година се нарежда на предпоследното място в тази категория (само преди област Сливен).

Делът на децата в детските градини се повишава, но остава под средния за страната през 2023 година. Нетният коефициент на записване на населението в V–VII клас леко се увеличава (до 87%), но също е под средния (90%) през 2023 година. Делът на второгодниците продължава да е значително над средните нива.

Ловеч е и областта с най-ниско съответствие между професионалното образование и профила на икономиката, което основно се дължи на това, че се отличава с най-висок дял на обучаващите се за сектора на хотелиерството и ресторантьорството (почти двойно повече от средния дял в страната) и същевременно със сравнително нисък дял на наетите в тази икономическа дейност.

Резултатите на учениците в областта са ниски. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е 34,9 т. (при 42,9 т. в страната). Средната оценка на матурата по български език и литература пък е „Добър“ 4,10 (при „Добър“ 4,30 в страната), а делът на слабите оценки е $10,1\%$ (при $8,7\%$ в страната).

Броят на студентите остава изключително нисък и през 2023 г. при наличието само на Техническият колеж – Ловеч, който е филиал на Техническият университет – Габрово, на територията на областта.

Здравеопазване ■■■

Средната продължителност на живота в област Ловеч се повишава, но остава по-ниска от средната за страната.

Броят на общопрактикуващите лекари спрямо населението остава по-висок от средния за страната и през 2023 година. Лекарите специалисти обаче са сравнително малко. Делът на здравноосигурените се запазва около средния. Относителният брой на аптеките е близък, но под средния за страната. Броят на леглата в многопрофилните болници остава срав-

нително нисък с 4,5 легла на хиляда души от населението (при 6,1 на хиляда души в страната). Използваемостта им обаче е сред най-ниските в страната (40% при 56% в страната) заедно с тази в област Перник, което вероятно се дължи на близостта на областите до такива с традиционно силно здравеопазване – съответно столицата и Плевен.

Ред и сигурност ■■■■■

Натовареността на съдиите в Окръжния съд в Ловеч остава сравнително ниска, но на тези в Административния съд е над средната за страната. Това предопределя и относително бавното правораздаване по отношение на административните дела, докато наказателните и гражданските дела, приключили в 3-месечен срок, са над средните – съответно 93% (при 91% в страната) и 86% (при 65% в страната) през 2023 година.

През 2023 г. броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта намалява леко, но остава сравнително висок – 11,8 на хиляда души (при 11,3 на хиляда души в страната). Разкриваемостта на престъпленията обаче е над средната – 57% (при 53% в страната). По-голям от средния е и относителният брой на полицаите в областта – 4,8 на хиляда души (при 4,2 на хиляда души в страната).

Околна среда ■■■

Обемът на образуванието битови отпадъци е сравнително нисък (434 кг на човек годишно при 488 кг на човек в страната), но делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци остава изключително малък – 12% (при 76% в страната) през 2022 година.

И през 2023 г. делът на горската територия в областта е близък до средния за страната, а нарушената територия е сравнително ограничена.

Инсталираните ВЕИ мощности спрямо населението са над средните за страната, като за последната година те нарастват тройно. Нуждата от охлаждане в областта е сравнително ниска. Относително ограничено е и потреблението на питейна вода от домакинствата.

Култура и туризъм ■■■

Културният живот в област Ловеч не е особено интензивен и през 2023 година. Единствено посещенията на местните музеи спрямо населението са повече от средния им брой в страната – 1125 на хиляда души в областта при 770 на хиляда души в страната. Относителният брой на посещенията на кината, театрите и библиотеките остава значително под средните за страната стойности.

Броят на леглата в местата за настаняване се повишава до 43 на хиляда души (при 56 на хиляда души в страната), а реализираните нощувки нарастват до 2720 на хиляда души (при 4167 на хиляда души в страната). Увеличение има и при броя на нощувките през онлайн платформите на споделяната икономика.

Ключови показатели за област Ловеч

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	13 963	15 890	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	14 244	15 704	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	28,1	30,3	26,9	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	55,5	54,8	54,7	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	69,2	74,1	70,4	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	8,3	9,1	9,6	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	15,2	12,9	13,7	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	17,5	13,8	17,6	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	66 432	82 123	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1407	2144	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1073	1246	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	59,9	60,0	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	40,1	46,7	49,5	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	68,1	69,9	60,6	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	74,3	74,2	73,6	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-14,7	-11,8	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	-1,1	1,7	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,82	3,63	4,10	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	26,1	27,5	34,9	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	87,1	86,3	86,8	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	72,1	71,3	72,3	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	90,6	93,9	94,4	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1556	1523	1524	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	10,8	11,9	11,8	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	95	89	93	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	98	98	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	379	434	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	7	12	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	145	192	186	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	2122	2605	2720	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Монтана

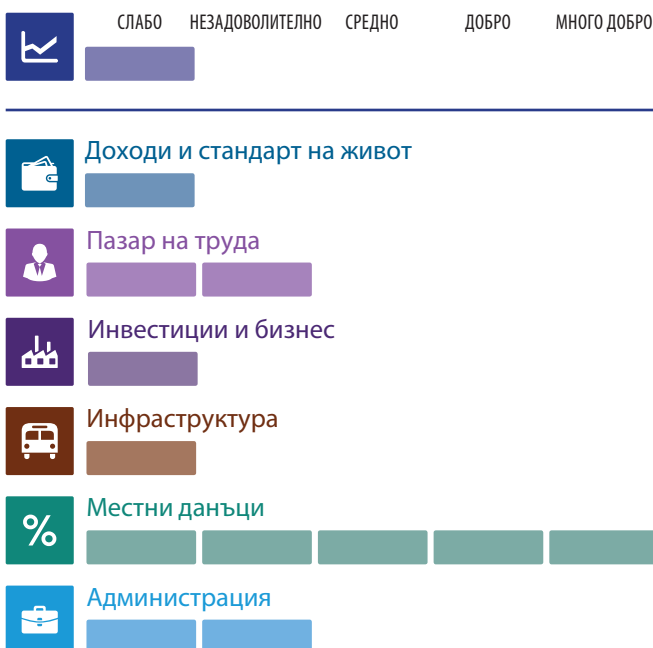
▶ Население (2023)	114 526
▶ Територия (кв.км)	3636
▶ Брой на населените места	130
▶ Дял на населението в градовете (%)	63,5

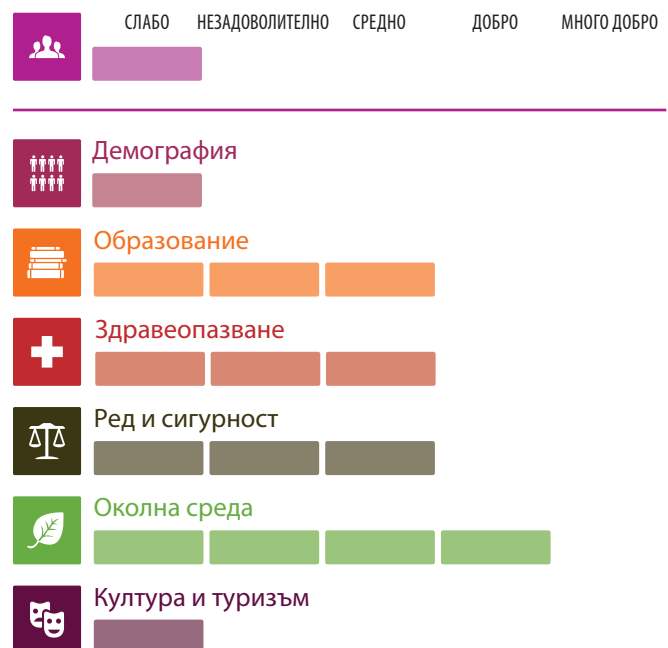
Монтана е сред областите със сравнително ниски доходи и стандарт на живот. Заетостта и безработицата нарастват едновременно и остават значително по-неблагоприятни от средните за страната. Инвестиционната и бизнес активност в областта са сравнително слаби. Гъстотата на пъната и на железопътната мрежа остава по-ниска от средната за страната. Усредненото ниво на местните данъци в общините от областта е най-ниското в страната. Делът на собствените от общите приходи в общините от областта е силно ограничен.

Продължаващото застаряване на населението в страната е особено видимо в област Монтана. Резултатите на учениците са ниски. Достъпът до общопрактикуващи лекари в областта е сравнително висок. Броят на леглата в многопрофилните болници остава значително по-голям от средния за страната. Относителният брой на регистрираните престъпления е сравнително висок. Обемът на отпадъците в областта е малък, а управлението им – добро. Културният живот и туризмът в област Монтана са сред най-слабо интензивните в страната.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Монтана е сред областите със сравнително ниски доходи и стандарт на живот. Брутният вътрешен продукт на човек от населението нараства, но стойността му остава ниска – 14,7 хил. лв. (при 26,0 хил. лв. в страната) през 2022 година. Заплатите и пенсите също се повишават, но са относително ниски. Брутната годишна средна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 15,5 хил. лв. (при 21,2 хил. лв. в страната) през 2022 г., а месечната пенсия – 704 лв. (при 784 лв. в страната) през 2023 година.

Тези показатели предопределят и високото ниво на бедност в областта. Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, намалява, но е сред трите най-високи в страната (след областите Търговище и Видин) – 33,4% (при 20,6% в страната).

Пазар на труда

Неблагоприятните тенденции на местния пазар на труда отново поставят Монтана на последното място в тази категория. Делът на населението в трудоспособна възраст продължава да намалява и достига 55,1% (при 58,5% в страната) през 2023 година. Заетостта нараства, но остава най-ниската в страната с коефициент от 61,6% (при 76,2% в страната). Едновременно с това безработицата също се увеличава, достигайки 12,3% (при 5,3% в страната).

Делът на населението на възраст 25–64 години с висше образование намалява леко до 16% (при 31% в страната) и е вторият най-нисък в страната (само преди този в област Пазарджик). Делът на хората с основно и по-ниско образование пък се задържа на 17% (при 15% в страната).

Инвестиции и бизнес

Инвестиционната и бизнес активност в областта са слаби и през 2022 година. Монтана е сред трите области с най-нисък относителен брой на нефинансовите предприятия (заедно с областите Видин и Враца) – 44 на хиляда души (при 70 на хиляда души в страната).

Вътрешните и външните инвестиции нарастват, но също остават изключително ограничени. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи достигат 1,6 хил. лв. на човек от населението и са най-ниските в страната (при 4,3 хил. лв. на човек средно), а преките чуждестранни инвестиции – 509 евро на човек, са третите най-ниски (при 4,5 хил. евро на човек в страната).

Стойността на произведената продукция в областта нараства до 101,2 хил. лв. на нает (при 122,4 хил. лв. в страната).

Усвояването на европейски средства в област Монтана напредва с бързи темпове и е сравнително високо. Към 30 юни 2024 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми достига 3366 лв. на човек от

населението (при 3175 лв. в страната). В рамките на областта най-много са изплатените средства в община Монтана, а най-малко – в общините Брусарци, Вълчедръм и Якимово.

Инфраструктура

Представянето на област Монтана в тази категория е най-слабото сред областите. Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа остава по-ниска от средната за страната. Над два пъти по-малък пък е делът на автомагистралите и първокласните пътища – 9% в областта при 19% в страната. Това може да обясни и сравнително лошото състояние на пътищата – 22% от пътната настилка е в добро състояние при 40% в страната през 2023 година.

Достъпът до интернет в областта е изключително нисък. Малък остава и делът на населението в селища с обществена канализация (60% при 75% в страната), както и този на канализацията, свързана с пречиствателна станция за отпадъчни води (36% при 67% в страната).

Местни данъци

Усредненото ниво на местните данъци в общините от областта я поставят на първото място в страната в тази категория и през 2024 година. Средната стойност на данъка върху превозните средства е най-ниският в страната (1,22 лв./kW при 1,56 лв./kW в страната). Областта пък е на второ място с най-малка усреднена ставка върху търговията (5,06 лв. на кв. м при 13,09 лв. на кв. м в страната) и върху недвижимите нежилищни имоти на юридически лица (1,72‰ при 2,15‰ в страната). Размерът на данъка върху прехвърлянето на собственост средно за общините от областта също е значително под средната за страната стойност.

В рамките на областта най-ниски са средните данъци в община Георги Дамяново, а най-високи – в община Чипровци.

Администрация

През 2024 г. самооценките на местните администрации за развитието на електронното управление намаляват, но средният резултат за областта е над този в страната. Самооценките за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ обаче са на сравнително ниско ниво. Рейтингът за прозрачност в работата на органите на местното самоуправление също е по-нисък, макар и с малко, от средните стойности, достигайки 68,9% при 69,3% в страната.

Делът на собствените от общите приходи в общините от областта намалява и вече е най-ниският в страната с 15% (при 27% в страната). Малко е и покритието на общинските разходи с местни приходи – 53% (при 74% в страната) през 2023 година.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■

Демография ■

Продължаващото застаряване на населението в страната е особено видимо в област Монтана. Коефициентът на естествен прираст е сред петте най-ниски в страната със стойност от $-13,8\text{‰}$ (при $-6,8\text{‰}$ в страната) през 2023 година. Коефициентът на механичен прираст също е отрицателен ($-0,4\text{‰}$).

За процеса на застаряване може да се съди и от възрастовата структура на населението на областта. Делът на децата на възраст до 4 години е 3,8% (при 4,5% в страната), а на населението над 65 години – 28,2% (при 23,8% в страната).

Гъстотата на населението в урбанизираните територии е относително ниска – 718 души на кв. км (при 1221 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■

Делът на децата в детските градини в областта се повишава, но остава сравнително ограничен – 86,6% (при 87,9% в страната) през 2023 година. Коефициентът на записване на населението в V–VII клас също е по-нисък от средната за страната стойност. През 2023 г. той е 87,6% (при 89,9% в страната). Делът на второгодниците е над средния. Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е слабо.

Резултатите на учениците от област Монтана са сравнително ниски и през 2024 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е 35,2 т. и остава далеч от средните за страната 42,9 точки. Средната оценка на матурата по български език и литература в областта е „Добър“ 4,07 (при „Добър“ 4,30 в страната), а делът на слабите оценки е близък до средния – 8,4% в областта при 8,7% в страната.

В област Монтана няма университети или филиали на такива.

Здравеопазване ■■■■

Средната продължителност на живота в област Монтана се повишава, но е третата най-ниска в страната (след тази в областите Видин и Враца). Коефициентът на детска смъртност се понижава и през 2023 г. вече е по-нисък от средния.

Достъпът до общопрактикуващи лекари в областта е сравнително висок и през 2023 година. Един местен лекар се грижи средно за 1538 души от населението (при 1701 души на лекар в страната). Броят на лекарите специалисти спрямо населението обаче е относително ограничен. Броят на леглата в многопрофилните болници в област Монтана нараства и остава значително по-висок от средния за страната със 7,6 легла на хиляда души от населението (при 6,1 легла на хиляда души в страната). Използваемостта на лег-

лата обаче е по-ниска от средната. Относително малко са и аптеките в областта.

Ред и сигурност ■■■■

Натовареността на съдиите в Окръжния съд в Монтана е сравнително ниска, но на тези в Административния съд е над средната за страната и през 2023 година. Монтана е областта с най-нисък дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок – 86% (при 91% в страната), и едновременно с това – с най-висок при административните дела – 93% (при 72% в страната). Правораздаването при гражданските дела също е сравнително бързо.

Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта се повишават през 2023 г. и относителният им брой остава сравнително висок – 12,8 на хиляда души (при 11,3 на хиляда души). Разкриваемостта им пък е под средната, макар и с малко – 52% (при 53% в страната). Броят на полицаите спрямо населението е сравнително висок – 4,6 на хиляда души (при 4,2 на хиляда души в страната).

Околна среда ■■■■

Обемът на битовите отпадъци е сравнително нисък, а тяхното управление – относително добро. През 2022 г. образуваните битови отпадъци в областта са 394 кг на човек годишно (при 488 кг на човек в страната), а 94% от тях се предават за третиране и рециклиране (при 76% в страната).

Делът на горската територия е сравнително нисък (23% при 33% в страната), но и този на нарушената е сравнително малък (0,1% при 0,4% в страната). Инсталираните ВЕИ мощности в областта са по-ниски от средните спрямо населението.

Култура и туризъм ■

Показателите в тази категория поставят Монтана на последното място в страната. Културният живот в областта е сред най-слабо интензивните и през 2023 година. Посещенията на кината се повишават до 212 на хиляда души от населението (при 684 на хиляда души в страната). Местните музеи успяват да привлекат едва 95 посещения на хиляда души (при 770 на хиляда души в страната), а театрите – 79 на хиляда души (при 349 на хиляда души в страната). От 2015 г. насам в областта няма библиотека, която да е достатъчно голяма, за да влиза в официалната статистика на НСИ.

Относителният брой на леглата в местата за настаняване е сравнително нисък, а реализираните нощувки – малко. Ограничен е и туризмът, реализиран през онлайн платформите на споделената икономика.

Ключови показатели за област Монтана

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	12 088	14 651	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	13 983	15 514	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	42,0	41,0	33,4	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	56,2	55,2	55,1	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	56,9	59,9	61,6	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	10,8	11,7	12,3	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	24,1	17,3	17,2	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	14,0	17,9	15,5	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	81 331	101 214	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1514	1648	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	444	509	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	59,6	59,7	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	27,0	23,0	22,2	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	59,8	56,9	53,0	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	69,5	69,4	68,9	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-17,1	-13,8	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	0,4	-0,4	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,78	3,64	4,07	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	27,8	27,7	35,2	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	81,8	86,9	87,6	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	70,6	70,3	71,1	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	88,5	91,1	91,7	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1547	1521	1538	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	13,2	12,3	12,8	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	86	77	86	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	91	93	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	333	394	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	92	94	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	123	164	212	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	520	736	823	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Пазарджик

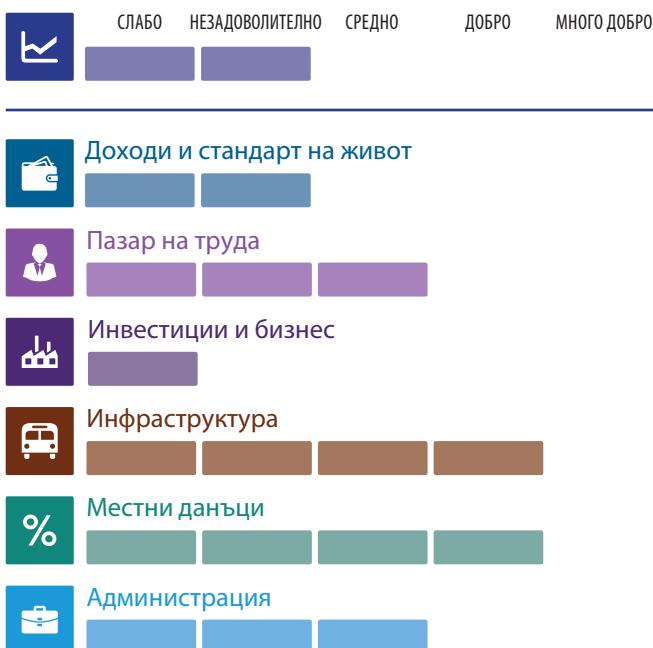
▶ Население (2023)	225 261
▶ Територия (кв.км)	4457
▶ Брой на населените места	118
▶ Дял на населението в градовете (%)	61,5

Брутният вътрешен продукт, заплатите и пенсиите в област Пазарджик продължават да нарастват, но остават сравнително ниски. Заетостта и безработицата се увеличават едновременно. Инвестиционната и бизнес активност в областта са слаби. Гъстотата на пътната мрежа, както и дялът на автомагистралите и първокласните пътища са по-ниски от средните, но качеството на пътната настилка в областта остава сравнително високо. Усредненият размер на местните данъци е нисък. Прозрачността в работата на администрацията се оценява сравнително ниско.

Коефициентът на естествен прираст в област Пазарджик се повишава и изпреварва средния за страната. Резултатите на учениците се запазват сравнително ниски. Достъпът до общопрактикуващи лекари е по-добър от средния за страната, но при лекарите специалисти има определен недостиг. Престъпленията остават сравнително малко, а разкриваемостта им е над средната за страната. Пазарджик продължава да е първенец по инсталирани ВЕИ мощности. Посещенията на театрите спрямо населението се увеличават и се задържат над средните стойности за страната.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■

Брутният вътрешен продукт в област Пазарджик продължава да нараства сравнително бързо и през 2022 г., но остава сравнително нисък. Стойността му на човек от населението достига 15,5 хил. лв. (при 26,0 хил. лв. в страната). Средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение в областта е 16,4 хил. лв. (при 21,2 хил. лв. в страната). Пенсиите растат с близко до средното увеличение за страната и през 2023 г., достигайки с 712 лв. месечно (при 784 лв. в страната).

Коефициентът на Джини за подоходно неравенство е близък, но под средния за страната и през 2023 година. Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, запазва нивото си над средното за страната – 27,2% в областта (при 20,6% в страната).

Пазар на труда ■■■■

Делът на населението в трудоспособна възраст в областта през 2023 г. продължава да намалява до 57,4% и да се отдалечава от средния за страната – 58,5%. Заетостта и безработицата нарастват едновременно. Коефициентът на заетост достига 75,3% (при 76,2% в страната), а този на безработицата – 8,0% (при 5,3% в страната).

Предизвикателство за местния пазар на труда остава образователният профил на работната сила. Делът на висшестите леко се повишава, но и през 2023 г. е най-ниският в страната с 15% (при среден 31%). Делът на работната сила с основно и по-ниско образование пък намалява, но и той остава сравнително висок – 23% (при 15% в страната).

Инвестиции и бизнес ■■

Инвестиционната и бизнес активност в областта са слаби и през 2022 г., въпреки че се забелязват някои положителни тенденции. Броят на предприятията остава нисък – 51 на хиляда души от населението (при 70 на хиляда души в страната). Вътрешните и външните инвестиции нарастват и са над тези в повечето области. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи достигат 3,3 хил. лв. на човек от населението, а преките чуждестранни инвестиции – 3,0 хил. евро на човек. Стойността на произведената продукция в областта продължава да се повишава и достига 100,0 хил. лв. на нает. Делът на приходите от износ в нетните приходи от продажби се задържат на малко под средното ниво.

Повишение има и при усвояването на европейски средства, но те остават сравнително малко. Към 30 юни 2024 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 2149 лв. на човек от населението (при 3175 лв. на човек в страната). В рамките на областта

най-много са изплатените средства в община Панагюрище, а най-малко – в община Раkitово.

Относителните разходи за научноизследователска и развойна дейност нарастват.

Инфраструктура ■■■■■

Гъстотата на железопътната мрежа в област Пазарджик е по-висока от средната за страната и през 2023 година. Гъстотата на пътната мрежа, както и делът на автомагистралите и първокласните пътища са по-ниски от средните, но качеството на пътната настилка в областта остава сравнително високо. Делът на пътната настилка в добро състояние намалява леко до 55% (при 40% в страната).

През 2023 г. достъпът на домакинствата до интернет се свива до 83% и продължава да е по-нисък от средния за страната (89%).

Достъпът до обществена канализация е близък до средния – 72% (при 75% в страната). Свързаността с пречиствателни станции за отпадъчни води обаче изостава значително – 42% (при 67% в страната) през 2022 година.

Местни данъци ■■■■■

Усредненият размер на местните данъци в общините от област Пазарджик е сравнително нисък и през 2024 година. При всички разглеждани данъци средните ставки в областта са по-ниски от средните за страната. Значително по-ниски от средните са данъците върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица и върху превозните средства.

В рамките на областта най-ниски са средните данъци в община Батак, а най-високи – в община Раkitово.

Администрация ■■■■

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ в областта през 2024 г. като цяло задържат нивото си и са по-ниски от средните за страната. Средната оценка и на двата показателя е 3,2 т. (от максимум 4,0 т.) при 3,4 т. в страната. Оценката за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление в областта намалява леко и остава сравнително ниска – 63,1% (при 69,3% в страната) през 2024 година.

Делът на собствените от общите приходи на общините в областта е 20% (при 27% в страната) през 2023 г., а покритието на общинските разходи с местни приходи – 68% (при 74% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■■■

Коефициентът на естествен прираст в област Пазарджик се повишава и изпреварва средния за страната, въпреки че остава отрицателен със стойност от $-7,3\%$ (при $-6,8\%$ в страната) през 2023 година. Областта продължава и да привлича население и коефициентът на механичен прираст е положителен $-3,1\%$.

Делът на децата до 4-годишна възраст е равен на средния за страната (4,5%), а делът на хората над 65 години остава малко по-висок $-24,3\%$ в областта при 23,8% в страната.

Пазарджик е сред областите със сравнително висока гъстотата на населението -1546 души на кв. км в урбанизираните територии (при 1221 души на кв. км в страната) през 2023 година.

Образование ■■■■

Нетният коефициент на записване на населението в V–VII клас намалява през 2023 г. и продължава да е по-нисък от средния за страната. Висок остава делът на второгодниците $-2,0\%$ (при 1,2% в страната). Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика се влошава $-$ има недостиг на специалности, свързани с преработващата промишленост, за сметка на непропорционално много бройки в ИКТ специалности.

Резултатите на учениците от областта през 2024 г. също остават сравнително ниски. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас в областта е 37,5 т. (при 42,9 т. в страната). Успехът на матурата по български език и литература е „Добър“ 4,10 (при „Добър“ 4,30 в страната), а делът на слабите оценки $-13,5\%$ (при 8,7% в страната).

В областта няма университети или филиали на такива.

Здравеопазване ■■■■

Средната продължителност на живота в областта се повишава, но остава по-ниска от средната за страната. Коефициентът на детска смъртност обаче се увеличава и е сравнително висок и през 2023 година. Делът на здравноосигурените в областта се задържа под средния за страната.

Достъпът до общопрактикуващи лекари в областта е по-добър от средния за страната, но при лекарите специалисти има определен недостиг. Броят на леглата в местните многопрофилни болници традиционно е по-висок от средния и през 2023 г. е 7,4 на хиляда души от населението (при 6,1 на хиляда души в страната), а използваемостта им е съизмерима със средната (56%), което говори за развита и добре функционираща здравна мрежа. Пазарджик е сред областите с най-голям брой аптеки спрямо населението (само след този в област Бургас).

Ред и сигурност ■■■■

Средната натовареност на съдиите в Окръжния съд в областта е сравнително ниска, но тази на съдиите в Административния е сред най-високите в страната (само след област Благоевград) през 2023 година. Това се отразява и на бързината на правораздаването. Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, е 96% (при 91% в страната), а на гражданските -73% (при 65% в страната), докато този на административните е 64% (при 72% в страната).

Престъпленията в областта остават сравнително малко, а разкриваемостта им е над средната за страната. През 2023 г. броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта е 8,2 на хиляда души от населението (при 11,3 на хиляда души в страната), а разкриваемостта им расте значително до 64% (при 53% в страната). Броят на полицайте спрямо населението в областта е сравнително нисък.

Околна среда ■■■■■■

Представянето на Пазарджик в тази категория отново поставя областта на челните места (на второ място след област Смолян). Основната причина за това е, че Пазарджик продължава да е първенец по инсталирани ВЕИ мощности $-5,9$ kW на човек от населението (при 1,0 kW на човек в страната) през 2024 година.

Образуваните битови отпадъци в областта са над средните. Делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци нараства значително и през 2022 г. изпреварва средните стойности -87% в областта (при 76% в страната).

Пазарджик е областта с втория най-голям горски фонд (след Смолян) $-$ горската територия е 55% (при 33% за страната). Делът на нарушената територия пък е равен на средния за страната $-0,4\%$. Горските територии обясняват и сравнително ниската нужда от охлаждане в областта.

Култура и туризъм ■■■■

Посещенията на кината в областта нарастват -192 на хиляда души, но остават значително по-малко от средните за страната (684 на хиляда души) през 2023 година. Сравнително малко продължават да са и посещенията на местните библиотеки. Посещенията на театрите спрямо населението се увеличават и се задържат над средните стойности за страната. Близко, но под средните пък са посещенията на музеите в областта.

Броят на леглата в местата за настаняване достига 37 на хиляда души (при 56 на хиляда души в страната), а реализираните нощувки за първи път надхвърлят средните за страната -5014 на хиляда души (при 4167 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област Пазарджик

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	11 653	15 535	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	14 842	16 407	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	30,6	27,0	27,2	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	59,5	57,8	57,4	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	70,7	75,0	75,3	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	7,3	7,3	8,0	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	27,2	25,6	23,1	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	15,2	14,5	14,9	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	84 289	100 017	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2372	3264	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1807	2997	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	71,1	72,1	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	54,7	57,7	55,1	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	68,8	66,2	68,5	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	65,3	65,2	63,1	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-10,5	-7,3	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	4,2	3,1	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,80	3,54	4,10	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	30,1	29,5	37,5	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	78,4	88,9	86,9	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	72,4	71,8	72,7	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	85,8	93,0	93,4	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1671	1598	1636	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	7,2	7,7	8,2	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	92	95	96	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	102	105	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	480	540	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	72	87	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	121	169	192	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	2032	3732	5014	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Перник

▶ Население (2023)	111 032
▶ Територия (кв.км)	2394
▶ Брой на населените места	171
▶ Дял на населението в градовете (%)	78,1

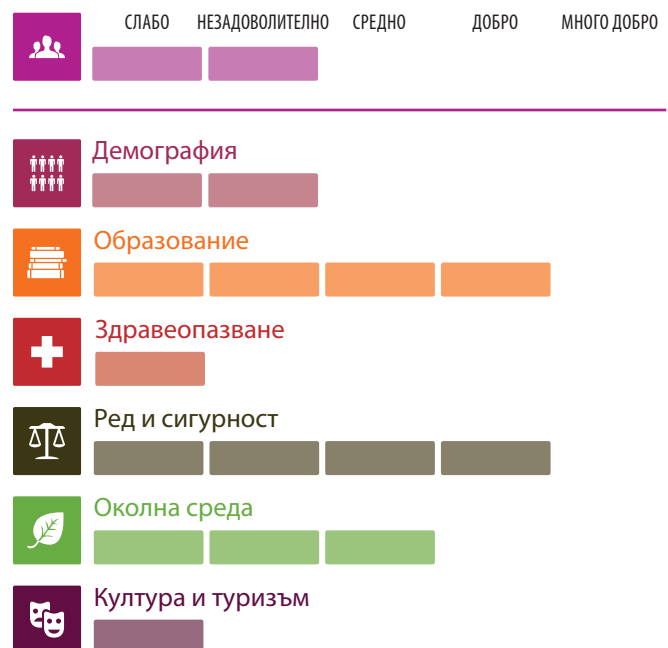
Залатите и пенсиите в област Перник продължават да се повишават, а нивото на бедност остава ниско. Работната сила е представена от сравнително висок дял от населението със средно образование. Инвестиционната активност е слаба. Перник е сред областите с най-висока гъстота на пътната настилка. Делът на населението, живеещо в селища с обществена канализация, остава висок. Средните ставки на данъците върху превозните средства и върху търговията на дребно в областта са сравнително ниски. Оценката за прозрачността в работата на общините е по-ниска от средната за страната.

Механичният прираст в областта е нарастващ и положителен, но не може да компенсира значителното намаляване на населението. Резултатите на учениците традиционно са по-ниски от средните. Перник е областта с най-малък брой легла в многопрофилните болници. Броят на престъпленията и делът на разкриваемостта им са близки до средните за страната. Обемът на образуваните битови отпадъци е най-високият в страната, но на практика целият отпадък се предава за третиране и рециклиране. Културният живот и туризмът в областта са слабо интензивни, което вероятно е свързано и с близостта ѝ до столицата.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■■

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Перник нараства и през 2022 г., но остава относително нисък. По-високо от средното е увеличението на заплатите в областта, но и те се задържат на сравнително ниски нива. Средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 16,2 хил. лв. (при 21,2 хил. лв. в страната). Средната пенсия пък е една от най-високите в страната – 861 лв. (при 784 лв. средно). Причината за това е фактът, че част от жителите на областта са работили в столицата с по-високи възнаграждения, в резултат на което и пенсиите им са относително по-високи. Коефициентът на Джини за подоходното неравенство в Перник е сравнително нисък, което е типично за области с високо равнище на пенсиите. Относително ограничено остава и нивото на бедност. Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, през 2023 г. е 15,2% (при 20,6% в страната).

Пазар на труда ■■■■

Делът на трудоспособното население в област Перник се задържа на 57,1% и продължава да е по-нисък от средния за страната (58,5%) през 2023 година. Заетостта и безработицата намаляват едновременно, но докато коефициентът на заетост остава по-нисък от средния (72,5% при 76,2% в страната), този на безработицата е по-благоприятен (4,1% при 5,3% в страната).

Работната сила е представена от сравнително висок дял от населението със средно образование. Докато 55% от хората в страната са със средно образование, в област Перник те са 66%. Същевременно висшестите остават сравнително малко, а делът на работната сила с основно и по-ниско образование се повишава и изпреварва средния за страната – 17% в областта при 15% в страната.

Инвестиции и бизнес ■■

Инвестиционната активност в областта е сравнително слаба и през 2022 година. Близостта ѝ до столицата се отразява както на броя на предприятията, така и на привлечените инвестиции. В областта функционират 55 предприятия на хиляда души от населението (при 70 на хиляда души в страната). Вътрешните и чуждестранните инвестиции се увеличават. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи достигат 2,4 хил. лв. на човек (при 4,3 хил. лв. в страната), а преките чуждестранни инвестиции – 2,5 хил. евро на човек (при 4,5 хил. евро на човек в страната). Стойността на произведената продукция също се повишава – до 112,9 хил. лв. на човек (при 122,4 хил. лв. на човек в страната).

За една година усвояването на европейски средства в областта нараства с най-големия ръст в страната, но относителният

обем на изплатените суми все още остава сравнително нисък. Към 30 юни 2024 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в област Перник е 2191 лв. на човек (при 3175 лв. на човек в страната).

Инфраструктура ■■■■

Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа в област Перник остава значително по-висока от средната за страната и през 2023 г.: на пътната мрежа е 24 км на 100 кв. км територия (при 18 км на 100 кв. км в страната) и е втората най-висока в страната (след тази в област Габрово), а на железопътната – 4,8 км на 100 кв. км (при 3,6 км на 100 кв. км в страната). Делът на автомагистралите и на първокласните пътища остава по-нисък – 16% (при 19% в страната).

Достъпът на домакинствата до интернет в област Перник нараства значително през последните години и през 2023 г. изпреварва средния за страната с дял от 90% в областта при 89% в страната.

Делът на населението, живеещо в селища с обществена канализация, остава висок – 80% (при 75% в страната) през 2022 година. Висока е и свързаността с пречиствателни станции за отпадъчни води – 75% (при 67% в страната).

Местни данъци ■■■

Усредненият размер на местните данъци в общините от област Перник е близък до средния в страната през 2024 г., въпреки че ставките по отделните разгледани данъци са разнопосочни. Докато средните ставки на данъците върху превозните средства и върху търговията на дребно в областта са сравнително ниски, то тези върху недвижимите жилища и имоти на юридическите лица и върху прехвърлянето на собственост са по-високи от средните.

В рамките на областта най-ниски са местните данъци в община Земен, а най-високи – в община Ковачевци.

Администрация ■■■

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ през 2024 г. остават под средните за страната.

Рейтингът за активна прозрачност на органите на местното самоуправление в общините от областта леко се повишава, но през 2024 г. е най-ниският в сравнение с останалите области – 54,6% (при 69,3% в страната).

Делът на собствените от общите приходи в общините в областта през 2023 г. е 25% (при 27% в страната), а покритието на общинските разходи с местни приходи достига 62% (при 74% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■

Демография ■■■

Естественият прираст на населението в област Перник остава значително по-нисък от средния за страната със стойност от -13,8‰ (при -6,8‰ в страната) през 2023 година. Механичният прираст е нарастващ и положителен (7,4‰), но не може да компенсира значителното намаляване на населението.

Бързият темп на застаряване на населението на областта се вижда и във възрастовата му структура. Делът на децата до 4-годишна възраст е 3,8% (при 4,5% в страната), а на населението над 65 години – 26,1% (при 23,8% в страната).

Гъстотата на населението е сравнително ниска – 921 души на кв. км в урбанизираните територии (при 1221 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■■

Делът на децата в детските градини е над средния за страната. Равен на средния пък е делът на записаните в V–VII клас през 2023 година. Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е над средното за страната. Съответствие се наблюдава по отношение на ниския дял на учащите и наетите в селскостопанския сектор и на високия – в строителството. Същевременно Перник е областта, в която делът на обучаващите се в ИКТ сектора и този в транспорта, складирането и пощите са сред най-високите, въпреки че и двата сектора не предоставят много регионални възможности за заетост.

Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас в областта е сравнително нисък – 35,7 т. (при 42,9 т. в страната). Резултатите на матурата по български език и литература също традиционно са по-слаби от средните – „Добър“ 4,21 (при „Добър“ 4,30 в страната). Делът на слабите оценки пък намалява значително до 6,7% (при 8,7% в страната) и е сред най-ниските в страната.

Причината за ниския брой на студентите в областта може да се търси в наличието на един университет с малък капацитет на територията на областта – Европейския политехнически университет.

Здравеопазване ■■■

Перник е най-слабо представящата се област в категорията здравеопазване. Причината за това може да се търси в близостта ѝ до столицата и в търсенето на здравни грижи именно там.

Делът на здравноосигурените лица в областта се повишава, но леко изостава от средния за страната. Броят на общопрактикуващите лекари е сравнително висок, но и през 2023 г. има недостиг на лекари специалисти.

Перник продължава да е областта с най-малък брой легла в многопрофилните болници – 2,9 на хиляда души от населението, което е над два пъти по-малко от средния брой в страната (6,1 легла на хиляда души). Използваемостта им пък е сред най-ниските в страната (заедно с тази на леглата

в област Ловеч, която пък е в близост до друга област с развито здравеопазване – област Плевен). Броят на аптеките спрямо населението също е сравнително ограничен.

Средната продължителност на живота в областта е под средната за страната. Коефициентът на детска смъртност се повишава.

Ред и сигурност ■■■■■

Натовареността на Окръжния съд в Перник е сравнително висока, а на Административния – ниска. Това се отразява и на бързината на правораздаването в областта. Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, е равен на средния за страната (91%), а на административните – изключително висок (88% при 72% в страната) през 2023 година. Гражданските дела също се решават сравнително бързо – 78% от тях приключват до 3 месеца (при 65% в страната).

Броят на престъпленията в областта и разкриваемостта им са близки до средните за страната. Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта през 2023 г. са 11,7 на хиляда души от населението (при 11,3 на хиляда души в страната), а разкриваемостта им е 53% (колкото и в страната). Броят на полицитеите спрямо населението е сравнително висок.

Околна среда ■■■■■

Перник продължава да е областта с най-голям обем на образуваните битови отпадъци и през 2022 г. – 630 кг на човек годишно (при 488 кг на човек в страната). Същевременно обаче на практика целият отпадък се предава за третиране и рециклиране (при 76% в страната).

Делът на горската територия е сравнително висок (41% при 33% в страната), но нарушената територия е двойно над средната – 1,0% в областта при 0,4% в страната през 2023 година. Инсталираните ВЕИ мощности спрямо населението остават сравнително малко.

Перник е сред областите с най-малка нужда от охлаждане.

Култура и туризъм ■■■

Област Перник е със сравнително слабо проявен културен и туристически живот, което вероятно се дължи на близостта на областта до столицата.

Посещенията в кината в областта спрямо населението се свиват леко и остават под средните за страната през 2023 година. Значително по-малко на брой пък са посещенията на местните библиотеки. Посещенията на музеите отбелязват значителен ръст.

Броят на леглата в местата за настаняване е 5 на хиляда души (при 56 на хиляда души в страната), а реализираните нощувки – 428 на хиляда души (при 4167 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област Перник

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	11 084	13 845	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	14 074	16 188	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	19,1	19,0	15,2	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	58,2	57,1	57,1	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	75,4	73,9	72,5	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	4,6	4,3	4,1	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	11,3	14,7	17,2	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	18,0	15,5	17,1	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	87 386	112 934	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1641	2444	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1876	2496	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	79,4	79,6	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	41,3	40,7	11,3	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	63,7	69,0	62,5	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	52,4	52,4	54,6	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-16,9	-13,8	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	3,1	7,4	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,79	3,64	4,21	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	28,4	29,2	35,7	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	91,0	90,4	89,7	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	71,4	71,3	72,1	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	89,3	92,9	93,6	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1595	1563	1547	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	9,5	11,4	11,7	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	86	89	91	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	107	109	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	531	630	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	100	100	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	99	625	584	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	143	329	428	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Плевен

- ▶ Население (2023)
- ▶ Територия (кв.км)
- ▶ Брой на населените места
- ▶ Дял на населението в градовете (%)

217 881
4653
123
67,3

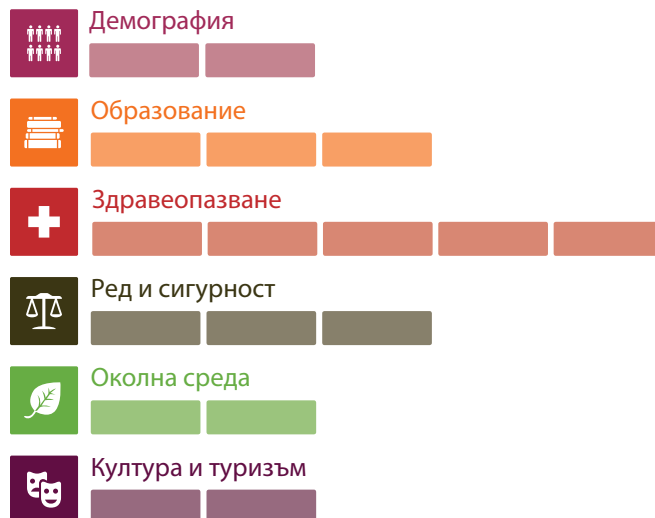
Брутният вътрешен продукт на човек от населението забавя ръста си и изостава от средните стойности за страната. Заетостта нараства, а безработицата намалява, но и двата показателя са сравнително неблагоприятни. Значителен ръст отбелязват стойността на произведената продукция и делът на приходите от износ. Делът на домакинствата с достъп до интернет се увеличава, но остава сравнително нисък. Усредненият размер на данъчната ставка върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица е най-високият в страната. Покритието на общинските раз-

ходи с местни приходи е по-високо от средното. Коефициентът на естествен прираст продължава да е силно отрицателен. Областта не успява и да привлича население. Представянето на учениците остава слабо. Плевен е област със силни традиции в сферата на здравеопазването и заема първото място в тази категория. Натовареността на местните наказателни съдии е сравнително ниска, което се отразява и на бързината на правораздаването. Плевен е областта с най-нисък дял на горската територия, но и делът на нарушената територия също е малък. Културният и туристическият живот са със слаба интензивност.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■

И през 2022 г. брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Плевен забавя ръста си и изостава от средните стойности за страната – 15,6 хил. лв. в областта при 26,0 хил. лв. в страната. Същевременно Плевен отбелязва най-висок ръст на заплатите в страната, въпреки че и те остават под средните. Брутната годишна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 17,0 хил. лева. През 2023 г. средната месечна пенсия в областта е 734 лева.

Коефициентът на Джини за подоходното неравенство е сравнително нисък. Нивото на бедност в областта пък отбелязва спад, въпреки че остава над средното ниво. През 2023 г. делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е 26,4% (при 20,6% в страната).

Пазар на труда ■■■■

Делът на трудоспособното население в област Плевен продължава да намалява и остава сравнително нисък – 54,7% при 58,5% в страната през 2023 година. Заетостта нараства, а безработицата намалява, но и двата показателя са по-неблагоприятни от средните. Коефициентът на заетост достига 72,9% (при 76,2% в страната), а този на безработицата – 7,3% (при 5,3% в страната).

Подобрение се наблюдава и при образователната структура на работната сила. През 2023 г. делът на населението на 25–64 години с висше образование нараства до 25% (при 31% в страната), а делът на хората с основно и по-ниско образование намалява до 17% (при 15% в страната).

Инвестиции и бизнес ■■■■

Броят на нефинансовите предприятия в област Плевен е сравнително нисък – 49 на хиляда души (при 70 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи нарастват, но остават относително ниски. Същевременно в областта се наблюдава отлив на чужди инвестиции през 2022 година. Те са 1477 евро на човек (при 4544 евро на човек в страната).

Значителен ръст отбелязва както стойността на произведената продукция (107,4 хил. лв. на нает при 122,4 хил. лв. в страната), така и делът на приходите от износ в нетните приходи от продажби, достигайки 41% (при 29% в страната).

Разходите за научноизследователска и развойна дейност са 102 лв. на човек от населението и са по-високи от тези в повечето области.

Усвояването на европейски средства в областта остава под средното за страната. Към 30 юни 2024 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 2791 лв. на човек (при 3175 лв. в страната). В рамките

на областта най-много средства на човек от населението усвоява община Белене.

Инфраструктура ■■■■

Гъстотата на железопътната мрежа в област Плевен е по-висока, а тази на пътната мрежа – по-ниска от средната за страната. По-малък от средния е и делът на автомагистралите и първокласните пътища – 12% (при 19% в страната) през 2023 година. Качеството на пътищата също се влошава и изостава от средното – 34% от пътната настилка в областта е в добро състояние (при 40% в страната).

Делът на домакинствата с достъп до интернет нараства, но остава сравнително нисък – 85% в областта при 89% в страната.

През 2022 г. в населени места с обществена канализация живеят 60% от населението на областта (при 75% в страната), като 56% от него са свързани с пречиствателни станции за отпадъчни води (при 67% в страната).

Местни данъци ■■■■

Нивото на местните данъци в общините от област Плевен е близко до средното за страната и през 2024 г., но е чувствително по-високо от средното в Северозападна България. Усредненият размер на данъчната ставка върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица в общините от областта е най-високият в страната – 3,05‰ (при 2,15‰ в страната). Размерът на данъка за прехвърляне на собственост също е по-висок от средния, макар и с малко.

Същевременно местните налози върху превозните средства и върху търговията на дребно са сравнително ниски.

В рамките на областта най-високи са данъците в община Плевен, а най-ниски – в община Искър.

Администрация ■■■■

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и за предоставянето на услуги на „едно гише“ намаляват през 2024 г. и са под средните за страната.

Изоставане има и при оценката за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление в област Плевен и тя отново е по-ниска, макар и с малко, от средната за страната – 67,3% (при 69,3% в страната).

Делът на собствените от общите приходи в общините от областта е сравнително нисък – 20% (при 27% в страната), но покритието на общинските разходи с местни приходи е по-високо от средното – 81% (при 74% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■

Демография ■■■

Коефициентът на естествен прираст в област Плевен остава силно отрицателен със стойност от $-11,1\%$ (при $-6,8\%$ в страната). Областта не успява и да привлече население и коефициентът на механичен прираст също е отрицателен ($-0,1\%$).

Тези процеси предопределят и високите нива на застаряване на населението в областта. Делът на децата до 4-годишна възраст е $4,1\%$ (при $4,5\%$ в страната), а на хората над 65 години – $28,2\%$ (при $23,8\%$ в страната).

Сравнително ниска остава и гъстотата на населението в областта – 864 души на кв. км в урбанизираните територии (при 1221 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■

Делът на записаните в V–VII клас в областта се повишава и през 2023 г., достигайки 91% и изпреварвайки средната стойност в страната. Делът на второгодниците е сравнително висок. Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика нараства и е сравнително високо. Плевен е една от областите с най-нисък дял на учащите и на заетите в ИКТ сектора. Същевременно броят на учащите и на заетите в селскостопанския сектор е сравнително малък.

Представянето на учениците от областта остава слабо и през 2024 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е $36,3$ т. (при $42,9$ т. в страната). Успехът на матурата по български език и литература пък е сред най-ниските в страната – „Добър“ $3,90$ (при „Добър“ $4,30$ в страната), а делът на слабите оценки е най-високият – $17,8\%$ (при $8,7\%$ в страната).

Здравеопазване ■■■■■

Плевен е област със силни традиции в сферата на здравеопазването и заема първото място в тази категория. Именно Плевен е областта с най-висок брой и на общопрактикуващите лекари, и на лекарите специалисти. Един местен общопрактикуващ лекар се грижи средно за 1197 души от населението (при 1701 души на лекар в страната). Наличието на медицински университет в град Плевен е една от предпоставките за големия брой лекари и за добре развитата мрежа от лечебни заведения на територията на областта.

Плевен е областта и с най-висок брой на легла в болниците. През 2023 г. той продължава да се повишава и достига безпрецедентните $12,7$ легла на хиляда души от населението (при $6,1$ легла на хиляда души в страната). Използваемостта на леглата е равна на средната за страната – 56% . По-неблагоприятни от средните за страната остават показателите за

продължителността на живота в областта, коефициентът на детска смъртност и броят на аптеките спрямо населението.

Ред и сигурност ■■■■

Натовареността на местните наказателни съдии е сравнително ниска, което се отразява и на бързината на правосъдието. През 2023 г. един съдия от Окръжния съд в област Плевен разглежда средно по $9,9$ дела месечно (при $14,4$ дела месечно на съдия в страната), а в Административния – $11,5$ (при $14,8$ в страната). Наказателните дела, приключили в 3-месечен срок в областта, са 95% (при 91% в страната), административните – 83% (при 72% в страната), а гражданските – 78% (при 65% в страната).

Броят на престъпленията в областта, както и тяхната разкриваемост през 2023 г. са съизмерими със средните нива за страната. Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са $10,8$ на хиляда души (при $11,3$ на хиляда души в страната), а разкриваемостта им – 55% (при 53% в страната). Броят на полицаите спрямо населението е сравнително малък.

Околна среда ■■■

Обемът на образуваните битови отпадъци на човек от населението през 2022 г. е съизмерим със средния за страната, а делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци остава сравнително висок – 89% в областта при 76% в страната.

Плевен е областта с най-нисък дял на горската територия – 7% (при 33% в страната) през 2023 година. Делът на нарушената територия обаче също е малък – $0,2\%$ (при $0,4\%$ в страната). Инсталираните ВЕИ мощности са близки до средните за страната на човек от населението. Плевен е сред областите с много горещи дни и с висок индекс на нуждата от охлаждане.

Култура и туризъм ■■■

Културният живот в област Плевен се характеризира със сравнително ниска интензивност и през 2023 година. Голямо увеличение има при посещенията на местните театри и броят им спрямо населението изпреварва средния за страната. Сравнително висок е и броят на посещенията в музеите, докато тези в кината и библиотеките остава относително нисък.

Туристическият сектор в областта е слабо застъпен. Броят на леглата в местата за настаняване е 6 на хиляда души (при 56 на хиляда души в страната), а реализираните нощувки – 716 на хиляда души (при 4167 на хиляда души). Малък е и броят на нощувките през онлайн платформите на споделяната икономика.

Ключови показатели за област Плевен

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	12 889	15 562	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	14 608	17 030	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	21,6	31,4	26,4	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	55,6	54,9	54,7	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	66,6	67,8	72,9	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	7,8	7,6	7,3	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	19,9	19,7	17,1	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	24,7	22,8	25,1	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	78 372	107 381	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2201	2624	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1508	1477	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	57,3	59,8	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	41,3	40,0	33,7	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	89,8	84,9	81,1	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	69,8	70,0	67,3	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-13,9	-11,1	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	-0,5	-0,1	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,61	3,51	3,90	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	28,0	28,0	36,3	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	85,6	90,4	90,6	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	72,6	72,3	72,7	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	92,0	93,8	94,5	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1214	1233	1197	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	10,9	11,5	10,8	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	89	93	95	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	102	101	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	438	485	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	83	89	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	247	392	445	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	322	529	716	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Пловдив

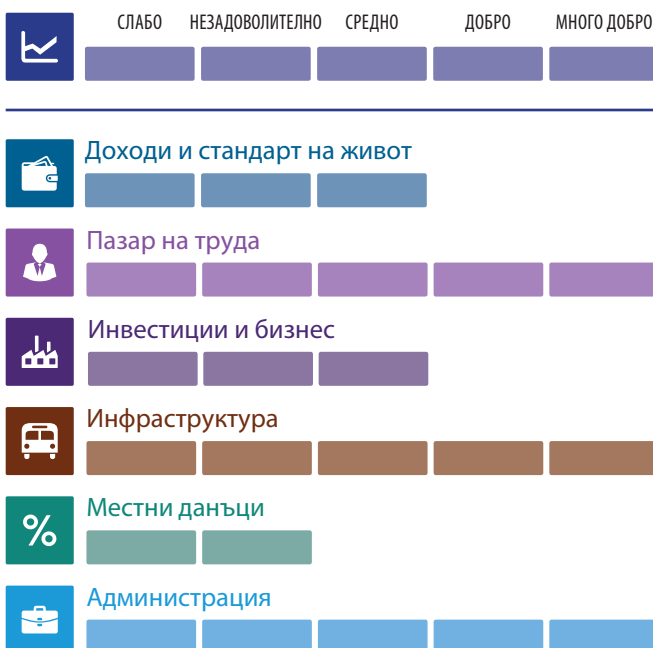
▶ Население (2023)	633 586
▶ Територия (кв.км)	5973
▶ Брой на населените места	212
▶ Дял на населението в градовете (%)	74,5

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Пловдив продължава да нараства и увеличението му е значително по-високо от средното за страната. Заетостта се увеличава, а безработицата продължава да е ниска. Разходите за дълготрайни материални активи и чуждите инвестиции се повишават значително. Качеството на пътищата е сравнително добро. Усредненият размер на местните данъци в общините в областта при всички разглеждани данъци е по-висок от средния за страната. Покритието на общинските разходи с местни приходи за първи път е по-ниско от средното.

Въпреки всеобщото застаряване на населението в страната областта се представя сравнително добре. Учениците показват добри резултати. Пловдив е сред областите с утвърдени традиции във висшето образование. Лекарите и леглата в болниците са едни от най-многобройните в страната спрямо населението. Престъпленията в областта остават сравнително малко, но разкриваемостта им е под средната. Инсталираните ВЕИ мощности на човек от населението са над средните за страната. Културният и туристическият живот са сред интензивните.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Пловдив продължава да нараства и увеличението му е значително по-високо от средното за страната през 2022 г., с което областта се изкачва на шестото място в класацията по този показател. Заплатите и пенсите също се повишават. През 2022 г. средната брутна годишна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 17,9 хил. лв., а средната месечна пенсия за 2023 г. е 763 лева.

Нивото на бедност и подоходното неравенство в областта остават по-високи от средните за страната. Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е 26,6% (при 20,6% в страната) през 2023 година.

Пазар на труда

Представянето на областта я поставя в челната четворка в тази категория. Делът на трудоспособното население в област Пловдив остава сравнително висок – 59,1% (при 58,5% в страната) през 2023 година. Заетостта се увеличава, а безработицата продължава да е ниска. Коефициентът на заетост достига 75,0% (при 76,2% в страната), а този на безработицата – 4,2% (при 5,3% в страната).

Образователната структура на работната сила се подобрява значително. Делът на висшистите в областта се повишава до 31%, а на хората с основно и по-ниско образование намалява до 15%, като и двата показателя вече са равни на средните за страната.

Инвестиции и бизнес

И през 2022 г. инвестиционната и бизнес активност в област Пловдив продължават да нарастват. Броят на нефинансовите предприятия спрямо населението е близък до средния за страната. Разходите за дълготрайни материални активи се повишават значително, достигайки 4,6 хил. лв. на човек, и са вторите най-високи в страната (след тези в столицата). Ръст отбелязват и преките чуждестранни инвестиции – до 3,9 хил. евро на човек. Произведената продукция достига 128,7 хил. лв. на нает. Разходите за научноизследователска и развойна дейност на човек от населението остават на второ място след тези в столицата.

Област Пловдив обаче изостава при усвояването на европейски средства. Към 30 юни 2024 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 2368 лв. на човек от населението (при 3175 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много средства усвояват общините Хисаря и Кричим.

Инфраструктура

Инфраструктурното развитие получава много добра оценка и подрежда областта на второто място в тази категория (след област Варна). Гъстотата на пътната мрежа е близка до средната в страната, но гъстотата на железопътната мрежа значително я превъзхожда с 5,4 км линии на 100 кв. км територия (при 3,6 км линии в страната). Делът на автомагистралите и първокласните пътища в област Пловдив е 17% (при 19% в страната). Качеството на пътищата е сравнително добро – 53% от пътната настилка е в добро състояние при 40% в страната през 2023 година.

Достъпът на домакинствата до интернет се увеличава и през 2023 г. и остава по-висок от средния – 92% (при 89% в страната).

Делът на населението, живеещо в селища с достъп до обществена канализация, е равен на средния (75%), но свързаността с пречиствателна станция за отпадъчни води е по-висока – 74% в областта при 67% в страната.

Местни данъци

През 2024 г. усредненият размер на местните данъци в общините в областта при всички разглеждани данъци е по-висок от средния за страната, въпреки че разликите не са много големи. Средният размер на ставката върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица е 2,17‰ (при 2,15‰ в страната), а върху търговията – 13,03 лв. на кв. м (при 13,08 лв. на кв. м в страната).

Средният данък върху превозните средства е 1,59 лв./kW (при 1,56 лв./kW в страната), а върху прехвърлянето на собственост – 2,85% (при 2,81% в страната).

В рамките на областта най-ниски са средните данъчни ставки в общините Съединение и Калояново, а най-високи – в Лъки и Сопот.

Администрация

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ през 2024 г. се повишават още и трайно се установяват над средните стойности в страната.

Оценката за прозрачността в работата на местните администрации леко намалява, но и тя остава сравнително висока – 70,2% (при 69,3% в страната).

Делът на собствените от общите приходи в общините в областта намалява и се изравнява със средния (27%), но покритието на общинските разходи с местни приходи за първи път през 2023 г. е по-ниско от средното – 70% в областта при 74% в страната.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■■■■

Въпреки всеобщото застаряване в страната област Пловдив се представя сравнително добре. Коефициентът на естествен прираст остава над средния за страната със стойност от $-4,8\text{‰}$ (при $-6,8\text{‰}$ в страната) през 2023 година. Областта продължава и да привлича население и коефициентът на механичен прираст е сред най-високите в страната – $8,1\text{‰}$.

Делът на децата до 4-годишна възраст е $4,8\%$ (при $4,5\%$ в страната), а на населението над 65 години – $22,5\%$ (при $23,8\%$ в страната).

Гъстотата на населението е сравнително висока с 1846 души на кв. км в урбанизираните територии (при 1221 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■■

Нетният коефициент на записване на населението в V–VII клас в областта леко намалява през 2023 г., но продължава да е по-висок от средния в страната. По-влошен и нарастващ обаче остава делът на второгодниците, а съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е по-ниско от средното.

Учениците от област Пловдив показват добри резултати и през 2024 година. Средният успех по математика след VII клас е малко по-нисък от средния за страната – 42,5 т. в областта при 42,9 т. в страната. Успехът на матурата по български език и литература пък е „Добър“ 4,43 (при „Добър“ 4,30 в страната), а делът на слабите оценки – $7,3\%$ (при $8,7\%$ в страната).

Пловдив е сред областите с утвърдени традиции във висшето образование. Броят на студентите спрямо населението в областта е третият най-висок в страната (след този в област Велико Търново и в столицата).

Здравеопазване ■■■■■

Пловдив е сред областите с най-голям брой лекари и легла в болниците спрямо населението. През 2023 г. един общопрактикуващ лекар се грижи средно за 1626 души (при 1701 души на лекар в страната). Индексът на достъп до лекари специалисти също е значително по-благоприятен от средния за страната. В местните многопрофилни болници легловата база възлиза на 8,6 легла на хиляда души от населението (при 6,1 на хиляда души в страната), което ѝ отрежда второто място в страната след тази в област Плевен. Използваемостта на леглата също е сравнително голяма. Пловдив е и сред областите с относително висока мрежа от аптеки. Една аптека поема обслужването на 1733 души от населението (при една аптека на 1982 души в страната). Значително по-висока от средната остава и продължителността на живота – 74,4 години (при 73,5 години в страната).

Ред и сигурност ■■■

Средната натовареност в Окръжния съд в областта е сравнително ниска, но тази в Административния е сред най-високите в страната през 2023 година. Това се отразява и на бързината на правораздаването. Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, е 93% (при 91% в страната), а на гражданските – 73% (при 65% в страната), докато този на административните е 56% и е най-ниският в страната (средно 72%).

Престъпленията в областта остават сравнително малко, но разкриваемостта им е под средната за страната. През 2023 г. броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта е 8,4 на хиляда души от населението (при 11,3 на хиляда души в страната), а разкриваемостта – 52% (при 53% в страната). Пловдив е областта с най-малък брой полицаи спрямо населението – 3,2 на хиляда души (при 4,2 на хиляда души в страната).

Околна среда ■■■

Образуваните битови отпадъци в област Пловдив се задържат на високо ниво и нарастват до 541 кг на човек годишно (при 488 кг на човек в страната) през 2022 година. Същевременно делът на отпадъците, предадени за третиране и рециклиране, е 63% и е под средното ниво (76%).

Делът на горската територия е малко по-нисък от средния за страната, но и този на нарушената територия е сравнително малък през 2023 година. Инсталираните ВЕИ мощности на човек от населението отбелязват ръст от 18% и са над средните за страната.

Индексът за нуждата от охлаждане в областта е сравнително висок поради нейното географско положение. Относителният обем на използваната от домакинствата питейна вода пък е по-нисък, макар и с малко, от средния за страната.

Култура и туризъм ■■■■

През 2023 г. броят на посещенията в кината нараства значително и достига 783 на хиляда души от населението (при 684 на хиляда души в страната). Увеличение има и при посещенията на местните библиотеки, театри и музеи, но относителният им брой остава под средния за страната.

Броят на леглата в местата за настаняване в област Пловдив е 21 на хиляда души от населението през 2023 г., а реализираните нощувки – 2166 на хиляда души, които стойности, извън тези в морските области, са сравнително високи. Сравнително широко е и използването на онлайн платформи на споделената икономика.

Ключови показатели за област Пловдив

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	15 547	21 638	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	15 937	17 931	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	26,8	29,4	26,6	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	60,6	59,2	59,1	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	70,2	71,4	75,0	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	4,6	4,1	4,2	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	19,2	17,8	15,2	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	26,0	26,9	30,9	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	99 268	128 737	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	3379	4631	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	3228	3894	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	75,9	75,2	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	46,5	54,7	53,2	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	103,1	85,4	70,2	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	72,4	72,4	70,2	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-7,4	-4,8	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	7,0	8,1	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,10	3,95	4,43	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	35,0	35,3	42,5	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	87,6	91,8	90,8	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	73,9	73,6	74,4	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	87,1	91,5	91,8	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1637	1599	1626	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	7,5	8,1	8,4	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	93	90	93	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	99	101	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	495	541	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	61	63	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	438	705	783	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	1385	1965	2166	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Разград

- ▶ Население (2023)
- ▶ Територия (кв.км)
- ▶ Брой на населените места
- ▶ Дял на населението в градовете (%)

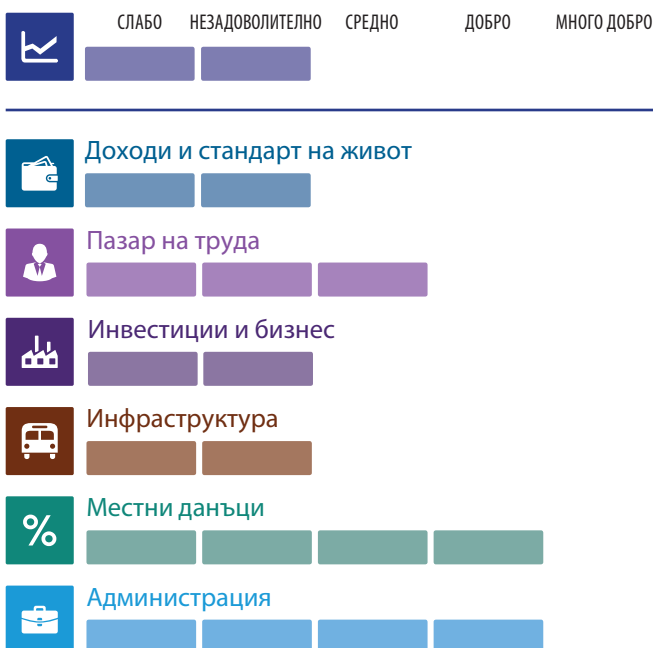
100 696
2488
103
47,4

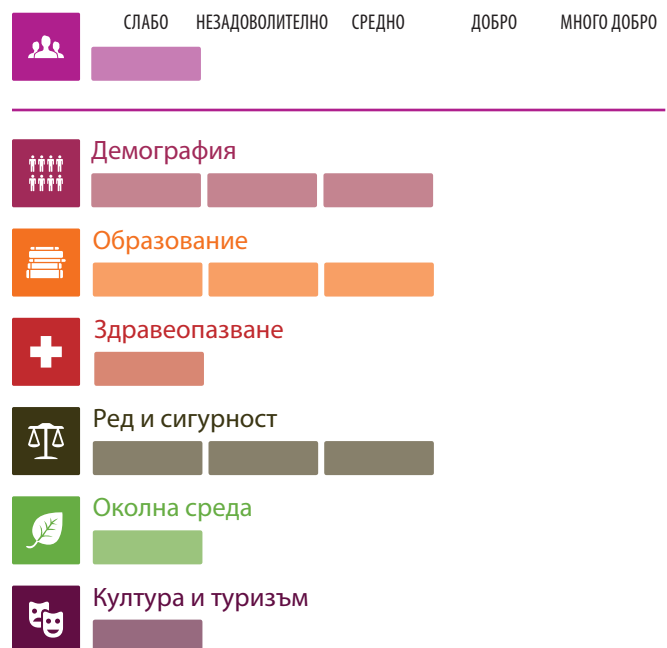
Брутният вътрешен продукт в областта продължава да нараства, но с по-малък от средния темп, и стойността му на човек от населението остава сравнително ниска. Заетостта и безработицата се повишават едновременно. Инвестиционната и бизнес активност в областта отчитат известно подобрение. Делът на автомагистралите и първокласните пътища, както и този на пътната настилка в добро състояние са изключително ниски. Усредненото ниво на местните данъци в общините от област Разград е значително по-ниско от средното за страната. Самооценката за развитието на електронното управление нараства.

Областта успява да привлича население и коефициентът на механичен прираст е положителен. Резултатите на учениците са изключително слаби. Разград е сред областите с най-голям недостиг на лекари – както общопрактикуващи, така и специалисти. Броят на престъпленията леко нараства, но остава сравнително нисък. Разкриваемостта им обаче също се увеличава и се запазва значително над средната за страната. Разград е сред областите с най-малък обем на отпадъците, които се предават за третиране и рециклиране. Културният и туристическият живот са слабо интензивни.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■

Брутният вътрешен продукт в областта продължава да нараства, но с по-малък от средния темп, и стойността му на човек от населението остава сравнително ниска – 15,9 хил. лв. (при 26,0 хил. лв. в страната) през 2022 година. По-бавно се повишават и заплатите, и пенсиите в областта. Средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 17,0 хил. лв. (при 21,2 хил. лв. в страната). Средната месечна пенсия през 2023 г. е 647 лв. (при 784 лв. в страната) и е сред трите най-ниски в страната.

Коефициентът на Джини за подоходното неравенство в областта леко се повишава през 2023 г., но остава сред сравнително ниските в страната. Същевременно нивото на бедност също бележи ръст и се задържа сред най-високите. Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е 31,3% (при 20,6% в страната).

Пазар на труда ■■■■

Делът на трудоспособното население в областта намалява и се отдалечава от средното ниво в страната. През 2023 г. той достига 57,9% (при 58,5% в страната). Заетостта и безработицата нарастват едновременно, като и двата показателя са значително по-неблагоприятни от средните. Коефициентът на заетост в областта през 2023 г. е 64,5% (при 76,2% в страната), а този на безработица – 9,7% (при 5,3% в страната).

Образователната структура на работната сила в областта също остава сред предизвикателствата на пазара на труда. Делът на висшите сред населението на 25–64 години намалява до 24% (при 31% в страната), а този на хората с основно и по-ниско образование се свива до 29%, но остава почти двойно по-висок от средния (15% в страната).

Инвестиции и бизнес ■■■■

Инвестиционната и бизнес активност в областта отчитат известно подобрение и през 2022 година. Броят на предприятията е 50 на хиляда души (при 70 на хиляда души в страната). Разходите за дълготрайни материални активи леко се повишават до 2,1 хил. лв. на човек (при 4,3 хил. лв. в страната). Чуждите инвестиции достигат 2,3 хил. евро на човек, а произведената продукция – 120,9 хил. лв. на нает. Нарастващ и значителен е делът на приходите от износ в нетните приходи от продажби – 44% (при 29% в страната). Ограничени пък остават разходите за научноизследователска и развойна дейност – 19 лв. на човек (при 195 лв. в страната).

Усвояването на европейски средства изостава. Към 30 юни 2024 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по

оперативните програми е 2380 лв. на човек от населението (при 3175 лв. в страната). В рамките на областта най-високо е усвояването на средства в общините Кубрат и Исперих.

Инфраструктура ■■■■

Гъстотата на железопътната мрежа в областта е близка, но малко над средната за страната. Гъстотата на пътната мрежа е по-висока, но делът на автомагистралите и първокласните пътища (11% при 19% в страната), както и този на пътната настилка в добро състояние (25% при 40% в страната) са изключително ниски и през 2023 година.

Делът на домакинствата с достъп до интернет се свива леко до 84% и остава под средния за страната (89%).

Разград е областта с най-нисък дял на населението с достъп до обществена канализация (42% при 75% в страната) през 2022 година. Канализацията е изцяло свързана с пречиствателна станция за отпадъчни води, но покритието остава изключително малко с дял от 42% от населението (при 67% в страната).

Местни данъци ■■■■

Усредненото ниво на местните данъци в общините от област Разград е значително по-ниско от средното за страната и през 2024 година. Сред разглежданите четири местни данъка единствено ставката върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица е по-висока от средната за страната, но с много малко.

Значително по-ниски от средните в страната пък са местните данъци върху прехвърлянето на собственост и върху търговията на дребно.

В рамките на областта най-ниски са данъците в община Цар Калоян, а най-високи – в община Лозница.

Администрация ■■■■

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното управление и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ се повишават през 2024 г. и изпреварват средните оценки в страната.

Оценката на прозрачността в работата на органите на местното самоуправление е 69,0% и отново е под средната за страната, макар и с малко.

Делът на собствените от общите приходи в общините от областта намалява и остава сравнително нисък – 20% (при 27% в страната) през 2023 година. Покритието на общинските разходи с местни приходи пък е 64% (при 74% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■

Демография ■■■■

Естественят прираст в област Разград е сравнително нисък с коефициент от $-9,7\%$ (при $-6,8\%$ в страната) през 2023 година. Същевременно областта успява да привлича население и коефициентът на механичен прираст е положителен ($5,7\%$), но не може да компенсира намаляването на населението.

Застаряването на населението се вижда и от възрастовата структура на жителите на областта. Делът на децата до 4-годишна възраст е $4,0\%$ (при $4,5\%$ в страната), а на хората над 65 години – $25,0\%$ (при $23,8\%$ в страната).

Гъстотата на населението в урбанизираните територии в областта е сравнително ниска – 841 души на кв. км (при 1221 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■

Делът на децата в детските градини и коефициентът на записване на населението в V–VII клас и през 2023 г. са малко над средните за страната. Делът на второгодниците нараства, но остава по-нисък от средния. Съответствието между професионалното образование и профила на икономиката е близко, но под средното на страната.

През 2024 г. резултатите на учениците от област Разград са изключително слаби. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е 33,9 т. (при 42,9 т. в страната) и е четвъртият най-нисък в страната. Успехът на матурите по български език и литература в областта пък е втори най-нисък в страната („Добър“ 3,88 при „Добър“ 4,30 в страната), а делът на слабите оценки – един от най-високите ($15,3\%$ при $8,7\%$ в страната).

Висше образование в областта се предлага единствено от филиала на Русенския университет, което обяснява ниския брой студенти. През 2023 г. са отчетени едва двама студенти на хиляда души население при 30 студенти на хиляда души в страната.

Здравеопазване ■

Делът на здравноосигурените лица в областта остава изключително висок, като на практика цялото население е здравноосигурено. В същото време Разград е сред областите с най-голям недостиг на лекари – както общопрактикуващи, така и специалисти. През 2023 г. един местен общопрактикуващ лекар се грижи средно за 2402 души от населението (при 1701 души на лекар в страната).

Относителният брой на леглата в местните многопрофилни болници също е сравнително ограничен и спада за една година до 4,4 легла на хиляда души от населението (при 6,1 на хиляда души в страната). Това се отразява на използваемостта на леглата, която, макар и ниска, нараства до 49% (при 56% в страната). Разград е областта с най-малък относителен брой аптеки – една аптека на 3363 души население (при една аптека на 1982 души в страната).

Средната продължителност на живота в областта е сравнително ниска, а коефициентът на детска смъртност – висок.

Ред и сигурност ■■■■

Натовареността на местните наказателни съдии е сравнително ниска, което се отразява и на бързината на правораздаването. През 2023 г. един съдия от Окръжния съд в област Разград разглежда средно по 10,4 дела месечно (при 14,4 дела месечно на съдия в страната), а в Административния – 8,3 (при 14,8 в страната), което е най-ниската стойност в страната. Наказателните дела, приключили в 3-месечен срок в областта, са 93% (при 91% в страната), административните – 84% (при 72% в страната), а гражданските – 82% (при 65% в страната).

Броят на престъпленията в областта леко нараства, но остава сравнително малък. Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са 9,3 на хиляда души (при 11,3 на хиляда души в страната). Разкриваемостта им обаче също се увеличава и се задържа значително над средната за страната – 66% в областта при 53% в страната. Броят на полицаите спрямо населението е сравнително нисък.

Околна среда ■

Генерираният отпадък в областта продължава да нараства през 2022 г. и е над средния за страната спрямо населението. Образованите битови отпадъци са 491 кг на човек годишно (при 488 кг на човек в страната). Разград е и сред областите с най-нисък обем на отпадъците, които се предават за третиране и рециклиране (само преди област Кърджали) – 11% (при 76% в страната).

Делът на горската територия е сравнително нисък (22% при 33% в страната), но и делът на нарушената територия е малък ($0,2\%$ при $0,4\%$ в страната) през 2023 година.

Инсталираните ВЕИ мощности спрямо населението през 2024 г. са сравнително ограничени. Разград е сред областите с висока нужда от охлаждане. Използването на питейна вода в домакинствата обаче е ниско.

Култура и туризъм ■

Културният живот в областта не е особено интензивен и през 2023 година. Посещенията на кината, театрите и музеите спрямо населението се увеличават, но остават сравнително малко на брой. Посещенията на библиотеките пък намаляват и по този показател областта се нарежда на едни от последните места в страната.

Разград е сред областите с най-малък брой легла в местата за настаняване – 7 на хиляда души (при 56 на хиляда души в страната). Реализираните ношувки също са ограничени – 474 на хиляда души (при 4167 на хиляда души в страната) през 2023 година. Малко са и реализираните ношувки през онлайн платформи на споделената икономика.

Ключови показатели за област Разград

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	12 942	15 858	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	15 517	16 955	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	16,7	27,7	31,3	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	59,9	58,2	57,9	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	60,0	64,2	64,5	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	8,8	9,4	9,7	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	34,1	31,3	28,7	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	21,1	24,9	23,5	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	83 543	120 925	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2046	2116	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1917	2336	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	41,5	42,1	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	16,9	26,2	25,2	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	78,1	75,3	63,7	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	68,1	68,2	69,0	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-13,5	-9,7	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	4,4	5,7	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,53	3,50	3,88	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	29,1	25,9	33,9	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	85,5	92,7	91,8	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	71,3	70,7	71,6	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	96,3	100,0	100,0	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	2293	2362	2402	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	7,3	9,2	9,3	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	91	90	93	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	84	88	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	481	491	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	10	11	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	85	215	220	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	468	497	474	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Русе

- ▶ Население (2023)
- ▶ Територия (кв.км)
- ▶ Брой на населените места
- ▶ Дял на населението в градовете (%)

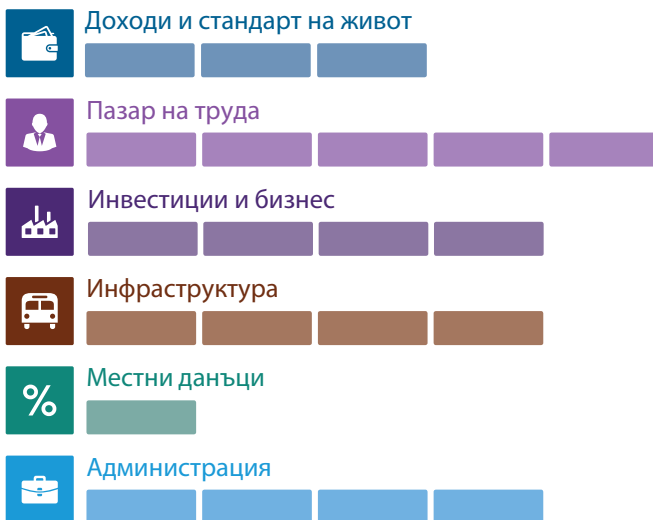
187 830
2803
83
77,9

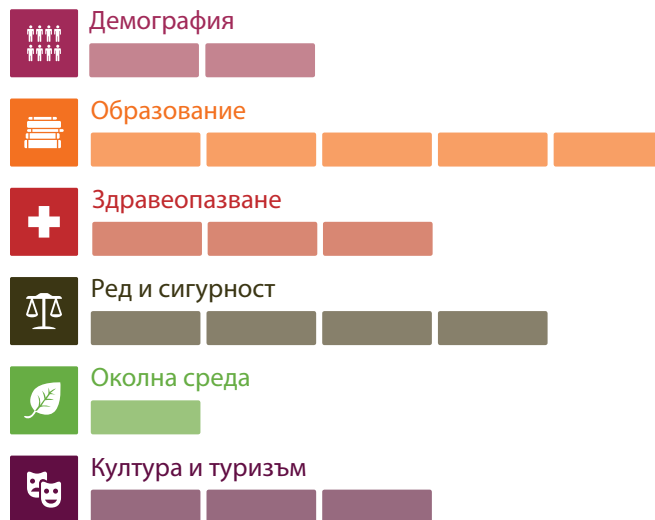
Брутният вътрешен продукт на човек от населението в областта нараства и е деветият най-висок в страната. И заетостта, и безработицата остават сравнително благоприятни. Значително увеличение, което поставя Русе на първото място, се наблюдава при дела на приходите от износ в нетните приходи от продажби. Русе е сред областите с най-висока гъстота на железопътната мрежа в страната. Усредненият размер на местните данъци е над средните нива в страната. Рейтингът за прозрачност на органите на местното самоуправление намалява леко, но остава над средния.

Естественят прираст на населението е силно влошен. Представянето на учениците се доближава до средното. Броят на студентите спрямо населението нарежда областта сред първенците по този показател. Здравеопазването продължава да страда от липса на общопрактикуващи лекари. Броят на престъпленията нараства, но се запазва сравнително нисък, а разкриваемостта им е над средната за страната. Инсталираните ВЕИ мощности са изключително малко. Русе е сред областите с интензивен културен живот, но туристическият сектор не е силно застъпен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Русе нараства до 18,7 хил. лв. на човек и остава деветият най-висок в страната през 2022 година. Заплатите и пенсиите също се увеличават, въпреки че темпът им на нарастване е по-нисък от средния за страната. Средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 17,2 хил. лв., а средната месечна пенсия е 736 лв. през 2023 година.

Коефициентът на Джини, измерващ подоходното неравенство, е под средния за страната и през 2023 година. Бедността леко се повишава, но делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, остава сравнително нисък със стойност от 20,0% (при 20,6% в страната).

Пазар на труда

Показателите за област Русе подреждат областта в челната петица в тази категория.

Делът на трудоспособното население в областта леко намалява и достига 57,0% (при 58,5% в страната). През 2023 г. заетостта нараства, а безработицата намалява. Коефициентът на заетост е 78,6% (при 76,2% в страната), а този на безработицата – 5,5% (при 5,3% в страната).

Русе е и сред областите с високообразована работна сила. Делът на хората с основно и по-ниско образование сред населението на 25–64 години е 11% (при 15% в страната), а на висшистите – 29% (при 31% в страната). Хората със средно образование пък представляват 60% от 25–64-годишните (при 55% в страната).

Инвестиции и бизнес

Инвестиционната и бизнес активност в областта нарастват и са сравнително добри. Броят на предприятията е 65 на хиляда души от населението (при 70 на хиляда души в страната) през 2022 година. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи продължават да се увеличават и достигат 3,7 хил. лв. на човек. Преките чуждестранни инвестиции се увеличават до 2,8 хил. евро на човек. Стойността на произведената продукция на нает също бележи ръст и остава сравнително висока – 135,0 хил. лева.

Значително увеличение, което поставя Русе на първото място по този показател, се наблюдава при дела на приходите от износ в нетните приходи от продажби – 58% (при 29% в страната).

Разходите за научноизследователска и развойна дейност нарастват до 99 лв. на човек от населението и са по-високи от тези в повечето области.

Усвоените европейски средства в областта също се повишават с бърз темп и са над средните за страната на човек от населението. Към 30 юни 2024 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е

3275 лв. на човек (при 3175 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много европейски средства усвоява община Бяла.

Инфраструктура

Русе е сред областите с най-висока гъстота на железопътната мрежа в страната. Гъстотата на пътната мрежа е малко по-ниска, но делът на автомагистралите и първокласните пътища е над средния – 22% в областта при 19% в страната. Качеството на пътищата леко намалява, но остава над средното с 43% на настилката в добро състояние (при 40% в страната) през 2023 година.

Достъпът на домакинствата до интернет намалява и се задържа под средния за страната.

Делът на населението с достъп до обществена канализация продължава да е сравнително ограничен – 68% (при 75% в страната), но цялата мрежа е свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води (при 67% в страната) през 2022 година.

Местни данъци

Усредненият размер на местните данъци в общините от област Русе е над средните нива в страната през 2024 година. От разглежданите данъци единствено при ставката върху прехвърлянето на собственост разликата е значителна, като в общините в област Русе тя е по-ниска. Данъкът върху търговията на дребно пък е по-висок, но разликата със средните нива е малка. При данъка върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица общините в Русе имат едни от най-високите ставки – средната за областта е 2,75‰ (при 2,15‰ в страната).

В рамките на областта най-високи са средните нива на ставките в община Русе, а най-ниски – в общините Сливо поле и Ветово.

Администрация

Самооценките на общините от областта за развитието на електронното правителство се запазват и през 2024 г. и са малко под средните за страната. Самооценките за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ пък остават сравнително високи.

Рейтингът за прозрачност на органите на местното самоуправление намалява леко, но се задържа над средния – 71,5% за областта при 69,3% в страната.

Делът на собствените от общите приходи в общините от областта намалява и е малко под средния (26% в областта при 27% в страната), но покритието на общинските разходи с местни приходи е високо (80% в областта при 74% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

Естественят прираст на населението в област Русе е силно влошен и през 2023 г. коефициентът му е $-10,7\%$ (при $-6,8\%$ в страната). Същевременно Русе привлича население, въпреки че коефициентът на механичен прираст е нисък ($1,2\%$).

Застаряването на населението в областта се вижда и през възрастовата структура на жителите. Делът на децата до 4-годишна възраст е $3,8\%$ (при $4,5\%$ в страната), а на хората над 65 години – $26,9\%$ (при $23,8\%$ в страната).

Гъстотата на населението в областта е близка, но под средната за страната.

Образование ■■■■■■

Делът на децата в детските градини в областта се задържа над средния за страната. Сравнително висок е и коефициентът на записване на населението в V–VII клас, въпреки че има лек спад през 2023 година. Делът на второгодниците е третият най-нисък в страната (след тези в област Смолян и столицата) и над двойно по-малък от средния. Съответствието между професионалното образование и профила на икономиката е сравнително високо най-вече заради големия брой учащи и заети в секторите на преработващата промишленост и на транспорта.

Представянето на учениците от областта се приближава до средното за страната и през 2024 година. Резултатът от националното външно оценяване по математика след VII клас в областта е $42,3$ т. (при $42,9$ т. в страната). Средният успех на матурата по български език и литература е „Добър“ $4,28$ (при „Добър“ $4,30$ в страната), а делът на слабите оценки – $8,1\%$ (при $8,7\%$ в страната).

Броят на студентите спрямо населението нарежда областта сред първенците по този показател.

Здравеопазване ■■■■

Здравеопазването в област Русе продължава да страда от липса на общопрактикуващи лекари и през 2023 година. Един местен общопрактикуващ лекар се грижи средно за 2220 души от населението (при 1701 души на лекар в страната). Броят на лекарите специалисти обаче е близък до средния в страната.

През последните години се наблюдава увеличаване на относителния брой на леглата в многопрофилните болници на територията на областта, които достигат $6,3$ на хиляда души (при $6,1$ на хиляда души в страната) през 2023 година. Използваемостта на болничните легла също е сравнително висока. Аптечната мрежа в областта е относително гъста.

Средната продължителност на живота в областта е близка, но под средната, а коефициентът на детска смъртност намалява и се задържа нисък.

Ред и сигурност ■■■■■■

Натовареността на съдиите в област Русе остава сравнително ниска и през 2023 г., което се отразява и на бързината на правораздаването. Средната натовареност на съдиите в Окръжния съд е $11,1$ дела месечно (при $14,4$ в страната), а в Административния съд – $13,8$ дела (при $14,8$ в страната). В 3-месечен срок приключват 95% от наказателните дела (при 91% в страната). При делата в Административния съд този дял е 84% (при 72% в страната), а при гражданските дела в Окръжния – 83% (при 65% в страната).

Броят на престъпленията нараства, но остава под средния, а разкриваемостта им е над средната за страната. През 2023 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са $11,1$ на хиляда души от населението при $11,3$ на хиляда души в страната. Разкриваемостта им пък нараства до 59% (при 53% в страната). Броят на полицаите спрямо населението е под средния за страната.

Околна среда ■■

Обемът на образуваните битови отпадъци в областта нараства значително и е над средния (574 кг на човек годишно при 488 кг на човек в страната), а делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци остава по-нисък – 69% при 76% в страната през 2022 година.

Делът на горската територия през 2023 г. е сравнително нисък (15% при 33% в страната), а на нарушената – по-висок ($0,5\%$ при $0,4\%$ в страната).

Инсталираните ВЕИ мощности в областта са изключително малко – $0,3$ kW на човек (при $1,0$ kW на човек в страната) през 2024 година. Индексът за нуждата от охлаждане е сравнително висок.

Култура и туризъм ■■■■

Русе е сред областите със сравнително интензивен културен живот и през 2023 година. Посещенията в кината достигат 817 на хиляда души (при 684 на хиляда души в страната). Посещенията в местните театри и музеи също нарастват значително. Посещенията в библиотеките са 734 на хиляда души (при 679 на хиляда души в страната).

Туристическият сектор не е силно застъпен в областта. Броят на леглата в местата за настаняване е 13 на хиляда души (при 56 на хиляда души в страната). Реализираните нощувки също са сравнително малко – 1063 на хиляда души в областта (при 4167 на хиляда души в страната), като броят на тези през онлайн платформи на споделената икономика нараства двойно, но все още е ограничен.

Ключови показатели за област Русе

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	15 075	18 658	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	15 443	17 154	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	24,0	18,5	20,0	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	59,6	57,2	57,0	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	76,5	77,2	78,6	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	5,4	5,6	5,5	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	11,6	11,1	11,0	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	30,9	29,0	28,9	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	106 790	134 960	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2723	3669	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	2243	2784	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	67,3	67,8	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	40,5	47,2	42,5	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	98,4	101,7	79,7	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	72,2	72,4	71,5	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-15,1	-10,7	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	0,9	1,2	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,88	3,82	4,28	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	35,9	35,6	42,3	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	83,8	92,4	90,8	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	72,9	72,0	72,8	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	88,2	95,5	96,4	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	2248	2170	2220	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	8,5	9,3	11,1	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	92	90	95	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	102	104	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	442	574	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	68	69	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	395	688	817	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	622	909	1063	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Силистра

- ▶ Население (2023)
- ▶ Територия (кв.км)
- ▶ Брой на населените места
- ▶ Дял на населението в градовете (%)

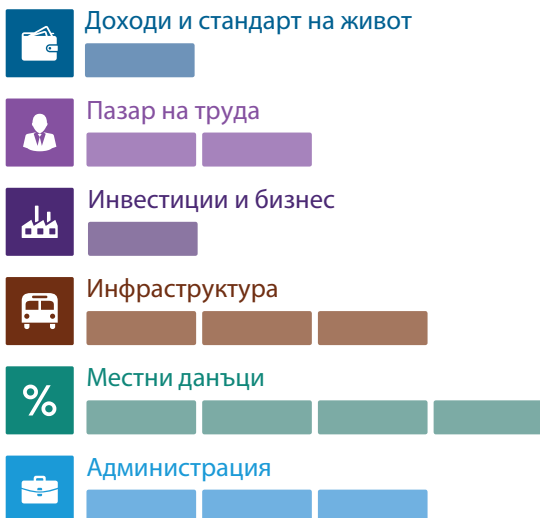
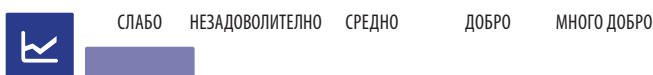
94 739
2846
118
44,5

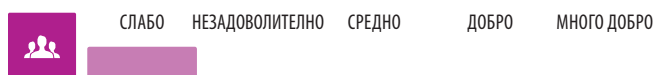
Залатите и пенсиите продължават да се увеличават, но все още са сравнително ниски. Нивото на бедност в областта се свива, но остава високо. Развитието на местния пазар на труда е незадоволително. Вътрешните инвестиции нарастват значително, но външните изостават. Вследствие на ниската степен на урбанизация относително малък дял от населението живее в селища с обществена канализация. Усредненото ниво на местните данъци в област Силистра е сравнително ниско. Делът на собствените от общинските приходи е изключително нисък.

Силистра е сред областите с най-влошена демографска картина. Резултатите на учениците са сравнително слаби. Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е високо. Здравеопазването страда от липса на лекари. Натовареността на местните съдии е значително по-ниска от средната за страната. Броят на престъпленията се повишава, но остава сравнително нисък, а разкриваемостта е висока. Силистра е и сред областите с най-слабо представяне по показателите за околна среда. Туризмът в областта не е добре развит.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■

Доходи и стандарт на живот ■

Силистра отново е областта с най-ниска оценка в тази категория. Брутният вътрешен продукт на човек от населението забавя ръста си въпреки ниската база, достигайки 12,1 хил. лв. (при 26,0 хил. лв. в страната) през 2022 година. Заплатите и пенсиите също продължават да се увеличават, но все още са сравнително ниски. Средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 14,8 хил. лв. (при 21,2 хил. лв. в страната). Средната месечна пенсия е 654 лв. (при 784 лв. в страната) през 2023 година.

Коефициентът на Джини, измерващ подоходното неравенство, нараства, но остава сравнително нисък. Нивото на бедност в областта остава високо, но се свива значително, което вероятно е обвързано и с бързия ръст на пенсиите през последните няколко години. Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, достига 25,6% (при 20,6% в страната).

Пазар на труда ■■

Развитието на местния пазар на труда остава незадоволително и през 2023 г., подреждайки Силистра на предпоследното място (само преди област Монтана). Делът на населението в трудоспособна възраст намалява до 55,3% (при 58,5% в страната).

Заетостта и безработицата нарастват едновременно. Коефициентът на заетост достига 63,6% (при 76,2% в страната), а този на безработицата – 10,7% (при 5,3% в страната).

Предизвикателство пред пазара на труда продължава да е образователната структура на работната сила. През 2023 г. делът на населението на възраст 25–64 години с основно и по-ниско образование е 27% (при 15% в страната), а на хората с висше образование намалява до 20% (при 31% в страната).

Инвестиции и бизнес ■■

Силистра е сред областите със слаба инвестиционна и бизнес активност. Броят на нефинансовите предприятия през 2022 г. е 54 на хиляда души от населението (при 70 на хиляда души в страната). Вътрешните инвестиции нарастват значително, но външните изостават. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи достигат 2,8 хил. лв. на човек. Преките чуждестранни инвестиции се свиват до 266 евро на човек (при 4544 евро на човек в страната), което е най-ниската стойност в страната.

Произведената продукция нараства до 81,4 хил. лв. на нает, но остава сравнително ниска. Малък е и делът на приходите от износ в нетните приходи от продажби – 16% (при 29% в страната).

Разходите за научноизследователска и развойна дейност спрямо населението нарастват значително, но са под средните в страната.

Усвояването на европейски средства в област Силистра също изостава. Към 30 юни 2024 г. изплатените суми на бе-

нефициенти по оперативните програми са 2904 лв. на човек от населението (при 3175 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много средства усвоява община Тутракан.

Инфраструктура ■■■■

Гъстотата на пътната мрежа в област Силистра е почти идентична със средната за страната – 18 км пътища на 100 кв. км от територията на областта. Доста под средния обаче е делът на първокласните пътища – 11% в областта при 19% средно в страната през 2023 година. Въпреки това качеството на пътната настилка е сравнително високо – 43% от пътищата са в добро състояние (при 40% в страната).

За повечето области в Северна България е характерна по-ниска гъстота на железопътната мрежа. В Силистра тя е 2,5 км на 100 кв. км от територията (при 3,6 км на 100 кв. км в страната).

Достъп до интернет в областта имат 83% от домакинствата (при 89% в страната).

Вследствие на ниската степен на урбанизация относително малък дял от населението живее в селища с обществена канализация – 52% (при 75% в страната). Независимо от това цялата канализация на областта е свързана с пречиствателна станция (при 67% в страната) през 2022 година.

Местни данъци ■■■■

Типично за икономически по-слабо развитите области усредненото ниво на местните данъци в област Силистра е сравнително ниско. През 2024 г. всички разглеждани местни данъци са по-ниски от средните за страната. Най-големи са разликите при размерите на ставките върху търговията на дребно и върху превозните средства.

В рамките на областта най-ниски са средните данъци в община Ситово, а най-високи – в община Тутракан.

Администрация ■■■■

През 2024 г. самооценките на администрациите за развитието на електронното правителство в областта намаляват леко, но остават над средните за страната. Самооценките за предоставяне на административни услуги на „едно гише“ се свиват по-значително и са под средната за страната.

Средният рейтинг за прозрачност в работата на органите на местното самоуправление се повишава, но изостава спрямо този за страната – 65,9% в областта при 69,3% в страната.

През 2023 г. делът на собствените от общите приходи в общините в областта е 15% (при 27% в страната), което е една от най-ниските стойности в страната (само преди дела им в област Монтана). Покритието на общинските разходи с местни приходи пък се свива значително до 57% (при 74% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■

Демография ■■■

Демографската картина в област Силистра остава силно влошена и през 2023 година. Коефициентът на естествен прираст на населението е $-10,1\%$ (при $-6,8\%$ в страната). Коефициентът на механичен прираст е положителен, но сравнително нисък ($0,9\%$).

Тези процеси влияят и на възрастовата структура в областта. Делът на децата до 4-годишна възраст е $4,0\%$ (при $4,5\%$ в страната), а на хората над 65 години – $27,7\%$ (при $23,8\%$ в страната). Гъстотата на населението е почти двойно по-ниска от средната за страната – 680 души на кв. км в урбанизираните територии (при 1221 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■

Делът на децата в детските градини в областта продължава да нараства и през 2023 г. вече е над средния за страната. Коефициентът на записване на населението в V–VII клас обаче леко намалява и остава под средния – 88% в областта при 90% в страната. Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е сравнително високо заради относително големия дял на селското стопанство в икономиката, което е свързано и с по-високия дял на приема в селскостопански специалности в професионалното образование. Същевременно ИКТ секторът не е застъпен нито в сферата на заетостта, нито на образованието.

Резултатите на учениците в област Силистра са сравнително слаби и през 2024 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика е 34,2 т. (при 42,9 т. в страната). Успехът на матурата по български език и литература пък е „Добър“ 3,99 (при „Добър“ 4,30 в страната), а делът на слабите оценки – $12,8\%$ (при $8,7\%$ в страната).

В Силистра има само един филиал на висше учебно заведение – на Русенския университет, което предопределя и ниския брой на обучаващите се студенти в областта – 3 на хиляда души от населението при 30 на хиляда души в страната.

Здравеопазване ■■■

Средната продължителност на живота в областта се повишава, но остава сравнително ниска.

Здравеопазването в област Силистра страда от липса на лекари (както общопрактикуващи, така и специалисти), а леглата в болниците и през 2023 година остават под средния брой на леглата в страната. Един местен общопрактикуващ лекар се грижи средно за 2069 души от населението (при 1701 души на лекар в страната). Броят на леглата в местните многопрофилни болници се повишава през последните няколко години, но в сравнение с другите области остава сравнително нисък – 5,0 на хиляда души от населението (при 6,1 на хиляда души в страната). Същевременно използваемостта на болничните легла е по-висока от средната за страната.

Гъстотата на аптечната мрежа в областта е сравнително ограничена.

Ред и сигурност ■■■■

Натовареността на местните съдии през 2023 г. е значително по-ниска от средната за страната, но това не се отразява в голяма степен на бързината на правораздаването в областта. Средната натовареност на съдиите в Окръжния съд е 10,6 дела месечно (при 14,4 в страната), а в Административния съд – 10,7 дела (при 14,8 в страната). В 3-месечен срок приключват 93% от наказателните дела (при 91% в страната). При делата в Административния съд този дял е 67% (при 72% в страната), а при гражданските дела в Окръжния – 77% (при 65% в страната).

Броят на престъпленията се повишава, но остава сравнително нисък, а разкриваемостта им е висока. През 2023 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта са 9,1 на хиляда души от населението (при 11,3 на хиляда души в страната). Разкритите престъпления са 64% (при 53% в страната). Броят на полицаите спрямо населението е равен на средния за страната – 4,2 на хиляда души.

Околна среда ■

Силистра е и сред областите с най-слабо представяне по показателите за околна среда (само преди област Стара Загора, която е на последното място). Една от основните причини за това е изключително ниският дял на предадените за третиране и рециклиране отпадъци – едва 13% (при 76% в страната) през 2022 година. Обемът на образуваните отпадъци пък е подобен на средния за страната – 457 кг на човек годишно (при 488 кг на човек в страната).

Делът на горската територия в областта през 2023 г. е нисък – 15% (при 33% в страната), а делът на нарушената е съизмерим със средния – $0,4\%$. Относителният обем на инсталираните ВЕИ мощности се повишава двойно, но остава сравнително нисък. Силистра е сред областите с висок индекс на нуждата от охлаждане.

Култура и туризъм ■

Посещенията на кината в областта нарастват, но остават ниски – 121 на хиляда души (при 684 на хиляда души в страната). Посещенията на местните музеи са 394 на хиляда души (при 770 на хиляда души в страната). Посещенията на театрите и библиотеките също са сравнително малко.

Туризмът в областта не е добре развит. Броят на леглата в местата за настаняване е 8 на хиляда души (при 56 на хиляда души средно), а реализираните нощувки – 449 на хиляда души (при 4167 на хиляда души в страната) през 2023 година. Малко са и реализираните нощувки през онлайн платформи на споделената икономика.

Ключови показатели за област Силистра

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	9975	12 087	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	13 272	14 813	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	23,4	34,4	25,6	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	57,6	55,6	55,3	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	60,5	61,2	63,6	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	9,4	10,4	10,7	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	28,2	26,5	27,1	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	22,6	21,6	20,4	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	65 661	81 369	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2078	2828	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	400	266	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	51,0	51,6	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	59,6	44,0	43,3	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	63,2	74,2	57,5	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	58,6	58,8	65,9	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-14,0	-10,1	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	1,3	0,9	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,65	3,69	3,99	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	26,9	26,8	34,2	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	77,8	88,8	88,2	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	71,0	70,2	71,2	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	88,3	95,4	96,1	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	2097	1964	2069	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	7,4	8,5	9,1	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	89	96	93	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	87	93	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	413	457	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	19	13	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	80	110	121	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	297	495	449	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Сливен

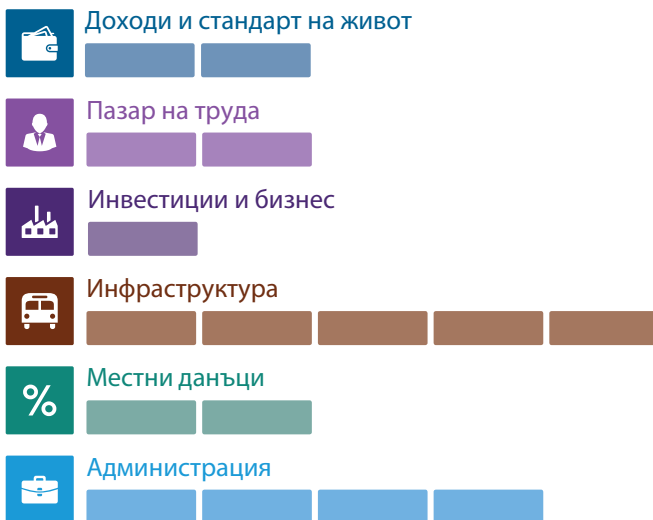

▶ Население (2023)	170 051
▶ Територия (кв.км)	3544
▶ Брой на населените места	110
▶ Дял на населението в градовете (%)	65,0

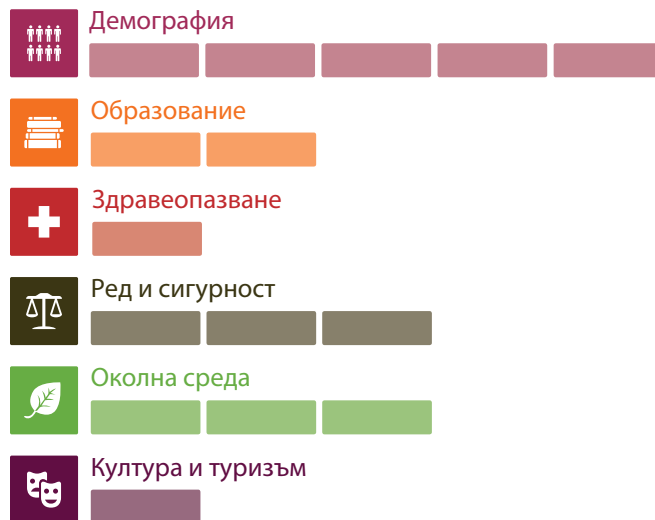
Въпреки че брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Сливен се увеличава, той е сред най-ниските в страната. Заетостта и безработицата нарастват едновременно. Предизвикателство на пазара на труда остава образователният статус на работната сила. Инвестиционната активност е изключително слаба. Базовата физическа инфраструктура продължава да бъде на сравнително добро ниво. Ставките върху търговията на дребно са значително по-ниски от средните в страната. Прозрачността в работата на общините в областта остава висока.

Демографската картина в областта я нарежда на едно от челните места в страната. В същото време по образователните и здравните показатели Сливен е сред най-слабо представящите се области. Отличава се със силен недостиг както на общо-практикуващи лекари, така и на специалисти. Относителният брой на престъпленията в областта е близък до средния, но разкриваемостта им е значително по-висока. Относителният обем на използваната питейна вода пък е най-ниският в страната. Културният и туристическият сектор в областта са сравнително слабо интензивни.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Сливен нараства, но увеличението е по-малко от средното и стойността му остава изключително ниска – 12,6 хил. лв. (при 26,0 хил. лв. в страната). Повишението при заплатите и пенсиите също е сравнително скромно и те също продължават да са ниски.

Коефициентът на Джини за доходното неравенство намалява и е относително малък през 2023 година. Същевременно при бедността се наблюдава огромно свиване – делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, силно се приближава до средния, достигайки 21,4% (при 20,6% в страната).

Пазар на труда ■■■

Делът на населението в трудоспособна възраст в областта е сравнително нисък – 55,0% (при 58,5% в страната) през 2023 година. Заетостта и безработицата нарастват едновременно. Коефициентът на заетост се увеличава значително (до 70,1%), въпреки че остава под средния за страната (76,2%). Коефициентът на безработица пък достига 8,1% (при 5,3% в страната).

Предизвикателство пред пазара на труда остава образователната структура на работната сила, въпреки че през 2023 г. се наблюдава известно подобрене. Делът на населението на 25–64 години с основно и по-ниско образование в областта намалява до 34% (при 15% в страната), но продължава да е най-високият в страната за трета поредна година. Делът на висшестите пък се увеличава до 23% (при 31% в страната).

Инвестиции и бизнес ■■■

Инвестиционната активност в област Сливен е изключително слаба и областта се нарежда на предпоследно място в тази категория (само преди област Видин). Броят на нефинансовите предприятия е 55 на хиляда души от населението през 2022 г. и се запазва сравнително нисък – средно за страната показателят е 70 предприятия на хиляда души. Размерът на вътрешните и външните инвестиции също остава нисък, макар че отбелязва ръст. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи нарастват до 2,3 хил. лв. на човек (при 4,3 хил. лв. на човек в страната). Преките чуждестранни инвестиции са 783 евро на човек и остават значително по-ниски от средните (4544 евро на човек).

Произведената продукция в областта е 94,4 хил. лв. на нает (при 122,4 хил. лв. в страната).

Сливен е и областта с най-ниска степен на усвояване на европейски средства. Към 30 юни 2024 г. стойността на

изплатените суми по оперативните програми е 1893 лв. на човек от населението (при 3175 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много средства е усвоила община Сливен, но и там сумата е далеч под средните стойности.

Инфраструктура ■■■■■■■

Базовата физическа инфраструктура в област Сливен продължава да бъде на много добро ниво. Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа в областта е сравнима със средната за страната. Делът на автомагистралите и първокласните пътища е сравнително висок и през 2023 г. – 22% (при 19% в страната).

Сливен продължава да е областта с най-висок дял на пътната настилка в добро състояние и през 2023 г. – 88% (при 40% средно за страната). Делът на домакинствата с достъп до интернет се повишава, но остава под средния за страната.

Предизвикателство остава ниският дял на населението в жилища с достъп до обществена канализация (63% при 75% в страната) и с такава, свързана с пречиствателна станция за отпадъчни води (56% при 67% в страната).

Местни данъци ■■■

От разглежданите местни данъци единствено средното ниво на ставките върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица през 2024 г. в областта е по-високо от това в страната. Същевременно ставките върху търговията на дребно са значително по-ниски от средните. Данъците върху превозните средства и върху прехвърлянето на собственост са съизмерими със средните в страната.

В рамките на областта най-високи са средните данъци в община Сливен, а най-ниски – в община Твърдица.

Администрация ■■■■■■■

Сливен е сред областите със сравнително добро представяне в категорията, оценяваща работата на администрацията. Прозрачността в работата на органите на местното самоуправление продължава да се повишава и през 2024 г. позиционира областта на първото място, достигайки средно 84,0% в областта (при 69,3% в страната).

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ през 2024 г. са под средните за страната.

Делът на собствените от общите приходи в общините от областта през 2023 г. е 19% (при 27% в страната), а покритието на общинските разходи с местни приходи – 69% (при 74% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■

Демография ■■■■■■■■

Демографската картина в Сливен подрежда областта на едно от челните места в страната и през 2023 година. Естественят прираст е вторият най-висок в страната (след този в столицата) с коефициент от $-3,0\%$ (при $-6,8\%$ в страната). В същото време механичният прираст е нулев.

Сливен е областта с най-висок дял на децата до 4-годишна възраст – $6,1\%$ (при $4,5\%$ в страната), и е една от областите с най-малък дял на населението над 65 години – $22,4\%$ (при $23,8\%$ в страната).

Гъстотата на населението е сравнително ниска – 987 души на кв. км в урбанизираните територии (при 1221 души на кв. км в страната).

Образование ■■■

Сливен е областта с най-ниска оценка по образователните показатели и в тазгодишното издание.

Делът на децата в детските градини, както и този на записване на учениците в V–VII клас са най-ниските в страната – съответно 75% (при 88% в страната) и 79% (при 90% в страната). Най-висок пък остава делът на второгодниците – $3,6\%$, тройно по-голям от средния за страната ($1,2\%$).

Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е високо – $61,9\%$ (при $53,6\%$ в страната) през 2024 г., което е продиктувано от високите нива на прием и заетост в сектора на промишлеността и от ниските в ИКТ сектора и строителството.

Резултатите на учениците са ниски и през 2024 година. Средният успех на учениците на националното външно оценяване по математика след VII клас е 31,7 т. (при 42,9 т. в страната) и е третият най-слаб в България (след тези в областите Видин и Враца). Резултатите на матурата по български език и литература също са сравнително ниски – „Добър“ 4,12 (при „Добър“ 4,30 в страната), а делът на слабите оценки е $11,5\%$ (при $8,7\%$ в страната).

Относителният брой на студентите в областта се повишава до 8,7 на хиляда души от населението, но остава сравнително малък.

Здравеопазване ■■

И през 2023 г. в областта се отчита силен недостиг на лекари – както общопрактикуващи, така и специалисти. Един общопрактикуващ лекар в областта се грижи средно за 1872 души (при 1701 души на лекар в страната). Броят на леглата в многопрофилните болници също продължава да е сравнително нисък – 5,0 на хиляда души (при 6,1 на хиляда души в страната), но използваемостта им е близка до средната – 53% в областта при 56% в страната.

Сливен е и сред областите с най-малък брой на аптеки пряко населението – една аптека на 2937 души при една аптека на 1982 души в страната.

Средната продължителност на живота също е сравнително ниска.

Ред и сигурност ■■■■■

През 2023 г. натовареността на съдиите в Окръжния и Административния съд е сравнително ниска, а правораздаването – относително бързо. Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, е 94% (при 91% в страната), на административните – 78% (при 72% в страната), а на гражданските – 88% (при 65% в страната).

Относителният брой на престъпленията в областта е близък до средния, но разкриваемостта им е значително по-висока. През 2023 г. в област Сливен са регистрирани 11,5 престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души от населението (при 11,3 на хиляда души в страната). Разкриваемостта им е 64% (при 53% в страната).

Броят на полицаите е сравнително нисък – 3,9 на хиляда души в областта при 4,2 на хиляда души в страната.

Околна среда ■■■■■

Обемът на образуваните битови отпадъци в областта е близък, но под средния за страната – 464 кг на човек годишно в областта при 488 кг на човек в страната през 2022 година. Делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци пък е почти равен на средния – 75% в областта при 76% в страната.

Делът на горската територия е сравнително висок – 42% (при 33% в страната), а този на нарушената – около средния. Инсталираните ВЕИ мощности нарастват и значително изпреварват средните за страната спрямо броя на населението.

Нуждата от охлаждане в областта е сравнително висока. Относителният обем на използваната питейна вода пък е най-ниският в страната (заедно с този в област Търговище) – 72 литра на човек дневно (при 103 литра в страната).

Култура и туризъм ■■

Културният живот и туризмът в областта са сравнително слабо интензивни. Посещенията на кината нарастват до 71 на хиляда души, но са най-ниските в страната спрямо населението и в пъти по-ниски от средните (684 на хиляда души). Посещенията на местните театри и музеи също изостават значително. Единствено посещенията на библиотеките са близо, макар и също под средните за страната – 668 на хиляда души в областта при (679 на хиляда души в страната).

Туристическият сектор също е слабо застъпен и през 2023 година. Броят на леглата в местата за настаняване е 12 на хиляда души (при 56 на хиляда души в страната), а реализираните нощувки – 588 на хиляда души (при 4167 на хиляда души в страната). Броят на реализираните нощувки през онлайн платформи на споделената икономика също е ограничен.

Ключови показатели за област Сливен

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	10 439	12 586	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	14 033	15 312	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	32,0	29,2	21,4	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	57,2	55,0	55,0	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	66,6	65,8	70,1	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	8,4	7,9	8,1	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	38,2	37,8	34,3	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	20,1	21,1	23,2	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	71 626	94 356	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1234	2276	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	726	783	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	62,6	62,5	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	68,0	68,0	87,9	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	83,8	87,4	68,5	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	80,1	80,5	84,0	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-5,9	-3,0	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	0,6	0,0	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,79	3,65	4,12	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	25,8	25,3	31,7	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	85,3	82,1	78,7	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	71,2	70,8	71,7	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	86,7	90,3	90,6	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1916	1859	1872	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	9,5	11,3	11,5	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	92	93	94	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	71	72	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	403	464	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	73	75	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	53	70	71	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	419	527	588	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Смолян

- ▶ Население (2023)
- ▶ Територия (кв.км)
- ▶ Брой на населените места
- ▶ Дял на населението в градовете (%)

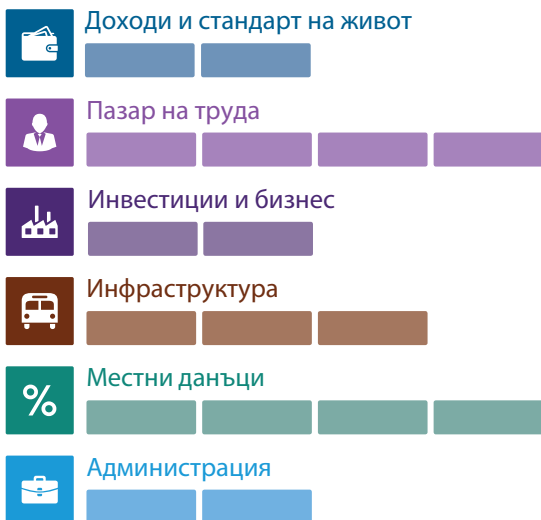
92 107
3193
240
57,3

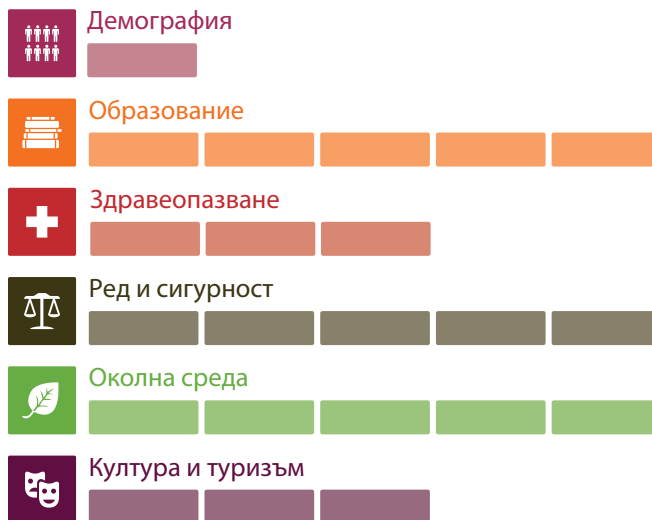
Брутният вътрешен продукт, заплатите и пенсиите в област Смолян продължават да се увеличават. Нивото на бедност намалява. Заетостта и безработицата се повишават, като и двата показателя остават сравнително неблагоприятни. Наблюдава се подобрение на бизнес и инвестиционната активност. В областта липсват железопътни линии, автомагистрала и първокласни пътища. Местните данъци са сравнително ниски. Смолян е сред трите области с най-нисък дял на собствените от общите приходи на общините и е на второ място с най-слабо покритие на общинските разходи с местни приходи.

Населението на областта е сред най-застаряващите в страната. Смолян продължава да бъде една от областите с най-добри образователни резултати. Здравноосигурителната система на практика обхваща цялото население на областта. Натовареността на местните съдилища е сравнително слаба, което се отразява на бързината на правосъдието. Смолян е областта с най-малко регистрирани престъпления. Нареща се на първо място и по най-висок дял на горската територия и най-нисък на нарушената територия. Интензитетът на културния живот остава слаб, но туризмът е силно застъпен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Смолян продължава да се повишава и през 2022 г., достигайки 16,4 хил. лева. Заплатите и пенсиите също нарастват, но с по-нисък от средния темп. Средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 14,6 хил. лв., оставайки под средните стойности в останалите области. Средната месечна пенсия пък е 761 лв. и е близо до средната за страната.

Коефициентът на Джини за подоходното неравенство се свива и е значително по-нисък от средния за 2023 година. Нивото на бедност в областта също намалява рязко – наполовина спрямо предходната година. През 2023 г. делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, достига 14,7% (при 20,6% в страната).

Пазар на труда ■■■■■

Делът на населението в трудоспособна възраст в област Смолян продължава да намалява и е по-нисък от средния за страната – 56,0% в областта при 58,5% в страната през 2023 година. Заетостта и безработицата нарастват едновременно, като и двата показателя остават по-неблагоприятни от средните за страната. Коефициентът на заетост е 74,7% (при 76,2% в страната), а този на безработицата – 10,2% (при 5,3% в страната).

Образователният статус на работната сила в областта се запазва сравнително добър. През 2023 г. делът на населението между 25 и 64 години с основно и по-ниско образование е 13% (при 15% в страната), а хората с висше образование са 25% (при 31% в страната).

Инвестиции и бизнес ■■■

Подемът при местната бизнес и инвестиционна активност продължава и през 2022 г., но представянето на областта като цяло остава незадоволително. Броят на нефинансовите предприятия в областта е 61 на хиляда души от населението (при 70 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението се повишават до 3,1 хил. лв., а преките чуждестранни инвестиции – до 866 евро на човек. Произведената продукция нараства до 69,7 хил. лв. на нает и все още е една от най-ниските в страната. По-малко от средните са и разходите за научноизследователска и развойна дейност на човек от населението, а делът на приходите от износ в нетните приходи от продажби намалява леко до 20% (при 29% в страната).

Усвояването на европейски средства в област Смолян е сравнително добро. Към 30 юни 2024 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 3,8 хил. лв. на човек от населението (при 3,2 хил. лв. в

страната). Най-много средства в областта усвоява община Смолян.

Инфраструктура ■■■■■

Географското местоположение на Смолян като гранична област и планинският характер на територията обуславят и сравнително по-слабото развитие на инфраструктурата. В областта липсват железопътни линии, автомагистрала и първокласни пътища. Гъстотата на пътната мрежа остава под средната. Качеството на пътната настилка е сравнително високо и през 2023 г., като делът на пътищата в добро състояние достига 58% (при 40% за страната).

Достъпът на домакинствата до интернет намалява, но остава около средния за страната.

През 2022 г. в област Смолян 71% от населението живеят в селища с обществена канализация (при 75% в страната). Свързването на канализационните мрежи с пречиствателни станции за отпадъчни води обаче изостава по-чувствително – покритието е 45% от населението в областта (при 67% за страната).

Местни данъци ■■■■■

Смолян е сред областите със сравнително ниски местни данъци и през 2024 година. Най-големи разлики спрямо средните за страната нива се наблюдават при търговията на дребно и при превозните средства. През 2023 г. усредненото ниво на данъка върху търговията на дребно в общините в област Смолян е 8,02 лв. на кв. м (при 13,09 лв. на кв. м в страната). Размерът на ставката върху превозните средства и леките автомобили е 1,38 лв. на kW (при 1,56 лв. на kW в страната). От разглежданите данъци по-високи са ставките при облагането на недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица.

В рамките на областта най-ниски са средните данъци в община Борино, а най-високи – в община Доспат.

Администрация ■■■

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ продължават да нарастват, но остават под средните и през 2024 година. Оценката за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление също остава под средната – 63,4% в областта при 69,3% в страната.

Смолян е сред трите области с най-нисък дял на собствениците от общите приходи на общините (16% при 27% в страната) и на второ място (само преди област Търговище) с най-ниско покритие на общинските разходи с местни приходи – 48% при 74% в страната.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■

Населението в Смолян е сред най-застаряващите в страната и демографската картина поставя областта сред трите с най-лоши показатели (преди областите Видин и Габрово). Както естественият, така и механичният прираст са силно отрицателни и през 2023 година. Коефициентът на естествен прираст е $-11,8\text{‰}$ (при $-6,8\text{‰}$ в страната). Коефициентът на механичен прираст за поредна година е най-ниският в страната със стойност от $-1,6\text{‰}$.

Смолян е и областта с най-малко на брой деца. Делът на децата до 4-годишна възраст е $2,9\%$ (при $4,5\%$ в страната), а този на населението над 65 години – $28,9\%$ (при $23,8\%$ в страната).

Гъстотата на населението остава около средната за страната – 1217 души на кв. км в областта при 1221 души на кв. км в страната.

Образование ■■■■■

Област Смолян продължава да бъде една от областите с най-добри образователни показатели (веднага след столицата и област Варна). Областта държи първото място по дял на децата в детските градини – 97% (при средно 88% в страната) през 2023 година. Нетният коефициент на записване на населението в V–VII клас също е най-високият в страната (95% при средно 90% на национално ниво), а този на второгодниците – най-ниският ($0,3\%$ при $1,2\%$ в страната). Индексът на съответствие между професионалното образование и профила на местната икономика обаче е нисък – 34,8 т. (при 53,1 т. в страната). Основната причина за това е слабият интерес към специалности, свързани с преработващата промишленост, за сметка на относително голям брой учащи в ИКТ специалности.

Представянето на учениците от областта продължава да е много по-добро от средното в страната и през 2024 година. Средният успех на националното външно оценяване след VII клас по математика е 44,3 т. (при 42,9 т. в страната). Оценката на матурата по български език и литература е „Добър“ 4,48 (при „Добър“ 4,30 в страната), което нарежда областта на второ място (след столицата). Делът на слабите оценки пък е $4,1\%$ (при $8,7\%$ в страната) и също е на второто най-добро място.

Здравеопазване ■■■■

Здравноосигурителната система на практика обхваща цялото население на областта. Средната продължителност на живота е сред най-високите в страната, а коефициентът на детска смъртност – сред по-ниските през 2023 година. Достъпът до общопрактикуващи лекари е на сравнително високо ниво, но все още броят на специалистите е значително по-нисък от средния за страната.

Легловата база в многопрофилните болници е около средната – 6,0 легла на хиляда души в областта при 6,1 на хиляда

души в страната. Използваемостта на болничните легла обаче остава сравнително ниска – 48% (при 56% в страната). Около националното ниво е броят на аптеките спрямо населението.

Ред и сигурност ■■■■■■

Смолян е първенец в категорията, оценяваща реда и сигурността. Натовареността на местните съдилища е сравнително слаба, което се отразява на бързината на правосъдието. Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, е най-високият в страната – 98% (при 91% в страната). Този на административните дела – 88% (при 72% в страната), а на гражданските – 84% (при 65% в страната) през 2023 година.

Смолян е и областта с най-малко престъпления. Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са 5,0 на хиляда души (при 11,3 на хиляда души в страната), а разкриваемостта им е висока – 63% (при 53% в страната). Относителният брой на полицаите също е сравнително висок – 5,2 на хиляда души (при 4,2 на хиляда души в страната).

Околна среда ■■■■■■

Областта е с най-добро представяне в страната по индикаторите, оценяващи околната среда. Именно Смолян е областта с най-висок дял на горската територия (71% при 33% в страната) и с най-малко нарушена територия ($0,1\%$ при $0,4\%$ в страната) през 2023 година. Нуждата от охлаждане в областта също е най-ниска.

Образуваните битови отпадъци в областта са сравнително малко – 355 кг на човек годишно (при 488 кг на човек за страната), но и делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци е нисък, въпреки че се повишава до 66% (при 76% в страната) през 2022 година.

Инсталираните ВЕИ мощности са почти тройно над средните за страната спрямо населението.

Култура и туризъм ■■■■

Културният живот в областта не е особено интензивен и през 2023 г., въпреки че при всички разглеждани индикатори има подобрение. Посещенията на кината достигат 169 на хиляда души (при 684 на хиляда души в страната), тези в театрите – 177 на хиляда души (при 349 на хиляда души в страната), а в музеите – 470 на хиляда души (при 770 на хиляда души в страната). Местните библиотеки привличат 183 посещения на хиляда души (при 679 на хиляда души в страната).

Туризмът в областта обаче е силно застъпен и през 2023 година. Броят на леглата в местата за настаняване е 130 на хиляда души и остава четвъртият най-висок относителен брой след този в крайморските области (Бургас, Добрич, Варна). Броят на реализираните нощувки в областта също е висок, като я подрежда на четвърто място с 8773 на хиляда души.

Ключови показатели за област Смолян

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	12 609	16 425	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	13 379	14 633	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	23,0	28,7	14,7	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	57,7	56,5	56,0	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	69,4	72,0	74,7	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	8,6	10,0	10,2	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	12,9	13,0	13,0	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	24,3	24,3	24,9	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	56 906	69 691	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2714	3086	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	692	866	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	72,9	71,3	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	50,1	56,5	57,6	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	52,3	43,6	47,9	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	66,9	66,9	63,4	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-14,7	-11,8	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	-4,5	-1,6	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,12	4,09	4,48	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	39,4	37,6	44,3	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	91,8	95,7	94,6	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	74,0	73,4	73,8	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	97,5	100,0	100,0	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1552	1450	1472	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	4,3	5,1	5,0	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	95	95	98	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	84	85	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	349	355	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	52	66	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	95	137	169	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	6045	7993	8773	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област София

▶ Население (2023)	226 420
▶ Територия (кв.км)	7062
▶ Брой на населените места	284
▶ Дял на населението в градовете (%)	60,1

София остава сред трите области с най-висок брутен вътрешен продукт на човек от населението. Заплатите и пенсиите са сравнително високи. Развитието на местния пазар на труда продължава да е добро. Делът на работната сила със средно образование е най-високият в страната. Икономическото развитие на областта е съпроводено от добра инвестиционна активност. Гъстотата на пътната мрежа е висока, както и делът на автомагистралите и първокласните пътища. По-ниски са местните данъци върху търговията на дребно. Представянето на общинските администрации в област София е сравнително добро.

Коефициентът на естествен прираст в областта остава по-нисък от средния за страната. Представянето на учениците е сравнително слабо. Достъпът до лекари (както общопрактикуващи, така и специалисти) е малко под средния за страната. Натовареността на местните съдии в областта е под средната за страната, което се отразява и на бързината на правораздаването. Обемът на образуваните битови отпадъци е висок, а делът на предадените за третиране и рециклиране – нисък. Интензивността на културния живот в област София остава ниска. Същевременно туризмът е по-добре развит от този в повечето области.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

София остава сред трите области с най-висок брутен вътрешен продукт на човек от населението (след този в столицата и област Стара Загора). Заплатите и пенсиите продължават да нарастват и са сравнително високи. Средната годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 19,3 хил. лв., а средната месечна пенсия достига 814 лева.

Коефициентът на Джини за доходното неравенство е сравнително нисък. Бедността обаче се повишава и е над средната за страната. През 2023 г. делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е 26,1% (при 20,6% в страната).

Пазар на труда

Развитието на местния пазар на труда през 2023 г. продължава да е добро и още веднъж показва дълбоката свързаност на икономиките на столицата и на област София. Делът на трудоспособното население е около средния за страната. Заемността намалява, но остава над средната с коефициент от 78,4% (при 76,2% в страната). Коефициентът на безработица се задържа на стойност от 4,9% (при 5,3% в страната).

Профилът на работната сила в област София се характеризира с преобладаваща част от населението със средно образование – 72% (при 55% за страната), което е най-високата стойност в страната, като делът на висшистите и този на хората с основно и по-ниско образование в работната сила са сравнително ниски. Тази структура е обусловена от близостта на повечето населени места в областта до столицата, която привлича висшисти, докато развитието на преработващата промишленост по естествен път остава в географската ѝ периферия.

Инвестиции и бизнес

Доброто икономическо развитие на област София е свързано с висока инвестиционна активност, нареждайки я на второто място в тази категория (веднага след столицата). През 2022 г. разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението в областта са третите най-високи (след тези в столицата и в област Пловдив) с 4,6 хил. лв., а преките чуждестранни инвестиции – вторите, с 8,2 хил. евро на човек. София е и областта с най-висока стойност на произведената продукция спрямо броя на наетите – 268,3 хил. лв. на нает при над двойно по-ниска средна стойност за страната. Над половината от нетните приходи от продажби пък са приходи от износ – 55% (при 29% в страната), което поставя областта на второто място по този показател (след област Русе).

Сравнително нисък остава броят на действащите в областта предприятия, но същевременно сред тях относително висок е делът на големите предприятия.

Уسوените европейски средства в областта се повишават и почти се изравняват със средните спрямо населението. Към 30 юни 2024 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми достига 3172 лв. на човек от населението. В рамките на областта най-много средства усвоява община Костинброд.

Инфраструктура

Област София има добре развита инфраструктура. Гъстотата на пътната и железопътната мрежа е по-висока от средната за страната, а делът на автомагистралите и първокласните пътища е вторият най-висок (след този в област Шумен) с 31% при 19% средно за страната. Същевременно обаче качеството на пътищата продължава да е сравнително ниско с едва 32% от пътната настилка в добро състояние при 40% в страната през 2023 година.

Достъпът на домакинствата до интернет в областта остава сравнително ограничен – 79% (при 89% в страната).

Делът на населението, живеещо в селища с обществена канализация, е висок – 80% (при 75% в страната). По-нисък обаче остава делът на свързаността с пречиствателни станции за отпадъчни води – 42% (при 67% в страната) през 2022 година.

Местни данъци

Усредненото ниво на местните данъци в общините от област София е сред високите в страната и през 2024 година. Значително по-високи от средните са ставките на данъците върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица и върху прехвърлянето на собственост. По-ниски пък са местните данъци върху търговията на дребно.

В рамките на областта най-високи са средните данъци в община Своге, а най-ниски – в община Божурище.

Администрация

Представянето на общинските администрации в област София е сравнително добро. Самооценките им за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ през 2024 г. се повишават, но остават под средните.

София е на второ място в страната (след столицата) по дял на собствените приходи от общите приходи (40% при 27% в страната), както и по покритие на общинските разходи с местни приходи (103% при 74% в страната).

И през 2024 г. София продължава да е сред областите със сравнително ниско оценена активна прозрачност в работата на местните администрации, като рейтингът е 62,8% (при 69,3% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■

Демография ■■■■■

Коефициентът на естествен прираст остава по-нисък от средния със стойност от $-8,6\%$ (при $-6,8\%$ в страната) през 2023 година. Коефициентът на механичен прираст е положителен ($3,4\%$).

Възрастовата структура на населението е подобна на средната за страната. Делът на децата до 4-годишна възраст в областта е $4,6\%$ (при $4,5\%$ в страната), а на хората над 65 години – $24,0\%$ (при $23,8\%$ в страната).

София е сред областите с ниска гъстота на населението – 747 души на кв. км (при 1221 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■

Делът на децата в детските градини в областта се повишава и се изравнява със средния за страната. Коефициентът на записване на учениците в V–VII клас в област София намалява и през 2023 г. е 87% – под средния за страната (90%). Делът на второгодниците е висок. Учащите и заетите с професионална квалификация в селското стопанство и в строителството в областта са сравнително малко, докато тези в преработващата промишленост – относително много.

Представянето на учениците е сравнително слабо и през 2024 година. Успехът на националното външно оценяване след VII клас по математика в областта е 35,1 т. (при 42,9 т. в страната). Средният успех на матурата по български език и литература е „Добър“ 4,15 (при „Добър“ 4,30 в страната), а слабите оценки са $8,3\%$ (при $8,7\%$ в страната).

В областта има и сравнително малко студенти – 5,0 на хиляда души от населението при 29,6 на хиляда души за страната през 2023 година.

Здравеопазване ■■■

Достъпът до лекари (както общопрактикуващи, така и специалисти) в областта е под средния за страната. През 2022 г. един общопрактикуващ лекар се грижи средно за 1831 души от населението (при 1701 души на лекар в страната). Делът на здравноосигурените се повишава леко, но и през 2023 г. остава най-ниският в страната – 85% в областта при 95% в страната.

Броят на болничните легла в местните многопрофилни болници, съотнесен към населението в областта, е близък до средния. Използваемостта на леглата обаче е по-висока – 61% в областта при 56% в страната. Броят на аптеките спрямо населението също е съизмерим с този на национално ниво.

Коефициентът на детска смъртност леко се повишава, но е под средния за страната. Средната продължителност на живота вече почти не се променя и през 2023 г. е 72,5 години.

Ред и сигурност ■■■■■

Натовареността на местните съдии през 2023 г. е под средната за страната, което се отразява и на бързината на прераздаването. Делът на гражданските дела, приключили в 3-месечен срок, е 90% (при 65% в страната), а на административните – 82% (при 72% в страната). При наказателните дела има ускоряване и делът на приключилите в рамките на три месеца е близък до средния.

Показателите за сигурността в областта са по-добри, макар и не с много, от средните за страната. Броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността е 10,0 на хиляда души от населението (при 11,3 на хиляда души в страната), а разкриваемостта им е 59% (при 53% в страната). Относителният брой на полицаите в областта е 4,5 на хиляда души (при 4,2 на хиляда души в страната).

Околна среда ■■■

Област София се представя незадоволително в тази категория. Основната причина за това е управлението на образуваните битови отпадъци. Образованите в областта отпадъци са сравнително много – 496 кг на човек при 488 кг в страната, а предадените за третиране и рециклиране са малко, въпреки че нарастват до 26% (при 76% в страната) през 2022 година.

Делът на горската територия е сравнително висок (46% при 33% в страната), а този на нарушената – близък до средния ($0,5\%$ при $0,4\%$ в страната).

Индексът на нуждата от охлаждане в областта е изключително нисък. По-малко от средното е и използването на питейна вода от домакинствата.

Култура и туризъм ■■

Интензивността на културния живот в област София остава ниска и през 2023 г., което вероятно е продиктувано от близостта на областта до столицата и сравнително лесния и бърз достъп на голяма част от населението до най-големия град в страната. В областта не се отчитат посещения в библиотеки и театри, а посещенията в кината са 81 на хиляда души (при 684 на хиляда души в страната). Посещенията на музеите се повишават, въпреки че все още не могат да достигнат относителния си брой отпреди пандемията.

Същевременно туризмът е по-добре развит от този в повечето области. Броят на леглата в местата за настаняване е 36 на хиляда души, подреждайки област София на осмо място в страната. Реализираните нощувки пък са 2900 на хиляда души през 2023 година.

Ключови показатели за област София

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	19 263	25 014	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	17 697	19 330	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	21,8	23,0	26,1	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	59,2	58,2	58,2	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	81,4	81,1	78,4	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	5,5	4,9	4,9	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	14,2	14,4	11,7	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	12,4	14,2	16,6	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	216 029	268 325	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	3157	4581	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	7289	8247	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	77,0	80,2	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	35,4	30,5	32,0	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	98,8	102,2	103,5	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	57,9	57,7	62,8	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-11,1	-8,6	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	-0,1	3,4	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,77	3,58	4,15	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	29,6	28,3	35,1	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	90,0	87,6	87,2	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	72,1	72,6	72,5	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	82,9	84,2	84,8	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1839	1788	1831	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	9,5	9,7	10,0	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	82	78	90	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	99	96	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	501	496	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	17	26	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	30	65	81	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	2306	2871	2900	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област София (столица)

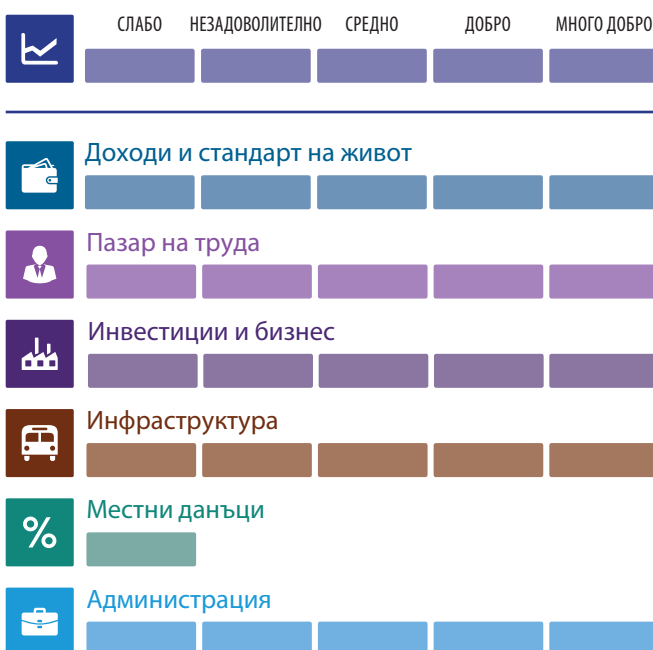

▶ Население (2023)	1 286 965
▶ Територия (кв.км)	1341
▶ Брой на населените места	54
▶ Дял на населението в градовете (%)	95,1

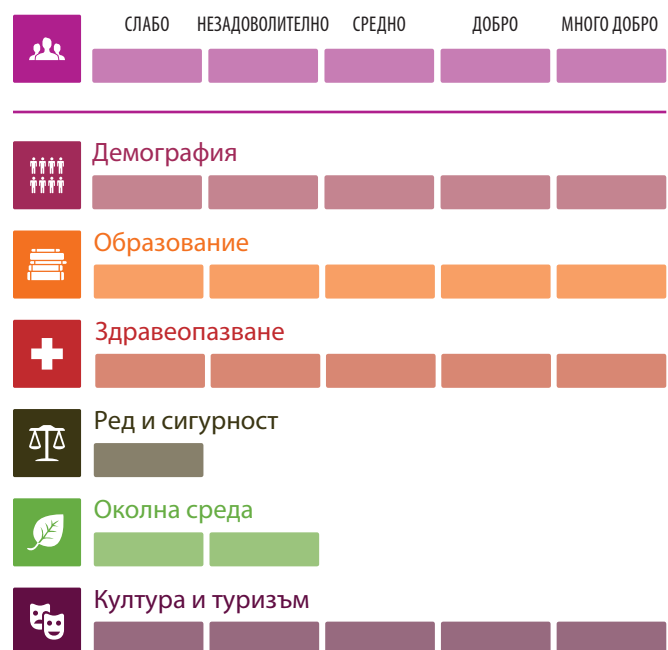
Столицата е областта с най-висок брутен вътрешен продукт на човек от населението и стойността му е над двойно по-висока от средната стойност в страната и далеч от тази в следващата по този показател област София. Пазарът на труда е добре развит. София е и безспорен лидер по инвестиционна активност. Софийската гара пък е основен железопътен възел в страната. Местните данъци са най-високите в страната. Столицата е областта с най-голям дял на собствените от общите приходи, както и с най-високо покритие на общинските разходи с местни приходи.

София е областта с най-благоприятна демографска картина. Столицата отново е и първенец в сферата на образованието с висок коефициент на записаните в V–VII клас, нисък дял на второгодниците, добро представяне на учениците и висок брой на студентите. Броят на лекарите специалисти е един от най-високите в страната. Аптечната мрежа е добре развита. Правораздаването е сравнително бавно, а разкриваемостта на престъпленията – ниска. Делът на нарушената територия е висок. Столицата остава областта с най-интензивен културен живот.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Столицата е областта с най-висок брутен вътрешен продукт на човек от населението и стойността му е над двойно по-висока от средната стойност в страната и далеч от тази в следващата по този показател област София, като през 2022 г. достига 53,7 хил. лв. (при 26,0 хил. лв. в страната).

Заплатите и пенсиите също нарастват и стойностите им са значително по-високи от средните. Средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 29,7 хил. лв. (при 21,2 хил. лв. в страната) през 2022 г., а средната месечна пенсия – 957 лв. (при 784 лв. в страната) през 2023 година. Нещо повече – и двата показателя нарастват значително по-бързо от средния ръст в страната.

Столицата е и областта с най-ниска бедност. Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е 8,1% (при 20,6% в страната) през 2023 година. Същевременно обаче коефициентът на Джини за подоходното неравенство остава висок.

Пазар на труда

Добрите показатели за икономическото развитие на столицата се проявяват и в благоприятната динамика на местния пазар на труда и през 2023 година. Делът на населението в трудоспособна възраст остава най-високият в страната – 63,0% (при 58,5% в страната). Заетостта продължава да е изключително висока, а безработицата – най-ниската в страната. Коефициентът на заетост е 82,4% (при 76,2% в страната), а този на безработицата – 1,6% (при 5,3% в страната).

Столицата остава областта с най-добър образователен статус на работната сила. Делът на населението на възраст 25–64 години с висше образование е 54% (при 31% в страната), а на това с основно и по-ниско образование – 5% (при 15% в страната).

Инвестиции и бизнес

София е безспорен лидер по инвестиционна активност и през 2022 година. В областта работят най-голям брой предприятия спрямо населението – 100 на хиляда души от населението (при средно 70 на хиляда души в страната). След спад през предходната година разходите за придобиване на дълготрайни материални активи отново нарастват, достигайки 8,8 хил. лв. на човек (при 4,3 хил. лв. в страната). Привлечените преки чуждестранни инвестиции също са значително повече от средните стойности за България и достигат 11,7 хил. евро на човек от населението (при 4,5 хил. евро на човек в страната).

Произведената продукция също продължава да нараства, но стойността ѝ спрямо броя на наетите поставя столицата на петото място (след областите София, Враца, Стара Загора и Русе). Делът на приходите от износ в нетните приходи от продажби пък са по-ниски от средните – 26% в столицата при 29% в страната.

Огромно е превесът на столицата при разходите за научноизследователска и развойна дейност – през 2022 г. те са 734 лв. на човек. За сравнение – следващата най-висока стойност в страната е в област Пловдив и е 112 лв. на човек. Към 30 юни 2024 г. столицата отново е първенец и по най-висока степен на усвояване на европейски средства. Стойността на изплатените средства по оперативните програми е 4719 лв. на човек от населението (при 3175 лв. в страната).

Инфраструктура

В столицата няма пътища от републиканската пътна мрежа, но територията ѝ граничи непосредствено с няколко автомагистрали. Софийската гара пък е основен железопътен възел в страната и гъстотата на жп мрежата в столицата значително изпреварва средната – 12,4 км на 100 кв. км територия при 3,6 км на 100 кв. км в страната.

Делът на домакинствата с достъп до високоскоростен интернет продължава да е висок и през 2023 г. нараства до 96% (при 89% в страната).

Високата степен на урбанизация на областта предопределя и високия дял на населението с достъп до обществена канализация (96% при 75% за страната), като цялата канализационна мрежа е свързана с пречиствателна станция за отпадъчни води (96% при 67% средно за страната).

Местни данъци

Столицата е областта с най-високи средни местни данъци в страната и през 2024 година. Най-голяма разлика със средните за страната стойности се наблюдава при ставките върху търговията на дребно (20,00 лв. на кв. м при 13,09 лв. на кв. м в страната) и прехвърлянето на собственост (3,00% при 2,82% в страната).

От разглежданите местни данъци по-ниски от средните пък са тези върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица (1,88‰ при 2,15‰ в страната) и върху превозните средства (1,33 лв. на kW при 1,56 лв. на kW в страната).

Администрация

Столицата отново изпреварва област Варна и заема челното място и в тази категория. Предоставянето на административни услуги на „едно гише“ получава максималната оценка и през 2024 година. Самооценката за развитието на електронното правителство обаче остава под средната. Рейтингът за активна прозрачност на органите на местното самоуправление в областта намалява, но продължава да е по-висок от средния – 70,8% в столицата при 69,3% в страната.

Именно столицата е областта с най-висок дял на собствените от общите приходи (67% при 27% в страната), както и с най-голямо покритие на общинските разходи с местни приходи (110% при 74% в страната) през 2023 година.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■■

Демография ■■■■■■

София е областта с най-благоприятна демографска картина в страната и през 2023 г. – въпреки че коефициентът на естествен прираст е отрицателен, той изпреварва значително всички други области със стойност от $-1,5\%$ (при $-6,8\%$ в страната). Столицата успява да привлича население и коефициентът на механичен прираст е $6,6\%$.

Столицата е и областта с най-нисък дял на населението над 65-годишна възраст – $19,2\%$ (при $23,8\%$ в страната). Делът на децата до 4-годишна възраст пък е сравнително висок – $4,9\%$ (при $4,5\%$ в страната).

Спецификата на областта предопределя почти изцяло урбанизираната ѝ територия, а гъстотата на населението е четворно по-висока от средната.

Образование ■■■■■■

Столицата отново е първенец в сферата на образованието с висок коефициент на записване в V–VII клас, нисък дял на второгодниците, добро представяне на учениците и висок брой на студентите.

Делът на второгодниците е $0,5\%$ и е третият най-нисък в страната (след областите Смолян и Русе). Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е високо най-вече заради големия брой на учащите и заетите с професионална квалификация в транспорта и ИКТ сектора и заради малкия брой на тези в земеделието и индустрията.

Успехът на столичните ученици на националното външно оценяване по математика след VII клас през 2024 г. е най-високият в страната със стойност от 54,7 т. и е далеч над средния за страната (42,9 т.). Средната оценка на матурата по български език и литература в столицата също е най-високата в страната – „Много добър“ 4,65 (при „Добър“ 4,30 в страната), а слабите оценки са най-малко – $3,7\%$ (при $8,7\%$ в страната).

Здравеопазване ■■■■■■

Столицата е сред областите с много добро здравеопазване в страната и през 2023 г. (само след област Плевен), отличаващо се с висок достъп до лекари специалисти, развита аптечна мрежа, дълга продължителност на живота и ниска детска смъртност.

Средната продължителност на живота в столицата е най-високата в страната – 75,4 години (при 73,5 години в страната).

Показателят за достъп до общопрактикуващи лекари има по-неблагоприятна от средната за страната стойност. Броят на специалистите спрямо населението обаче е вторият най-висок в страната (след този в област Плевен). Легловата база спрямо населението е малко по-ограничена от средната за страната, но използваемостта на болничните легла е сравнително висока. Аптечната мрежа е с добро покритие. Коефициентът на детска смъртност е над два пъти по-нисък от средния за страната.

Ред и сигурност ■■

Слабата оценка и последното място на столицата в осигуряването на ред и сигурност са продиктувани от високата натовареност на съдиите и бавното правораздаване, както и от ниската разкриваемост на престъпленията.

През 2023 г. един наказателен съдия в София разглежда средно по 23,1 дела месечно, което е най-високата стойност в страната (при средно 14,4 дела на съдия в страната). Натовареността на Административния съд също е сред най-високите в страната. От високата натовареност страда и бързината на правораздаване. Наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, в столицата са 88% (при 91% в страната), административните – 67% (при 72% в страната), а гражданските – 46% (при 65% в страната).

Относителният брой на полицаите спрямо населението е над средния за страната. Броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в София се повишава до 11,9 на хиляда души през 2023 г. и е близък, но над средния. Същевременно разкриваемостта на престъпленията продължава да е най-ниската в страната с 37% разкрити престъпления (при 53% в страната).

Околна среда ■■■

Столицата е сред областите с висок обем на образуваните битови отпадъци и през 2022 г. с 548 кг на човек за годината (при 488 кг за страната). Въпреки това обаче на практика всички отпадъци се предават за третиране и рециклиране (при 76% средно в страната).

Делът на нарушената територия е висок – $1,3\%$ (при $0,40\%$ в страната), а инсталираните ВЕИ мощности спрямо населението са сред най-ниските в страната.

Индексът на нуждата от охлаждане в областта е нисък. Столицата обаче е областта с най-високо използване на питейна вода от домакинствата – 125 литра на човек дневно (при 103 литра в страната).

Култура и туризъм ■■■■■■

Столицата е областта с втория най-активен културен и туристически живот и през 2023 г. след област Бургас.

Посещенията на кината, театрите, музеите и библиотеките нарастват бързо. С изключение на броя на посещенията на музеите спрямо населението стойностите на останалите индикатори са значително над средните за страната. Посещенията и на кината, и на театрите, и на библиотеките са над двойно повече.

Туризмът в столицата е по-слабо застъпен. През 2023 г. броят на леглата в местата за настаняване е 12 на хиляда души (при 56 на хиляда души за страната), а реализираните нощувки – 1703 на хиляда души (при 4167 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област София (столица)

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	45 241	53 746	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	25 724	29 698	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	11,3	11,7	8,1	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	64,4	62,9	63,0	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	79,8	83,8	82,4	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	2,0	1,6	1,6	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	4,2	4,0	4,7	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	57,7	57,6	54,1	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	106 286	131 197	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	7757	8796	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	11235	11719	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	96,6	96,1	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	n.a.	n.a.	n.a.	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	114,5	113,3	109,5	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	74,8	74,8	70,8	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-3,4	-1,5	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	7,9	6,6	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,42	4,24	4,65	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	47,3	46,6	54,7	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	89,1	93,4	92,7	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	74,9	74,8	75,4	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	89,0	91,6	97,4	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1755	1767	1798	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	10,3	11,7	11,9	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	84	85	88	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	127	125	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	522	548	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	100	99	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	814	1315	1493	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	896	1614	1703	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Стара Загора

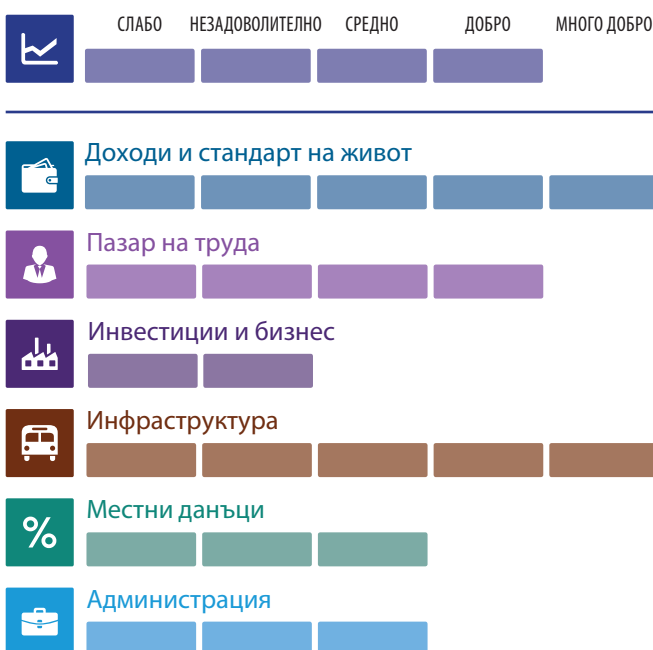
▶ Население (2023)	290 350
▶ Територия (кв.км)	5151
▶ Брой на населените места	206
▶ Дял на населението в градовете (%)	71,2

Доходите в област Стара Загора продължават да се повишават значително и стандартът на живот расте. Заетостта и безработицата намаляват едновременно, като и двата показателя са по-благоприятни от средните за страната. Произведената продукция е висока, нареждайки областта в челната тройка. За разлика от повечето области с висока степен на икономическо развитие Стара Загора запазва сравнително ниски размери на местните данъци. Оценката за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление е сравнително ниска.

Естественят прираст в областта остава под средното ниво за страната. Резултатите на учениците са близки до средните. Достъпът до лекари (както общопрактикуващи, така и специалисти) е сравнително добър. Аптечната мрежа е развита. Броят на престъпленията е относително висок, а разкриваемостта им – близка до средната. Слабата оценка на Стара Загора в сферата на околната среда е обусловена преди всичко от изключително високия дял на нарушената територия. Културният живот в областта е сравнително интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Доходите продължават да се повишават значително и стандартът на живот расте, което отрежда на областта второ място в тази категория (веднага след столицата). През 2022 г. брутният вътрешен продукт на човек от населението в областта отбелязва рекорден за страната ръст до 37,1 хил. лева. Заплатите и пенсиите също се увеличават по-бързо от средните за страната. Средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 19,0 хил. лв., а средната месечна пенсия – 831 лв. (при 784 лв. в страната).

Този подем в доходите се отразява и на нивото на бедност в областта. Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, намалява до 23,1%, въпреки че остава над средния за страната (20,6%). Намалението се вижда и при коефициента на Джини, измерващ подоходното неравенство.

Пазар на труда

Представянето на местния пазар на труда е сравнително добро и подрежда област Стара Загора точно след челната петица в тази категория. През 2023 г. заетостта и безработицата намаляват едновременно, като и двата показателя са по-благоприятни от средните за страната. Коефициентът на заетост е 79,0% (при 76,2% в страната), а този на безработицата – 4,1% (при 5,3% в страната).

Делът на трудоспособното население се задържа на 57,0%, но остава малко по-нисък от средния (58,5%).

Образователната структура на работната сила в областта се подобрява. През 2023 г. населението на възраст 25–64 години с висше образование се повишава до 23% (при 31% в страната), а делът на населението с основно и по-ниско образование намалява и е сравнително нисък – 14% (при 15% в страната). Така относително високият дял на работната сила със средно образование отговаря на индустриалния профил на областта.

Инвестиции и бизнес

В областта има сравнително малък брой предприятия – 57 на хиляда души от населението (при 70 на хиляда души в страната) и през 2022 година. Въпреки това произведената продукция е висока – отчетените 161,3 хил. лв. на нает нареждат област Стара Загора в челната тройка (след областите София и Враца). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи се увеличават до 3,2 хил. лв. на човек.

Преките чуждестранни инвестиции с натрупване към края на 2022 г. пък намаляват, достигайки 3,0 хил. евро на човек от населението.

Стара Загора е на трето място в страната по разходи за научноизследователска и развойна дейност – 109 лв. на човек през 2022 година.

Областта се представя по-слабо в усвояването на средства от европейските фондове. Към 30 юни 2024 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 2684 лв. на човек от населението (при 3175 лв. в страната). В рамките на областта най-много средства усвоява община Гурково (над 5 хил. лв. на човек), а най-малко – община Гълъбово (под хиляда лева на човек).

Инфраструктура

Стара Загора се подрежда в челната тройка области в тази категория (след Варна и Пловдив).

Гъстотата на железопътната мрежа в областта е значително по-висока от средната. Гъстотата на пътната мрежа е малко по-ниска, но делът на автомагистралите и първокласните пътища е 29% (при 19% в страната) през 2023 година. Делът на пътната настилка в добро състояние се увеличава значително и изпреварва средния за страната.

Достъпът на домакинствата до интернет се увеличава и се изравнява със средния – 89%.

Областта изостава по дела на населението в селища с обществена канализация – 68% спрямо 75% за страната през 2022 година. До канализация, свързана с пречиствателна станция за отпадъчни води, достъп имат 65% от населението (при 67% в страната).

Местни данъци

За разлика от повечето области с висока степен на икономическо развитие Стара Загора запазва сравнително ниски размери на местните данъци и през 2024 година. Особено голяма е разликата при ставката върху недвижимите жилищни имоти на юридическите лица и върху прехвърлянето на собственост. По-висока от средната остава ставката върху търговията на дребно, а тази върху превозните средства е близка до средната за страната.

В рамките на областта най-ниски са средните данъци в община Братя Даскалови, а най-високи – в община Стара Загора.

Администрация

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ се повишават през 2024 г., но остават под средните за страната. Оценка за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление също е сравнително ниска и през 2024 г. – 67,5% средно за областта (при 69,3% в страната).

Делът на собствените от общите приходи в общините от областта е 22% (при 27% в страната) през 2023 г., а покритието на общинските разходи с местни приходи – 68% (при 74% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■

Демография ■■■■■

Естественят прираст в област Стара Загора остава под средното ниво за страната с коефициент от $-7,3\%$ (при $-6,8\%$ в страната) през 2023 година. Областта продължава и да привлича население и коефициентът на механичен прираст е положителен ($2,1\%$).

Делът на децата до 4-годишна възраст е равен на средния за страната ($4,5\%$), но този на хората над 65 години е по-висок – $24,6\%$ в областта при $23,8\%$ в страната.

Гъстотата на населението е под средната – 1019 души на кв. км в урбанизираните територии (при 1221 души на кв. км в страната) през 2023 година.

Образование ■■■■■

Коефициентът на записване на учениците в V–VII клас в областта се увеличава и през 2023 г. отново е над средния. Делът на второгодниците обаче също нараства до $1,6\%$ (при $1,2\%$ в страната). Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е сравнително ниско най-вече заради значителния недостиг на учаци в специалности, свързани с индустрията, предвид на това, че преработващата промишленост е силно застъпена в местната икономика.

Резултатите на учениците от областта са близки до средните за страната през 2024 година. Успехът на националното външно оценяване по математика след VII клас е 39,4 т. (при 42,9 т. в страната). Средният успех на матурата по български език и литература е „Добър“ 4,31 (при „Добър“ 4,30 в страната), а делът на слабите оценки е $7,9\%$ (при $8,7\%$ в страната).

Броят на студентите в областта се увеличава до 19,8 на хиляда души от населението (при 29,6 на хиляда души в страната).

Здравеопазване ■■■■■

Делът на здравноосигурените в областта се увеличава до 93% (при 95% в страната). Средната продължителност на живота леко се повишава до 72,9 години, но остава под средната за страната (73,5 години).

Достъпът до лекари (както общопрактикуващи, така и специалисти) е сравнително добър – 1441 души средно са обслужвани от един общопрактикуващ лекар в областта (при 1701 души на лекар в страната). Броят на леглата в многопрофилните болници спрямо населението не достига средната стойност за страната. Използваемостта им обаче е над средната. През 2023 г. местните болници разполагат с 5,2 легла на хиляда души от населението (при 6,1 легла на хиляда души в страната), а използваемостта им е 58% (при 56% в страната).

Аптечната мрежа е сравнително добре развита.

Ред и сигурност ■■■■■

Натовареността на местните съдии, както и бързината на правораздаването в област Стара Загора са близки до средните за страната през 2023 година. Средната действителна натовареност на съдиите в Окръжния съд е 13,5 дела месечно на съдия (при 14,4 в страната), а в Административния – 15,1 дела (при 14,8 в страната). В 3-месечен срок завършват 91% от наказателните дела (колкото и в страната), 73% от административните (при 72% в страната) и 74% от гражданските (при 65% в страната).

Броят на престъпленията е относително висок, а разкриваемостта им – близка до средната. През 2023 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта нарастват до 12,9 на хиляда души от населението (при 11,3 на хиляда души в страната), а разкриваемостта им се повишава до 54% (при 53% в страната). Относителният брой на полицайте е сравнително нисък – 3,9 на хиляда души (при 4,2 на хиляда души в страната).

Околна среда ■■■

Слабата оценка и последното място на Стара Загора в сферата на околната среда е обусловена преди всичко от изключително високия дял на нарушената територия – $3,2\%$ (при $0,4\%$ в страната), което е най-високата стойност в страната и през 2023 година. Същевременно делът на горската територия е близък до средния – 32% в областта при 33% в страната. Обемът на образуваните битови отпадъци също е близък до средния – 463 кг на човек (при 488 кг в страната), но делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци е нисък – 56% (при 76% в страната).

Индексът на нуждата от охлаждане в областта е висок, а използваната питейна вода от домакинствата – сравнително малко.

Култура и туризъм ■■■■■

Културният живот в областта е сравнително интензивен. През 2023 г. броят на посещенията на местните кина, театри и библиотеки спрямо населението продължава да нараства. Посещенията на музеите също се увеличават до 1010 на хиляда души и отново са над средните за страната (770 на хиляда души).

Броят на леглата в местата за настаняване в област Стара Загора е 18 на хиляда души от населението (при 56 на хиляда души в страната), а реализираните нощувки достигат 2188 на хиляда души (при 4167 на хиляда души в страната) през 2023 година. Нощувките, реализирани през онлайн платформите на споделената икономика, се удвояват за една година, но все още са далеч под средните за страната.

Ключови показатели за област Стара Загора

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	20 165	37 138	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	16 673	18 980	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	28,1	29,1	23,1	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	58,4	57,0	57,0	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	78,0	79,7	79,0	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	4,4	4,3	4,1	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	15,8	17,1	14,1	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	22,0	22,0	23,0	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	107 126	161 326	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2757	3191	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	3563	2971	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	66,3	67,8	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	38,9	39,4	63,1	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	80,0	74,9	67,7	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	63,8	65,0	67,5	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-11,2	-7,3	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	2,2	2,1	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,96	3,83	4,31	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	31,9	33,7	39,4	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	89,6	90,9	91,5	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	72,7	72,4	72,9	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	89,4	92,5	93,0	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1463	1430	1441	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	10,6	12,3	12,9	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	92	89	91	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	94	94	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	422	463	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	57	56	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	307	489	577	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	1032	1703	2188	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Търговище

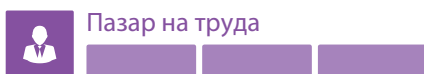
▶ Население (2023)	95 609
▶ Територия (кв.км)	2710
▶ Брой на населените места	194
▶ Дял на населението в градовете (%)	55,9

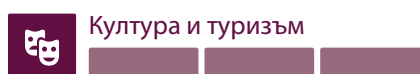
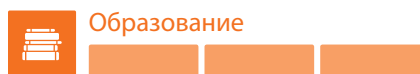
Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Търговище нараства значително. Заплатите и пенсиите също продължават да се повишават. Заетостта и безработицата се увеличават едновременно, но и двата показателя са значително по-неблагоприятни от средните за страната. Усвояването на европейски средства в областта остава ниско. Делът на автомагистралите и първокласните пътища е относително малък, но качеството на пътната настилка е високо. Местните данъци се задържат на сравнително ниски нива. Самооценката за развитието на електронно-

то правителство остава над средната за страната. Застаряването на населението става с по-бързи темпове от средното за страната. Търговище е сред областите с най-нисък обхват на образователната система. Използваемостта на болничните легла е малка. Съдилищата в областта са едни от най-слабо натоварените в страната и това се отразява на бързината на правораздаването. Делът на горската територия е по-нисък от средния за страната, но и делът на нарушената територия е малък. Културният живот остава слабо интензивен, а туризмът не е особено застъпен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■

През 2022 г. брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Търговище нараства значително (с втория най-висок ръст след този в област Стара Загора). С това областта се нарежда веднага след челната десетка по този показател. Заплатите също се повишават значително. Средната брутна годишна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 17,3 хил. лева. Пенсиите също продължават да нарастват, но остават сред най-ниските в страната. Средният им месечен размер през 2023 г. е 659 лв. (при 784 лв. в страната).

Ниският размер на пенсиите се отразява силно негативно на равнището на бедност в областта – то продължава да се повишава и през 2023 г. делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, достига 36,5% (при 20,6% в страната).

Пазар на труда ■■■■

Делът на населението в трудоспособна възраст в областта намалява и се отдалечава от средния за страната през 2023 година. Заетостта и безработицата нарастват едновременно, но и двата показателя са значително по-неблагоприятни от средните за страната. Коефициентът на заетост достига 68,9% (при 76,2% в страната), а този на безработицата – 9,5% (при 5,3% в страната).

Огромно предизвикателство пред пазара на труда в областта е влошеният образователен статус на работната сила, въпреки че и през 2023 г. се наблюдава подобрение. Делът на населението на 25–64 години с основно и по-ниско образование намалява с 3 пр. п., достигайки 27% (при 15% в страната). Делът на висшите пък е 21% (при 31% в страната).

Инвестиции и бизнес ■■■

Заради подчертано индустриалния профил на местната икономика и важната роля на големия бизнес Търговище има относително малък брой предприятия – 51 на хиляда души от населението (при 70 на хиляда души в страната). И през 2022 г. в областта се наблюдава повишаване на инвестициите и производството. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението достигат 2,6 хил. лв. (при 4,3 хил. лв. за страната). Преките чуждестранни инвестиции са 3,5 хил. евро на човек (при 4,5 хил. евро в страната), а произведената продукция – 114,8 хил. лв. на нает (при 122,4 хил. лв. в страната).

Усвояването на европейски средства в областта остава ниско, изпреварвайки само това в област Сливен. Към 30 юни 2024 г. изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми са 1971 лв. на човек (при 3175 лв. в страната). В рамките на областта най-много средства усвоява

община Попово, но и тя не достига средните стойности за страната.

Относителните разходи за научноизследователска и развойна дейност в областта се повишават значително, но отново са най-ниските в страната спрямо населението.

Инфраструктура ■■■■

Гъстотата на железопътната мрежа в областта остава сравнително ниска и през 2023 година. Гъстотата на пътната мрежа е по-висока от средната, но делът на автомагистралите и първокласните пътища е относително малък – 16% (при 19% в страната). Въпреки това качеството на пътната настилка е високо. През 2023 г. настилката в добро състояние е 48% (при 40% в страната).

Достъпът на домакинствата до интернет намалява и стойността му е под средната за страната – 84% в областта при 89% в страната през 2023 година.

Нисък остава делът на населението с достъп до обществена канализация – 53% (при 75% в страната). Само 46% от канализационните мрежи са свързани с пречиствателна станция за отпадъчни води, което е значително под средните за страната 67%.

Местни данъци ■■■■

Местните данъци в общините в област Търговище се задържат на сравнително ниски нива и през 2024 година. Единствено усреднената ставка за общините в областта при данъка върху прехвърлянето на собственост е по-висока от средната за страната. Сравнително ниски са данъците върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица – съответно 1,91‰ (при 2,15‰ в страната).

В рамките на областта най-ниски са средните местни данъци в община Антоново, а най-високи – в община Омуртаг.

Администрация ■■■■

Самооценката на администрациите от областта за развитието на електронното правителство остава над средната за страната. Самооценките на предоставянето на услуги на „едно гише“ обаче са под средните и през 2024 година. Рейтингът за активна прозрачност на органите на местното самоуправление намалява и вече е под средния за страната.

Делът на собствените от общите приходи на общините в областта продължава да е сравнително нисък и през 2023 г. – 17% (при 27% в страната). Покритието на общинските разходи с местни приходи в областта пък е най-малкото в страната – 44% (при 74% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

През 2023 г. естественият прираст в областта е сравнително нисък със стойност на коефициента от -9,3‰ (при -6,8‰ в страната). Същевременно механичният прираст е положителен (3,1‰).

Застаряването на населението е по-бързо от средното за страната. Делът на децата до 4-годишна възраст е 4,0% (при 4,5% в страната), а този на хората над 65 години е 25,4% (при 23,8% в страната).

Степента на урбанизация в областта остава сред най-ниските в страната. Гъстотата на населението в урбанизираните територии е двойно под средната – 614 души на кв. км (при 1221 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■

Търговище е сред областите с най-нисък обхват на образователната система. През 2023 г. коефициентът на записване на учениците в V–VII клас е 84% (при 90% в страната). Делът на второгодниците нараства леко и е близък до средния за страната. Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е над средното за страната.

Представянето на учениците се подобрява значително през 2024 г., въпреки че остава сравнително ниско. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас в областта достига 41,4 т. (при 42,9 т. в страната). Успехът на матурата по български език и литература пък е „Добър“ 4,02 (при „Добър“ 4,30 в страната), а делът на слабите оценки – 10,0% (при 8,7% в страната).

В областта няма университет или филиал на такъв.

Здравеопазване ■■■■

Средната продължителност на живота в област Търговище е с около година по-ниска от средната – 72,3 години (при 73,5 години в страната). Броят на жителите на областта, обслужвани от един общопрактикуващ лекар, през 2023 г. остава висок – 2230 души на лекар (при 1701 души на лекар в страната). По-нисък остава относителният брой на лекарите специалисти. Броят на леглата в многопрофилните болници спрямо населението леко намалява и се изравнява със средния за страната – 6,1 на хиляда души в страната. Същевременно обаче използваемостта на леглата остава сравнително ниска – 49% (при 56% в страната).

Обхватът на здравното осигуряване в областта се повишава до 98% през 2023 г. и за втора поредна година е над средния (95%). Аптечната мрежа е сравнително ограничена. В областта има една аптека на 2997 души (при една аптека на 1982 души в страната).

Ред и сигурност ■■■■

Съдилищата в областта са едни от най-слабо натоварените в страната и това се отразява на бързината на правосъдието и през 2023 година. Средната натовареност в Окръжния съд е 8,7 дела месечно на съдия (при 14,4 в страната), а в Административния – 10,1 (при 14,8 в страната). Същевременно делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок в областта, е 95% (при 91% в страната), на административните – 89% (при 72% в страната), а на гражданските – 90% (при 65% в страната).

Престъпността в областта се повишава, но остава по-ниска от средната. През 2023 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в Търговище са 10,4 на хиляда души от населението (при 11,3 на хиляда души в страната). Разкриваемостта на престъпленията се увеличава и вече е най-високата в страната със 72% (при 53% в страната). Относителният брой на полицайте е близък, но над средния за страната спрямо населението.

Околна среда ■■■■

Обемът на битовите отпадъци в областта е значително по-нисък от средния за страната – 370 кг на човек от населението годишно (при 488 кг на човек в страната). Същевременно делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци е висок – 84% (при 76% в страната) през 2022 година.

Делът на горската територия е по-нисък от средния за страната (27% в областта при 33% в страната), но и делът на нарушената територия е малък (0,1% при 0,4% в страната). Инсталираните ВЕИ мощности на човек от населението нарастват, но остават по-ниски от средните.

Индексът на нуждата от охлаждане е сравнително висок. Използваната питейна вода от домакинствата е най-ниската в страната (заедно с област Сливен) – 72 литра на човек на ден (при 103 литра в страната).

Култура и туризъм ■■■■

Културният живот в областта остава слабо интензивен, въпреки че и през 2023 г. продължава да се активизира след резкия спад по време на пандемията и свързаните с нея ограничения. Посещенията на кината достигат 219 на хиляда души (при 684 на хиляда души в страната), а на музеите – 226 на хиляда души (при 770 на хиляда души в страната). Посещенията на театрите и библиотеките спрямо населението в областта са по-високи от средните за страната.

Туризмът не е особено затъпен в областта. Броят на леглата в местата за настаняване е 7 на хиляда души (при 56 на хиляда души в страната), а реализираните през 2023 г. нощувки достигат 381 на хиляда души (при 4167 на хиляда души в страната) и са най-ниските в страната.

Ключови показатели за област Търговище

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	12 536	17 195	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	15 110	17 343	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	21,4	24,7	36,5	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	59,5	57,4	57,1	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	60,5	67,4	68,9	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	8,3	8,7	9,5	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	32,2	30,3	27,0	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	17,1	21,3	21,0	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	86 468	114 775	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1795	2630	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	2690	3544	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	52,7	53,4	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	60,0	47,9	48,0	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	62,0	57,4	43,7	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	70,1	70,7	68,9	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-12,4	-9,3	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	3,9	3,1	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,63	3,58	4,02	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	30,2	31,3	41,4	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	74,4	85,0	83,9	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	71,8	70,8	72,3	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	87,5	97,3	98,0	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	2300	2056	2230	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	9,1	8,6	10,4	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	95	92	95	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	64	72	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	319	370	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	83	84	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	19	134	219	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	260	360	381	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Хасково

- ▶ Население (2023)
- ▶ Територия (кв.км)
- ▶ Брой на населените места
- ▶ Дял на населението в градовете (%)

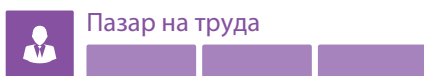
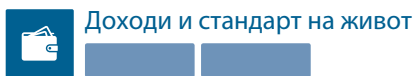
207 114
5533
261
71,5

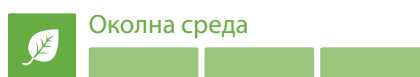
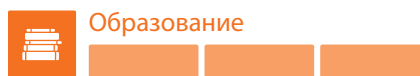
Въпреки че брутният вътрешен продукт на човек от населението в областта нараства сравнително бързо, стойността му остава ниска. Заетостта намалява, а безработицата се повишава. Инвестиционната активност в област Хасково остава слаба. Гъстотата на пътната мрежа, делът на автомагистралите и първокласните пътища, както и качеството на пътищата са високи. Равнищата на местните данъци в общините на територията на областта са близки, но под средните за страната. Рейтингът за активна прозрачност на администрацията се увеличава още и остава по-висок от средния.

Естественят прираст в област Хасково е силно отрицателен, но механичният е положителен. Резултатите на учениците са ниски. Здравеопазването страда от недостиг на лекари и на болнични легла. Продължителността на живота е висока. Броят на престъпленията в областта се повишава, но остава по-нисък от средния в страната, а разкриваемостта им е по-голяма. Относителният брой на образованите битови отпадъци нараства значително, но се задържа под средния за страната. Културният живот и туризмът в областта са сравнително слабо застъпени.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■

Въпреки че brutният вътрешен продукт на човек от населението в областта нараства сравнително бързо през 2022 г., стойността му остава ниска и подрежда Хасково сред трите области на дъното по този показател (преди Силистра и Сливен). Заплатите също са сред трите най-ниски в страната. Средната годишна брутна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 14,3 хил. лв. (при 21,2 хил. лв. в страната). Средната месечна пенсия е 757 лв. (при 784 лв. в страната) през 2023 година.

Коефициентът на Джини за подоходно неравенство в областта е сравнително нисък и през 2023 година. Бедността намалява, но остава относително висока – 26,0% от населението живее под националната линия на бедност (при 20,6% в страната).

Пазар на труда ■■■■

Делът на трудоспособното население в областта през 2023 г. се задържа на 56,3% и продължава да е под средния за страната (58,5%). Заетостта намалява, а безработицата се повишава. Коефициентът на заетост достига 72,7% (при 76,2% в страната), а този на безработицата – 6,7% (при 5,3% в страната).

Предизвикателство пред местния пазар на труда остава образователната структура на работната сила. Делът на висшистите сред населението на 25–64 години през 2023 г. е 19% (при 31% в страната), а този на хората с основно и пониско образование – 21% (при 15% в страната).

Инвестиции и бизнес ■■■

Инвестиционната активност в област Хасково остава слаба и през 2022 година. Броят на нефинансовите предприятия в областта е 68 на хиляда души (при 70 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи се повишават, но продължават да са изключително ниски – 1,7 хил. лв. на човек от населението (при 4,3 хил. лв. на човек в страната). Преките чуждестранни инвестиции също се увеличават, достигайки 680 евро на човек (при 4,5 хил. евро на човек в страната). Тези индикатори предопределят и сравнително ограничения обем на произведената продукция, въпреки че ръстът ѝ спрямо предходната година е значителен.

Усвояването на европейски средства също е сравнително слабо. Към 30 юни 2024 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 2213 лв. на човек (при 3175 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много средства усвоява община Свиленград.

Относителният размер на разходите за научноизследователска и развойна дейност остава изключително нисък (само преди този в област Търговище).

Инфраструктура ■■■■■

Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа в областта е над средните стойности за страната. По-голям от средния е и делът на автомагистралите и първокласните пътища – 22% (при 19% в страната) през 2023 година. Качеството на пътищата се повишава и изпреварва средното. През 2023 г. 46% от пътната настилка в областта е с добро качество (при 40% в страната).

Достъпът на домакинствата до интернет намалява през 2023 г. до 83% (при 89% в страната).

Няма значими промени в дела на населението с достъп до обществена канализацията, като през 2022 г. той е 71% (при 75% в страната). Делът на домакинствата, чиято канализация е свързана с пречиствателна станция, е 54% (при 67% в страната).

Местни данъци ■■■■

Равнищата на местните данъци в общините на територията на областта, разглеждани в тази категория, са близки, но под средните за страната и през 2024 година. Почти равни на средните са данъците върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица и върху превозните средства и леките автомобили. По-ниски пък остават данъците върху търговията на дребно (12,82 лв. на кв. м при 13,08 лв. на кв. м в страната) и върху прехвърлянето на собственост (2,63% при 2,81% в страната). В рамките на областта най-ниски са средните данъци в община Ивайловград, а най-високи – в община Маджарово.

Администрация ■■■■■

През 2024 г. самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство намаляват, но все още са над средните за страната. Самооценката за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ пък се понижава значително и вече е под средната. Рейтингът за активна прозрачност на органите на местното самоуправление се увеличава още и остава по-висок от средния – 75,4% в областта при 69,3% в страната.

Делът на собствените от общите приходи на общините в областта през 2023 г. е 24% (при 27% в страната), а покритието на общинските разходи с местни приходи – 71% (при 74% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■

Демография ■■■■

Естественят прираст в областта е сравнително нисък с коефициент от $-9,0\text{‰}$ (при $-6,8\text{‰}$ в страната). Коефициентът на механичен прираст обаче нараства значително и през 2023 г. е положителен ($7,4\text{‰}$), което до голяма степен компенсира естественото намаляване на населението.

Застаряването на населението в областта е сходно със средното за страната. Делът на децата до 4-годишна възраст нараства леко до $4,1\%$ (при $4,5\%$ в страната), но и този на хората над 65 години също се увеличава – $25,8\%$ в областта при $23,8\%$ в страната.

Гъстотата на населението е сравнително ниска – 916 души на кв. км (при 1221 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■

Делът на децата в детските градини все още е по-нисък от средния. Обхватът на системата на училищното образование в областта също остава сравнително нисък и през 2023 г. коефициентът на записване на учениците в V–VII клас дори намалява до 85% (при 90% в страната). Делът на второгодниците е над средния, макар и с малко. Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е на сравнително високо ниво заради големия дял и на учащите, и на заетите с професионална квалификация в сектора на преработващата промишленост и заради малкия им дял в строителството.

Резултатите на учениците от областта са ниски и през 2024 година. Успехът на националното външно оценяване по математика след VII клас е $36,8$ т. (при $42,9$ т. в страната). Средната оценка на учениците от областта на матурата по български език и литература е „Добър“ $4,16$ (при „Добър“ $4,30$ в страната), а делът на слабите оценки е сравнително висок – $10,2\%$ (при $8,7\%$ в страната).

Броят на студентите спрямо населението намалява.

Здравеопазване ■■■

Здравеопазването в област Хасково страда от недостиг на лекари и на болнични легла. Броят на лекарите (както общопрактикуващи, така и специалисти) е по-нисък от средния за страната. В областта има един общопрактикуващ лекар на 1937 души (при 1701 души на лекар в страната). Броят на леглата в местните многопрофилни болници остава изключително нисък и дори намалява през 2023 г. до $3,7$ легла на хиляда души от населението (при $6,1$ легла на хиляда души в страната). За сметка на това използваемостта им е по-висока от средната за страната.

Аптечната мрежа също не е добре развита и достъпът до аптеки се влошава – в областта има една аптека на 2919 души (при една аптека на 1982 души в страната).

Продължителността на живота на местното население нараства и остава сравнително висока – $73,4$ години (при $73,5$ години в страната).

Делът на здравноосигурените в областта се повишава и през 2023 г., но е малко под средния за страната.

Ред и сигурност ■■■■

Натовареността на Административния съд в областта е над средната за страната и през 2023 г., а делът на административните дела, приключили в 3-месечен срок, е вторият най-нисък в страната (след този в област Пловдив) – 59% (при 72% в страната). Същевременно делът на наказателните дела, приключили в рамките на три месеца, е равен на средния (91%), а на гражданските – сравнително висок – 79% в областта при 65% в страната.

Броят на престъпленията в областта се повишава, но остава по-нисък от средния в страната, а разкриваемостта им е по-висока. През 2023 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са $10,9$ на хиляда души от населението (при $11,3$ на хиляда души в страната). Разкритите престъпления са 60% (при 53% в страната). Броят на полицаите спрямо населението е малко под средния.

Околна среда ■■■■

Относителният брой на образуваните битови отпадъци в областта нараства значително, но остава под средния за страната. През 2022 г. в областта са образувани 385 кг отпадъци на човек (при 488 кг на човек в страната), а 97% от тях се предават за третиране и рециклиране (при 76% в страната).

Делът на горската територия е близък до средния за страната – 32% в областта при 33% в страната, но нарушената територия е значително по-ограничена – $0,1\%$ в областта при $0,4\%$ в страната през 2023 година. Инсталираните ВЕИ мощности са малко над средните за страната спрямо населението. Индексът на нуждата от охлаждане е много висок (на второ място след този в област Ямбол). Използваната питейна вода от домакинствата обаче е сравнително малко.

Култура и туризъм ■■

Представянето на областта в тази категория я поставя сред трите на дъното на класацията (заедно с областите Монтана и Кърджали).

Културният живот в област Хасково е сравнително слабо застъпен. Посещенията на театрите се увеличават до 210 на хиляда души от населението (при 349 на хиляда души в страната), а на библиотеките – до 331 на хиляда души (при 679 на хиляда души в страната) през 2023 година. Посещенията на кината и на музеите спрямо населението са около пет пъти по-малко от средните за страната.

Туризмът също не е особено интензивен. Броят на леглата в местата за настаняване в областта е 13 на хиляда души (при 56 на хиляда души в страната), а реализираните нощувки – 1038 на хиляда души (при 4167 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област Хасково

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	9 817	12 859	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	12 906	14 308	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	32,9	30,2	26,0	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	58,1	56,3	56,3	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	71,3	73,7	72,7	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	5,7	6,4	6,7	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	19,9	20,1	21,0	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	18,5	18,6	18,6	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	64 441	86 437	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1399	1747	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	614	680	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	71,3	71,4	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	38,9	39,5	46,1	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	79,8	72,6	70,9	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	72,2	72,4	75,4	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-12,6	-9,0	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	-1,5	7,4	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,62	3,72	4,16	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	29,4	31,5	36,8	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	85,6	86,1	85,1	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	73,1	72,5	73,4	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	89,6	93,5	93,8	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1932	1849	1937	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	9,1	10,5	10,9	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	88	89	91	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	80	81	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	319	385	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	98	97	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	91	51	110	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	501	900	1038	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Шумен

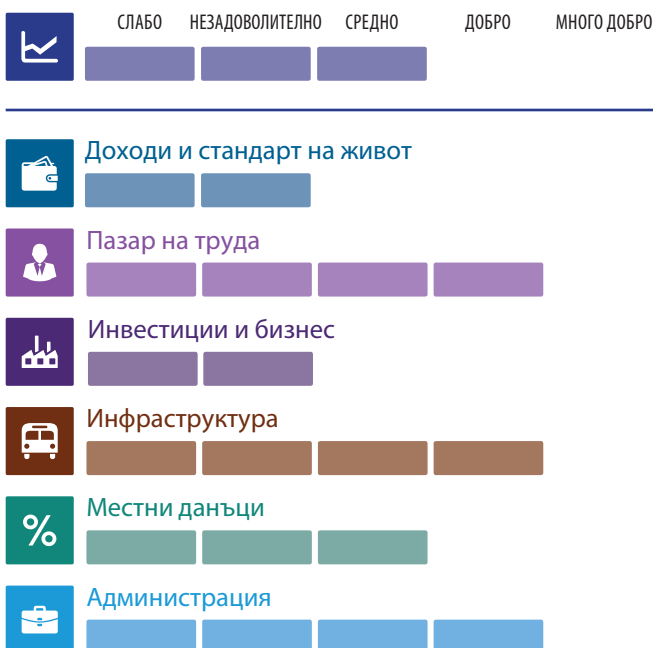
▶ Население (2023)	149 699
▶ Територия (кв.км)	3390
▶ Брой на населените места	151
▶ Дял на населението в градовете (%)	62,0

Брутният вътрешен продукт, доходите и пенсиите в област Шумен продължават да нарастват. Увеличението при коефициента на заетост в областта е значително и той за първи път изпреварва средния за страната. Инвестиционната активност остава сравнително ниска. Шумен е областта с най-голям дял на първокласните пътища и автомагистралите в страната. Общините в област Шумен имат относително ниски равнища на местните данъци. Рейтингът за прозрачността на органите на местното самоуправление остава значително по-висок от средния.

Естественят прираст е по-неблагоприятен от средния, но областта успява да привлича население. Резултатите на учениците продължават да са едни от най-слабите в страната. Здравеопазването в област Шумен страда от недостиг на болнични легла, но използваемостта на легловата база е най-високата в страната. Натовареността на местните съдии остава слаба, което се отразява благоприятно на бързината на правораздаване. Броят на престъпленията в областта е нисък, а разкриваемостта им – висока. Делът на нарушената територия е ограничен. Туризмът в областта е сравнително слабо застъпен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Брутният вътрешен продукт в област Шумен продължава да нараства и достига 15,6 хил. лв. на човек от населението, отреждайки на областта място след средата на подреждането по този показател през 2022 година. Запазва се и тенденцията на увеличаване на доходите и на пенсиите. Средната брутна годишна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 16,7 хил. лв. (при 21,2 хил. лв. в страната), а средната месечна пенсия – 688 лв. (при 784 лв. в страната).

Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, намалява значително и остава под средната стойност за страната – 15,1% в областта при 20,6% в страната през 2023 година. Коефициентът на Джини за доходното неравенство също намалява и е трайно под средното ниво за страната.

Пазар на труда

Делът на населението в трудоспособна възраст е близък, но под средния за 2023 г. – 57,7% в областта при 58,5% в страната. През 2023 г. заетостта и безработицата нарастват едновременно. Увеличението при коефициента на заетост в областта е значително – с над 5 пр.п. до 76,4% – и той за първи път изпреварва средния за страната (76,2%). Коефициентът на безработица обаче също се повишава, достигайки 10,1%, и е почти двойно по-висок от средния (5,3%).

Предизвикателство пред пазара на труда в Шумен остава образователният статус на работната сила, въпреки че през 2023 г. се наблюдава значително подобрене. Делът на хората между 25 и 64 години с основно и по-ниско образование намалява до 24% (при 15% в страната). Делът на висшистите пък се увеличава и достига 29% (при 31% в страната).

Инвестиции и бизнес

Инвестиционната активност в област Шумен остава сравнително ниска и през 2022 година. Броят на предприятията в областта е малък – 54 на хиляда души от населението (при 70 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи нарастват осезаемо, достигайки 2,8 хил. лв. на човек от населението, но са под средните за страната. Почти двойно е увеличението и на външните инвестиции спрямо населението, но и те остават сравнително ниски. Към края на 2022 г. преките чуждестранни инвестиции в областта достигат 1,4 хил. евро на човек (при 4,5 хил. евро на човек в страната). Делът на приходите от износ в нетните приходи от продажби също нараства и е сравнително висок – 35% в областта при 29% в страната. Стойността на произведената продукция достига 112,2 хил. лв. на нает (при 122,4 хил. лв. на нает в страната).

Относителният размер на разходите за научноизследователска и развойна дейност се повишават до 105 лв. на човек от населението и нареждат областта на четвъртото място в страната по този показател.

Инфраструктура

Шумен е сред добре представящите се области в категорията, оценяваща инфраструктурата. Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа в областта е по-висока на средната. Шумен е областта с най-голям дял на първокласните пътища и автомагистралите в страната – 37% (при 19% в страната) и през 2023 година. Качеството на пътищата обаче се влошава и остава под средното в страната, като делът на пътната настилка в добро състояние е 30% (при 40% в страната).

Достъпът на домакинствата до интернет се повишава до 88%, но все още е малко под средния в страната (89%).

Няма значими промени в дела на населението с достъп до обществена канализация и той остава нисък, като през 2022 г. е 58% (при 75% в страната). Делът на домакинствата, чиято канализация е свързана с пречиствателна станция, е 54% (при 67% в страната).

Местни данъци

Общините в област Шумен имат относително ниски равнища на местните данъци и през 2024 година. При всички разгледани местни данъци усредненото ниво в общините от областта е по-ниско от средното за страната. Най-голяма е разликата при ставките върху прехвърлянето на собственост и върху търговията на дребно.

В рамките на областта най-високи са данъците в община Нови пазар, а най-ниски – в община Хитрино.

Администрация

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ се свиват през 2024 г. и се изравняват със средните за страната. Намаление има и при рейтинга за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление, но той остава значително по-висок от средния – 75,8% при 69,3% в страната.

Делът на собствените приходи на общините в областта през 2023 г. остава нисък (19% при 27% в страната). Ограничено е и покритието на общинските разходи с местни приходи (53% при 74% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

Естественят прираст е по-неблагоприятен от средния, но областта успява да привлича население, с което компенсира изцяло неговото намаляване. През 2023 г. коефициентът на естествен прираст е $-9,1\%$ (при $-6,8\%$ в страната). Коефициентът на механичен прираст е положителен и сравнително висок ($9,6\%$).

Делът на децата до 4-годишна възраст е $4,0\%$ (при $4,5\%$ в страната), а този на населението над 65 години – $25,2\%$ (при $23,8\%$ в страната).

Гъстотата на населението е ниска и през 2023 г. – 854 души на кв. км в урбанизираните територии при (1221 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■

Обхватът на децата в детските градини в областта нараства значително и през 2023 година. Делът им достига 91% (при 88% в страната). Коефициентът на записване на учениците в V–VII клас в областта е 89% (при 90% в страната). Делът на второгодниците е равен на средния. Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика се повишава и е сравнително високо основно заради съответствието в ниските дялове на учащите и наетите с професионална квалификация в секторите на транспорта и на хотелиерството и ресторантьорството.

Резултатите на учениците продължават да са едни от най-слабите в страната и през 2024 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е 35,2 т. (при 42,9 т. в страната). На матурата по български език и литература зрелостниците от областта отново получават най-ниския резултат в страната – „Добър“ 3,84 (при „Добър“ 4,30 в страната), а делът на слабите оценки е вторият най-висок (след този в област Плевен) – $17,7\%$ (при $8,7\%$ в страната).

Броят на студентите намалява до 42 на хиляда души население, но остава по-висок от средния за страната (30 на хиляда души).

Здравеопазване ■■■■

Здравеопазването в област Шумен страда от недостиг на лекари специалисти и на болнични легла. Броят на общопрактикуващите лекари спрямо населението обаче нараства и вече е над средната стойност за страната. В областта има един общопрактикуващ лекар на 1627 души (при 1701 души на лекар в страната) през 2023 година. Броят на леглата в местните многопрофилни болници остава изключително нисък – 3,0 легла на хиляда души от населението (при 6,1 на хиляда души в страната). Използваемостта на леглата пък е най-високата в страната – 67% (при 56% в страната).

Аптечната мрежа е сравнително ограничена.

Детската смъртност през 2023 г. се повишава, но остава под средната за страната, макар и с малко. По-ниска от средната

за страната обаче е средната продължителност на живота. Делът на здравноосигурените е сред най-високите в страната.

Ред и сигурност ■■■■

Натовареността на местните съдии остава ниска, което се отразява благоприятно на бързината на правораздаване в областта и през 2023 година. Един съдия в Административния съд разглежда средно по 9,9 дела на месец (при 14,8 дела месечно на съдия в страната), а в Окръжния – 10,2 дела на месец (при 14,4 дела в страната). Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, е 97% (при 91% в страната), на административните – 84% (при 72% в страната), а на гражданските – 68% (при 65% в страната).

Броят на престъпленията в областта е нисък, а разкриваемостта им – висока. През 2023 г. броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността достига 9,5 на хиляда души от населението (при 11,3 на хиляда души в страната). Разкриваемостта им е 65% (при 53% в страната). Броят на полицаите спрямо населението обаче е сравнително нисък.

Околна среда ■■■■

Образуваните битови отпадъци в областта се увеличават, но остават относително малко, а управлението им се подобрява, но продължава да не е добро. През 2022 г. те са 452 кг на човек (при 488 кг на човек в страната), а сравнително малко от тях се предават за третиране и рециклиране – 52% (при 76% в страната).

Делът на горската територия е близък до средния за страната, но делът на нарушената територия е доста по-ограничен. Инсталираните ВЕИ мощности спрямо населението са сравнително малко. Шумен е сред областите с нисък обем на използването на питейна вода в домакинствата.

Култура и туризъм ■■■■

Посещенията на местните музеи и библиотеки продължават да нарастват и през 2023 г. и остават над средните стойности за страната. Броят на посещенията в музеите достига 1139 на хиляда души (при 770 на хиляда души в страната), а в библиотеките – 1626 на хиляда души (при 679 на хиляда души в страната) – една от най-високите стойности за страната. Посещаемостта на кината също се увеличава, но остава изключително ниска – 149 посещения на хиляда души (при 684 на хиляда души в страната). Подобни са и тенденциите при театрите в областта.

Туризмът в областта е сравнително слабо застъпен. Броят на леглата в местата за настаняване през 2023 г. е 12 на хиляда души (при 56 на хиляда души в страната), а реализираните нощувки са 515 на хиляда души (при 4167 на хиляда души в страната). Малко са и реализираните нощувки през онлайн платформи на споделената икономика.

Ключови показатели за област Шумен

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	11 989	15 614	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	15 105	16 702	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	15,4	22,5	15,1	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	60,0	57,8	57,7	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	69,9	71,3	76,4	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	9,2	9,4	10,1	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	27,8	26,8	23,5	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	24,2	24,8	29,2	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	85 114	112 201	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1897	2794	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	708	1363	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	56,7	58,0	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	37,6	37,8	30,1	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	78,1	71,7	52,6	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	76,1	76,5	75,8	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-11,7	-9,1	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	6,4	9,6	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,58	3,43	3,84	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	27,0	26,2	35,2	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	79,6	90,3	88,9	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	72,4	71,3	72,6	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	88,1	98,9	99,4	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1862	1705	1627	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	8,6	9,0	9,5	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	95	97	97	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	79	83	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	370	452	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	45	52	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	68	66	149	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	372	506	515	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Ямбол

▶ Население (2023)	106 320
▶ Територия (кв.км)	3355
▶ Брой на населените места	109
▶ Дял на населението в градовете (%)	69,9

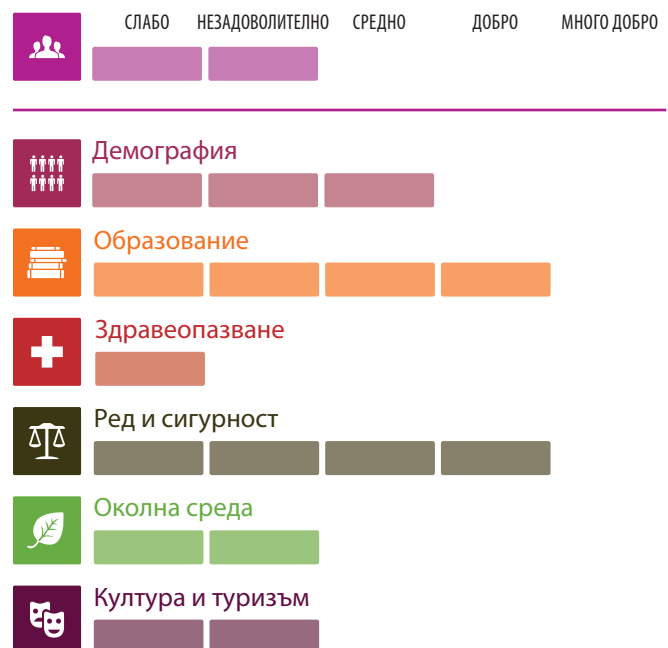
Брутният вътрешен продукт, доходите и пенсиите в област Ямбол продължават да нарастват. Делът на трудоспособното население в областта е един от най-ниските в страната. Инвестиционната активност остава слаба. Ямбол се характеризира с висока гъстота на пътната мрежа, но железопътната мрежа е сред най-слабо развитите в страната. Усреднените нива на местните данъци са близки до средните. Самооценките на администрациите в област Ямбол за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ се повишават.

Както естественият, така и механичният прираст в областта са неблагоприятни. Представянето на учениците не е сред добрите, но се отчита подобрение спрямо останалите области. Здравеопазването страда от нисък относителен брой на лекарите специалисти, както и от ограничена леглова база в болниците. Натовареността на местните съдии в областта е значително по-слаба от средната за страната, но правораздаването е сравнително бавно. Обемът на образуваните битови отпадъци е нисък. Туризмът е изключително слабо застъпен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Брутният вътрешен продукт в област Ямбол продължава да нараства и достига 15,8 хил. лв. на човек от населението през 2022 година.

Стабилно остава и увеличаването на доходите и на пенсиите. Средната брутна годишна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 16,5 хил. лв. (при 21,2 хил. лв. в страната). Средната месечна пенсия е 763 лв. (при 784 лв. в страната).

След няколко години на спад нивото на бедност в областта се повишава през 2023 година. Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, достига 26,7% (при 20,6% в страната). Подходното неравенство остава под средното за страната.

Пазар на труда

Делът на трудоспособното население в областта е един от най-ниските в страната (само преди този в област Видин) през 2023 година. Заетостта се повишава, а безработицата – намалява. Коефициентът на заетост достига 74,8% (при 76,2% в страната), а този на безработицата – 5,1% (при 5,3% в страната).

Предизвикателство за пазара на труда остава образователният статус на работната сила, въпреки че през 2023 г. се наблюдава известно подобрение. Делът на населението на възраст 25–64 години с основно и по-ниско образование намалява до 19% (при 15% в страната), а на това с висше образование се повишава до 20% (при 31% в страната).

Инвестиции и бизнес

През 2022 г. инвестиционната активност в област Ямбол остава ниска. Заради сравнително голямата тежест на преработващата промишленост Ямбол е сред областите с относително малък брой предприятия – 59 на хиляда души от населението (при 70 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи се увеличават значително – до 2,8 хил. лв. на човек. Ръстът на преките чуждестранни инвестиции обаче е по-скоро символичен и те остават сред най-ниските в страната – 476 евро на човек (при 4,5 хил. евро на човек в страната). Произведената продукция нараства бързо и достига 92,0 хил. лв. на нает. Делът на приходите от износ в нетните приходи от продажби намалява и остава сравнително нисък – 24% (при 29% в страната).

Разходите за научноизследователска и развойна дейност в областта са сравнително ниски спрямо населението.

При усвояването на европейски средства се наблюдава ръст и те все повече се приближават до средните стойности за страната. Към 30 юни 2024 г. стойността на изпла-

тените суми на бенефициенти по оперативните програми в област Ямбол е 3132 лв. човек от населението (при 3175 лв. в страната). В рамките на областта най-много средства усвоява община Болярово.

Инфраструктура

Ямбол се характеризира с висока гъстота на пътната мрежа, но железопътната мрежа е сред най-слабо развитите в страната (след област Добрич). Делът на първокласните пътища и магистралите е над средния за страната – 21% (при 19% в страната) и през 2023 година. Качеството на пътищата в областта е под средното за страната и през 2023 г. делът на пътната настилка в добро състояние намалява до 29%, изоставайки значително от средния за страната (40%). Достъпът на домакинствата до интернет намалява и е сравнително нисък и през 2023 година.

Няма значими промени в дела на населението с достъп до обществена канализация и той остава под средния за страната и през 2022 г. – 71% (при 75% в страната). Същевременно делът на домакинствата, чиято канализация е свързана с пречиствателна станция, е над средния – 69% (при 67% в страната).

Местни данъци

Усреднените нива на местните данъци в област Ямбол и през 2024 г. са близки до средните в страната. Сред разглежданите данъци по-високи от средните са единствено тези върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица, макар и с много малко. Същевременно ставките върху търговията на дребно остават доста под средните. Размерът на данъчната ставка за търговия на дребно средно за област Ямбол е 8,17 лв. на кв. м (при 13,09 лв. на кв. м в страната).

В рамките на областта най-високи са средните данъци в община Ямбол, а най-ниски – в община Елхово.

Администрация

Самооценките на администрациите в област Ямбол за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ се повишават през 2024 г. и са над средните за страната. Рейтингът за прозрачност в работата на органите на местното самоуправление обаче намалява и е под средния с оценка 68,8% в областта при 69,3% в страната.

Делът на собствените от общите приходи на общините в областта през 2023 г. е 21% (при 27% в страната), а покритието на общинските разходи с местни приходи е 64% (при 74% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■

Демография ■■■■

Както естественият, така и механичният прираст в областта са неблагоприятни спрямо средните за страната и през 2023 година. Коефициентът на естествен прираст е $-9,0\%$ (при $-6,8\%$ в страната). Този на механичния прираст също е отрицателен ($-0,9\%$).

Делът на децата до 4-годишна възраст е по-висок от средния – $4,8\%$ в областта при $4,5\%$ в страната, но и този на населението над 65 години също е сравнително висок – $26,8\%$ (при $23,8\%$ в страната).

Гъстотата на населението в урбанизираните територии е значително по-нисък от средния – 680 души на кв. км в областта при 1221 души на кв. км в страната.

Образование ■■■■

Делът на децата в детските градини остава сравнително нисък и през 2023 година. Коефициентът на записване на учениците в V–VII клас обаче е близък до средния. Делът на второгодниците е висок. Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е сравнително голямо, особено в секторите на промишлеността и селското стопанство.

Представянето на учениците от областта бележи подобрение спрямо останалите области през 2024 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е $40,4$ т. (при $42,9$ т. в страната). Успехът на матурата по български език и литература е „Добър“ $4,25$ (при „Добър“ $4,30$ в страната), а делът на слабите оценки е нисък – $7,1\%$ (при $8,7\%$ в страната), което поставя областта на четвърто място по този показател (след столицата, Смолян и Перник).

Броят на студентите в областта спрямо населението намалява в унисон със свиването им в страната и достига 6 на хиляда души от населението (при 30 на хиляда души в страната).

Здравеопазване ■■

Слабото представяне на областта в сферата на здравеопазването е обусловено преди всичко от ниския относителен брой на лекарите специалисти (само преди този в област Кърджали), ограничената леглова база в болниците, както и от високия коефициент на детска смъртност през 2023 г. ($8,5\%$ при $4,9\%$ в страната). Същевременно броят на общопрактикуващите лекари в областта е близък до средния за страната спрямо населението. Продължителността на живота на жителите на областта изостава от средната за страната с малко над една година. Броят на леглата в местните многопрофилни болници нараства, но остава сравнително нисък – 3,9 на хиляда души (при 6,1 на хиляда души в страната). Използваемостта им също е по-ниска от средната.

Делът на здравноосигурените се повишава, но все още е под средния за страната. По-ограничена е и аптечната мрежа в областта.

Ред и сигурност ■■■■

Натовареността на съдиите в област Ямбол е значително по-ниска от средната за страната, а правораздаването е сравнително бързо. През 2023 г. един местен съдия в Административния съд разглежда средно по 10,1 дела месечно (при 14,8 дела на съдия в страната), а в Окръжния съд – 12,7 дела месечно (при 14,4 дела на съдия в страната). Делът на гражданските дела, приключили в 3-месечен срок, е 84% (при 65% в страната), на административните – 84% (при 72% в страната), а на наказателните – 91% (колкото и в страната).

Броят на престъпленията в областта е близък, макар и над средния, а разкриваемостта им е относително висока. През 2023 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са 11,5 на хиляда души от населението (при 11,3 на хиляда души в страната). Разкриваемостта им е 67% (при 53% в страната). Броят на полицайте спрямо населението е над средния за страната.

Околна среда ■■

Образуваните битови отпадъци в областта са относително малко, а управлението им – сравнително добро. През 2022 г. в областта са образувани 417 кг отпадъци на човек (при 488 кг на човек в страната), а 88% от тях се предават за третиране и рециклиране (при 76% в страната).

Делът на горската територия е нисък (15% при 33% в страната), но и този на нарушената е ограничен ($0,2\%$ при $0,4\%$ в страната). Инсталираните ВЕИ мощности са над средните за страната спрямо населението.

Индексът на нуждата от охлаждане в областта е най-високият в страната. Същевременно използването на питейна вода от домакинствата е сравнително малко.

Култура и туризъм ■■

Посещенията в кината достигат до 449 на хиляда души от населението (при 684 на хиляда души в страната), а на библиотеките – 471 на хиляда души (при 679 на хиляда души в страната). Относителният брой на посещенията на музеите е сред най-ниските в страната, макар че през 2023 г. нараства до 189 на хиляда души (при 770 на хиляда души в страната). Сред разглежданите индикатори в тази сфера единствено броят на посещенията на местните театри спрямо населението е по-висок от средния – 358 на хиляда души в областта при 349 на хиляда души в страната.

Туризмът е изключително слабо застъпен. Броят на леглата в местата за настаняване е 7 на хиляда души (при 56 на хиляда души в страната) през 2023 година. Реализираните нощувки пък са 452 на хиляда души (при 4167 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област Ямбол

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	12 617	15 805	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	14 779	16 472	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	24,0	20,2	26,7	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	56,1	54,2	54,1	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	67,3	73,7	74,8	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	5,5	5,4	5,1	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	20,6	21,8	18,6	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	23,0	19,7	20,0	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	73 402	91 955	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2165	2755	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	396	476	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	70,9	71,5	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	36,3	30,4	29,5	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	93,2	87,2	64,0	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	72,5	72,4	68,8	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-11,5	-9,0	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	-0,4	-0,9	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,79	3,79	4,25	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	30,7	30,8	40,4	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	89,1	90,0	89,3	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	72,3	71,5	72,4	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	88,6	92,6	93,1	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1733	1662	1696	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	10,0	11,0	11,5	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	82	88	91	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	87	90	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	371	417	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	91	88	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	130	391	449	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	240	437	452	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Групи индикатори

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Брутен вътрешен продукт на човек от населението	Индикаторът измерва стандарта на живот в областта и степента на развитие на местната икономика. Колкото по-висок БВП на човек от населението има съответната област, толкова това е показателно за по-силна местна икономика и по-висок стандарт на живот на местните жители.	2012–2022	лв./човек от населението	НСИ
Средна годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение	Размерът на трудовите доходи е един от основните фактори, които определят нивото на общия доход на домакинствата.	2012–2022	лв.	НСИ
Размер на средната месечна пенсия	Индикаторът показва най-общо благосъстоянието и стандарта на живот на местните пенсионери.	2014–2023	лв.	НОИ
Коефициент на Джини	Коефициентът измерва доходното неравенство по скала от 0 до 100 пункта, където 100 пункта е пълно неравенство.	2012–2023	пунктове	НОИ
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната	Основен показател за бедност. Показва дела на лицата с еквивалентен разполагаем доход под т.нар. линия на бедност, която се определя на 60% от националния медианен еквивалентен разполагаем доход.	2019–2023	%	НСИ

Пазар на труда

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Дял на населението в трудоспособна възраст	Възрастовата граница за разпределението на населението в тази категория се определя съгласно актуалната през съответната година възраст за пенсиониране, приета с Постановление на МС. Индикаторът има тясно отношение към местния пазар на труда.	2012–2023	%	НСИ
Средногодишен коефициент на безработица на населението на 15 и повече години	Ниските нива на безработицата в една област са признак за жизнена и създаваща работни места стопанска среда.	2012–2023	%	АЗ
Средногодишен коефициент на заетост на населението на 15–64 години	Коефициентът на заетост е водещ индикатор за пазара на труда, показвайки каква част от населението в трудоспособна възраст работи.	2012–2023	%	НСИ
Относителен дял на населението на възраст между 25 и 64 години с висше образование	Високият дял на населението с висше образование в една област създава предпоставки за повишаването на нейната конкурентоспособност, производителност на труда и икономически растеж.	2012–2023	%	НСИ
Относителен дял на населението на възраст между 25 и 64 години с основно и по-ниско образование	Показател за образователната структура на работната сила. Колкото по-висок е дялът на лицата с основно и по-ниско образование, толкова по-малък е потенциалът на местния пазар на труда за запълване на новите работни места. По-ниското образование предполага по-ниска икономическа активност, по-малка производителност на труда и съответно по-ниски доходи.	2012–2023	%	НСИ

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Брой на нефинансовите предприятия	Индикаторът показва предприемаческите нагласи и инвестиционната активност в местната икономика.	2012–2022	брой предприятия на хиляда души от населението	НСИ
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи	Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА) на човек от населението в областта са водещ показател за инвестиции в местната икономика.	2012–2022	лв./човек от населението	НСИ
Преки чуждестранни инвестиции в предприятия от нефинансовия сектор с натрупване	Индикаторът за преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в предприятията от нефинансовия сектор показва кумулативния размер на инвестициите в съответната област и нейната привлекателност за чуждестранните инвеститори.	2012–2022	евро/човек от населението	НСИ
Стойност на изплатени суми по договори на общините като бенефициенти по оперативни програми	Високата степен на усвояване на средства по оперативните програми създава предпоставки за подобряването на конкурентоспособността на отделните области. Тя е индикатор за добрата работа на администрацията и за нейната способност и желание да подобрява условията за работа и живот в областта с помощта на европейски средства.	към 30.06.2024	лв./човек от населението	ИСУН, ИСУН 2022
Произведена продукция	Произведената продукция на нает представя относителната производителност на предприятията в областта.	2012–2022	лв./нает	НСИ
Дял на приходите от износ в нетните приходи от продажби на нефинансовите предприятия	Делът на приходите от износ в нетните приходи от продажби на нефинансовите предприятия показва доколко местното производство е ориентирано към износ на продукцията	2018–2022	%	НСИ
Разходи за научноизследователска и развойна дейност	Научноизследователската и развойна дейност включва всяка творческа и систематична работа, която се провежда с цел да се увеличи обемът на знанията, включително познанието за човека, културата и обществото, както и за разработването на нови приложения на наличните знания.	2012–2022	лв./човек от населението	НСИ

Инфраструктура

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Гъстота на пътната мрежа	Индикаторът измерва сбора от дължината на автомагистрала и пътища (първокласни, второкласни и третокласни), съотнесен към територията на съответната област. Републиканската пътна мрежа е от изключително значение за превоза на пътници и товари в страната. Индикаторът изключва улиците в населените места.	2012–2023	дължина на пътната мрежа в км/100 кв.км територия	НСИ
Гъстота на железопътната мрежа	Индикаторът представя всички жп линии, които са предназначени за придвижване на влакове между гарите или местата, отбелязани като самостоятелни пунктове на тръгване и пристигане за превоз на пътници и товари. Изключват се линиите на градския железопътен транспорт. Колкото по-голяма е гъстотата на железопътната мрежа в регионите, толкова по-лесен е превозът на пътници и товари.	2012–2023	дължина на жп линии в км/100 кв.км територия	НСИ
Дял на автомагистралите и първокласните пътища	Индикаторът дава допълнителна информация за характеристиките на пътната инфраструктура в една област. По-високият дял на магистралите и първокласните пътища показва по-висока степен на развитие на местната инфраструктура.	2012–2023	%	НСИ
Дял на домакинствата с достъп до широколентов интернет	Достъпът на домакинствата до интернет е показателен за навлизането на новите информационно-комуникационни технологии в областите на страната.	2012–2023	%	НСИ
Дял на пътната настилка в добро състояние	Освен гъстотата на пътната мрежа важно значение за инфраструктурния профил на областите има и качеството на пътната настилка. Индикаторът показва дела на пътищата, чието състояние е оценено от АПИ като „добро“.	2012–2023	%	АПИ
Дял на населението в селища с обществена канализация, свързано с пречиствателни станции	Наличието на селищни пречиствателни станции предполага по-ниско замърсяване на околната среда с отпадъчни води, а също и по-високо оползотворяване на водните ресурси в съответната област. Колкото по-голяма част от канализационната мрежа е свързана с пречиствателни станции, толкова по-малък е отрицателният ефект на отпадъчните води върху околната среда.	2012–2022	%	НСИ
Дял на населението в селища с обществена канализация	Индикаторът показва процента от жителите на една област, които живеят в селища с обществена канализация. Обхватът на обществената канализация оказва влияние както върху социалните, така и върху екологичните характеристики на областите.	2012–2022	%	НСИ

% Местни данъци

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Размер на данъка върху недвижимите имоти – нежилищни имоти на юридически лица	Облагането на недвижимите имоти е най-сериозният източник на собствени приходи за общините. По отношение на бизнес средата и тежестите върху бизнеса най-голямо влияние оказва именно облагането на нежилищните имоти на юридическите лица.	2012–2024	промил (‰)	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ
Размер на данъка върху превозните средства и леките автомобили – с мощност над 74 kW до 110 kW	Облагането на превозните средства също е сериозен източник на собствени приходи за общините. Този тип облагане е в тежест предимно на малки фирми, като мощността на автомобилите е избрана като най-релевантна именно за подобен тип фирми. След 2019 г. индикаторът взема предвид и въведения екологичен компонент за определянето на данъчната ставка.	2012–2024	лв./kW	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ
Размер на годишния патентен данък за търговия на дребно до 100 кв.м търговска площ – при най-добро местонахождение на обекта	Патентните данъци са различен тип облагане от споменатите по-горе и са в тежест на конкретни бизнеси. Патентният данък за търговия на дребно е избран като най-разпространен и разпознаваем.	2012–2024	лв./кв.м	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ
Размер на данъка при възмездно придобиване на имущество	Размерът на данъка при възмездно придобиване на имущество има отношение както към навлизащите на местния пазар инвеститори, така и към разширяващите своята дейност местни предприемачи.	2012–2024	промил (‰)	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Рейтинг за активна прозрачност на органите на местното самоуправление	Рейтингът за активна прозрачност на органите на местно самоуправление на ПДИ се базира на резултатите от ежегодно проучване на Фондацията чрез оценяване на интернет страниците и подаване на електронни заявления до административните структури в системата на изпълнителната власт. Оценката на всяка отделна област представлява среднопретеглената оценка от рейтингите на влизащите в обхвата ѝ общини.	2016–2024	%	Фондация “Програма Достъп до информация”
Развитие на електронното правителство	Индикаторът представя самооценката на местните власти за степента и обхвата на предоставяните от тях електронни услуги. Ниските оценки показват пълно отсъствие на електронни услуги или наличието на базови такива, а високите оценки показват наличие на възможност за осъществяване на двупосочни транзакции между администрацията и гражданите/бизнеса.	2013–2024	оценка от 1 до 4	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ
Развитие на услугата „едно гише“	Индикаторът представя самооценката на местните власти за етапа на готовност за обслужване на бизнеса и гражданите на „едно гише“.	2013–2024	оценка от 1 до 4	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ
Дял на собствените от общите приходи на общините	Това съотношение показва доколко всяка община може сама да задоволи потребностите си, без да разчита на държавния бюджет.	2015–2023	%	МФ
Покритие на общинските разходи с местни приходи	Индикаторът показва зависимостта на общинските бюджети от трансфери от държавния бюджет.	2015–2023	%	МФ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Гъстота на населението спрямо територията на населените места и други урбанизирани територии	Този индикатор за гъстотата на населението дава информация за броя на хората на единица площ. Гъстотата се влияе от механичното и естественото движение на населението, както и от процеса на урбанизация.	2022–2023	брой лица/ кв. км	НСИ
Коефициент на естествен прираст	Естественият прираст на населението представлява разликата между броя на регистрираните живородени деца и броя на починалите през съответната година. Коефициентът на естествен прираст показва увеличението или намалението на населението на областта на хиляда души от средногодишното ѝ население, като положителният естествен прираст на населението се приема за благоприятен демографски показател.	2022–2023	промил (‰)	НСИ
Коефициент на механичен прираст	Коефициентът на механичен прираст на населението показва увеличението или намалението на населението на областта на хиляда души средногодишно население вследствие на неговата миграция. Коефициентът се изчислява на база на данните за броя на лицата, които са променили обичайното си местоживееие за разглеждания период. Механичният прираст представлява разликата между заселилите се и изселилите се лица за съответната област.	2022–2023	промил (‰)	НСИ
Дял на населението на възраст 0–4 години	Индикаторът показва степента на застаряване в областите. По-високият дял означава по-слабо застаряване.	2012–2023	%	НСИ
Дял на населението на възраст над 65 години	Индикаторът показва степента на застаряване в областите. По-високият дял означава влошена възрастова структура на населението.	2012–2023	%	НСИ

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Брой на студентите в колежи и университети	Индикаторът включва учащите в университетите, колежите и специализираните висши училища, но не включва учащите в професионално обучение с прием след средно образование. Наличието на голям брой студенти в една област е предпоставка за по-висока образованост на местната работна ръка и по-голяма атрактивност на населеното място.	2012–2023	брой студенти на хиляда души от населението	НСИ
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас	Нетният коефициент на записване на населението се изчислява в проценти като съотношение на броя на учащите в съответната образователна степен във възрастовите групи към броя на населението в същите възрастови групи, изчислен към 31 декември на съответната година. Броят на учащите в основното и средното образование се установява до 1 октомври на съответната година. Изборът на V–VII клас е базиран на факта, че това е най-ниската образователна степен, при която се регистрира относително висок недообхват на образователната система.	2018–2023	%	НСИ
Относителен дял на второгодниците	Относителният дял на второгодниците показва броя на учениците, които за втора поредна година са били записани в същото образователно ниво като предходната. Индикаторът показва качеството на образователните институции, поне що се отнася до способността им да създадат оптимални условия за възприемане на предвидения материал от страна на учениците.	2012–2022	%	НСИ
Среден успех от ДЗИ по български език и литература през учебната година	Високият среден успех от матурите по български език и литература е признак за добро качество на средното образование в областта. Въпреки различната трудност на зрелостните изпити през различните години резултатите позволяват сравнимост между областите за всяка конкретна година.	2012–2024	оценка от 2 до 6	МОН
Дял на оценките по български език и литература под „Среден“ 3,00	Високият процент на издържалите матурата по български език и литература е показател за добро качество на средното образование в областта.	2012–2024	%	МОН
Среден успех на НВО след VII клас по математика	Високият резултат на националното външно оценяване по математика след VII клас е индикатор за добро качество на прогимназиалния етап от училищното образование в областта. Показателят се ползва и като контрапункт на ДЗИ по БЕЛ, тъй като много малък брой ученици избират ДЗИ по математика.	2018–2024	среден брой точки от възможни 100	МОН
Индекс на съответствието между професионалното образование и профила на икономиката	Индикаторът показва съответствието между учащите в професионалното образование по специалности и заетите с придобита професионална квалификация по сектори. Това съответствие е важен аспект и за пазара на труда, тъй като показва връзката между образованието и заетостта на местно ниво.	2022–2024	среден брой точки от възможни 100	ИПИ въз основа на МОН и НСИ
Дял на децата в детските градини	Индикаторът е пряко свързан с обхвата на предучилищното образование в детските градини.	2012–2023	%	ИПИ

Здравеопазване

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Население на един общопрактикуващ лекар	Общопрактикуващите лекари са първото стъпало в здравната система. Индикаторът за броя лица на един общопрактикуващ лекар показва както осигуреността на населението с медицински персонал, така и натовареността на лекарите.	2012–2023	брой лица на един общопрактикуващ лекар	НСИ
Индекс на достъпност до лекари специалисти	Индексът измерва достъпа до лекари специалисти спрямо областта в страната, където този достъп е най-добър. По-ниската стойност означава по-добър достъп. Понятието „лекар специалист“ включва интернисти, кардиолози, педиатри, хирурзи, ортопедо-травматолози, уролози, инфекционисти, акушер-гинеколози, офталмолози, невролози, психиатри, рентгенолози и др.	2018–2023	съставен индекс	ИПИ въз основа на НСИ
Дял на здравноосигурените лица	Относителният дял на здравноосигурените лица от населението показва достъпността на населението до здравни услуги в съответната област, като от него може да се съди индиректно за здравния статус на населението.	2012–2023	%	НАП (заявление за достъп до информация по ЗДОИ)
Размер на легловата база в МБАЛ	Индикаторът показва броя на болничните легла в многопрофилните болници за активно лечение на хиляда души от населението. Легловата база служи за относителен показател на материалната осигуреност на здравеопазването в областта.	2012–2023	брой болнични легла на хиляда души от населението	НСИ
Използваемост на леглата за активно лечение	Индикаторът дава информация за натовареността на многопрофилните болници за активно лечение (МБАЛ).	2018–2023	%	НСИ
Коефициент на детска смъртност	Коефициентът на детска смъртност показва броя на умрелите деца на възраст до 1 година на всеки хиляда живородени деца през съответната година. Високият коефициент показва както недостатъците в здравната грижа, така и наличието на ниска здравна култура в местното население.	2012–2023	промил (‰)	НСИ
Средна продължителност на живота	Индикаторът показва средната продължителност на живота на населението и се използва като функция на качеството на живота.	2012–2023	години	НСИ
Население на една аптека	Индикаторът за броя лица на една аптека показва достъпът на населението до лекарства и фармацевти.	2022–2023	брой лица на една аптека	НСИ

Ред и сигурност

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок	По-високият дял на наказателните дела в окръжните съдилища, които приключват в 3-месечен срок, предполага относително по-бързо правораздаване (при равни други условия).	2012–2023	%	BCC
Дял на делата в административните съдилища, приключили в 3-месечен срок	По-високият дял на административните дела, които приключват в 3-месечен срок, предполага относително по-бързо правораздаване (при равни други условия).	2023	%	BCC
Дял на гражданските дела в окръжните съдилища, приключили в 3-месечен срок	По-високият дял на гражданските дела, които приключват в 3-месечен срок, предполага относително по-бързо правораздаване (при равни други условия).	2023	%	BCC
Средна действителна натовареност на съдиите в окръжните съдилища	Индикаторът показва отклонението от средната реална натовареност на съдиите в окръжните съдилища за съответната година. При висока степен на натовареност достъпът до правосъдие може да се смята за затруднен, а ниската натовареност може да показва неефективност.	2023	съставен индекс	BCC
Средна действителна натовареност на съдиите в административните съдилища	Индикаторът показва отклонението от средната реална натовареност на съдиите в административните съдилища за съответната година. При висока степен на натовареност достъпът до правосъдие може да се смята за затруднен, а ниската натовареност може да показва неефективност.	2023	съставен индекс	BCC
Престъпления срещу личността и собствеността	Престъпленията срещу личността и собствеността са показател за нивото на престъпност в определена територия. Официално регистрираните престъпления невинаги представят реалната картина за престъпността в областта, но дават добра основа за оценка и сравнение между отделните области.	2012–2023	брой престъпления на хиляда души от населението	НСИ, МВР
Дял на разкритите престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината	Колкото по-висок е делът на разкритите престъпления, толкова по-добре работят правоприлагащите органи в съответната област. Индикаторът се отнася само за разкриваемостта на регистрираните престъпления и допълва картината за сигурността в отделните области на страната.	2012–2023	%	НСИ, МВР
Брой полицаи спрямо населението	Индикаторът показва броя на полицаите спрямо населението и отчита осигуряването на вътрешен ред и сигурност на жителите.	2023	брой полицаи на хиляда души от населението	МВР

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Образувани битови отпадъци	Образуваните битови отпадъци на човек от обслужваното население е стандартен показател за измерване степента на чистота на околната среда. За целите на изследването е възприето, че колкото по-висок е този показател, толкова по-застрашена е околната среда в съответната област.	2012–2022	кг/ човек/ година	НСИ
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране	Делът на рециклираните и третираните отпадъци е от значение, доколкото останалият отпадък се насочва към открити сметища, които носят сериозни екологични и здравни рискове. По-високият дял на рециклиране и третиране означава по-чиста околна среда.	2013–2022	%	НСИ
Индекс на нуждата от охлаждане	Индексът показва прекомерната топлина на местния климат чрез дневни градуси над определен температурен праг. Този показател измерва нуждата от охлаждане, която е пряко свързана и с потреблението на енергия.	2012–2023	съставен индекс	Евростат
Използвана питейна вода	Индикаторът показва потреблението на питейна вода от ВиК от домакинствата.	2012–2022	литър/ човек/ ден	НСИ
Дял на горската територия от общата територия на областта	Индикаторът включва дела на поземлени имоти – дървопроизводителни гори и недървопроизводителни горски площи.	2021–2023	%	НСИ
Дял на нарушената територия от общата територия на областта	Индикаторът включва дела на поземлени имоти за добив на полезни изкопаеми и поземлени имоти, заети от индустриални и битови отпадъци, деградирани земи.	2021–2023	%	НСИ
Инсталирани ВЕИ мощности	Дава информация за инсталираните мощности от фотоволтаични, вятърни, водни и други централи.	към 30.06.2024	kW/човек от населението	АУЕР

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Посещения в театрите	Показател за интензивност на културните дейности. Индикаторът показва средногодишния брой на регистрираните посещения в театрите на територията на областта.	2012–2023	брой посещения на хиляда души	НСИ
Посещения в кината	Показател за интензивност на културните дейности. Индикаторът показва средногодишния брой на регистрираните посещения в кината на територията на областта.	2012–2023	брой посещения на хиляда души	НСИ
Посещения в музеите	Показател за интензивност на културните дейности. Индикаторът показва средногодишния брой на регистрираните посещения в музеите на територията на областта.	2012–2023	брой посещения на хиляда души	НСИ
Посещения в библиотеките	Показател за интензивност на културните дейности. Индикаторът показва средногодишния брой на регистрираните посещения в библиотеките с фонд над 200 хил. тома на територията на областта.	2012–2023	брой посещения на хиляда души	НСИ
Брой легла в местата за настаняване	Индикаторът показва потенциала за развитие на туризъм.	2012–2023	брой легла на хиляда души	НСИ
Реализирани нощувки в местата за настаняване	Индикаторът показва реалния интензитет на туристическия живот.	2012–2023	брой нощувки на хиляда души	НСИ
Реализирани нощувки през онлайн платформи на споделената икономика	Индикаторът показва значението на споделената икономика в сектора на туризма.	2019–2022	брой нощувки на хиляда души	НСИ

Приложение

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Индикатор	Брутен вътрешен продукт на човек от населението (лв.)	Средна годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение (лв.)	Размер на средна пенсия (лв.)	Коефициент на Джини за доходно неравенство (пунктове)	Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)
Област	2022 г.	2022 г.	2023 г.	2023 г.	2023 г.
Благоевград	16 041	13 833	711	27,6	21,6
Бургас	19 534	16 307	872	29,7	21,0
Варна	24 007	19 448	830	33,1	14,6
Велико Търново	17 959	16 105	738	32,8	28,9
Видин	13 273	14 566	695	33,4	33,7
Враца	21 818	19 441	786	39,0	19,2
Габрово	21 351	17 118	748	24,3	15,7
Добрич	15 642	15 837	699	41,2	32,1
Кърджали	15 411	15 693	633	32,7	27,3
Кюстендил	13 575	13 988	821	32,8	16,1
Ловеч	15 890	15 704	709	30,9	26,9
Монтана	14 651	15 514	704	36,4	33,4
Пазарджик	15 535	16 407	712	33,6	27,2
Перник	13 845	16 188	861	25,7	15,2
Плевен	15 562	17 030	734	33,1	26,4
Пловдив	21 638	17 931	763	37,8	26,6
Разград	15 858	16 955	647	29,0	31,3
Русе	18 658	17 154	736	35,6	20,0
Силистра	12 087	14 813	654	33,9	25,6
Сливен	12 586	15 312	739	31,9	21,4
Смолян	16 425	14 633	761	27,7	14,7
София	25 014	19 330	814	30,9	26,1
София (столица)	53 746	29 698	957	37,9	8,1
Стара Загора	37 138	18 980	831	35,6	23,1
Търговище	17 195	17 343	659	34,7	36,5
Хасково	12 859	14 308	757	30,0	26,0
Шумен	15 614	16 702	688	28,6	15,1
Ямбол	15 805	16 472	763	34,2	26,7
Средно за страната	25 956	21 242	784	37,2	20,6

Пазар на труда

Индикатор Област	Относителен дял на населението на възраст между 25 и 64 години с висше образование (%) 2023 г.	Относителен дял на населението на възраст между 25 и 64 години с основно и по-ниско образование (%) 2023 г.	Средногодишен коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%) 2023 г.	Средногодишен коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%) 2023 г.	Дял на населението в трудоспособна възраст (%) 2023 г.
Благоевград	20,7	16,2	10,0	76,6	59,5
Бургас	23,4	18,4	4,2	76,2	58,7
Варна	36,6	15,2	3,3	82,9	60,4
Велико Търново	30,0	8,1	5,4	80,0	56,3
Видин	20,5	11,5	14,7	65,9	53,5
Враца	22,3	15,6	10,4	61,8	57,2
Габрово	23,4	16,1	4,2	74,3	54,4
Добрич	18,7	28,4	4,8	68,9	56,4
Кърджали	22,4	20,0	10,2	70,6	56,8
Кюстендил	26,0	3,9	7,7	78,9	55,6
Ловеч	17,6	13,7	9,6	70,4	54,7
Монтана	15,5	17,2	12,3	61,6	55,1
Пазарджик	14,9	23,1	8,0	75,3	57,4
Перник	17,1	17,2	4,1	72,5	57,1
Плевен	25,1	17,1	7,3	72,9	54,7
Пловдив	30,9	15,2	4,2	75,0	59,1
Разград	23,5	28,7	9,7	64,5	57,9
Русе	28,9	11,0	5,5	78,6	57,0
Силистра	20,4	27,1	10,7	63,6	55,3
Сливен	23,2	34,3	8,1	70,1	55,0
Смолян	24,9	13,0	10,2	74,7	56,0
София	16,6	11,7	4,9	78,4	58,2
София (столица)	54,1	4,7	1,6	82,4	63,0
Стара Загора	23,0	14,1	4,1	79,0	57,0
Търговище	21,0	27,0	9,5	68,9	57,1
Хасково	18,6	21,0	6,7	72,7	56,3
Шумен	29,2	23,5	10,1	76,4	57,7
Ямбол	20,0	18,6	5,1	74,8	54,1
Средно за страната	30,5	14,8	5,3	76,2	58,5

Инвестиции и бизнес

Област	Брой на нефинансовите предприятия на хиляда души от населението	Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението (лв.)	Стойност на изплатени суми по договори на общините като бенефициенти по оперативни програми на човек от населението (лв.)	Преки чуждестранни инвестиции в предприятия от нефинансовия сектор с натрупване на човек от населението (евро)	Разходи за научно-изследователска и развойна дейност на човек от населението (лв.)	Произведена продукция на нает (лв.)	Дял на приходите от износ в нетните приходи от продажби на нефинансовите предприятия (%)
	2022 г.	2022 г.	30.06.2024 г.	2022 г.	2022 г.	2022 г.	2022 г.
Благоевград	78,1	2425	4369	1739	15	85 975	45,2
Бургас	83,7	3181	3172	5470	46	103 064	25,5
Варна	77,8	3562	2165	3979	103	108 496	22,7
Велико Търново	55,1	3543	2492	1380	28	92 979	20,4
Видин	43,8	1794	3666	490	16	53 200	17,1
Враца	42,6	3450	3796	745	35	216 011	3,9
Габрово	64,4	3702	4698	4404	99	103 610	40,4
Добрич	69,3	3267	2452	2270	38	112 152	12,7
Кърджали	48,4	1771	2529	2952	17	69 814	37,7
Кюстендил	64,3	2069	2127	423	34	77 306	34,6
Ловеч	52,8	2144	3151	1246	74	82 123	21,9
Монтана	44,3	1648	3366	509	15	101 214	33,0
Пазарджик	51,0	3264	2149	2997	91	100 017	26,1
Перник	54,9	2444	2191	2496	19	112 934	31,2
Плевен	48,6	2624	2791	1477	102	107 381	41,3
Пловдив	68,8	4631	2368	3894	112	128 737	29,9
Разград	50,1	2116	2380	2336	19	120 925	43,5
Русе	64,6	3669	3275	2784	99	134 960	57,5
Силистра	53,8	2828	2904	266	36	81 369	16,1
Сливен	55,0	2276	1893	783	41	94 356	25,8
Смолян	61,4	3086	3827	866	36	69 691	19,9
София	51,8	4581	3172	8247	51	268 325	55,3
София (столица)	99,5	8796	4719	11 719	734	131 197	25,9
Стара Загора	57,3	3191	2684	2971	109	161 326	18,4
Търговище	51,4	2630	1971	3544	4	114 775	38,3
Хасково	67,8	1747	2213	680	7	86 437	19,2
Шумен	53,9	2794	2629	1363	105	112 201	35,0
Ямбол	58,6	2755	3132	476	34	91 955	24,2
Средно за страната	69,5	4257	3175	4544	195	122 377	28,8

Инфраструктура

Индикатор	Гъстота на пътна мрежа (км/100 кв. км територия)	Гъстота на железопътната мрежа (км/100 кв. км територия)	Дял на автомагистралите и първокласните пътища (%)	Дял на пътна настилка в добро състояние (%)	Дял на населението в селища с обществена канализация, свързано с пречиствателни станции (%)	Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	Дял на домакинствата с достъп до широколентов интернет (%)
Област	2023 г.	2023 г.	2023 г.	2023 г.	2022 г.	2022 г.	2023 г.
Благоевград	11,2	2,5	17,4	65,6	34,6	78,0	92,2
Бургас	15,5	2,3	26,1	30,0	71,8	78,5	90,5
Варна	18,7	5,2	27,7	56,1	86,1	86,6	87,0
Велико Търново	20,1	5,0	16,3	46,8	61,2	68,2	87,3
Видин	20,0	3,6	11,5	37,1	48,9	54,3	92,2
Враца	18,1	3,1	9,9	34,3	52,8	57,0	83,9
Габрово	25,6	3,7	16,6	23,3	72,5	83,1	91,0
Добрич	17,5	1,3	10,1	25,3	71,5	71,5	85,9
Кърджали	20,2	2,1	11,2	34,5	37,9	43,5	81,7
Кюстендил	20,3	4,0	20,6	55,5	61,7	70,2	83,2
Ловеч	18,3	2,6	16,0	49,5	56,0	60,0	77,4
Монтана	16,9	3,1	9,0	22,2	36,2	59,7	74,5
Пазарджик	16,9	4,1	14,6	55,1	42,4	72,1	83,2
Перник	23,9	4,8	15,9	11,3	74,5	79,6	90,2
Плевен	17,1	4,4	12,2	33,7	56,3	59,8	85,3
Пловдив	17,2	5,4	17,5	53,2	74,0	75,2	92,4
Разград	21,0	3,8	11,1	25,2	42,1	42,1	84,2
Русе	17,8	5,4	21,6	42,5	67,8	67,8	82,2
Силистра	17,8	2,5	11,1	43,3	51,6	51,6	83,1
Сливен	16,4	3,8	22,2	87,9	56,4	62,5	83,7
Смолян	16,8	0,0	0,0	57,6	45,2	71,3	86,9
София	21,5	4,2	30,6	32,0	41,9	80,2	78,7
София (столица)	0,0	12,4	0,0	0,0	96,1	96,1	95,8
Стара Загора	17,6	5,1	28,7	63,1	64,7	67,8	88,5
Търговище	19,6	2,7	15,7	48,0	46,4	53,4	83,6
Хасково	20,7	3,7	21,6	46,1	53,7	71,4	83,0
Шумен	18,5	4,6	37,2	30,1	54,2	58,0	87,6
Ямбол	19,0	1,6	20,6	29,5	69,3	71,5	79,2
Средно за страната	18,0	3,6	18,6	40,4	67,2	75,0	88,5

% Местни данъци

Индикатор	Размер на данъка върху недвижимите имоти – нежилищни имоти на юридически лица (%)	Размер на данъка върху превозните средства и леките автомобили с мощност над 74 до 110 kW (лв./kW)	Размер на годишния патентен данък за търговия на дребно до 100 кв.м търговска площ – при най-добро местонахождение на обекта (лв./кв.м)	Размер на данъка при възмездно придобиване на имущество (%)
Област	2024 г.	2024 г.	2024 г.	2024 г.
Благоевград	1,98	1,42	11,66	2,35
Бургас	2,08	1,81	15,28	2,87
Варна	2,24	1,65	16,75	2,96
Велико Търново	2,68	1,68	12,13	2,97
Видин	2,20	1,46	4,60	2,89
Враца	2,29	1,44	6,84	2,74
Габрово	2,22	1,66	9,70	2,64
Добрич	1,60	1,58	8,71	2,96
Кърджали	1,80	1,59	8,16	2,85
Кюстендил	2,59	1,61	10,14	2,56
Ловеч	2,20	1,28	10,36	2,35
Монтана	1,72	1,22	5,06	2,75
Пазарджик	1,94	1,42	9,11	2,78
Перник	2,32	1,38	9,90	2,87
Плевен	3,05	1,30	9,27	2,83
Пловдив	2,17	1,59	13,03	2,85
Разград	2,16	1,37	9,24	2,52
Русе	2,75	1,59	13,62	2,70
Силистра	2,08	1,48	8,72	2,65
Сливен	2,63	1,54	9,90	2,80
Смолян	2,20	1,38	8,02	2,70
София	2,58	1,33	9,61	2,89
София (столица)	1,88	1,69	20,00	3,00
Стара Загора	1,87	1,54	13,94	2,64
Търговище	1,91	1,52	9,05	2,86
Хасково	2,10	1,56	12,82	2,63
Шумен	2,13	1,56	9,18	2,72
Ямбол	2,17	1,53	8,17	2,78
Средно за страната	2,15	1,56	13,08	2,81

Индикатор	Дял на собствените приходи на общините от общите приходи (%)	Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	Развитие на електронното правителство (оценка от 1 до 4)	Развитие на услугата „едно гише“ (оценка от 1 до 4)	Рейтинг за активна прозрачност на органите на местното самоуправление (%)
Област	2023 г.	2023 г.	2024 г.	2024 г.	2024 г.
Благоевград	17,9	50,2	3,37	3,26	63,4
Бургас	35,0	83,0	3,91	3,55	69,4
Варна	32,4	85,4	3,81	3,84	71,1
Велико Търново	21,3	67,2	3,13	3,18	71,1
Видин	16,4	58,0	2,97	1,74	56,2
Враца	20,6	62,6	3,69	3,54	65,9
Габрово	21,1	63,3	3,92	3,22	71,4
Добрич	24,3	63,4	3,44	3,37	81,3
Кърджали	18,4	56,0	2,92	2,69	67,8
Кюстендил	20,2	67,0	3,47	3,48	58,7
Ловеч	17,5	60,6	3,53	3,79	73,6
Монтана	14,9	53,0	3,49	1,87	68,9
Пазарджик	19,6	68,5	3,21	3,18	63,1
Перник	25,5	62,5	3,20	2,89	54,6
Плевен	19,5	81,1	3,31	3,01	67,3
Пловдив	27,2	70,2	3,74	3,54	70,2
Разград	19,7	63,7	3,48	3,63	69,0
Русе	25,7	79,7	3,20	3,80	71,5
Силистра	15,4	57,5	3,49	2,90	65,9
Сливен	18,7	68,5	3,17	3,00	84,0
Смолян	15,8	47,9	3,34	3,16	63,4
София	39,6	103,5	3,35	3,02	62,8
София (столица)	67,4	109,5	3,00	4,00	70,8
Стара Загора	22,3	67,7	3,34	3,32	67,5
Търговище	16,8	43,7	3,79	3,23	68,9
Хасково	24,1	70,9	3,55	3,04	75,4
Шумен	19,3	52,6	3,43	3,43	75,8
Ямбол	21,2	64,0	3,56	3,44	68,8
Средно за страната	26,9	74,1	3,39	3,44	69,3

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Индикатор	Гъстота на населението на урбанизираните територии (брой лица/кв.км)	Коефициент на естествен прираст (‰)	Коефициент на механичен прираст (‰)	Дял на населението на възраст 0–4 години (%)	Дял на населението на възраст над 65 години (%)
Област	2023 г.	2023 г.	2023 г.	2023 г.	2023 г.
Благоевград	2022	-4,4	0,6	4,5	22,2
Бургас	1246	-5,3	20,6	4,4	22,5
Варна	1623	-4,7	12,4	4,7	21,5
Велико Търново	861	-10,3	1,4	3,9	27,4
Видин	543	-16,2	2,7	3,4	31,3
Враца	657	-10,9	2,4	4,3	25,0
Габрово	914	-15,1	3,6	3,5	30,3
Добрич	565	-10,7	6,8	3,9	26,8
Кърджали	1702	-6,5	34,5	4,1	26,4
Кюстендил	1048	-13,8	4,3	3,7	28,5
Ловеч	757	-11,8	1,7	4,2	28,0
Монтана	718	-13,8	-0,4	3,8	28,2
Пазарджик	1546	-7,3	3,1	4,5	24,3
Перник	921	-13,8	7,4	3,8	26,1
Плевен	864	-11,1	-0,1	4,1	28,2
Пловдив	1846	-4,8	8,1	4,8	22,5
Разград	841	-9,7	5,7	4,0	25,0
Русе	1078	-10,7	1,2	3,8	26,9
Силистра	680	-10,1	0,9	4,0	27,7
Сливен	987	-3,0	0,0	6,1	22,4
Смолян	1217	-11,8	-1,6	2,9	28,9
София	747	-8,6	3,4	4,6	24,0
София (столица)	4998	-1,5	6,6	4,9	19,2
Стара Загора	1019	-7,3	2,1	4,5	24,6
Търговище	614	-9,3	3,1	4,0	25,4
Хасково	916	-9,0	7,4	4,1	25,8
Шумен	854	-9,1	9,6	4,0	25,2
Ямбол	680	-9,0	-0,9	4,8	26,8
Средно за страната	1221	-6,8	6,4	4,5	23,8

Образование

Област	Индикатор	Брой на студентите в колежи и университети на хиляда души от населението	Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	Относителен дял на второ-годиците (%)	Дял на оценките на ДЗИ по БЕЛ под „Среден“ 3,00 (%)	Среден успех от ДЗИ по БЕЛ през учебната година (2–6)	Среден успех на НВО след VII клас по математика (точки от 100 възможни)	Индекс на съответствието между ПОО и заетостта (точки от 100 възможни)	Дял на децата в детските градини (%)
		2023 г.	2023 г.	2022 г.	2024 г.	2024 г.	2024 г.	2024 г.	2023 г.
Благоевград		27,7	94,0	0,7	8,3	4,31	41,1	41,8	93,8
Бургас		14,5	89,0	0,9	11,7	4,14	45,3	55,4	88,1
Варна		49,3	91,9	0,8	8,7	4,36	51,3	55,4	90,5
Велико Търново		69,5	93,3	1,1	9,6	4,24	39,3	49,2	92,0
Видин		4,6	87,6	1,7	9,6	4,20	31,3	36,5	88,8
Враца		8,6	91,0	1,2	8,9	4,10	31,4	50,5	92,3
Габрово		27,8	92,9	0,9	8,1	4,25	38,6	39,2	91,3
Добрич		3,4	83,4	2,5	9,9	4,12	33,8	62,9	87,2
Кърджали		3,6	84,0	0,6	14,7	4,22	36,8	46,7	78,1
Кюстендил		0,0	90,8	1,2	8,9	4,20	35,8	35,1	87,7
Ловеч		1,1	86,8	2,0	10,1	4,10	34,9	31,2	86,4
Монтана		0,0	87,6	2,0	8,4	4,07	35,2	43,2	86,6
Пазарджик		0,0	86,9	2,0	13,5	4,10	37,5	46,6	86,3
Перник		0,7	89,7	0,7	6,7	4,21	35,7	56,6	90,4
Плевен		14,9	90,6	1,4	17,8	3,90	36,3	57,8	88,1
Пловдив		49,7	90,8	1,5	7,3	4,43	42,5	50,8	87,9
Разград		1,9	91,8	1,1	15,3	3,88	33,9	52,8	89,3
Русе		24,8	90,8	0,5	8,1	4,28	42,3	57,0	90,8
Силистра		2,6	88,2	1,1	12,8	3,99	34,2	56,9	88,5
Сливен		8,7	78,7	3,6	11,5	4,12	31,7	62,4	74,8
Смолян		9,6	94,6	0,3	4,1	4,48	44,3	34,8	96,8
София		5,0	87,2	1,8	8,3	4,15	35,1	46,5	88,0
София (столица)		61,9	92,7	0,5	3,7	4,65	54,7	59,4	87,5
Стара Загора		19,8	91,5	1,6	7,9	4,31	39,4	39,4	87,1
Търговище		0,0	83,9	1,1	10,0	4,02	41,4	55,9	85,6
Хасково		3,0	85,1	1,3	10,2	4,16	36,8	55,1	86,1
Шумен		41,8	88,9	1,2	17,7	3,84	35,2	55,7	90,8
Ямбол		6,3	89,3	1,9	7,1	4,25	40,4	58,9	86,4
Средно за страната		29,6	89,9	1,2	8,7	4,30	42,9	53,1	87,9

Здравеопазване

Област	Индикатор	Население на един общо-практикуващ лекар (брой лица)	Индекс на достъпност до лекари специалисти (по-ниското е по-добро)	Дял на здравно-осигурените лица (%)	Брой на болничните легла в МБАЛ на хиляда души от населението	Използваемост на леглата за активно лечение (%)	Средна продължителност на живота (години)	Коефициент на детска смъртност (‰)	Население на една аптека (брой лица на една аптека)
		2023 г.	2023 г.	2023 г.	2023 г.	2023 г.	2021–2023 г.	2023 г.	2023 г.
Благоевград		1743	14,3	94,0	4,0	52,3	74,9	4,0	1868
Бургас		2085	11,8	90,2	5,8	58,6	74,0	5,0	1358
Варна		1602	8,0	91,3	4,7	51,9	74,4	4,4	1984
Велико Търново		1612	13,4	93,2	3,6	48,7	72,9	1,9	2477
Видин		1338	13,6	98,2	4,3	41,2	70,3	7,7	2125
Враца		1724	12,7	95,9	4,8	58,3	70,9	4,7	2031
Габрово		1539	11,1	100,0	5,8	51,7	73,2	1,5	1800
Добрич		1455	16,0	96,9	3,1	53,1	72,0	3,5	2409
Кърджали		2950	16,5	100,0	3,8	55,9	75,4	5,0	2727
Кюстендил		1443	12,5	100,0	5,8	43,7	72,2	1,3	2254
Ловеч		1524	12,6	94,4	4,5	40,0	72,3	4,2	2256
Монтана		1538	13,8	91,7	7,6	50,1	71,1	3,4	2958
Пазарджик		1636	12,5	93,4	7,4	56,5	72,7	7,5	1624
Перник		1547	15,3	93,6	2,9	40,0	72,1	7,0	2321
Плевен		1197	2,6	94,5	12,7	55,9	72,7	8,3	2306
Пловдив		1626	8,0	91,8	8,6	58,3	74,4	5,9	1733
Разград		2402	14,5	100,0	4,4	49,0	71,6	12,8	3363
Русе		2220	9,8	96,4	6,3	58,5	72,8	3,6	1797
Силистра		2069	14,2	96,1	5,0	56,6	71,2	6,4	2644
Сливен		1872	15,0	90,6	5,0	53,2	71,7	10,8	2937
Смолян		1472	13,9	100,0	6,0	48,3	73,8	4,2	1932
София		1831	11,4	84,8	5,9	60,8	72,5	2,4	1991
София (столица)		1798	7,2	97,4	5,9	60,1	75,4	2,2	1771
Стара Загора		1441	11,3	93,0	5,2	57,8	72,9	8,6	2109
Търговище		2230	12,8	98,0	6,1	48,8	72,3	5,0	2997
Хасково		1937	14,5	93,8	3,7	57,8	73,4	8,0	2919
Шумен		1627	13,8	99,4	3,0	67,0	72,6	4,9	2494
Ямбол		1696	16,4	93,1	3,9	46,7	72,4	8,5	2544
Средно за страната		1701	10,1	95,0	6,1	56,2	73,5	4,9	1982

Ред и сигурност

Област	Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%) 2023 г.	Дял на делата в административните съдилища, приключили в 3-месечен срок (%) 2023 г.	Дял на гражданските дела в окръжните съдилища, приключили в 3-месечен срок (%) 2023 г.	Средна действителна натовареност на съдиите в окръжните съдилища (съставен индекс) 2023 г.	Средна действителна натовареност на съдиите в административните съдилища (съставен индекс) 2023 г.	Престъпления срещу личността и собствеността (брой престъпления на хиляда души) 2023 г.	Дял на разкритите престъпления срещу личността и собствеността (%) 2023 г.	Брой полицаи спрямо населението (брой полицаи на хиляда души) 2023 г.
Благоевград	88	67,4	64,3	0,8	4,3	8,8	59,9	3,2
Бургас	88	73,1	71,9	2,5	1,0	13,6	51,6	4,5
Варна	90	71,3	62,8	0,6	2,0	14,9	42,1	3,9
Велико Търново	92	81,5	74,8	3,8	2,2	10,9	62,7	3,8
Видин	96	85,1	89,3	3,0	3,3	15,3	57,5	5,6
Враца	96	78,7	68,3	1,6	0,5	13,8	60,4	6,5
Габрово	91	83,6	78,7	4,5	3,0	11,7	69,0	4,1
Добрич	93	67,9	77,7	4,3	0,4	10,1	61,3	4,2
Кърджали	97	77,7	85,0	5,4	2,7	5,7	68,6	4,0
Кюстендил	92	74,8	45,5	2,0	2,3	10,5	57,5	5,0
Ловеч	93	69,4	85,6	4,2	0,2	11,8	56,8	4,8
Монтана	86	92,9	78,7	4,5	0,5	12,8	51,6	4,6
Пазарджик	96	63,6	73,1	3,8	3,6	8,2	64,4	3,8
Перник	91	87,7	77,5	2,6	1,9	11,7	52,6	5,0
Плевен	95	82,5	77,6	4,5	3,3	10,8	54,6	4,0
Пловдив	93	56,2	72,8	1,5	1,1	8,4	52,5	3,2
Разград	93	84,3	81,8	4,0	6,5	9,3	65,8	4,0
Русе	95	83,9	83,3	3,4	1,0	11,1	58,6	4,0
Силистра	93	67,1	77,3	3,8	4,1	9,1	63,9	4,2
Сливен	94	78,0	88,0	4,6	3,3	11,5	64,5	3,9
Смолян	98	87,8	84,0	7,5	3,9	5,0	63,3	5,2
София	90	82,1	89,7	1,4	3,4	10,0	58,9	4,5
София (столица)	88	67,0	46,5	8,7	2,9	11,9	37,3	4,5
Стара Загора	91	73,4	73,7	0,9	0,3	12,9	54,3	3,9
Търговище	95	89,0	89,9	5,7	4,7	10,4	72,5	4,3
Хасково	91	58,6	79,0	0,3	2,1	10,9	59,7	4,1
Шумен	97	84,0	68,2	4,2	4,9	9,5	65,3	4,0
Ямбол	91	84,0	84,4	1,8	4,7	11,5	67,3	4,5
Средно за страната	91	71,5	64,9	0,0	0,0	11,3	52,6	4,2

Околна среда

Индикатор	Образувани битови отпадъци (кг/човек/година)	Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	Дял на горската територия от общата на областта (%)	Дял на нарушената територия от общата на областта (%)	Инсталирани ВЕИ мощности (kW/човек)	Индекс на нуждата от охлаждане (съставен индекс)	Използвана питейна вода от ВиК от домакинствата (литър/човек/ден)
Област	2022 г.	2022 г.	2023 г.	2023 г.	2024 г.	2023 г.	2022 г.
Благоевград	398	32,8	51,5	0,1	1,0	174	122
Бургас	543	93,1	40,9	0,2	0,6	280	111
Варна	524	92,4	29,2	0,5	0,2	263	105
Велико Търново	483	99,8	23,5	0,2	0,5	303	102
Видин	419	20,8	26,3	0,2	0,7	200	94
Враца	344	56,9	15,8	0,2	1,1	239	93
Габрово	421	87,5	39,7	0,1	1,8	236	104
Добрич	540	97,2	12,2	0,1	3,8	248	90
Кърджали	246	10,0	54,2	0,1	1,5	279	79
Кюстендил	372	51,3	41,9	0,6	1,5	149	117
Ловеч	434	12,2	36,3	0,2	1,7	212	98
Монтана	394	94,0	23,2	0,1	0,6	215	93
Пазарджик	540	87,4	54,9	0,4	5,9	140	105
Перник	630	100,0	40,6	1,0	0,2	86	109
Плевен	485	89,3	7,3	0,2	1,1	318	101
Пловдив	541	62,8	30,6	0,2	1,2	266	101
Разград	491	11,5	22,5	0,2	0,6	304	88
Русе	574	68,6	14,6	0,5	0,3	315	104
Силистра	457	13,0	14,6	0,4	0,8	301	93
Сливен	464	75,4	42,4	0,4	2,3	363	72
Смолян	355	66,0	70,8	0,1	2,9	44	85
София	496	26,1	45,8	0,5	0,4	96	96
София (столица)	548	98,8	32,6	1,3	0,1	97	125
Стара Загора	463	55,6	31,7	3,2	2,0	340	94
Търговище	370	84,4	26,7	0,1	0,7	287	72
Хасково	385	97,3	32,4	0,1	1,1	401	81
Шумен	452	51,8	30,0	0,2	0,3	284	83
Ямбол	417	88,2	15,2	0,2	1,4	416	90
Средно за страната	488	75,9	33,3	0,4	1,0	248	103

Индикатор	Посещения в кината (брой на хиляда души)	Посещения в театрите (брой на хиляда души)	Посещения в музеите (брой на хиляда души)	Посещения в библиотеките (брой на хиляда души)	Брой легла в местата за настаняване на хиляда души	Реализирани нощувки в местата за настаняване (брой на хиляда души)	Нощувки през онлайн платформи на споделената икономика (брой на хиляда души)
Област	2023 г.	2023 г.	2023 г.	2023 г.	2023 г.	2023 г.	2022 г.
Благоевград	479	143	651	659	71	6259	801
Бургас	769	303	767	844	382	25 257	2674
Варна	1114	256	475	369	149	10 555	1148
Велико Търново	608	260	2297	784	26	1621	361
Видин	365	438	645	516	15	990	47
Враца	321	107	138	610	9	748	25
Габрово	387	540	3544	491	38	2192	165
Добрич	141	272	1070	827	193	10 890	1117
Кърджали	128	225	85	281	19	855	36
Кюстендил	432	183	1062	307	38	2290	216
Ловеч	186	140	1125	246	43	2720	163
Монтана	212	79	95	0	14	823	34
Пазарджик	192	371	769	278	37	5014	140
Перник	584	0	1304	122	5	428	10
Плевен	445	499	809	213	6	716	39
Пловдив	783	288	759	268	21	2166	269
Разград	220	233	529	157	7	474	5
Русе	817	470	733	734	13	1063	128
Силистра	121	182	394	434	8	449	4
Сливен	71	245	458	668	12	588	29
Смолян	169	177	470	183	130	8773	769
София	81	0	1022	0	36	2900	410
София (столица)	1493	689	688	1443	12	1703	576
Стара Загора	577	365	1010	466	18	2188	89
Търговище	219	525	226	1870	7	381	18
Хасково	110	210	176	331	13	1038	8
Шумен	149	174	1139	1626	12	515	18
Ямбол	449	358	189	471	7	452	19
Средно за страната	684	349	770	679	56	4167	500